Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

DISQVISITIONVM MAGICARVM TOMVS TERTIVS.

SEV

METHODVS

Iudicum & Confessariorum directioni commoda.

AVCTORE MARTINO DELRIO,
SOCIETATIS IESV PRESBYTERO.

LOVANII,
Ex Officina GERARDI RIVII,
ANNO M. DC.
Archiducale Priuilegium, Licentia Ordinis, & Censoris Approbatio præfiguntur Tomo II.

SERENISSIMO PRINCIPI
ERNESTO ARCHIEPISCOPO
COLONIENSI, ET S. R. I. ELECTORI,
EPISCOPO LEODIENSI &c.
MARTINVS DELRIVS
SOCIETAT. IESV PRESBYTER S.

HIPPOCRATIDARVM *more*; *quibus prima cura morbi originem, secunda noxæ vim & modum, tertia remedium, scrutandi*; *primo quoque tomo fascinariæ luis scaturiginem*; *secundo cladis magnitudinem acerbitatemque, tertio medicamenta mali proposui: quem laborem non diffido bonis omnibus placiturum; imprimis C. T. quæ tantâ curâ hactenus à ditione suâ funestam pestilitatem adnititur profligare. Quàm optandum foret ceteros Principes, quibus similis dignitas est, in pari munere non disparem sollicitudinem præstare! Macte animi* PRINCEPS ERNESTE, *insiste victoriæ. Lernæam excetram ne siueris reduiuis capitibus repullulare. Neminem magis decet filij perditionis anteambulonibus, in quibus mysterium iniquitatis iam operatur, bellum indicere; quàm legitimis successoribus Apostolorum. Petrus* 2. Thessal. 2. v. 7.

Narrant B. Lucas, D. Clemens, Abdias, & Prothorus.

Simone, Paulus Elimâ, Iacobus Hermogene, Joannes Cynope victo de Magiâ triumpharunt. Monet Apostolus non temerè illis à Deo gladium datum, sed vt Dei ministri sint, vindices in iram eis qui malè agunt. T. quidem Cels. ambo gladij crediti, & vtriusque fori tribunal commissum. Magis nefarios, aut noxios Ecclesiæ aut Reip. fascinarijs nullos arbitror existere; cædes & parricidia illis cõuiuia sunt, elementa turbant, soli pernicies, cæli iniuria, Dei odium; quorum, indulgentia & remissio numerum auget, perfidiam acuit, malitiam indurat. Quem non hæc irritent? me quidem percussêre, & Zelus honoris diuini impulit hoc quicquid est operis aggredi; &, Deo benè iuuãte, non segniter, studij in Catholicam remp. & erga C. T. obseruantiæ meæ monumentum exigere, & Alexicaco Alcidae me Iolaum adiungere; animo quàm viribus maiore; ab illius propensione, non ab horum merito, munusculum velim æstimari. Louanij. V. Kal. Mart. Anno Sæculari Sextodecimo.

Rom. 13. v. 4.

CATHO-

CATHOLICO LECTORI S.

Quæ tibi videbuntur deesse, si monueris, supplebuntur curis secundis; quæ credes errata, si suggesseris, corrigẽtur; quæ superflua meritò censebis, tollentur, cùm causſam docueris. Nihil enim mihi optatiùs, quam moneri, doceri, iuuari: nihil æquè displicet atque pertinacia, & ingratitudo. illud à te, quisquis ad hæc legenda animo puro, mente candidâ, accedes, cupio impetrare: beneficium non occulam, neque obliuiscar. condet memoria, sed stilus profundet. Vale.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ΜΑΡΤΙΝΩ ΔΕΛΡΙΩ ΤΗΣ ΜΑΓΕΙΑΣ ΑΠΟΤΡΟΠΑΙΩ. ΕΙΔΟΣ ΠΙΝΔΑΡΙΚΟΝ.

MARTINO DELRIO MAGIÆ AVERRVNCO ODE PINDARICA.

Στροφὴ ά. κῶλων ιγ'.

Τὰς μὲν εὐφραίνει μερόπων πραπίδας
Ἀμεραῖν αὐγὰς τε πατὴρ, λυποφεγ-
γεῖς ἀχλύας κατυλάδος
Ορσας· ἀτοφερὰν δὲ Σοφί-
ας κλυτὸς ἀμπλακιᾶν
Οτ' ἐρυκακέει
Αιγλα ὁμίχλαν. ἀήν γε μὰν
Πλυτεὺς ἄθεμιν
Χθόνα τυφλώσας ἔπαφε
Βροτολοίγῳ ψευδέων
Νυκτὶ, δολοξαφέα
σὺν Γοητίαις Μαγείαν προσπνέων·
Αλλὰ νέος παλίντονον Φοῖβος αὐγὰν

Αντιστροφὴ κώ ιγ'.

Δέλριος δέλτῳ προσάγει τριτάτᾳ
Πάντα μαστεύσας ἀπατάνορα δό-
λον, ᾧ νόῳ συγὸς πέλωρ,
Αταν, τε πολύφθορον ἐ-
λαυνέμεν ἀτρεκίᾳ.
Πρέπει ἔν χάριτας
Φιλησίμολποι τρίζυγας
Μοῖσαι πλεκέμεν,
Χ' ὕμνον ἀπύειν μελίγα-
ρύν τ' ἄποιν' ἔργων καλὰ
Φωτί. σόν' ἄρ στεφάνας

Stropha I.

Oblectat quidem mortalium mentes Dierum luciſque pater (Sol), vbi luce caſſas noctis opace tenebras diſpulit: At verò Sapientiæ inclyta lampas (tùm lætatanimos) quùm caliginoſam errorum nubem detersit. Diu porrò exlegem terram, cæcitatem oſſundens, mortalibus noxiali mendaciorum nocte oblimauit, dolis conſutam cum præſtigijs Magiam halans. Enimuerò reducem Sol alter lucem

Antiſtropha.

Delrius libro tertio pandit, omnem mente perſcrutatus deceptorem dolum, ac Stygis monſtrum, nexamque perniciabilem (vt ea omnia potis eſſet) exterminare per veritatem. Quapropter adderet, Muſæ cantibus gaudentes, viro huic gratias plectere triiuges, & hymnũ melliſſimum pãgere, quæ ſint elucubrationum præmia decẽtia. Date igitur cærollas auro vibrantes & diſcriminatas (quę

Χρυσοπάστυς μᾶλλον ἢ Ηρακλέει.
Πλείονα γὰρ τεράτων νίκησε Μαρτῖ-

Επωδὸς κώ. ιέ.

νος. θεῷ μὲν σὺν παλάμαῖς μὴ
Μίσγειν ἐς φέγγος ἐκ Κωκυτῦ τρικά-
ρηνα ἐξέλκε Σκύλακα.
Τὸν γὰρ ὀξέως δόσα τρεῖς
Αλίους σέθεν μάλα, δέλριε, ὄρφναις
Αμμέσα ἐν Ερέβυς
Κλέπτει τρίμορφον Περσεφό-
νε λόχευ. Ευμενὶς ἀ
ἴσταρ τε τριτὰ, ᾧ λαφύσ-
σει νιν ἐδάξ, σέ γε φρι-
καλέως μέμαται τίς ὅσον
ἀμφὶς ἐμῶν τις κεραυνός;
Φύγει, οἰδά γε μὰν,
Τὰς σὺν ἰδρείας ἀτραπὰν

Στροφὴ β'. κώ ιγ'.

Πᾶς Στυγὸς σμερνὰς ὀλεσίμβροτον ἔ-
θνος βλάβαν, σύν τ' ἀσεβίᾳ μανίαν,
Τάρβευμα, ᾧ Γοητικῶν
Δαν κακόχαρτον ἄγον.
Εκκε ἅπας τε δόλος,
Πᾶ λάβῃ ἀλα-
θείᾳ. ἐμμαθεῖς ἐφθάρη
Ισχὺν τ' Αίδας
ἀνάμει ταυτᾶν στελίδων
Ερεβεγγεῖ. Ει τ' ἐπεὶ
Μαρτίεμεν ἄρξεται ὑ-
μνεῖν Κίρκη, ᾧ τραπῆν ἄνδρας, σε δευ-
ήξει ἀλεξίκακον δείξαντα μῶλυ.

hunc) *magis* (decebũt) *quam Herculem: Plura ſiquidem portenta edomuit Martinus.*

Epodus.

Dei namque hic adultrice manu haud ex Cocyto tricipitem dumtaxat in lucem attraxit canem (Cerberum). *Etenim multùm etiam reformidans tres Soles tuos, Delri,* (tres inquã Diſquiſitionum Tomos) *infernalibus deſidẽs in vmbris triformes Hecate occulit inſidias. Quin & Erinnyum tertia iecur, ac ſemet mordicibus exeſt, tibiq́* (impoſturas eius) *triumphãti poſt inuider. Sed enim quis derepẽtè tumultus citur? nũ aliquod* (Dieſpiter) *fulmẽ* (vibrat)? *Nimirum, haud me fugit, tuæ deuitat Sapientiæ fulgetrum*

Stropha I I.

Vniuerſa Stygis horridæ mortalibus-exitium-molita turba, ſecum detrimentum omne, cumque impietate inſaniam, præſtigias, ac impoſtorum cateruam malis-exultatam agens. Cedit vnâ omniſq́ fraus, pernicies omnis veritati (quã luces). *Edomitus vires deperdidit Tartarus fortitudine harũ paginarũ latè-coruſcante. Ac etiam ſi pòſt amorum illicia parare Circe aggredietur, vel hominibus varias inducere formas; reformidabit te qui demonſtraris molij malorum depulſorium.*

Antiſtro-

Αντιστροφὴ κώ. ιγ'.

Ει π μὰν Μήδια μιγεῖν φθόνιον,
Ει τι φαρμάσσειν χαλίμα πτίσσει
Η φίλτρον, ἤ τι τοξικὸν,
Ευώπιδα ἤ τε Σελά-
ναν ἀφελεῖν ἐπὶ γᾶς,
Τρίποδος τ'ἐρέειν
Μάντευμα σπεύσει τις φλογὸς
Ερμᾶς δολερᾶς,
Επομένως Κάλχας τε λεύσσης
Προϊδειν· ὀϊός τε μη-
δεὶς ἔσσται τελετᾶν,
Οππόκ' ἂν ὀρθᾶ ἐρύκειν μαγγάνων
Αρχὰ ἀταθαλίαν γνώμα διδάσκειν,

Anciſtropha.

Quòd ſi autẽ Medea miſcere venenũ: vel ſi impudens veneficа nonnulla incãtare laborabit philtrũ, aut toxicum quodpiam, Phœbenque pulcro aſpectu præſignem deducere in terram: vel ſi è Tripode vaticinium ſcitari deproperabit Mercurius aliquis flammæ falſidicæ: aut etiam ſi Calchas quiſpiã de inſequentis ævi futuris hariolari volet; horũ omnium voti cõpos reddetur nullus, quandò ſollerte animo impoſturarum declinare malitiam auſpicaris edocere,

Εποδὸς κώ. ιέ.

Εξελέγξας ψεῦδος ἐτητυμίᾳ,
Αμφί τε φρατῶν κρεμώσας καρδίαις
Μωρίας τέμενος θεόφρων.
Οιοτὶ θησεὺς μίτῳ
Ατραπᾶς πομπῆι, ἕδνῳ Αριάδνας,
Εσπόμενος, λαβυρίν-
θῳ πέφνε δυσπενθὲς τέρας,
Κεκροπίαν τε λύων,
Καὶ ἑπτὰ ἥβας ἄνθεα.
Πλείονας ἀλλὰ σάεις
ψυχὰς Βερέθρῳ ἀφελὰν,
Ταὶ ἄτρωτ' ἀγακλείσι,
Χάριν εὐζώας, ἀεί σε
Περαιοῦντι σοφῶν
Μοισᾶν ἀειρῦσαι πτεροῖς.

Π. Β.

Epodus.

Arguens vanitatem veritate, circumque mentes hominum dependentes ſtultitias dia-ſapiens reſecas. Qualis Theſeus ſecutus filum via-ducem, dotem ingalem Ariadnæ, obtruncauit Labyrinthi luctificum portentum, Athenaſque vrbem ſeruans, & pubis ſeptem flores. At verò, tu plures animas ſeruas Barathro eximens, quæ illæſæ præquàm illæſtribus, causâ ſoſpitatis (à te receptæ) æternum pergent doctarum te Muſarum extollere pinnis.

SVMMA-

SVPERIORIS ET CENSORVM APPROBATIONES.

R. P. Oliuerij Manaræi Societatis IESV Vice-Præpoſiti Prouincialis licentia pro hac etiam operis parte Tomo Primo inſerta eſt.

Hunc tertium *Magicarum Diſquiſitionum* librum à R. P. Martino Delrio Societatis IESV Theologo conſcriptum, quod multiplici ſit variaque eruditione refertus, nihilque contineat quod Catholicæ fidei aduerſetur, dignum iudico qui prælo mandetur. Datum Louanij 8. Februarij Anno Dom. 1599.

Guilielmus Fabricius Nouiomagus Apoſtolicus ac Regius librorum cenſor.

Tres poſteriores; quartus, quintus, & ſextus, *Diſquiſitionum Magicarum* libri, auctore viro docto P. Martino Delrio Societatis IESV Presbytero, ob multiiugam eruditionem, iucundam rerum abditarum varietatem, ac ſoliditatem doctrinæ, Lectori, ſuſcepotiſsimùm temporibus, multò vtiliſsimi fuerunt, vti & *Priores* earumdem *Diſquiſitionum*. Proinde in magnam vtilitatem Eccleſiæ omnino typis mandandos eſſe iudico. Datum Antverp. XXVI. Kal. April. Anno 1599.

Silueſter Pardo Sacræ Theologiæ Licentiatus Cathedralis Eccleſ. Antverp. Canonicus, Librorumque Cenſor.

**

Universidad de Deusto
Biblioteca

SVMMA PRIVILEGII.

ARchiducali Priuilegio cautum est, ne quis citra voluntatem Gerardi Riuij Typographi iurati, octennio proximo imprimat, aut alibi impressos in has ditiones importet, aut venales habeat Libros sex Magicarum Disquisitionum MARTINI DELRII Societatis IESV Presbyteri, aut eorum aliquos. Qui secus faxit confiscatione librorum, & graui pecuniaria pœna mulctabitur, vti patet in literis datis Bruxellæ, 17. Martij 1599.

& Subsignatis

Io. de Buschere.

PARTIS PRIORIS LIB. III.

SVMMARIA.

QVÆSTIO I.

Quid & quotuplex maleficium.

Maleficium esse. definitur. & diuiditur. Quædam concurrentia ad omnia maleficia. A

Variæ efficientes causæ seu instrumenta maleficij. de pulueribus. De herbis, festucis & similibus, quæ substernunt. De vnguentis. De halitu seu afflatu. De verbis, minis, imprecatione, laude. rebus sacris, vt aquâ lustrali. viapertâ. infanticidijs. de sanguinis effusione. de strigibus veterum opinio. B

Quæst. II. De maleficio somnifico.

Veneris sollemnis, exemplum D. Bernardi. Virgilij & Ouidij loca. A

Quæst. III. De amatorio maleficio.

Sect. I. Quid sit. quædam huiusmodi creduæ verbum. Iynx, qualis auis. De nostri seculi sortilegis. de his quæ fiunt intra corpus. quibus admisceantur vt plurimum misceant res sacras. & exempla. A

De his quæ fiunt extra corpus. Sacrilegia quæ his immiscentur. De imaginibus amatoriis. De pergameno virginea ex cute puerpera. Cur in hoc potissimum maleficio rebus sacris abutantur, & exemplum quoddam de Lucretia. B

Sect. II. Quæ vis maleficij amatorij. D probatur latè non posse voluntatem eo cogi, sed appetitum tantum. L. eorum C. de maleficijs & mathem.

Locus Baruch. 6. v. 42. accuratè tractatus. Cruciatus apud Ieremiam, qui vero apud Propertij. Loca Virgilij, Valerij, Nemesiani, Propertij. τὰ κίστρα quid sint, defensus inscriptus vulgatus. Theocriti locus. Oliuæ ramus solitæ. Epityrum edulium. Hesychij locus. Ossa quid significet Hebræis. Quid ossa oliuarum. E

Animæ & corpori hæc quam noxia, ostenditur ratione & exemplis.

De Hippomanes, quotuplex sit. explicatur varij auctores. Varia iudicia contra maleficos Magos, & quæ iuris Romani pœna. Anton. Guibertus refellitur. Exemplum vltionis diuinę, quod in Misnia accidit. F

Sect. III. De remedijs contra philtra & amoris viscum. vana quædam gentilium. Loca Virgilij, Tibulli, Nemesiani, & Propertij. Error Pomponatij. De antidotis naturalibus. De antidotis moralibus & Christianis. Ex Helinando quæ soleant amorem adferre vel fouere natum. Quę vitanda. Remedia facti. G

pulcra exemplа, Hypatię. Appæ & Gelę. Sacerdotis cuiusdam, Cardanus refutatus cum remedio suo.

Quæst. IV. De maleficio hostili.

Quid sit. de ingredientibus. notata quędam opinio Grillandi. A

Sect. I. De fascinatione.

De etymologia nominis. Quid vox significet. Locus Deuteron. 28. v. 56. Locus sap. 4. v. 12. Locus Gala. 3. v. 1. Vulgaris error de fascinatione, variæ eius causæ. vera sententia de fascinatione. Fascinationis definitio. Tibulli locus. De auersione superstitiosa per despuitionem. Plinij remedia. qualia. Locus Eccles. 31. v. 15. Origo falsæ huius opinationis vulgi. B C D

Sect. II. De maleficijs venenarijs.

Quę sit potestas Diaboli in malos. Lutheri error. Locus 2. Cor. 4. v. 4. Lamb. Danæus notatus. Sagæ possiunt occidere, & morbos inferre. A

Elzan. magus plurimos occidit. Sagę Heluetiæ quam multos. imo & proprios liberos vorauere. De alijs in superiori Germaniâ. item in Salassis. item apud Geneuenses. B

Modi duo per introsumptionem, & eius exempla. tertius per inhalationem. exemplum Agyrtæ Itali. & aliud Alsaticum. & aliud Nigræ siluę. Quę causa huius veneficij inhalatorij. Bodini error. De venefico Italo parisijs agente. C

De venenis quæ extrinsecus adhibentur, varij modi. Loci de hac re Horatij, & Lucani. Telephron à lamijs in specie mustelę naso trun- D

Universidad de Deusto
Biblioteca

so truncatus. Locus Apuleij.
Gnosticorum immanes cibi. hinc causa calumniarum in Christianos, de infanticidijs, E
Venena quædam miræ efficacitatis. De stygis aquâ. Iuberti sententia notata.

Sect. III. De aborsu, difficili partu, & lactis deficcatione. F

Stadlein lacertâ sub ostio positâ infantes in vtero materno necabat. Perpetua prægnatio cuiusdam apud Apuleium. difficilis partus Alemenæ. Exemplum lactis furati & ritus. accidit Treuiris. De lacte exsiccato, etiam in muliere per solas minas. De frumenti furto per maleficium.

Sect. IV. De sagittarijs, assassinis & imaginum fabricatoribus maleficis.

C. vni. de sagittarijs, explicatum. quod genus hominum sint isti. Ritus horum, & exempla nonnulla. vt Punkleri & aliorum. A
De Finnis & Lapponibus sagittarijs B
C. vni. de homicid. in 6. Qui propriè assassini. C
De iconopœis maleficis. Notati Cardanus & VVierus. Altheæ stipes fatalis Meleagro. Loca Ouidij & Horatij. Historia Dush Regis Scotiæ. De Enguerrani vxore. De statuâ Simoni Bulgaro exitiosâ. De aliâ Tricipiti, deque alijs quæ in Circo Byzantino magicæ fuere.

Sect. V. De morbis varijs à dæmone illatis.

Dæmones varios immittunt morbos. Notantur Pomponatius, & Lemnius. Locus D. Matth. 17. v. 14. De Lunaticis & Epilepticis. Firmici locus. A
Exempla, Thatlus sic affectus per Apuleium. aliud ex malleo exemplum. Locus D. Luc. 8. v. 27. & 13. v. 11. 1. Reg. 16. v. 14. 23. Cur magnâ in his auctoritas Sprengeri & Niderij. B
Exempla ab ijs allata varia. Dementiam adferunt. Exemplum ex Mathiolo. morbi Gentilium à dæmonibus, vt Cererictorum, Panicorum & Fanaticorum. C
Quo pacto dæmon inferat morbos. D

Sect. VI. De mirâ rerum solidarum & magnarum in corpus ingestione ac egestione.

Exemplum mulieris Zabernensis. Item & alia septem octoue, & præcipuè mirum A
ex vitâ S. Petri Tarentasij.
Quæ in corpore naturaliter innascantur? B
Exemplum Comitis cuiusdam. Quę naturaliter innasci non queant.
Quo talia pacto dæmon possit ingerere, & C
exerere. Exempla duo Ambr. parti, de fugitiuo, & pastore. Tertium Remigij. Refelitur modus paracelsi. de fulmine & aqua.

Sect. VII. De maleficio denouendi.

Esse aliquos energumenos. & quæ ad hoc requisita vt possessi à dæmone dicantur. An penes homines sit potestas sic denouendi. An Diaboli subintrent ipsâ corporâ. Dicussâ sententia B. Hildegardis. Notatus locus Scriptoris Annal. Ecclesiasticorum, cur id Deus aliquando permittat.

Sect. VIII. De maleficio ligaminis.

De vulgi quadam opinione, & ex ea consuetudine nuptiali. Solere homines reddi maleficiatos.
De varijs modis ligaminum. Cur plures viri maleficiati, quam fœminæ? Causæ maleficij proximæ.
De Lemnijs fœminis maleficiatis. De Bohemis mulieribus. Valazca. propertij locus. Palumbi presbyteri & Veneris historia.
De virilium ablatione notatus locus Sprengeri. De muliebri arctatione. De impedimento respectiuo. Quoddam esse impedimentum perpetuum, contra Cancellum quosdam, & quod huiusmodi.
Mira Dei permissio quædam apud Rhetinos. de fonte Salmacis.

Quæst. V. Quibus personis malefici queant nocere?

Nemini sine Dei permissu: quo habita possent cũctis hominibus. cur infantibus permittantur nocere. Cur vt plurimum his maledicant. infanticidiorum exempla. Opinio vulgi de indolentia acquirenda. De vinguento pagano. Cur interdum & bonis nocere permittantur.
Vulgi opinio discussa & interpretata, quod iustitiæ administris nequeant nocere. Obijcitur contrarium aliquando accidisse. Huius ratio reiecta quædam. Niderij sententia notata. Gonius magus Paracelsicus.

Quæst. VI. Cur Deus patiatur maleficos rebus sacris sic abuti?

Quæst. VII. Cur per maleficia tantopere Dæmonem grassari Deus patiatur?

Sect. I. Fit ad gloriam Dei. quia sic ostenditur, suauitas, clementia, sapientia, potentia, iustitia &c. attributa Dei. A
Fit ad hominum vtilitates varias. primum earum, quibus nocitum, patientiam, constantiam, caritatem. humilitatem & reliquas virtutes. exempla heremitæ cuiusdam. B
Italiani. Deinde & cererorum fides confirmatur, & varij errores exstirpantur. docetur esse dæmones. docentur hæretici vetustiores, non habere fidem quia non possunt ista facere, vel dæmones fugare. Exemplum Ludimagistri. item parochi Lutherani. Ministrorũ Augustanorum. Mministrorum Caluinistarum Vicardiã. Dæmones intersuere funeri Gustaui, & Belgicæ iconoclastiæ. Dæmonis ludus cur Caluinistæ linquant intactas, & sanctorum confringant? varia eius rei exempla.

Sect. II. Vindicta peccatorum præcipua C
est. Aliquando alienorum, vt in discidio R. Eleutherij & infantulo apud D. Gregorium. item ob parentum iniustam impœnitentiam. vel etiam coniugum.
Vt sint contumacia in Deum, & alios superiores vel parentes, Nabuchodonosor. D
Olympij. duo iuuenes Florentini. Decem filios ob tres parentũ. Loc. proue. 30. v. 17
Exemplum & vindictæ cupiditas & inuidia. Sanctis, aliud Alex. ab Alexandro. & cruror in vita S. Arnulphi.
Coniugii lædo, etiam coniugum. & quæ E
hæc dici queant. Sarræ mariti. B. Magdalenæ. puella apud D. Hieron. puella apud D. Prosperum. cur tam multa dæmoni liberos coniugatos?
Diuitiæ iniustæ. vt Boleslai Regis. Geiserici. item accusatio vel criminatio calumniantibus D. Gregorium Siculi. & D. Danielem stylitem.
Exempla veritatis impugnatio & apostasia. variorum in sacris litteris, canonibus, & D. Cipriano. F
Hæresiarchæ vt Alexander & Hymenæus.
Item VVigornienses apud Tho. VValdenses blasphemans contra Sacrosanctam Eucharistiam. Gaianus blasphemus in Delpharam. item alij Constantinopoli & Neomagi.

Imprecatio, qua quis sub conditione se dæmoni addicit. Colonensis virgo apud Niderium. *de prætermissâ mensæ benedictione.* de Petro Bernensi iudice, *& prætermisso crucis signo.* De hospite Spandacensi. G
De capitaneo Brano, de Nobili quodam Silesio. De virgine Saxonica. De quodam maledico in martyrem. de Goduino Comite.
Vsuræ vitium. de monialibus quibusdam. H
Cur eleemosyna data sagis noceat.
Diuitia & immisericordia in pauperes. de sagis ideo mendicantibus. de Pictauiensi quodam. *Irrisio sacrorum mysteriorum, contemptus rituum & censurarum Ecclesiæ.* De Batauo millam imitante. De Nouato. De Proculo Ariano. De Donatistis. De indignè sumentibus Eucharistiam. exempla tria. Epachij mors. Multi periere ob contemptam excommunicationem Episcopi.
Templorum & sacrarum rerum direptio, & Ecclesiasticorum reditnum ac iurium inuasio. I
De Comite Matisconensi. De Otgerio Oeconomo. De alijs duobus. Item de pœna quorumdam militum in Hispania, posi hanc vitam, vt apparentes declararunt. De Deioca propter eleemosynas saluo. De Berneto propter corruptelam & iniustitiam damnato. De Alfonso Rege Aragonum precibus Cluniacensium liberato purgatorijs pœnis contra hæreticos, & de confessione.
Irrisio & contemptus sanctorum virorum, & festorum. de muliere quadam. exemplum punitæ fœminæ quia fuerat ingressa virorum monasterium, virilem habitum mentita. item contemnentes festorum celebrationem. *Pusillanimitas, desperatio, scrupulositas.* Theophili Oeconomi.
Propter culpas veniales, Moses ob leuem K
iram. Religiosa quædam ob præcipitem Gulam. alius ob tepiditatem & distractionem in oratione.

Quæst. VIII. Cur cum ista damna plerumque diabolus possit per se inferre, malit per alios?

Quia in maiorem hoc cedit Dei contemtum. Pluribus nocet. Quædam non posset tam commodè per se. v. g. hæreses spargere,

abuti

Universidad de Deusto
Biblioteca

abuti rebus sacris per sacrilegium. Vt plura illi Deus permittat in homines. De remedijs, remissiue.

PARS POSTERIOR LIBRI TERTII.

SIVE DE VANA OBSERVATIONE.

QVÆST. I. Quid sit?

Definitio ponitur.

Quæst. II. Quale sit peccatum?

Quando lethale.
Quando veniale. } Exempla singulorum.
Quando nullum.

Quæst. III. Quotuplex sit.

A causa finali ostenditur esse quadruplex.

Si exspectentur bona. { Fortunæ, corporis, animi, supernaturalia.

Quæst. IV. Vnde queat dignosci quando sit huiusmodi vana obseruantia?

Sect. I. Quid quando non constat causam habere vim huius effectus supernaturalis à Deo. Quid quando, constat esse effectum naturalem vel diuinum, sed adduntur variæ circunstantiæ. Ponuntur de singulis exempla.

Sect. II. Ostenditur particularibus casibus, vana obseruantia. A

1. Quando requiritur fides in hominem.

2. Si effectus tribuitur, sigillo, characteri, figuræ, verbis, &c. quæ repudiata lib. 1.

3. Quãdo verba sacra vel opera pia detorquentur ad res vanas, & quæ res tales censendæ? Quę res indirecte spectent ad Dei honorem. Explicata sententia Caietani, & limitata, de illis qui ex mera deuotione faciunt.

4. per certa ieiunia voluntaria, & orationes ab Ecclesia ad hoc non institutas nec probatas, euentum aliquem exspectare. De arte Notoria.

Sect. III. 5. de gestantibus reliquias, Euangelium D. Ioannis & similia periammata. B

Quę necessaria vt hæc sint licita. sententia de his Augustini explicata, veteres etiam Canones. c. illud. 26. q. 2. c. non liceat. 26. q. 5. c. ne obseruetis 26. q. 7. Cassiodori locus exponitur.

Sect. IV. de ominum obseruatione late differitur, & enumerantur eorum genera. varia ex D. Augustino. De Salisatoribus. De auris tinnitu. locus Catulli, & alterius incerti poëtæ. Spatulomanthia. Sternutatio. Ex nomine, exemplo Augusti de Nicopoli. Ex verbis fortuito prolatis. De ijs quæ domi contingunt. διασκεπτικά. De ijs quæ foris. τὰ ἐνόδια. Exempla. D. Augustini locus. Ominis mentio habetur in sacris litteris. Locus 3. Reg. c. 20. v. 33. Vanitas ominum. C

Signum à Deo petere aliquando licitum. vt D
Gedeonis exempla. Serui Abrahæ. Gedeonis, Ionathæ. D. Augustini. Gregorij VII. Clodouæi Regis. Omina obseruare illicitum. Caietani locus notatus. Omen offerti pedis notatum in Graccho, Crasso, Protesilao, Tibullo. De omine sternutationis. ex Theocrito Aristotele, Propertio.

Sect. V. De strenis an sit vana obseruantia. quando liceat eas mittere. De Kalendis Ianuarijs & earum celebratione. Explicantur. c. 1. Concil. Antisiodor. c. non obseruetis. c. non licet. c. si quis Kal. 26. q. 7. c. 10. Concil. Toleta. 4. E

Sect. VI. De superstitione temporariorum, ad scindenda ligna, herbas colligendas, &c. Qui obseruant certos dies festos, vt prænuncios serenitatis vel pluuiæ. vel vt naturalis efficacitatis maioris, quo ad herbas phlebotomiam & similia. vel vt infaustos & ominosos. Dies Aegyptiaci, qui sint in c. non obseruetis & c. quis existimaret 26. q. 7. D. Augustini loca. Locus ad Gal. 4. v. 10. Posterum, quid Ambrosio & Augustino. Quid aquam benedictam vno dominico quam alio plus virium putant habere. Quidam diei Parasceues vim inesse incendij putant exstinguendi. F G

Sect. VII. Obseruantiæ vanæ in sanandis morbis & varijs noxis repellendis. Quando consideratur vt oblatio sit ex eleemosynis, vel crux empta eleemosynis. Qui pilos vel capillos ægri miscent ceræ oblationis. Qui morgunt imagines aquis. Qui certas adhibent ligaturas. Qui pecuniam desponsationis meiunt, Qui porcorum lin-

vi collij applicant. Qui cingulum ægrotantium metiuntur. Qui stramen bipenne diuisum 8, Lupi pinsunt &c. H

Qui curantur absurdis orationum formis. De curatione vulnerum inter milites Hispaniæ frequente, ponitur formula & discutitur.

Sect. VIII. Discutitur & refellitur superstitiosus tractatus Felicis Malleoli Tigurini. Sanare morbos quando pium, quando non. Quando liceat benedicere animalibus, quando non. Quando liceat exorcisare & excommunicare animalia bruta. Exempla. I

Lucorum. S. Vvilhelmus anguillis maledicit. B. Pruminius vermibus venenatis. Episcopus Lausanensis sanguisugis, Heluevermibus luger, Curientes insectis, Basiliscum fecit. Quibus formis exorcismorum in re vti liceat. Exemplum Apostolorum & S. Hilarionis. S. Blasius quomodo locutus sit animalibus. De S. Antonij porcello. &c. cur illi appingantur. Locus Coloss 3. v. 17. Quomodo in nomine IESV omnia facienda. Leorum. C. de malefic. Azo & alij sequentes, reprehensi. Formulæ in quibus decipitur, si B. Maria peperit &c. hoc fiat signum & ostenduntur esse illicitæ, etiamsi non vti operâ dæmonum, ne ad bonum quidem. De facto Theodori Sedunensis Episcopi vsurpantis ministerio dæmonis in campana deferendâ. Quomodo intelligendum illud præceptum, de parcendo inimicis. Vtrum contractus vsurarij vnquam liciti sint. Iudæus seu versus an superstitiosus. Ritus alicui & non necessarij, nec ab Ecclesia reprobati, indicium sunt superstitionis. J

Ritus Christi Domini ritus in sanando cæco. K
Ritus S. Marco quædam fabella.
Ritus Heliæi prophetæ in puero suscitando.
De ritibus baptismi.
Renouatio de illis formulis vulgaribus fieri solitis. De *Anania septa* remedio. domestice vox Magica & idololatrica ex Hebræa compositione. אנא. & אומי, & L
אבגיע, & שקח. & Magicæ voces pleræque ex Hebræo sumptæ.
Serpentum incantatores ab Ecclesiâ non tolerantur. Potentiori vtens forma eundem consequitur effectum, quando deest pactum. M
Cur per malos Sacerdotes seruata forma consecrationis fiat transubstantiatio; per bonos, non seruata illa, non fiat hæc?
Curationem à dæmone petere non licet.
Non ideo licita est formula, quia verba eius singula sunt ex sacra scriptura.
Quomodo fides promissa sanatio & miraculorum patratio? In quibus dubijs sequenda benignior interpretatio. quid hic dubiũ, quid certum. Distinctio vtilis inter dubium de re, & dubium de persona. N
Potest res esse illicita, & non peccare eam faciens, & è contra quoque. Quando agitur de salute vel periculo animarum, tunc iudicandum non quod lenius est, sed quod animæ tutius & securius.

Sect. IX. Exempla variarum formularum vanæ obseruantiæ. Spadix, Spadix, si laboras &c. Ante par ante &c. Alligare equum stoloni sterili. Brachium circumdare funiculo laneo. Consumm. est. Injicere phialæ vitreæ nouem ordei grana. Filum per chrisma trahere. terream imaginem sub altari abscondere. Tempore missæ dentes tangere &c. Manus lauare cum ægroto, vel eum cũ certis verbis manu prehendere. Tribus missalibus panibus quædam inscribere. Feria sexta ægrotum ducere versus orientem &c. Gustate & videte quod bonus &c. Ad sanguinem sistendum, certo numero guttas stillare in cyathum frigidæ &c. item dicere certas orationes. vel versiculos è psalmis, vel Chũrat, cara, sarite &c. Tribus diebus ante solis ortum dicere super equo quędam verba. Ad inueniendum furem, facere crucem in crystallo cum oleo, & nomen Helenę subscribere &c. O

Item, lapillos ex fluente pro numero suspectorum collectos & domum relatos ignire &c. Item ad excutiendum furis oculum dicere terribilem quãdam orationem, & percutere clauum ęneum malleo cyparissino. &c. Item ramum auellanum die Sabbati ante solis ortum abscindere &c.

Vti falsa & ficta oratione, quam tribuunt S. Adalberto: videtur verò potiùs esse Adalberti hæretici olim damnati.

Legere

Legere psal. 108. iuxta certam versiculorum distributionem, aliter quam exstat. Ad curanda maleficia, accipere tres olei violacei mensuras, & consistere contra solem, ante ortum, exprimere nomen læsi & matris eius, & angelorum gloriæ &c. Item ferre inscripta nomina trium regum, cum certis versiculis. vel verba incognita & absurda, vt veterum; *Danax*, *Dariet* &c. recentiorum vero, *Abrac*, *amen* &c. vel illa inscripta pani, *Irioni*, *Khiriorbi*. vel istud, *Hax*, *pax*, *max*, &c. contra morsus canis rabidi. Vel contra dolorem dentium, Strigiles, falcesque &c. vel, Galbes &c. Galdes &c. Item Gibel, Got &c. Vel in piscium capturaillud Constantini, Iao Sabaoth. Quid est abutt Dei nommib Libri Semachij, & Cariachiri. virgas parallelas vt certorum verborum committere: medijs partibus &c. Thoraci lignum rotundum cum certo murmure appendere. Liber Leonis Crucij.

MARTINI

MARTINI DELRII,
SOCIETATIS IESV PRESBYTERI,
DISQVISITIONVM MAGICARVM
LIBER V.

De officio ivdicvm contra maleficos, sive de processv ivdiciario in crimine Magiæ.

ERE Comicus,

Nunquam ita quisquam bene subductâ ratione ad vitam fuit,
Quin res, ætas, vsus semper aliquid apportet noui;
Aliquid semper moneat, vt quod

nunquam te facturum putabas, id post facias tamen. quis crediderit me, post annorum viginti fælix à Tribunalibus ad Religiosæ vitæ transfugium, ad hanc Masuri rubricam redi-turum? redeo tamen, non vt coram me reus palleat, non vt Quæsitor sedeam, vel vt Quadruplatori aures præbeam: sed, vt iudicibus consulam, quibus ex librorum confusâ congerie, aut vsu vario nimis arbitrariorum hodie iudiciorum, ista omnia libuit vel licuit ad crimen de quo nunc agimus accommodare. Nam quibus nec ocium deest, nec voluntas, fateor ex fontibus ista hausuros non difficulter: haut scio tamen an eâ methodo, & ad conscientiæ securitatem directione. Certè confessarijs, quorum plerique nudi Theologi sunt, iuris quidem peritis planè peruiâ, non inutilis opera futura fuerit; quorum potissimum gratiâ, me diebus aliquot antiquo iterum ludo passus sum includi. Sequar ipsum iudicij ordinem, qui ordinarius; & rem in sectiones partiar; & legum vestigia eorum, quos æquiùs meliùs, & prudentiùs de strunculatorijs hisce locutos arbitrabor, Clarum, Bossium,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Símancam, & alios, præcipuè Prosperum Farinacium insignem non lectione tantum, sed & vsu Iurisconsultum.

SECTIO I.

An in hoc crimine seruandus ordo & processus ordinarius?

α vide Bart. Tægeñ practic. crimin. p.1.m.1 & Tib.Decium tract.crimin. p.1.l.1.c.1. & l.2.c.3.

β vide DD. in l.1.Cod.si adu.delict.& Blanchum in pract. crimi. §.visis indi..

γ vide DD. in l.vlt.C de accusat.Prosperum Farina.praxi crimin. q.18.n. 60.

δ ex cõmuni sentẽtia vix. Clarũ pract. crimin. §.1. Villal. & Soar.in Thes. com.opin. 2 pract.cri. d.q 18.à nu. 63.

COnstat inter delictum, crimẽ, maleficium à iuris interpp. differentiam aliquã statui α: quę tamen nostro instituto parùm idonea est, ideo, vt solent etiã alij DD. β, ista pro ijsdẽ nunc sumo, & præsuppono sortilegij siue maleficij crimẽ esse publicum, mixti fori & cõmune; de quo, si à laico cõmittatur, vterque iudex potest cognoscere, Ecclesiasticus & laicus; item esse crimen nominatũ siue ordinarium, eo sensu vt habeat nomen certum, & etiam pœnam certam iure præfinitã: esse tamen crimen extraordinarium & exceptũ; eo sensu, quòd in eo quædam obtinent peculiaria, & quòd sub generali legis dispositione nõ continetur, vt nec crimẽ læsæ Maiestatis aut hæresis, ad quod constat maleficium pertinere, quę est sententia DD. cõmunis γ & verissima: esse quoque crimẽ enormissimũ, grauissimum, atrocissimum, quia in eo concurrunt circumstantię criminum enormissimorũ apostasiæ, hæresis, sacrilegij, blasphemię, homicidij, imò & parricidij sæpè, & concubitus contra naturam cũ creaturâ spirituali, & odij in Deum; quibus nihil potest esse atrocius. Pendet quidem à iudicis arbitrio pensare grauitatem delicti, vtrum sit atrox, vel atrocissimũ δ; sed tamẽ debet iudex hoc arbitrium suum moderari ex circumstantijs delicti, quas optimè explicat Prosper Farinacius ε; hic verò cõcurrunt nõ paucæ, primò quòd delictum est mali exempli & cuius nouæ vt cancer serpit, attestante experientiâ: secundò solet nocturno cõmitti tempore, quando minùs sibi homines cauere possunt: tertiò committitur clàm & proditoriè, siue per indultũ insidiosam, cuiusmodi homicidia sunt grauiora: quartò solent lædere eos, quibus sunt cõiunctissimi; dominos, fratres, patres, liberos, coniuges, sodales, collegas, familiarissimos quosque: quintò peccant ex consuetudine quadam delinquendi, imò quasi

quasi assiduè: nã semper malũ aliquod machinantur, Diabolo incessanter eas stimulante, & quotidianum pensum exigente, adeò vt vel poculũ vnum vel vas aliud, si plus nequeunt, frangere cogantur, vt testãtur Remigius & alij. Sextò quia delicto huic infligitur pœna atrocissima, nẽpe incendij. Septimo quia delictum hoc cõmittunt animo planè deliberato, dolo mani-festo, & (vt loquuntur practici) *appensatè* quod indicat perseuerantiam & complacentiam in crimine.

Secundò sciendum est, quod licet in pœnis irrogandis amplia sit arbitrandi potestas iudicibus concessa; tamen, sine grauissimâ causâ, non licet iudici pœnã à lege statutam excedere. Primò quia iudicẽ magis commendat misericordia, quã seueritas, vt varij canones & leges docent ζ) nec etiam illi licet pœnam minuere, sed debet iuris rigorem hac in re sequi η. hanc sententiam benè probat Farinacius *pract.crim.q.17.n.5.* qui *nu.7.* etiam docet, ex sufficienti causâ posse iudices pœnas à legibus constitutas non solum minuere, sed etiam pro suo arbitrio augere, & hoc sensu omnes pœnas delictorum hodie, iuxta facti & personarũ qualitatem, ab arbitrio iudicis dependere; idque etiam obtinere, quoad pœnas consuetudine vel statuto introductas, & quando iudices iurarunt statuta obseruare; & quoad pœnas omnes tam principales, quam accessorias; & in quouis crimine, etiam hęresis. Quod intelligendum ante sententiam: post sententiã enim non potest iudex pœnã augere vel minuere, nisi cõsulto Principe: (excipitur crimen hæresis in quo sontes ad fidem reuerso, potest sententia mitigari θ: & puto id obtinere etiã in maleficio, & praxis docet. Sæpe enim Iudices quas damnarunt viuas exuri, iubent strangulari vel decollari, vt factum annis superioribus Stabuleti, in causâ Ioan. de Vaulx.) Intelligendum secundò, de iudicibus ordinarijs & maioribus, & non prohibitis hoc facere, & quando id non vergit in partis præiudicium. dico *ordinarijs*, quia delegatis hoc non licet; nisi, ex causâ, delegatis principum, vel maioris magistratus, qui delegato suum tribuit arbitriũ. dico *maiori-*

ζ c. disciplinã. c. namque. c. vera iustitia. c. in et 45. d. c. a rege. c. apud regum, 23. q. 5. l. vltimo, ff. de iudic. D de pœn.

η §. oportet. Auth. de iudic. c. de custis. de offic. deleg. c. iudex de pœn.

θ c. vt commissi. §. nec non. de hæret. in 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bus quia minoribus magistratibus id non permittitur, nisi cõsulto principe, vel nisi causa quæ mouet sit intrinseca & cohærens delicto. Dico *non prohibitis*, quia si statutum expresse id prohiberet, vel verba statuti pœnalis imperatiuè ad iudicẽ dirigerentur, vel statuto alio caueretur; verba statutorum vt iacent seu ad litteram accipienda; non liceret pœnam mutare. Dico, *quando id non vergit in præiudicium partis*, quia quando pœna est applicanda parti læsæ, vel denuncianti &c. non potest de hac pœnâ iudex detrahere. Denique iure communi hæc potestas pœnæ arbitrariæ, sic limitatur, vt licet ex causa iudex possit pœnam mortis ordinariam commutare in aliam mitiorem, tamen non possit mutare, in aliam mortis vel corporis pœnam (vt puta pœnam ignis, in pœnam laquei, vel fustigellationis vel mutilationis membri, vel triremium, aut similes corporis afflictiuas pœnas) sed debet commutare in pœnam carceris, exilij, pecuniariam aut similes: de facto tamen & consuetudine plerisque in locis contrarium constat obtinere, vt etiam in alias corporis afflictiuas & quascumque mitiores pœnas ex causâ commutare soleant. Secuti in his sumus communiores DD. sententias, vt patet ex Farinacio *d. q. 17.*

In his autem semper iudici velim ante oculos esse illud extremum iudicium supremi tribunalis, de quo sunt sequentes rythmi veteres.

Iudicabit iudices iudex generalis,
Neque quidquam poterit dignitas Papalis;
Siue sit Episcopus, siue Cardinalis,
Reus condemnabitur, nec dicetur, Qualis?
Ibi nihil proderit quicquam allegare,
Neque quid excipere, neque replicare,
Neque ad Apostolicam sedem appellare,
Neque codicillos Cæsaris citare.
Reus condemnabitur, nec dicetur, Quare?
Cogitate miseri, quid vel quales estis,
Quid in hoc iudicio dicere potestis.
Hic non erit Codici locus, nec Digestis,

Idem

Idem erit Dominus, iudex, actor, testis.

His suppositis ad quæstionem respondetur, non arctari in hoc crimine iudicem ad priscas sollemnitates, neque ad ordinem illum publicorum iudiciorum antiquum, quem exoleuisse scribit Paullus I.C. ι sed tamẽ teneri sequi eum ordinem iuris, qui æquitati naturæ consentaneus est; eum præterea, quem in criminibus priuilegiatis siue exceptis, iura communia & particularia locorum præscribunt; quem qui turbet aut negligat, eius iudicialia acta nulla forent κ: licebit tamen iudici recedere à communi aliorum criminum praxi, in hoc delicto vindicando, quatenùs peculiaria quędam hoc crimen exigit, de quibus postea. atque ita censeo conciliandas contrarias quorundam Iuristarum λ sententias, non satis distincte loquentium.

ι *l. 8. D. de publ. iudic.*

κ *l. 16. C. de pœn.*

λ *Bodini in Dæmonom. lib. 4. & Godelmann. de lamijs lib. 3.*

SECTIO II.

Quomodo inquisitio in hoc crimine instituenda?

INquisitionem voco (vt solent I. C.) delicti informationem iudicis officio & auctoritate factam α; ea vel est generalis, quando iudex in genere quærit quis sit delicti commissi auctor; vel specialis, quando inquirit in personam certam, de cuius delicto certior factus fuit vel per accusationem, vel per denunciationem, vel alium modum. Vt autem valida sit inquisitio docet Farinacius β (qui optimè hanc materiam persequitur) requiri sequentia: primò, vt in genere saltem cõstet delictum esse commissum: quod intellige quoad ea peccata, quæ in actum & perniciem externam eruperunt. debet enim constare segetes corruptas, infantem occisum &c. quoad peccata verò intellectus, vt hæresim; vel voluntatis, vt pactum cum Diabolo, comessationes, concubitus cum diabolo & huiusmodi difficillimæ indagationis, non solum potest inquiri contra eas licet non constet de corpore delicti, sed etiam ad condemnandæ, si dumtaxat dicant se ad conuentum de-

α *Iul. Clar. pract. crim. q. 3. Diabold. tit. de inquisit. c. 8.*

β *pract. crimin. q. 1. cum seqq.*

lorum, vt benè Arnal. Albert. de agnosc. assert. Cathol. & hæret. q. 23. & Farinac. q. 2. n. 26.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SECVNDÒ vt præcedat aliqua saltem accusatio, quod etiã iure Canonico obtinere verius est γ; sed huic hodie conditioni, generali consuetudine derogatum est, reputatur enim inquisitio remedium ordinariũ, & in omnibus delictis potest ex mero iudicis officio citra accusationem vllam institui δ. semper tamen necesse est, vt adsint alia aliqua loco accusationis, vtputa denunciatio, fama, vel indicia, de quibus statim.

TERTIÒ requiritur quo ad formam, vt inquisitio sit certa, specifica & clara, ita continens delicti qualitates & circumstantias, vt per eius incertitudinem, generalitatem, vel obscuritatem non tollatur reo defensio ε. ideo debet in eâ explicari locus & tempus (scilicet non dies, (nisi citra calumniam, ex iustâ causâ, id reus petat, & iudex diem sciat) sed annus ac mensis) cõmissi delicti, ex sententiâ veriore & cõmuniore ζ quoad inquisitionem specialem; nam quo ad generalẽ verius est, hanc expressionem loci & temporis nõ requiri: in speciali quoque hoc locum tantum habet de criminibus quæ tẽporis momento cõmittuntur; non verò ijs, quæ successiuo tractu, in quibus locus & tempus non potest ita designari, vt sunt crimina læsæ Maiest. hæresis & similia η: & idcò idem de crimine magiæ dicendũ, hanc additionẽ in eius inquisitione non esse necessariam. Quod si aliquæ qualitates expressæ in inquisitione nõ probarentur; tunc si additę fuerint clausulæ, *de omnibus & singulis*, vel; *se non adstringens*, vel; *meliori omni modo*, vel crimen sit non iterabile, (vt homicidium in eandem personam) vel constet ex confessione rei de crimine, vel quando qualitas illa verè delictũ non aggrauabat nec alterabat; his casibus reus absolui huc esset condemnandus; alias foret absoluendus.

QVARTÒ requiritur præcedere indicia ipsam inquisitionẽ; quæ sententia cõmunior & æqua est, contraria verò quorumdã θ est periculosa & iniqua prorsùs ι; etiãsi iudex haberet liberũ arbitrium, & licet inquisitio ex mandato Principis fieret, nisi tamen Princeps, non ad partis postulationẽ sed motu proprio, mandasset cõtra aliquem inquiri, & asseueret eũ deliquisse, idque ad suam notitiã peruenisse. Qua tamẽ in re cauendũ valdè

γ ca. forus. §. indicium. de verbor. signif. Clarus d.q.3. Menoch. cons. 160. & Gomes. variar. resol. tom. 3. de delict. c. 1. num. 49. Clarus d. q. 3. §. sed certè Decian. cons. 18. & alij.

δ l. libellorũ. D. de accusa. Vulpellus resp. crimina. 1. Bossius de inquisit. n. 75 § Menoch. cons. 100. Osascus cons. 64. & 65. Decian. cons. 18.

ε Menoch. d. consil. 100. Decianus d. cons. 18.

ζ Tiber. Deciani cons. 18. nu. 55. in 1. volu.

η vt post Ang. Plot. Aymo. Rum. Clar. Cephal. Rolan. à Valle, Mascard. & alios docet Prosper Farin. q. 1. n. 40.

valdè Principibus ne facilè talia mandata dent: facillimè enim circumuenitur à delatoribus Principum bonitas atque credulitas, eosque sæpè ex nimis credulis facit crudeles. quæ verò sint legitima indicia mox videbo.

QVINCTÒ requiritur diffamatio seu fama, nõ ab accusatoribus rei, sed ab alijs quoque hominibus fide dignis nata. Sed magna hic difficultas oritur circa istud quinctum requisitum, an semper necessarium sit famam præcedere, etiã quando alia suppetunt indicia. Nam DD. videntur nimis generaliter loqui, & consuetudo eorum dictis parum consentanea videtur. Futurum posse illos conciliari, vt dicamus; si sint alia indicia sufficientia & legitima, non opus esse diffamatione, ne in speciali quidẽ inquisitione: si desint illa, omnìno requiri diffamationem, quando incipitur ab inquisitione speciali κ. Sed si incipiatur ab inquisitione generali formatâ ex mero iudicis officio, tunc nõ videtur necessarium vt præcedat diffamatio; sicut solet practicari, (teste Claro λ.) quia commisso aliquo delicto, hodie iudices non procedunt à speciali contra aliquem inquisitione incipientes, sed à generali informatione & inquisitione, quis illud delictum commiserit: & tunc sic in genere primùm interrogantur testes, an sciant quis commiserit: si negent an sciant aliquem diffamatum de delicto illo cõmisso; & si aliquem huiusmodi testes nominent, tũc contra hunc specialem instituunt inquisitionem, si aliqua adsint nominationi legitima indicia ad inquirendum, (quæ indicia sunt loco diffamationis:) si sufficiant indicia ad capturam, capitur nominatus; si capi non potest, monetur & citatur ad comparendum & se expurgandum; si non cõparet in contumaciã bannitur: quæ omnia esse praxi recepta & iuri rationique cõsentanea docet optimè Prosper μ Farinac. Et sic possit iudex etiam in crimine magię procedere per inquisitionẽ, non attentâ diffamatione, in casu quidem proposito. Requiritur autem prętereà diffamatio quando iudex procedit ad partis querelam arque accusationem: quæ est communis sententia. Non tamen improbabiliter, quis defenderet tũ accusationem

κ sic intelligendi DD. communiter loquentes, quos refert Prosper Farinac. q. 1. n. 50. maxime Rolandum à Valle consil. 57. volu. 4. Clarũ reprehendens.

λ præct. crimin. q. 6. ver. præterea scias.

μ d. opere. q. 9. circa fin.

nẽ ſupplere defectũ diffamationis, vt videtur velle Clarus r. Debet autem hæc fama primò eſſe orta à fide dignis & non maleuolis perſonis vel futilibus; debet eſſe vehemens, & quaſi procedens ex ore partis populi maioris; debet de ea conſtare per teſtes, ſaltem duos omni exceptione maiores particulariter ſuper famâ receptos & examinatos. Hęc certa ſunt ordinariè in criminibus ceteris. Nam in hæreſi & læſæ maieſtatis crimine, quidam limitant & famam dicunt non o requiri: ſed reuerâ exiſtimo, etiam in his criminibus idem obtinere, vt fama requiratur, niſi eius loco adſint indicia & præſumtiones; quod ſatis apertè indicat Simancas ϖ, à Proſpero in aliam citatus ſententiam. idem ergo cenſuerim de crimine Magiæ. Super infamiâ autem inquiri poteſt ad ſolam denunciationẽ viri probi; & cùm reperta fuerit infamia, tunc poteſt procedi ad inquiſitionem de crimine p.

r d.q.6.verſ. ſed certe ex quo talis poſtulatio.

o vid. Proſp. Farinac. §.n. 14.

ϖ in prax. hæreſ. tit 12. de inquiſ. ordin. n.6.& 7

p Duennas reg. 298. & Clar. §.

Sextò requiritur, vt is contra quem inſtituitur inquiſitio non fuerit alias de crimine hoc eodem, per iudicem fori externi abſolutus, vel à Principe gratiam delicti obtinuerit; vel etiam de illo fuerit condemnatus pœnâ condignâ delicto, & non leuiore. idemque dicendum etiam ſi abſolutus eſſet à iudice propter defectum accuſatoris crimen non probantis; ſi fit tamen diffinitiuè abſolutus, & non dumtaxat (vt faciendum hoc caſu prudenti iudici) ab obſeruatione iudicij. Limita hæc primò, niſi qualitas quæ in ſecundâ accuſatione vel inquiſitione de nouo additur diuerſificet σ delictum (v.g. ex homicidio in parricidium.) item niſi ſit crimen mixti fori (vt eſt crimen Magiæ) nam in hoc, ſi fuit punitus à iudice Eccleſiaſtico; niſi ſæculari, non poterit iterum puniri à iudice Eccleſiaſtico, ſed iudex ſęcularis minorem impoſuiſſet pœnam, quàm pareret, & quàm iudex Eccleſiaſticus potuiſſet imponere. Si verò antea fuit damnatus à iudice Eccleſiaſtico, tunc quia in tam grauibus criminibus Iudex Eccleſiaſticus non potuit punire pœnâ condignâ delicto, vt poteſt ſæcularis iudex; ideò ſemper in his poterit iterum conueniri, & damnari abs ſæculari iudice τ; quæ veriſſima etiam quando loquimur de pœna ordina-

σ Gomeſ. to. 3. de delict. c. 2. nu. 27. Foller. praxi crimina. Canon. c. 35. n. 8.

τ ca. felicis. §. per hoc. de pœn. in 6. optime hoc docet Gomeſ. d. c. 1. n. 40. & poſt plurimos Farinac. q. 4. n. 7.

ordinariâ & principaliter ad puniendum delictum irrogatâ. 2. niſi colluſio & præuaricatio accuſatoris, vel primi iudicis interuenerit: tunc enim iteratò poterit inquiri. 4. ſi fuerit abſolutus vel condemnatus probabiliter & veriſimiliter ignorante eo, qui ſuam vel ſuorũ proſequitur iniuriã; quod poterit dumtaxat ſi ſit graue crimen & magna cauſa. 5. niſi ſit abſolutus, non diffinitiuè, ſed ab obſeruatione tantum iudicij, vel relaxatus ſub fideiuſſione de repreſentando; vel ſi purgatis indicia per torturam. his enim caſibus poterit, ſuperuenientibus nouis probationibus aut indicijs, iterum in ius duci. id tamen intra tempus à iure ad hoc vel conſuetudine conſtitutũ, & iure quidẽ ciuili non diſtinguitur inter eundem & alium accuſatorem; ius verò Canonicum id alteri permittit, eidem verò ſiue eidem accuſatori hoc non permittit φ.

v vid. Proſp. d.q.4.n.26.

φ vide Proſperũ §.n. 30.

Quæri ſolet etiam de tranſactione, quando illa impediat eandem inquiſitionem vel proceſſum? breuiter ex eodem Proſpero reſpondetur χ. Si remiſſio delicti publici ſit habita per tranſactionem (ſuppono licitam) cum parte; poterit non ab alio actore iterum imperi iudicio (quia ſententia ſolum hęc quoad omnes, non autem tranſactio) multoque magis à fiſco, & eo requirente poterit iudex adhuc eundem prout ſuę partis læſæ; aliud ius reip. læſæ) & in criminibus atrocibus hæc tranſactio nihil debet diminuere de pœnæ ordinariæ grauitate. Ceterum ſi tranſactio vel compoſitio facta fuiſſet cum ipſo fiſco vel iudice, tunc; quia pecunia ſoluta ſucceſſit in locum pœnæ; non poſſet iterum retrahi in iudicium, vel conueniri reus iſte, etiamſi noua ſuperuenirent indicia. hæc regula procedit, 1. niſi alias cõſtaret omnimodè de delicto cõperta per rem, vel ex facti notorio, vel confeſsione rei, vel ex probatione iudiciariâ; tunc enim non valeret iſta per iudicem facta compoſitio, & eſſet omnino illicita iudici, ſi fit poſt ſententiam. dico, *conſtaret*, quia nullæ præſumptiones ad hoc ſufficerent. dixi *per iudicem laicum*, quia Eccleſiaſtico iudici permittitur pœnam ſanguinis in pecuniariam

χ §. à nu. 31. & q. 5. per totam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

commutare. licebit etiam hoc iudici sęculari, quando reus exciperet de nullitate processus, vel quando iudex aliquam iustam haberet causam recedendi à pœnâ ordinariâ, & illam commutandi. Dixi *si fit facta post sententiam*. quia si ante sentẽtiam, tunc iudex id faciens ex causâ non iustâ peccat, sed valida est cõpositio: si ex causâ iustâ faciat, transactio valida est, & iudex non peccat. 2. limitatio est, si reus primum hoc delictũ commiserit, poterit iudex sic componere; nõ verò si sit homo facinorosus, solitus hoc delictum vel alia patrare. tamen si de facto ante sententiam iudex cum tali facinoroso componeret; verisimiliùs est valituram compositionem; licet ipse tum peccaret. 3. limitatio, dummodò prius cum parte inierit reus concordiam, alioqui hanc præcedẽs concordia cum fisco iniqua est, & non valet. imo consensus ille partis debet esse expressus & euidens, non tacitus tantum vel dissimulatus. Non valet inquam respectu partis, sed benè respectu fisci transigentis. 4. limitatio, si hæc transactio foret inita in criminibus, super quibus transigi non potest, vt sunt læsæ Maiestatis diuinæ & humanę, raptus virginũ & similia, super quibus vt valeat transactio cõsulendus primo est ipse Princeps: & his criminibus annumero sortilegium hæreticale. 5. limita fore inualidam compositionem reo, si iudicis fraus, dolus, colluſio aut corruptela interuenisset: vel si metu eam à reo extorsisset.

Quoad gratiam delicti factam à Principe, Prosper fusè ad modũ, sed in hanc sententiam † ; differre abolitionem ab indulgentiâ Principis. abolitionem non exstinguere crimen, sed tantum iudicij instantiam, ideo transactâ lætitiâ publicâ, propter quam Princeps eam concedit, infra 30 dies potest accusator de nouo accusare: & ideò hanc non trahi ad crimina enormissima, nec ad omnes personas. Indulgentiâ verò Principis fieri cum causâ, & crimen exstinguere, quare si princeps alicui gratiam faciat de omnibus delictis, vel generaliter omnibus delinquẽtibus, de omnibus delictis, indulgẽtiam concedat; talis indulgentia comprehenderet etiam grauissima crimina, & notoria & liquida, & extenderetur ad carceratos quoque

† *q. 6 per to. & Oddo Perusinus optimè libr. 2. de restitut. in integr. q. 91. & seqq.*

quoque & condemnatos.

Sit regula. *semel à principe gratiam criminis consecutus, non potest amplius ab vllo iudice molestari.* hæc facultas gratiam criminis faciendi competit Principibus superiorem non recognoscentibus, aut saltem habentibus regalia iura; item Baronibus & feudatarijs, si fuerit illis in investiturâ expressè concessa; quoad Duces, & Marchiones, & Comites, quicquid dicant alij ω; non puto hanc potestatem accipere, nisi cetera regalia iura ijs cõcedantur; & sic practicatur in Franciâ & Hispaniâ, vbi hoc ius soli Regi est reseruatum. Non tamen licet supremo Principi pro lubito has gratias concedere. Nõ potest enim nisi priùs parti læsæ sit satisfactum Ω. Nõ potest in homicidio deliberato, hoc enim diuino repugnat iuri αα; adeò licet in foro externo non sit qui absolutâ hanc Principis potestatem impedire possit, in conscientiæ tamen foro hoc facientem peccat: nisi id faceret pro bono pacis publicæ, vel aliam vtilitatem reip. maximã; quod cùm de assassinis etiã DD. ββ docẽant, existimem ad veneficos quoque pertinere, vt in ijs idem ius sit Principi. Rariùs tamen potest contingere, vt iusta causa huic gratiæ suppetat: rarissimè quoque legimus bonos Principes hac vsos potestate. Carolus V. Imp. Agrippæ pœnã mortis nõ indulsit, sed cum is effugisset, exilium irrogauit, in Franciâ ille obijt. In eâdem Christianissimus Rex Carolus IX. eius nominis, qui vltimus fuit, Triscalino, vt socios redderet, vitam & libertatẽ permisit; non sine bonorũ offensione. Fateor si Princeps aliquã huiusmodi inualidã gratiam concessisset, licet illa foret nulla; tamen deberet reus illâ vsus iudice absolui & relaxari: ne sub fidei publicæ prætextu deceptores, & sic practicari in Italiâ & Hispaniâ docent grauiss. quod puto intelligendum, quoad primam apprehensionẽ, nã si semel apprehensus & tunc relaxatus, deberet cõmonefieri de nullitate gratiæ, itaque vt sibi caueret in posterum vel impetraret gratiam aliam, manere enim punibilem & pœnæ obnoxiũ: quod si negligeret, posset à iudice capi & puniri. Tunc

ω *apud Prosperum, & ipsimet §. n. 8.*

Ω *Prosper latè à n. 18. maximè n. 25 post D. Tho. 2. 2. q. 67. a. 4 & Plot. mox citand. nu. 55.*

αα *opt. hoc docet Baptist. Plotus vol. 2. consil. criminal. variorum cons. 73 à n. 46. Plaza in Epit. delict. c. 10.*

ββ *Plot. & Ioseph. Lud. Decis Lucens. 15. Lud. Peguer. decis. crimin. n. 11. & Boss. Clarum. Vulpell. Lud. Peguer. Farinac. mis. 27. q. 6.*

enim vnica illa ratio praxis huius planè cessaret, neque iam dici posset sub fide publicâ deceptus. Equidem cum lex nulla (quod sciam) huic dicto repugnet, & DD. illi non satis clarè proponãt, an quo ad primam tantum apprehensionem, an quoad seqq. quoque loquantur, & publicè interfit delicta puniri; omnino arbitror conscientijs iudicum, quod dico tutissimum fore. Hæc de sexto requisito.

dd in praxi Inquisit. c. 11. & c. 8.

ii Sibi. lib. 3. de Strigimag. & daem. admir. c. 1. Ioannes Picus lib. 3. Dialogi, Strix.

kk Bullas horum edidit simul Brixiæ in vetera editionis libr. de confess. maleficor. Bullæ tamen Pij II. meminit Picus §. Nunc accusatus. §. sanè de hæret. in 6. c. 1. 16. q. 5. c. illud. 26. q. 2.

ll d. §. sanè. Halens. p. 2. q. 184.

mm glossa. & DD. in c. accusatus. §. sanè. de hæret in 6. Oldrad. cõs. 210. nn c. præsidentes. ca. vt officium §. denique. c. vt commissi de hæret. in 6. ca. cum Bertoldus de rebaptica.

Septimò requiritur in hac inquisitione, quod in omnibus actibus iudiciarijs, vt fiat à iudice competente: quem constat in hac materiâ esse tam Ecclesiasticum, quam sæcularem iudicem, item fidei inquisitores; quibusdam tamen casibus: quos bene Simancas ponit *kk*. Inprimis quia solent venefici, & Striges fidem Catholicam abnegare, vel saltem ea dicere & perpetrare quæ sapiunt hæresim *ll*, ideò ab Innoc. 8. Iul. 2. Leone. 10. Hadr. 6. Pontificib. hoc negotium inquisitoribus fuit demandatum *mm*. De sortilegijs propriè dictis hoc est diuinationibus illicitis non debet inquisitores fidei cognoscere, nisi sortilegia hæresim saperent manifestè: videlicet si quis impium & hæresim præseferens admisceretur, vel si crederet sortilegus aliquid diuini inesse sorti *nn*. Idem dicendum de coniectoribus suspectis reliquis, qui facile in infidelitatem incidunt, & vel dæmonem adorant, vel cum eò fædus habent, vel credunt eum futura contingentia certò scire, vel abutuntur sacramentalibus *oo*. In ceteros superstitiosos inquisitores fidei, siue facta sint atrocia, siue sint leuia, non inquirunt, nisi quando sapiunt apertè hæresim, vt baptizare scienter iã baptizatũ, vel baptizare imaginẽ; cõtra superstitiosos verò magos & quia, (vt ait Ciprianus *lib. de duplici martyrio*) *qui magicis artibus vtuntur, tacitè Christum abnegant, dum cum dæmonibus habent fœdus*,] vixque fiat vt non vel hæreticum quid credant, vel hæresim sapiens faciant; ideo vix vnquam incidet vllus talis, quin contra eos Inquisitores possint procedere; & poterunt quocumque iudices compellere, vt ad se mittant acta contra hæreticos huiusmodi magos facta *pp*. In omni vero iudice illud cõmune hîc quoque est, vt reus debeat esse subditus iurisdictioni

dictioni inquirentis ratione delicti, domicilij, vel originis *qq*, vel etiam ratione conuersationis per decem annos in eodem loco *rr*, & non minoris spacij, idque de delictis tantum commissis alibi durante hoc decem annorum spacio; quia tam longa conuersatio domicilij electi rationem habet: operari tamen hoc non potest quo ad delicta priùs commissa. Sunt & aliæ multæ causæ tribuentes iurisdictionem, quæ in nostrâ materiâ minùs considerandæ sunt, quia vix vnquam, vt dixi Sortiariæ nostræ carent hæresi; hæretici verò coram quibuscumque iudicibus ac diuersis iudicijs possunt conueniri *ss*, vbicumque locorum reperiantur possunt à loci iudice pulsari *tt*: habet enim hæc crimen causam in se continuam & successiuam, & ideo vbicumque hæreticus versatur ibi delinquere censetur *uu*; eaque ratio in sortiarijs efficacissima est, quæ vix pedem, sine longo damno & nouo crimine, vspiam figunt.

qq l. 1. C. vbi de crim. agi oport. c. si diligent. de for. comp. vid. Cotar. prac. qq. c. 11. n. 3.

rr Bossius de foro compet. n. 72. Farinac. q. 7. nu. 5. & seqq.

ss ca. per hoc §. 1. de hæret. in 6. Gabriel. lib. 2. tit. de iudi. cõcl. 1. n. 19

tt Duen. reg. 378. Nouell. reg. 220

uu Arna. in trac. de agn. assert. Catho. & hæret. q. 28. Peña in direct. inquisit. Sichol 45. post multos, Farinac. q. 7. limit. 9.

Octavò requiritur in sortilegijs & maleficijs non hæreticis nec enemibus vt intra 20. annum à crimine desito, fiat inquisitio instituatur. nam spacio. 20. annorum reus præscribit ex communiore & veriore sententiâ *pp*: sed quando magum vel sortilegium coniunctum est cum hæresi, nulla temporis præscriptio reum potest iuuare, imò & post mortem, ratione hæresis, poterit inquisitio institui *qq*. imò etiam quandocumque tam graue est maleficium vel sortilega superstitio, vt exceptum vel enorme crimen censeri debeat, poterit quidiu viuit reus inquisitione pulsari *rr*: & quando fuerũt apostatæ vel hæretici tunc etiam pæna pecuniaria, quam debebat, ab heredibus est luenda *ss*; vt puto, vsque ad annum quadragesimũ, nec minori tempore præscriberẽt heredes *tt*, quantumuis in crimine læsæ Maiestatis humanæ quinquennio præscriberent *uu*. Ex his sequitur, diuturnitatem temporis octo vel decem vel amplius annorum, siue à delicti commissi, siue à reatus die sumas, in his criminibus nihil prodesse ad pænæ diminutionem, de ipso delinquente

pp Farinacius d. q. 10. nu. 76. qq c. 2. de præscript. in 6. rr l. 2. C. de apostat. V. Gutier. lib. 3. de delic. c. 1. n. 81. Farinacium q. 25. n. 159.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sumendam. ratio est, quia in his criminibus, nulla præscriptio potest reo suffragari, vt benè Farinac. *d.q.10.nu.90.*

Nonò requiritur, secundùm ius commune, vt contra absentem non fiat inquisitio: sed regula ista fallit in criminibus exceptis; imò de consuetudine, etiam in alijs criminibus potest formari inquisitio contra præsentes, & contra absentes, siue sint contumaces siue non. ††

†† *post Clarum Farinacius q.1. nu. 69. & q.1.*

SECTIO III.

De indicijs optimis ex quibus iudex in hoc crimine tutò potest procedere.

COnstat eò clariora & verisimiliora & propinquiora requiri indicia, quò actus iudicialis maioris præiudicij fuerit reo; vt ad cõdemnationẽ, quàm ad torturam; ad torturam, quàm ad capturam; ad capturam, quàm ad inquisitionẽ. hoc suadet naturalis æquitas, & receptum est cõmuni consuetudine, & probatum Bruno *tract. de indic. 2.p.q.6.n.4.* & Bossio *in tit. de inquisit. n.61.* quod etsi improbetur alijs α, tamen reuerà est consentaneum planè rationi; nec video cur corruptela vocari debeat docet hoc benè Farinac. *d.q.1.n.47.*

α *Claro q. 10.nu.3. Rolando à Valle & alijs.*

Constat secundò quod indicia quædam sunt leuia, quædam grauia, quædam grauissima; & leuia, suspicionem gignunt tantum, vel ad summum simplicem præsumtionem; grauia verò, gignunt aliquid vltra simplicem præsumtionem, minùs tamen semiplenâ probatione; grauissima verò gignunt semiplenam probationem. vt minimum. β

β *Clarus q. nu.1.*

Constat tertiò quæ sint leuia, quę grauia, quæ grauissima, hoc ordinariè pendere à iudicis arbitrio; eumque iudicare debere, personarum & rerum circumstantijs trutinatis, quæ indicia ad quid sufficiant γ; quod arbitrium debet ille dirigere ad normam iuris scripti, vel consuetudinarij, & receptas interpp. opiniones, & praxim patriæ δ.

γ *Conrad. Lancellot. in pract. tit. de inquisit. nu. 23. Farinac. q.n.46.*

δ *Farinac. 3. Winsfeld. in l. vlt. C. de malef.*

Inquisitio generalis potest aliquando formari non præcedentibus vllis indicijs, sed puta dumtaxat ex notificationibus seu informationibus extraiudicialibus; in qua si vocati & exa-

minati testes aliquem particularem nominant, tunc contra nominatum posset formari specialis inquisitio ε: sine indiciis verò vllis non liceret incipere à speciali contra aliquem inquisitione: si tamen iudex procederet, posset reus opponere de nullitate inquisitionis, ob defectum indiciorum; si reus non opponeret, tunc adhuc valeret processus, nam hìc defectus non inualidat, nisi reus opponat. ζ

ε *Clar. q.5. vers. scias etiam.*

ζ *Fran. Beccius cons. 70. nu. 26. lib. 1. Ioann. Mar. Monticel. pract. crimi. reg. 1. Farinac. q. n. 49.*

Ad assumendas ex officio informationes super delicto sufficiunt indicia leuia; sed ad transmittendam reo inquisitionem, siue ad eum citandum pro delicto, necessaria sunt indicia grauia η. Quoad capturam, si fiat tantùm ne reus fugiat, interim dum fit inquisitio; sufficiunt leuia indicia: si verò fiat, vt specialiter contra eum procedatur, necessaria sunt grauia. Ad quorum meâ sententiâ sufficiunt indicia plus quàm grauia: ita arbitror à Claro grauia vocari, quæ communiter grauissima; sanè vt docet Farinacius ι ea deberent esse indicia tam vigentiâ, & certa & luce meridianâ clariora, vt iudex sit quasi oculatus de delinquente, & vt nihil aliud ipsi desit quàm rei cõfessio: quod intelligendum non in genere probationis, sed in genere indicij, hoc est quæ sint apta ad plenè persuadendum alterum iudicis, non tamen ad plenè probandum. stat enim iudicem esse persuasum reum esse noxium, etiamsi hoc non sit plenè probatum, quia deest cõfessio rei, vel aliqua alia probatio. quãdo ergo iudex sic putat se habere plena indicia, potest procedere ad torturam: sed si haberet plenas probationes, nõ deberet procedere ad condemnationem. κ

η *Clarus nu. 2. & 3. Farinacius n. 48. Osasceus cons. 64. n. 5.*

ι *q. 36. n. 3.*

κ *l. fin. l. adiutor. C. de probat. l. qui sent. Cod. de pœn. l. fin. C. de custod. reor.*

Hæc indicia volunt DD. debere ad torturam esse proxima delicto, & non remota (v. g. quod testes deponant de ipso delicto vel de visu) sed intelligendi sunt, quando vnicus testis deponit, & indicium non est confirmatum alijs indicijs. ordinariè enim debẽt indicia remota grauia probata esse per duos testes, etiam in λ crimine hæresis, nec sufficeret vnus testis omni exceptione maior; sed debẽt esse duo omni exceptione maiores: ad inquirẽdum verò sufficerent nõ omni exceptione maiores. prętera ad probãdũ indicia hæc remota (de quibus

λ *Clarus q. 22. in princ. Farina. q. 37. n. 13. & seqq. Gomes. lib. 3. de delict. c. 13 n. 18. & 19.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

bus tantum agimus) testes debent isti esse non singulares, sed contestes, siquidem indicia sint planè remota; si verò sint non multum remota sed quasi adminicula quædam delicti, plurium singularia testimonia virorum bonorum sufficient *t*, maximè quando hæc testimonia omnia sub eodem crimine quasi subordinantur, vt si dicat vnus se vidisse aliquid ponentem sub ianuæ limine: & equos postea mortuos; alius quod vidit tangentem puerum, & hunc mortuum; tertius quod vidit proijcentem puluerem & subsecuram tempestatem, hæc enim omnia in vnum tendunt finem, & ideò hæc singularitas adminiculatur potiùs quam obsit, *Alex. cons. 13. lib. 7. Gramm. to. 3. ca. 12. n. 12. Minsing. obs. 100. cent. 2. And. Gail. lib. 2. obser. 66. optimè loquitur hac de re Simãcas in praxi tit. 35. a. n. 54.*

t vide Farin. q. 43. n. 38.

Proxima indicia etiam requirunt duos testes quando non sunt immediatè de ipso delicto, sed de adminiculis proximis: sed si sint de ipso delicto sufficit vnus exceptione maior, ad torturam. *Farinac. optimè nu. 41. qui etiam seqq. numeris mul- raponit dignissima obseruatu.*

Sed nunc veniamus ad singula indicia. *Primum* ergo est INDICIVM PER TESTES. Sufficit autem in hoc crimine vnus testis ad inquisitionem particularem instituendam, etiamsi sit alias inhabilis; sed si sit testis legitimus & exceptione maior est sufficiens ad torturam, iuxta Clarum *q. 21. num. 2.* cuius dictum nimis indistinctè vsurpat Godelm. *li. 3. c. 3. n. 33.* tu explica, iuxta iam à nobis dicta ex Farinacio.

2. *indicium* est NOMINATIO SOCII CRIMINIS hoc etiam indistinctè ponit I. C. ille Francofurt. more suo; sed accuratè punctum istud tractauit D. Binsfeldius, quem qui plura volet poterit legere; vt & Prosperum Farinacium insignem I. C. Sciendum communem esse DD. sententiam, malefícos & mathematicos de consocijs interrogari & torqueri posse; quod & iure ciuili cautum *o*, & omnium praxi receptum est *π*; imo & iudicem teneri interrogare, & reum in conscientiâ teneri denunciare socios, quos nescit imo præsumit non se correxisse nec destitisse à crimine, est sententia Theologorum.

u Binsfeld. de confess. malef. memb. 2. Farin. de indic. & tortu. q. 43.

o l. fin. Cod. de malef.

π vide Farin. d. q. 43. n. 67.

rum *ρ*. Iudex hoc facere omittens peccat grauiter: contra aliniam, quia non occurrit & impedit mala reip. & priuatis & de imminentia, quæ tenetur impedire: & idcirco tã priuatis quam reip. eum teneri ad restitutionem omniũ damnorũ inde redundantium, vult communem esse sententiã Theologorum (vt est) Binsfeldius *σ*; qui addit, ex Soto & Nauarro, teneri etiam confessariũ huiusmodi reos admonere, vt socios non correctos denuncient, quod si nolint facere, non debere eos absoluere, si absoluant peccare. Quod si reus sciret aliquẽ ex socijs esse conuersum, neque periculum esse, ne ad vomitum redierit vel sit rediturus; tunc nõ posset illum nominare, nec confessarius, volẽtem talem nominare, posset absoluere. Sed quædam circa hanc rem sunt explicatiùs tradenda. Et docet Binsfeldius iudicem debere credere reo socios exceptis denuncianti: frustra enim adstringeretur ad, inquirendum, si non deberet ei fidem habere. Certum est aliquam habere debere, sed quantã & ad quid? nunc videamus. Sufficit denunciatio idoneã præsumtionẽ contra socios *τ*, si plures circumstantia concurrant. nẽpe si non sit defectus in personâ, qui eidem fidem. huiusmodi autem defectus ratiò contingit. Admittitur enim infames: tales sunt omnes complices, ideò nullius fidei meretur eorũ testimoniũ, quàm virorũ bonorũ; admittitur tamen ad denunciationem & testimonium, quia alij possunt alij haberi, & malefici non solent hoc crimen nisi inter complicibus committere & solis illis detegunt: & impedimentũ hoc impedimentũ, est iuris positiui, ideò lex potest in casu dispensare ex iustâ causâ, vt fecit. debet tamen iuxta *υ* non- hæc complicis denunciatio esse facta in torturâ, eò quod cum sint infames, parùm illis extra torturam credendũ: reprehendit hanc sententiam, quæ tamen communior videtur. Simãcas *φ*, & ait eius auctores sine lege & ratione loqui. Rationem iam dixi, & fauet c. *illi qui 5. q. 5.* & hoc expressè reperit in Carolina constitutio, quæ in imperio seruanda est. Nec contraria opinio alibi locum habere potest, nisi fortè, vt ex dicto socij extra torturam procedatur ad inquisitionem; nunquam,

ρ D. Tho. 2. 2. q. 70. ar. 1. ad 2. Caiet. tom. 1. tract. 31. resp. 5. ad Cherubim. & ad d. a. 1. Castro, Sot. Angl. Nauarr. citati à Binsfeld.

σ 3. fol. 284. cum seqq.

τ est communis DD. in l. fin. C. de accus. & c. 1. de confess.

υ Camillus Campegius ad Zanchin. de hæret. c. 9. Menoch. de arb. cas. 474. n. 50. Blossius card. de probat. to. 3. cõc. 1311. n. 38.

φ Annet. in Zanchi. c. 2.

C quam,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quam, vt ad torturam. imò non sufficeret, si reus statim ac à tortura depositus erit, hoc diceret: sed debet tortura specialiter adhiberi pro confirmatione suæ depositionis; nec sufficeret prima tortura, in qua reus suum delictum confessus est, sic *Clarus §. Vlt. q. 45.* Antequam verò specialiter torqueatur pro confirmatione depositionis illius in torturâ, in qua suum crimen fassus, factæ, debet eandem depositionem sponte ratificare, non secus ac ipsam principalem delicti confessionem, *Marsil. §. diligenter. n. 153. Carrer. de indic. & tort. §. octauum indicium. n. 17. & 22.* postea poterit coram nominato, ad confirmationem suæ confessionis; & vt socios magis afficiat, & vt defectum infamiæ expurget, & ad omnem alium bonum effectum, iterum subdi torturæ, sed admodum leui. *Sic post Boff. Vulpel. Clarum, Farinacium q. 43. n. 139. quit estatur sic Roma practicari.* Item requiritur vt nominator nihil iræ vel rancoris habeat vel odij cum nominato; quod iudex debet diligenter attendere, & quærere: nam inimici nominatio, nullam fidem faceret: ita sanè si sit grauis inimicitia, tum enim hoc impedimentum est iuris naturalis, nec lege vel statuto posset tolli. Minorennium testimonium ad inquirendum potest vsurpari non ad torquendum, nisi meliora & plura accedant indicia: feminarum propter sexus infirmitatem & leuitatem plures denunciationes sunt necessariæ quàm virorum, puta trium vel quatuor pro vno viro. Et hæc omnia locum habent in hoc crimine, etiã quoad cõiuges, parẽtes & liberos α. *Secundò requiritur* ex parte iudicis vt non interrogarit veneficum *de fama* aliquo in indiuiduo, sed in genere, *de socijs*, nõ de hoc vel illo, quia hoc foret suggerere, non inquirere β, & hoc cauet Carolina constitutio; sed alij DD. volunt hoc procedere, quando non concurrunt alia indicia vel præsumptiones contra singularem personam: nam si aliqua indicia, vel indicium aut præsumptio contra personã in specie siue in singulari concurrerent; tunc volunt licere iudici interrogando descendere ad speciem, vt fuitne tecum P. in conuentu malef. quando hæc vel illa feciſtis γ? quod tamen explicandum ex Farinacio, scilicet

x Gigas de crimin. lesmaiest. ca. 7. nu. 6. Grammat. consil. 38 n. 3.
+ Anchara suc. pastoralis, de re iudi. Barbat. de testib. nu. 42. Phil. Frãcus & alij.
α vide Clar. §. fin. q. 24. α est communis. vid. Binsfeld. d. 2. mẽb. in prin.
β sic post. Gomes. & VVesenbec. Godelmann.
γ plurimos cit at & sequitur Binsfeld. supr. in concl. 1.

licet duobus casibus tãtum, etiam in exceptis criminibus, posse in specie interrogari deponentem de consocijs. Nempe quando reus dicit se cum socijs deliquisse, sed eos non nominat: tunc enim monendus est, & cogi potest, vt eos in specie nominet. Item quando contra certam personam adest præsumptio legitima & valdè clara, siue indicia tam manifesta, vt verè per illa dicatur constare ipsum esse delinquentem. *Sic* [sic Farinac.] *vidi seruari à iustis & bonæ conscientiæ iudicibus.* *d. q. 43. n. 133.* *Tertiò* requiritur vt nominans diligenter sit interrogatus de omnibus circumstantijs, quis, quid, quãdo, vbi, cum quibus, quomodo; nec enim aliter posset procedere ad inquisitionem & torturam ex tali nominatione. est omnium de Carolinæ. *Quartò* requiritur vt inquirat à vicinis an nominata persona fuerit de tali crimine à fide dignis vnquam diffamata vel suspecta habita, *sic Constitutio Carolina*; & sanè si ex adminiculis necessarijs, vt post docebo. *Quintò*, vt reus in sua nominatione non vacillet aut variet, sed constanter perseueret, etiam in speciali torturâ, vt docui, & statuit constitutio Carolina. nam deponens varius non modò ad torturam, sed nec ad inquisitionem sufficiens indicium præbet, vt communiore sententiâ receptum δ, & meritò. quia deponens varius periuro non absimilis est. *Sextò* requiritur vt nominans iusiurandum præstiterit se vera fateri, & verè nominare ε; qua in re tuta & receptior praxis est sufficere principium factum iuramentum generale de veritate dicendâ, & postea iterum oblato in ratificatione, aut in confrontatione cum nominato: nec opus est alio speciali, vt sentiunt nonnulli ζ, quos meritò refellunt Menoch. Clarus, & Farinac. η Ad torturam sufficient hæ conditiones, si aliæ confessiones plurium reorum concurrant, vel etiam adminiculentur alia indicia: quod ita intellige. Quia versamur in casu exceptis, & DD. hoc negantes loquuntur θ de criminibus non exceptis, ideò si plures testentur de eodem suo consocio, faciunt indicium sufficiens ad torturam, vt in praxi ι obseruatur: idemque obtinet quoad alia indicia & præsumtiones ad-

d Farina. q. n 187. & seq.
ε Marsil. in pract. d. §. diligenter. à num. 62.
ζ Marsil. s. Anton. Gomez. to. 3. c. 12. num. 18. Blanch. & alij.
η vid. Farinac. s. n. 144 & Lud. Pegger. decis. crimin. 5. nu. 28. & 34.
θ Bal. l. quoniam liberi. n. 1. C. de test. Grammat. consil. 21. & cõsil. 35. Natta cons. 198. vol. 2.
ι post Boer. Papon. Boss. & alios. Clar. §. final. q. 21. & Farina. q. n. 41. Menoch. de arbitr. iud. cas. 474. benè Binsfel. s. concl. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

miniculantes. Putant quidam DD. etiam sine vllis adminiculis alijs ad torturam sufficere nominationem vnius socij, ita Gomez, & Blanchus ex male intellecto Salyceto, sed eos optimè refellunt Menoch. *d. casu. 474. n. 46.* Bertazzin *cons. 341. n. 48. & 25. Vol. 2.* Farinacius *q. n. 39. iunctis n. 147. & 155.* & ideo timoratus iudex semper requirat indicia, non leuia, sed magna & vrgentia, vt benè monuit Mascardus *lib. 3. de probat. concl. 1311. n. 14. iuncto n. 53.* quæ non auderem facilè alia vsurpare, quàm à iure suggesta, & benè cõmemorata per Farinaciũ *q.* 1. si accedat vnus testis oculatus maior exceptione, potest iudex procedere ad torturam valdè grauem, quia tunc habet plusquam semiplenam probationem; non tamen facit ille testis plenam tunc probationẽ, vt malè putarunt multi recentiores secuti Calcaneũ hoc temerè affirmantẽ λ. nã non potest dici plenè probatum, vel reus conuictus, nisi per duos fidedignos exceptione maiores, talis autem nunquam est socius criminis. 2. si accedat non vnus testis auritus, sed vt minimum duo μ: hi enim faciunt præsumptionẽ aliquã ν. 3. si accedat inimicitia grauis nominati cum occiso, vel damnificato ξ. 4. si accedat fama contra nominatũ ο. Sed hoc indiget explicatione. Nã fama vehemens, si fuerit orta à personis honestis & fide dignis, sola sine alijs adminiculis facit indicium ad torturam; vehemens autem censetur, non ex numero testiũ (quod impertinens est ad hoc) sed ex causis suis. nã si causæ sese conijecturæ vnde orta, sunt verisimiles, graues, & vrgentes; censebitur esse vehemens; secus si nõ orta sit nisi ex leuib. friuolis & nõ probabilib. neque tũ sufficiẽt ad torturã ρ. si non sit vehemens fama, tũ si non est orta à personis honestis & fide dignis, (verbi gratia, ortum habuit à complicibus) scio variatum sententijs, existimo, si fama orta sit post incarcerationem, vel accusationem, famã non adminiculari, vt benè Farinacius docuit; sed si orta fuisset ante accusationem & incarcerationem, probabiliùs puto (saltem vbi non viget Carolina constitutio, quæ repugnat) famã huiusmodi adminiculaturam: vix enim potest in hoc crimine famæ initium ab alijs, quã cõplicibus,

λ *cons. 110. num. 4.*

μ *Aym. Crauet. cõs. 178. & Tiberius Decian. cõs. 18.*

ν *Menoch. d. casu. 475. Cephal. cõs. 40*

ξ *Ioã. Maria Montica, rer. crimina. 4. & 5. Clarus §. fin. q. 22.*

ο *Cale. Crauet. Mõtical. T. Tiber. Decian. d. cons. 18 lib. 1.*

ρ *Egregie Farinac. hoc docet q. 47. n. 128.*

sticibus, otiri: & sic intelligo atque recipio sententiam Binsfeldij *in l. fin. C. de malef. indicio. 6.* & hoc obtinere in omni re turpi, de qua non solet nisi inter infames personas tractari, vt de meretricio, aleâ, lenocinio & simil. fatetur Farinacius *q. 47. n. 160.* Quæ autẽ requirantur vt dicatur verè esse fama post videbimus. 5. si accedat, cũ dicto socij criminis, fuga nominati ob metũ non iustũ, vel suspicionẽ non vehementẽ σ, inquisitionis contra eum formandæ, vel ante accusationem formatã, vel antequam ad actum iudicij aliquẽ sit processum, coràm iudice non inclementi, aut solito procedere non temerè, neque præcipitanter: his enim casibus si iudicium defensionis neque citatus compareat, vel absentiæ iustas causas adferat, vehemens oritur suspicio: sicut etiam quando seruato debito iudicij ordine carceri fuit mancipatus & fine effractionis surgit: nam si indebitè carceratus fuisset, & etiam carcere effracto fugisset, non tamen fuga hæc eum faceret pro confesso haberi τ. Sed de fugâ mox plura. 6. si accedat stricta amicitia & assidua conuersatio nominati cũ nominante tanta, vt faciat valde verisimilem præsumptionem participationis in crimine υ. 7. si accedat secreta collocutio nominati & nominantis, ante crimen cõmissum habita, verbi gratia, antequam segetes destruerentur, puer necaretur &c. φ 8. si accedat superstitio nominati, vt si vsurpauerit res, facta vel verba quæ sapiant incantationẽ χ; exempla sunt, si artem magicalios docere sit conatus ψ; si olla cũ vnguentis magicis vel cũ buffonibus, vel alia instrumenta huius perfidiæ in ædibus eius sint reperta; maxime si liber magicus in domo eius inuentus sit; cui superior potestatem habens & in bonũ finẽ non concesserit ω; item si quis alteri fuit interminatus malefitij, cuius effectus fuit subsecutus α, maximè si qui minator consueuit eas exequi β. sed necesse est quædam hic concurrere, vt dicam postea. item si nominatus inueniatur in statulo aut domo alterius, tẽpore, & loco quando non debet, & maleficiũ postea subsecutũ fuit. Item si quis ferã vulnerasset, & in eodem mẽbro mox vulnerata inueniatur persona de hoc

σ *And. Gail. lib. 2. obser. 109. num. 8. Minsin. cent. 5. obseru 98.* τ *Couarr. 1. var. resol. c. 2. Roland. à Valle cons. 7. num. 47. vol. 1.*

υ *Sic sent. cõmu. explicat Farinac. q. 43. n. 174. & n. 177. & hãc etiam probat benè Binsfel. 5. indicio 5.*

φ *Farinac. d. num. 176.*

χ *Carolina const. 44.*

ψ *ibid.*

ω *Lud. Rom. sing. 313 Menoch. & alij quos sequitur Binsfeld. ind. 8. binè addẽs hoc indicium esse vehementissimum.*

α *exemplum rei indicatæ adfert Bapt. Ziletus cõs. crimin. 79.*

β *Binsfeld. indic. 4.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

crimine infamata: vt in Lycanthropis sæpè accidit & nuper hîc in Belgio mihi retulit euenisse quiddam permirum Nob. & spectatæ fidei vir, Vanderburchtius Decanus Ecclesiæ Mechlinien sis. Municeps bombardam gerens deambulabat extra municipium, cui ecce obstrepunt multæ aues ex obscænis, corui & picæ in arbore propè viam. Sclopum collimat, & dilplodit; visus sibi vnam certo ictu perculisse, & decidisse de ramo, reperit solam ferream clauem de cingulo muliebri delapsam. capit, & domum rediens narrat amico, &, num norit clauem, quærit: rẽspondet alter se nosse, clauem vicinæ domus N. Itur ad domum, reperiunt ianuam clausam: inserunt in seram clauem, recludunt, ingrediuntur pro familiaritate, quæ illis cum Patrefamilias: ingressi Matremfamil. inueniunt glande latus ictam. Cape (lector) & aliud certissimum. versabar anno 1597. Caleti, (quando, fælicibus auspicijs Serenis. Archiducis Alberti vi expugnatum, à *Catholici Regis* militibus tenebatur) ad Pontem Nueleti duo signa Walonum præsidio posita limitem, contra Bolonienses, tum hostes, tuebantur. sub vesperam sudo cælo Procubitores duo vident nubem subnigram aduolare, & in ea videntur sibi audire confusas voces multorum, quos nulli videbant. tum alter audacior; quid hoc rei est? satin securi. Si videtur; librabo arcubuziam in ipsam nubem. assentitur socius. cum tonitru sclopi decidit ex nube ante pedes mulier ebria, nuda, benè obesa corpore & mediâ ætate, femur traiecta duplici vulnere. capta lementis impotem simulabat: nec ferè aliud adloquentibus referebat, quam; *Hostésne, an fœderatis?* quid ad hæc, qui negant transferri? negabunt credere sese. maneant incredeli, quia nec oculatis, quos possùm plurimos adducere, credent. Pergo ad alia huius generis indicia. Quibus annumerarim, aliud satis frequens, & quod accidit anno isto 1599. in Brabantiæ oppido primario, eùm maleficiatæ clarè & sæpiùs obuersatur figura (suppono esse aliàs mente sanam, nec imaginoso morbo laborantem) seu species ipsius maleficæ, ei minantis, vel eam vexantis. Quamquam hoc indicium solum non sit tam efficax

ax, quam præcedens. Item quam foret, si vnus testis excepione maior deponat se vidisse sagam propinantem equo, qui mox mortuus, potionem: aut si duo testes legitimi deponant nominatum exercuisse actum aliquem, qui ex communi maleficorum praxi solet ad maleficium dirigi, v.g. quod stans in aquâ, retrò tergum aquam proiecerit in aërem; vel quod, ante eronam mox grandinem, visus fit lapidem ferire bacillo; vel ores de varijs arboribus lectos in ollam conijcere; vel virgâ ot manu percutere, vel inungere animal, quod paullo post mortuum. hæc ait Binsfeld. γ esse indicia vrgentissima, quo- γ *Indic. 8.*
rum vnumquodque per se sufficiat ad torturam: quanto (si verum, de quo dubito) certiùs est sufficere quando accessio nominationem complicis? 9. Si cum capiuntur, aliqua dicunt vel faciunt, quibus significent se sibi timere à morte, actum esse de se, neque se viuas manus iudicum euasuras δ. δ *Carolina d. c. 44.*
ia. Confessio extraiudicialis rei siue accusati, duobus proba- ε *indic. 9. ex communi vt ait sententiâ.*
ibus, nisi error probetur, ita Binsfeld. ε Sed hoc verum
tantum de confessione huiusmodi speciali de certo facto;
de generali vt de incantatione tantum vel magiâ; item de
abilibus non ioco, necnon de verisimili atque possibili, vt
ostea docebo de confess. iudiciali.

Hæc sunt indicia maximè verisimilia & legitima; quando, quæ ad naturam atque plenitudinem eorum requisita sunt, concurrunt: & hæc haut dubiè non tantum faciunt cum nominatione complicis concurrẽtia semiplenam probationem: sed vt sic semper vnum istorum indiciorum cum nominatione tali, qualem requisiuimus, sufficiat ad torturam: sed etiã ex multorum sententiâ, quædam ex his sola sufficiunt: quod tamen non libenter practicarem: sed semper vellem vnum vt vrgentissimis cum alio leuiore, vel plura semper leuiora concurrere.

Conditiones autem requisitæ, vt vnum ex his cum denunciatione complicis ad torturam sufficiat etiã in exceptis, sunt sequentes additæ ijs, quas superiùs iam posuimus suis locis: primò vt talis nominatio complicis, adeò verisimilis sit, vt vltra admi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

adminicula illa, iudex ex ipso quoque testium numero, & qualitate deponentium, & personâ eorum contra quos deponitur, & alijs facti circumstantijs quasi certò credat nominantem non mentiri ζ. 2. quod socius criminis socios nominans non patiatur nisi hunc vnum defectum: nam si plures habeat, etiamsi tantum duos (v.g. quod nõ tantum sit infamis & criminosus, sed etiam sit vilis, abiectus, aleo, vel alias inhabilis) tunc ne in exceptis quidem faceret indicium ad inquisitionem specialem, nedum ad torturam ϰ, etiamsi in torturâ suam nominationẽ confirmasset θ, quia hæc vnicũ supplet defectũ tantũ; quod procedit multò fortiùs in nominato socio criminis inimico, periuro, vel vario & sibi contrario ι. 3. secundum quosdam nominatio contra eum qui est bonæ famæ & existimationis non valebit, cum adminiculis, ad torturam: sed valebit, cum bonâ famâ dumtaxat debilitaret indicia contraria κ, ideò considerandum potius quot & quæ sint ista indicia adminiculantia: vt si non superent bonam illam famam, tum vera sit hęc communis DD. limitatio; si illam superent, non debeat propterea nominatus torturam euadere λ. 4. si deessent alia adminicula, non valeret ad torturam nominatio spontè ad nullam iudicis interrogationem à reo facta; quia hæc nec indicij quidem vim tum haberet: secùs adsint alia adminicula, vult omnino Farinac. μ eam æque valere ad torturam, ac valeret si ad interrogationem iudicis emanasset; & sic intelligendam communem DD. dicentium, si reus nullâ præcedente interrogatione complices nominet, non facere indicium. Et sanè hæc distinctio; quæ etiam Claro placuit, & Peguero ν, quoad inquisitionem; non minùs æqua videtur in foro conscientiæ, quoad torturam. In foro externo, quia durat præsumptio, quod testis vltrò se offerens examini suspectus est, ideo tutiùs illic iudex faceret sequendo communem. Porrò quo ad duplicem casum, quem addit Farinac. nu. 192. scilicet procedere illam communem, primo quando quis nec carceratus, nec à iudice requisitus sponte iudicem adit, & reuelat crimen cõplicis; secundò, quando quis

ζ c. in fidei fauorem. de hæret in 6. plurimos citat Farin. q. 43. n. 177.
κ post Marsc. Carrer. Boer. & alios. Farinac. ẽ. nu. 178.
θ Bursat cõsil. 69. & cõs. 275. Bonacos. Kirchou. Mascard. qui omnes testã. esse communem.
ι Vide Farin. à nu. 179.
λ bene docet Farin. q. 47.
μ Farina. q. 43 n. 188. & 8. nu. 190.
ν Clarus q. 21. Peguerus decis. crimin. 5. n. 30.

quis spontè reuelat delictum, de quo sibi impunitas promissa à iudice: ratione hac, quia primo casu tunc præsumitur denunciator siue accusator: secundo casu præsumitur corruptus promissione impunitatis. Equidẽ, quia vtrumque fundatum in præsumptione iuris potius quàm in facti veritate; putarem in conscientię foro, vbi veritas tantum attenditur, posse iudicem hac nominatione re benè perpensâ vti ad inquirendum saltem: nam ad torquendum, non censeo. Sciendũ 5. nõ posse adminicula quando tortura, in qua nominatus fuit facinus, non fuit legitimè peracta seu decreta, puta sine præcedentibus indicijs. *Farinac. post alios n. 193. & seq.* Denique non valere dictum socij criminis ad torturam, etiam cum adminiculis, si potuit veritas actu vel habitu aliter haberi, quidam putant; sed eos meritò refellit Menochius *cas. 474. nu.* 4. quem sequitur Farinac. *nu. 195. d. q. 43.* Ex quo restant quędam breuiter addenda, de indicio famæ, fugæ & minarum.

QVARTVM indiciũ est FAMÆ INDICIVM, de quo sciendũ, vt fama sit idonea pro indicio, debere ortam esse à viris, nisi sit de rebus vel æquè perspectâ fęminis, hoc est quando factũ illarum vel æquè fęminas tangit ο, verbi gratia, de malefi- ο Farina. q. 47. n. 161.
cio aborsus, vel sterilitatis, vel infanticidio & simil. ideo in eorum delictis potest fama originem ducere à fœminis æquè ac viris. Item debet esse fama solida, non leuis, non vaga & varia, aut decrescens, aut contraria, sed constans, crescens & vniformis ac eadem π in toto populo: aliàs, quando ex- π post Rol. cons. 3. vol. 1. Mascard. de probat. & al. Farin. n. 163.
stant contrariæ, si simul sunt ortæ, & testes vtrimque sint ρ Vide Farin. à nu. 165.
pares & verisimilitudines æquales, negatiua tollit affirmatam, bona malam; & censetur negatiua, etiam quando testes σ Carrer. tractat. de indic. & tort. nu. 12. & 17. Follet. pract. crim. ver. dẽtur capitula quod suffoca. nu. 28.
dicunt se nihil scire, quia per hoc satis indicant non esse famã in toto populo. Si famæ simul non sint ortę, posteriorem, nisi prior nitatur meliori testimonio, vel meliori causâ; tunc enim prior non tolleretur ρ. 3. de- fama orta fuisse tempore delicti commissi, vel statim post ex longo interuallo, nedum post accusationẽ, inquisitionem, vel incarcerationem σ: nisi tamen causa, ex qua fa-

ma sumpsit originem, superuenerit post longum intervallum, accusationem, inquisitionē, vel incarcerationem; quia tunc quandocumque superuenerit famę causa, validum indicium fama præbebit τ. ratio est, quia non potuit antè initium mere, cùm effectus causâ sit posterior. 4. vt fama aliquid operetur, debet esse fama in loco delicti commissi, nec sufficit si sit alibi: locus autem delicti iuxta qualitatem & facti exigentiā, latiùs protenditur, vel in vicinià tantùm, vel in parte oppidi, vel in toto oppido, vel in totâ prouinciâ υ. 5. Debet fama nec esse procurata, nec affectata φ: ratio, quia hæc non est fama, sed hypocrisis & fictio. 6. Debet fama hæc mala pernam famam non fuisse deleta. magna enim sunt bonæ fa- priuilegia. nam paribus momentis iudex debet inclinare in bonam famam χ; testes non multo pauciores deponentes de bonâ famâ præferuntur deponentibus pluribus de malâ ⏚. Fama bona in genere tollit malam in genere & in specie ω, est communis; & vera, quando mala in specie non est adiuta alio indicio, tunc enim puto tantum illam debilitare, vt colligo ex dictis Vulpelli, Clari & Bossij coniunctis prout illa posuit Farinac. *nu. 197. & seqq.* tollit etiam omnem alium delicti præsumptionem & indicium, adeò vt reum torquendum ex indicijs legitimis specificis præcedentibus, eripiat tortura; secundum nonnullos quorum sententia à quibusdam communis vocatur α; attamen contraria est multorum melius rem discutientium, & praxi, ac rationi magis consentanea, vt dumtaxat bona hæc fama, quando ad malam famam accedit aliquod aliud indicium; minuat & debilitet indicia, non vero planè tollat β, idque adhuc solummodò si indicia leuia γ & qualia qualia, non vero si sint particularia δ, aut grauia; & ideò adhuc posse tunc reum torqueri ε; sed tamen (vt aliquid etiam tunc bona fama operetur) debebit leuius torqueri, quæ videtur sententia Casoni ζ; & Farinacius hanc esse veritatem, & secundum eam indistinctè semper se vidisse iudicari. Plura etiam idem de malâ famâ (*à num. 186. vsque ad fin. q. 47.*) quæ sic breuiter cape; commodiori

τ *post Bar. Alex. Salyc. Bos et Marsc. Farinatius n. 178.*

υ *Bald. & Salycet. in l. ea quidem C. de accusat. recte cont. Bart.*

φ *Foller. 3 n. 35. post Bald. & Mascardus lib. 2. de probat. concl. 748. n. 8.*

χ *Peguer. decis. crim. 17. n. 13. Hector Æmil. tract. de testib. verbo testis bonā vel malam. n. 8. & 9.*

⏚ *Æmil. 3. n. 14. & seq.*

ω *Burs. cons. 315. vol. 3.*

α *ab Arnono soliloqu. 37. & Burs. to cons. 166. vol. 2.*

β *Vulpell. cons. 105. Ludou. Peguer. decis. crimin. 17. n. 13.*

γ *Vulp. cons. 10. n. 4. Merenda cons. crimin. 88. n. 77. lib. 2.*

δ *post alios Hector Æmil. 3 n. 17.*

ε *Clarus q. 60. ver frequens etiam* {*de indic. & tort. tract. 1. 2. n. 5. Farinac. 192.*

ordine & clarius tradita.

Mala fama in genere alicuius facti facit delicti præsumptionem ζ, dummodò mala fama sit in eodem delicti genere de quo quis inquiritur θ; & si accedant alia adminicula sufficiant ad torturam ι, sive sit persona vilis, sive non; & sive sit delictum difficilis probationis sine non: nam DD. κ qui quoad personam vilem, & in delictis quæ sunt difficilis probationis, putant non requiri ad torturam alia indicia, præter famam malam in eodem delicti genere; sæui nimis sunt & adferunt non admodum consentanea iuri, quare Farinacius λ eos merito reprehendit: ideò nec in maleficijs quidem putarim iudi absoluendum, qui hanc crudelitatem amplecteretur.

Famam exactè probare, quàm necessarium, tam rarum est indicijs; adeò vt Grammat. Senator Neapolitanus scripsit se nunquam vidisse processum, in quo repererit famam publicam legitimè fuisse probatam, quod & Iulius Clarus, Vulpell, & alij egregij partim iudices, partim aduocati asserant μ. quare cùm in nostrâ materiâ plerumque contra sagas & striges ex famæ indicio procedatur, pergam eos iuuare, quibus deest larga supellex libraria, vel ocium ingentia fulmina Farinacij, Bossij, Mascardi & al. percurrendi.

Ad famam probandam requiritur 1. vt testes ad minus sint duo, nec sufficit vnus omni exceptione maior ν; sed vt minimum duo esse debent spectatæ, integræ, & optimæ opinionis testes ξ; atque idipsum, quod sint tales, articulandum & probandum in processu, iuri communi magis consentaneum quia quando agitur ad inquisitionem particularem vel torturam, non bene faciunt iudices, qui communiter hoc solent præmittere, licet aliquos pro se habeant DD. reuerà enim fundamentum istorum; quòd vnusquisque præsumatur idoneus & omni exceptione maior testis: in re tanti momenti leuiusculum est ο. 2. *requiritur* vt etiam non interrogati testes de famâ exprimant causas, indicia, & coniecturas, quibus orta est fama, nec sufficeret quod dicant se audiuisse à multis vel publice vel ita esse publicam famam ρ, nisi & causas

ζ *Mascard. de probat. l. 1. concl. 831. nu. 10.*

θ *Mascard. 3. Fran. Personalis de indic. & tort. n. 56.*

ι *Cason. d. l. c. 2 n. 2. Clarus q. 21. vers. fama sola Farinac. q. 23 nu. 22.*

κ *Personal. et ab eo allegat. 6. n. 55. & 56.*

λ *d. q. 47 nu. 206.*

μ *vide Farin. n. 107.*

ν *Mascard. 3. concl. 749. Hippolit. Rimin. cons. 59. vol. 1.*

ξ *ca. qualiter & quando de accusat.*

ο *vide Farin. à n. 211.*

ρ *opt. Simancas, de hæreti c. 65 poli nu. 37. Vulpell. cons 30. n 11.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

sas & illa alia adderent; quibus additis, sufficeret dicere se ita audiuisse publicè dici; de quo statim amplius. 3. *requiritur* vt testis sciat saltem rudi Mineruâ describere (non enim opus est exactâ definitione, quâ vix iuristę & aduocati possint dare) quid sit fama, de quâ deponit; saltem sic, vt appareat iudici eum satis intelligere; quare reijci deberet, qui diceret se nescire ρ, vel diceret esse id quod per plures personas dicitur, vel quod publicè dicitur, vel quod per istum aut illum dicitur σ: sufficeret autem, nec de hoc interrogandus esset, si ex præcedentibus iudici constaret testem satis intelligere, quid sit fama τ. 4. *requiritur* vt specificè deponat de famâ in illis ipsis articulis, in quibus fama est articulata; nec sufficeret quod in fine poneretur generalis elausula de famâ præced. omnium &c. υ. 5. *requiritur*, vt debeant exprimi auctores, à quibus fama est orta: & quidem probabiliùs est id obtinere, etiamsi interrogati de hoc non forent; & quod nominati isti debeant esse alij, quam contestes; nec sufficeret dicere se audiuisse à maiori parte populi, si postea diceret se non recordari, à quibus nec vllos posset nominare. nã si aliquos nominaret, & diceret se reliquorũ non tenere nomina hoc sufficeret: imò si fama foret orta ex probabilibus coniecturis & causis, hoc quinctum requisitum cessaret χ. 6. *requiritur*, vt dicant testes, se audiuisse à maiori parte populi, vel ita dicit à maiori populi parte ψ, (si addant illius ciuitatis ω vel etiam si id non addant, quia satis hoc intelligitur α) à maiori (quam) parte populi id publicè dicentis, vel priuatim β: nec necesse est addi, & ita maiorem populi partem sentire γ. sufficit etiam si dicant, se audisse sic dici per totam ciuitatem δ. non sufficeret si dicant, se audisse à mille personis, vel à diuersis personis, vel à multis personis, vel à pluribus & pluribus personis, quia nihil istorum significat maiorem partem populi ε. Sed quid si dicant se ita audiuisse publicè dici vel ita esse publicam vocem seu famam? tunc distinguendũ. nam in criminalibus quando agitur dumtaxat ad habendam semiplenam probationem (v.g. ad torturam) hoc sufficeret, quando testes

ρ Clarus §. fin. q. 6. n. 18.
σ Rol. cons. 54. volum. 1. Natta consil. 473. Vivius in lib. cõmun. opin.
τ Mascar. 3. d. concl. 747 n. 36.
υ Mascar. 3. concl. 751. & multis Farinac. à n. 228 vsque 236.
χ Bart. in l. de minore. & plurium. D. de quæst.
ψ Fran. Herculan. de negat. 312. in fin.
ω Bart. 3. n. 20.
α Baldus c. præterea. n. 19. de testib.
β Clarus §. q. 6. n. 15.
γ Capel. Tolos. dec. 380 n. 9.
δ Salycet. in l. ea quidem. n. 119. C. de accusat.
ε fusè Farin. à n. 238.

do testes simul adducerent causas & coniecturas verisimiles, vnde orta esset fama; in ciuilibus verò hoc non sufficeret: & sic conciliat Bal. & Bart. contrarias opiniones ζ. Prosper Farinacius. 3. nu. 259. *cum seqq*. *Septimo requirunt* nonnulli plures bonos testes non esse singulares; sed verius est hoc non requiri & famam siue bonam siue malam posse probari per testes singulares dũmodo non sint contestes in specie famę irrogatæ η. *Item* probatur per decem testes, etiamsi non sint vniformes, dummodò causas & auctores famę benè exprimant, & alias sint testes habiles; tamen non sufficient ad torturam, nisi concurrant alia adminicula θ. 9. *probari* potest fama etiam per scripturam, vt litteras bonorum virorum, per priuilegia, & instrumenta antiqua & alias scripturas authenticas; scripturæ autem non possunt esse panciores duabus, imò saltem tres, & debent habere originem à diuersis personis ι. Hæc de probatione famæ in specie.

ζ de quibus Clarus §. fi. d. q. 6. n. 14.
η Farinac. 3. num. 265. & 304.
θ vid. Prosp. Farin a. 3. à n. 267.
ι Mascar. 3. concl. 751. & conclus. 911.

Bonæ famæ in specie probãdæ κ hæc est regula, quod vnusquisque præsumitur in suo artificio vel statu (etiamsi carnifex foret) bonus, donec probetur malus: maximè si sit natus honestâ patriâ, vel ex bonis parẽtibus, vel si sit nobilis & diues, honestè educatus: & ideò etiam quis præsumitur bonæ famę: licet tamen adesset sceleris aliqua præsumtio specialis. quia haec non excludit præsumtionem generalem. Fallit etiam regula 1. quando agitur de præiudicio tertij, tunc enim huiusmodi bona fama est probanda, itẽ quando hæc præsumtio bonæ famæ redundaret in præiudiciũ eius pro quo præsumitur (de quo vide Menoch. *lib. 3. de præsumt. præsumt. 1. à nu. 20.*) item fallit in eo, qui alias fuit malus malæque famæ: item in eo, qui dat operam rei malæ siue illicitæ. *Ad probationem famæ bonæ vel malæ in genere*, requiruntur eadem quæ ad probationem eius in specie, vnde valet argumentum à famâ in specie, ad famam in genere.

κ vide Farin. à nu. 277.

Quinctum est INDICIVM FVGÆ. de hoc regula prima est, quod fuga ante inquisitionẽ formatam vel accusationẽ porrecta, contra fugientem gignit ordinariè suspicionem & præsum-

vide Prosper. Farina q. 48. per tot. & Clarum q. 11.

& Mascard. multis lib. 1. de probat. concl 819. & concl. 531.

sumtionem non leuem κ doli & delicti commissi: non tamen sola sine adminiculo alio facit semiplenam probationem: quare neque sufficit sola ad torturam, quicquid multi dixerint; & loquor de fugâ, quoad ipsum fugientem: nam de fugâ complicis, non arbitror vnquam illam facere indicium contra complicem inculpatum, hoc est contra quem non sunt alia indicia. fugientem autem intelligo, etiam illum qui occultè latitat in ciuitate aut loco vbi habitat: eum quoque, quem ex signis euidentibus constat fugam adornare, idque magis si accesserit contumacia aduersus citationem: vel etiam fugerit per loca inuia & insolita, puta per saltus aut nemora, quæ non sunt in transitu; vel si inuentus in delicto aut præparatione, clamore populi fugatus fuit; quo casu etiam denegatis defensionibus posset torqueri, si clamor populi sit ortus ex probabili & verisimili causâ, ad opinãdum quod volebat delictum committere, sed clamore fuit impeditus λ. Quod si metuit subitò & ex improuiso se conijciendum in carcerem: antequam capiatur fugiens vel se occultans non præbet fugæ indicium idoneum ad torturam: multo minùs, si iam captus ex manibus satellitum & ministrorum iustitiæ se eripiat, quantumuis iuridica & legitima sit captura, quod diligenter notandum contra multos μ; & verissimum est, quando quis etiam ex interuallo postquam elapsus fuit, vel sponte iterum comparet, vel inuitus iterum captus fuit: quòd maximè obtinet in ijs, qui vel propter debilitatem carceris incommoda ægre possunt ferre, vt de se testatur Demosthenes ν; vel quibus adhuc verecundum sit incarcerari, propter genus, vel dignitatem, vel professionem. Sponte dicitur redijsse, qui, cum possit iterum fugere, permittit se capi vel citatus comparet. Est autem hæc spontanea comparitio (si ante bannum fiat) adeo potens, vt fugã planè expurget, cetera verò indicia omnia debiliter, ideo si propter illa antea poterat torqueri, iudex eum iã non poterit torquere, ex plurimorũ DD. sententiã, vel nõ poterit nisi leuius multò torquere iuxt. Farinac. n. 55. Reg. 2. est Post accusationem vel inquisitionem fuga in criminalibus causis

& vide Farin. n. 11.

μ hoc contra Carrer. & Foller. benè Farinac. à n. 14. docuit.

ν epist. 2.

tantis, quando agitur de pænâ luendâ in corpore, adhuc non præbet indicium sufficiens ad torturam; etiamsi accederent alia adminicula. nam adminicula hæc tantum ante inquisitionem operantur & non postquam fuit inquisitio cæpta, quia post inquisitionem cæptam fuga non præbet vllum indicium o; & ideò alia indicia huic non possunt adminiculari, quod nullum est. Quod si alia indicia sint multa, & vrgentia, & gratiua, illa vim suam habebunt; non vero huic, quod nullum est, adminiculari sunt dicenda. Reg. 3. Hæc obtinere præsertim etiamsi iudex non habeat famam crudelis, neque comminatus sit se malè tractaturum. ratio, quia molestiæ iudiciales, & grauissima caussarum criminalium incommoda, reuerâ sunt ista metus & fugæ caussa: quando vero illorum duorum alterum accederet, fatentur omnes fugam nullum indicium præbere π. Reg. 4. Fuga cum quantumuis multis alijs indiciis alijs, non sufficit ad condemnandum pænâ corporis vel ordinariâ: si verò esset iuncta cum vno teste excepto omni maiore & oculato, tunc posset sufficere ad condemnationẽ pænæ pecuniariæ & extraordinariæ ρ. Reg. 5. fuga probabilis fugę probatur, per iusiurandum fugientis, quando constat de caussa probabili; etiamsi præsumi aliunde posset eum non propter hanc causam, sed propter delictum discessisse, verbi gratiâ, dicit quis se discessisse quia timebat carcerari vel incarcerari, si constet hęc comminata vel præparatiua discessisse, standum iuramento quod ob eã causam discesserit σ.

Secundum est Indicium Minarum. circa quod nota differentiam à minis. Iactitare se dicitur, qui dicit se posse vltionem sumere, offendere, delinquere &c. si vellet: minari autem, qui dicit se velle facere siue se facturum. hęc duo perperam nonnulli confundunt; etiam in alijs rebus. Sit conclusio *quoad minarum indicium*. quando damnum vel delictum secutum, communis sententia est; siue iactauerit quis siue minatus fuerit, efficax hoc indicium esse ad torturam; quando minans vel iactans est persona potens, malę vitę, & solet minas exsequi τ; intellige si sit dubium, quis delictum

o Bart. & communiter omnes Peguer. decis. crim. 17. nu. 31. Clarus q. 21. nu. 23. Farinac. n. 17.

π Farinac. n. 47.

ρ Farinac. n. 69.

σ Farinac. n. 44. & seqq.

τ arg. l. metũ C. quod met. eau. Farinac. q. 50. num. 7. & 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctum commiserit,& minator in hoc ipso delicto sit malæ fa-
u vide Clar. q. 21. nu. 37. Peguer. d de cas. crim. 27. n. 11. mæ u . ratio est, quia in hoc casu idem est animus iactantis & minantis. hoc verum in foro externo, quia talis illic præsumitur: in interno tamen foro,puto inter minas & iactantiam distinguendum confessario,& diligenter quærendum an iactitarit animo adimplendi, necne. Nam grauius longe est peccatum eius qui iactitauit vel minatus cum desiderio exsequendi & exsecutus; imo duplex est peccatum. Similiter in
φ Farin.n.8. foro φ externo idem est si quis expresse vel tacitè siue aenigmaticè minetur occidere,aut vulnerare (verbi gratia, faciam ne doleat tibi caput,extraham tibi pennam de alâ &c.) sed in foro interno in æquiuocâ seu obscurâ locutione scrutanda est mens loquentis. Et hoc quod diximus de homine malæ fæmę & solito exequi; locum habet,quando non accedunt alia adminiculantia indicia: nam si accederent alia, tunc ex solis minis,& mox subsecuto delicto posset subijci torturæ etiam
χ Menoch. de præsump. l.1. q. 89. nu. 62. Farin.n.11. non solitus exsequi χ . Hæc limitanda, primò si offensus haberet alios etiam inimicos præter minantem; tum enim debet iudex esse valdè circumspectus,& considerare an sufficientes sint minæ,& an fortè alius inimicus hoc tegmine fretus offenderit,vt narrat accidisse Paris de Puteo, & ex eo alij ψ 2. limit. quando delictum non esset subsecutum incontinenti, sed ex interuallo; hoc autem decernere permittitur iudicis arbitrio; qui considerare debet qualitatem personarum,& an ante habuerit oportunitatem delicti committendi. nam si statim non habuit,& fecit statim ac eam nactus est, inter-
ω vide Farin. à nu. 14. uallum nihil eleuat indicium ω . Tertiò fallit quod diximus esse indicium sufficiens huiusmodi minas; si sint ambiguæ, & quæ possunt significare vindictam legitimam siue iuris, & licito modo (verbi gratia, vlciscar, solues, pœnitebit te,non sic abibit & talia) α quod certè verum est, si minator solitus sit viâ iuris se vlcisci; verùm si consueuit se vindicare viâ facti (vt solent sortiarij) in his iudex potius debet
α Ofast. cõs. 64. n. 55.
β Farin. nu. 12. sequi sententiam Parid. de Puteo volentis, etiam tum fore indicium ad torturam β . 4. minę debent fuisse specificę seu de eo-

dem quod subsecutũ fuit delicto. sic nõnulli post Spec. & Dec. quorũ doctrina (vt rectè Farin.) tantũ est admittenda, quando minæ prolatæ fuere in aliquâ certâ specie, & subsequitur delictum planè alterius speciei, quod non continetur sub specie comminatâ, neque est præparatio seu gradus quidam ad illud. (verbi gratia,quando quis minatur occidere,& secutum est domus incendiũ γ) Sed si minæ fuerunt in gene-
γ vt bene Natta consil. 42. n. 2. re prolatæ (verbi gratia,dolebit tibi caput, faciam ne hîc interueniat,ne loquaris &c.) & delictum illâ generali significatione contineatur; vel si delictum plus nocuit, vel minùs quam minarum fuit,sed effectus tamen est quid ordinatũ ad minas; tũc illuc locum habebit regula (verbi gratia,si in quẽ minæ occidendi prolatę,inueniatur tantum vulneratus, vel è contra. quia vulnera nequeunt ad certã mensuram dari. δ) 5. limit.
δ Farinac. à nu. 14. ad hoc recedere regulam, quando minæ non fuerunt reuocatæ,& quando erant prolatæ animo sedato,& post interuallũ à præsenti iniuriâ; sic,vt queãt dici processisse ex animo deliberato; non ex calore iracundiæ ε . 6. limit. vt minæ sint absolutæ.
ε Farin. n. 17. Item si fuerint conditionatę (verbi gratia, faciam si tu adhuc dixeris hac &c.) tunc nihil operantur nisi sufficienter probetur conditione in minis appositâ ζ . 7. debent minæ appa-
ζ Farin. n. 32. rere,hoc est probari per duos testes efficaciter, quos oportet esse concordes in qualitate minarum, licet discordent in loco & tempore κ : aliàs si essent omnino singulares, vel
κ Farinac. à nu. 40. vnicus tantũ testis,minæ non facerent indicium ad torturam,sed tantum ad faciendam inquisitionem generalẽ sufficient. 8. ad torturam sufficerent minæ hominis soliti exsequi cum causâ prægexistente minarũ,vtpote honor læsus,odiũ, inimicitiæ aut quid simile: quod si ad consuetudinem exsequẽdi, & causam,accederent alia adminicula præsumtionum (vtpote inimicitia) tunc etiam ad condemnandum sufficere tales
λ vide n. 30. & 39. indicia censet Farinac. post multos quos allegat λ ; non quidẽ ad pœnam ordinariam, sed extraordinariam, & pecuniariam & corporalẽ. quod fateor,quando concurrunt minę,inimicitia delictum,& consuetudo exsequendi: idque facilius in

excepto & occulto difficiliſque probationis crimine noſtro fortilegij admiſerim, quam in alijs: tamen ſemper propendebam in ſententiam negantium: vnquam in vllo crimine licere ex huiuſmodi indicijs tantum, remotis ad condemnationem procedere.

SECTIO IIII.

De alijs indicijs minus vrgentibus & minus certis.

Primum eſt, quando quis potuit maleficium impedire & non fecit; ſi tenebatur non lege tantum caritatis (qua omnes homines tenentur) ſed etiam lege iuſtitiæ, vt puta ratione officij; tunc puto vrgentem præſumptionem occultæ ſocietatis induci α, & talem non prohibentem eſſe plectendum pœnâ ſaltem extraordinariâ β, quando aliqua adhuc adminicula accedunt; intellige primò poſſe torqueri; &, ſi poſt torturam neceſſaria reliqua adſint, ad condemnationem iuxta dicta paullo antè in fine præcedentis ſectionis eundo poſſe procedi. Quod notandum eſt procuratoribus, & aduocatis fiſci, & ſimilibus officiatis iuſtitiæ. Sed, ſi quis tantum tenebatur obuiare ex præcepto caritatis; tunc non puto iſtud indicium ſufficere ad torturam, ſi alia nulla coniectura concurrit, maximè ſi non aſſocianit ſe poſtea delinquenti γ. Et hæc limitant DD. quidam in crimine læſæ Maieſtatis quos ſequitur Iul. Clar. & non eſt dubitandum de foro externo: ibi enim non reuelans hoc crimen punitur: ſicut & ſerui qui non defenderunt Dominum occiſum δ. In foro conſcientiæ neque hos ſeruos, neque alios illos, ne in crimine quidem læſæ Maieſtatis, putarim ad reſtitutionẽ damnorum teneri ε. Hinc patet indicium & præſumtionem induci contra iudices, qui omittũt vel negligunt maleficos punire ad quod tenẽtur ratione officij, vt dixi, vt & belli dux ratione militum; & prælatus, ſubditorum. quę eſt communis ſententia, *arg. c. qui ſubditorum 23. q. 3. cap. negligere 2. q. 7. Simanc. in praxi tit. 15 Caſtic. deteſt. 23. q. 3. cap. negligere 2. q. 7. Simanc. in praxi tit. 15 Caſtic. de cif. 130. n. 67. Plaza epit. delict. ca. 28. n. 30. & 31. Nicol. Moran. de fide treug. & pac. q. 138. nu. 41.* & hi omnes quia iure ad hoc tenẽbantur, ad reſtitutionem damnorum ex omiſſione hac

α Franc. Caſonus de indi. tract. 7. c. 1. nu. 17. Diaz reg 370. Ant. Gomez. to. 3. c 12. nu. 85. Sarment. Epiſc. Geuarenſ. lib. 1. Select. c. 1. & c. ſicut dignum & illud etiam de hom. ca. qui poteſt & c. quanto de ſent. excõmun. c. non in inferendâ 23. q 3. cum ſim. & Gandin. ti. de præſumpt. & indic. in dub. n. 14. Menoch. de arb. caſ. 355. n. 7. quos ſic interpretor.

β ſic intelligo ſententiã cõmunem, quã ſeqq. Anto. Gomeſ. d. l. 3. tit. de homic. n. 4. & in ti. de læſ. maieſt. nu. 8. Clar. §. fin. q. 87. n. 3. & Farina q. 51. nu. 6.

γ l. 1 § ſed & in ea. D. ad Syllan.

δ ſic bene Clarus §. poſt Io. Medinam & Couar. ibi citatos.

ε teſt. 23. q. 3. cap. negligere 2. q. 7. Simanc. in praxi tit. 15 Caſtic. de cif. 130. n. 67. Plaza epit. delict. ca. 28. n. 30. & 31. Nicol. Moran. de fide treug. & pac. q. 138. nu. 41.

ſtitorum, parti læſæ tenentur: neque obſtat Cou. & Med. citati: loquuntur enim de ijs qui tantum tenebantur obuiare ex charitate: quoad ſeruos domini occiſi aliud eſt. quia, licet putentur in foro externo, id fit propter præſumtionem, & ideo in foro conſcientiæ non tenentur ad reſtitutionem.

2. eſt quando quis patrocinatur ſpontè maleficis, & conatur criminis enormitatem eleuare, & contendit non eſſe credendum ijs quæ de illis certò narrantur, & ea omnia vana eſſe delira, aliaque huiuſmodi, ſicut fecere Wierus hæreticus, & alijs temporibus quidam Calidius Loſeus Theologus, cuius animæ Deus parcat, qui dum viueret fuit eo nomine ſuſpenſus, infinceræ fidei, & Bruxellę incarceratus, & Treuiris exuſtus; quia libellum parauerat & conabatur clanculum Coloniæ (quod hic inſerendum duxi, vt, ſi forte infælix iſte paſtor poſtumus, cum noxâ publicâ lucem aſpexerit; vel ſcripta exemplaria, vt ſolent opera tenebrarum, clam diſtribuantur, quiſque caueat; ne ſpecie pietatis impietatem hauriat) parauerat inquam, & conabatur libellum edere in hanc ſententiam, coactuſque fuit abiurare huiuſmodi dicta, ſcriptaque, & damnatiõ. ſic enim naturâ comparatum eſt, vt quæ quiſque ardenter & proteruè defendit, ea non fugiat neque ſe illis faciliter abſtineat; à quibus vero ſe abſtinet, ea non multum laborem inuidiâ & moleſtiâ tueri. Deinde vtplurimum tales non deprehenduntur occultę ſocietatis rei. Eſtque hæc cautio diligenter vitanda cum omnibus, tum maximè procuratoribus, aduocatis, iudicibus. Ex Iaquerij *flagello Faſcinationum* conſtat, per Edelinum Doctorem Sorbonicum hoc diabolum conatum perſuadere mortalibus. Iaquerij verba non immerito creditur quod dęmones, qui hęreſim tam abominalem faſcinariorum erexerunt, induxerunt auctores ad credendum & pertinaciter aſſeuerandum; quod ea quæ per maleficos faſcinarios fiunt in cultu dęmonum, nõ ſint niſi illuſiones dormientium. hoc autem luce clarius patet ex proceſſu facto cuidam magiſtro in Theologia [addit

Universidad de Deusto Biblioteca

Monstreletus p. 3. Chronic. eum fuisse Priorem S. Germani in loco quē vocant Galli en l'haye; *& ante fuisse monachū ordinis D. Augustini & prius etiam aliorum ordinum, vnde hominis inconstantiam facilè notes.*] Super huiusmodi hæresi & secta deprehenso: qui sponte cōfessus fuit & detexit, quo modo in cultu dæmonis ipse cum pluribus alijs complicibus realiter & pluries conuenit, quem dæmonē inter eos vidit & coluit apparentē, quandoque in formâ hominis, quandoque in formâ hirci, vbi abnegauit Deum, & fidem catholicam, Beatamque virginē & crucem. Prædictus autē Magister vocatus Mag. Guilhelmus Adeline anno Domini M. CCCC. LIII. die duodecimâ mēsis Septēb. [*Monstreletus vocat Guil. Edelin, & dicit hanc sententiā latam mense Decembri, in Vigiliâ Nativitatis Dominicæ: in cetera conueniunt, de loco, de anno, de confessione, de pœnâ.*] in capella Episcopali Ebroicensi iudicialiter coram indicibus fidei, cum lacrymis in terram prostratus, exhibuit quandam scedulam continentem sua cōmissa contra fidem in dictâ hęresi & secta, offerendo prædictis iudicibus abiurationem. Ipsa autem scedula continebat inter cetera quod quando ipse fuit introductus ad dictam sectam Diabolus asserebat, quod ipse Mag. Guilhelmus benè posset, si vellet, augmētare eiusdem dęmonis dominatum, præcipiendo eidem Mag. Guilhelmo ipse dicare, quod eiusmodi secta nō erat nisi illusio, & quod hoc præ dicaret ad contentandum populū patriæ vbi tunc morabatur ipse Magister Guilhelmus. Hūc Mag. Guilhelmū ego qui hęc scribo noui, & frequentissimè vidi antequam esset de hoc crimine suspectus.] hæc Iaquer. *flagelli hæreticor. fascinar. ca. 4.* Nostris temporibus summâ ope & vi Doctor Vlaer, vnus ex Principis Electoris Treuirici Consiliarijs, hoc idem contendebat; sed ei se fortiter, eruditè conscriptâ confutatione erroris, Pet. Binsfeldius oppositus, *editâ Disputatione ad Confession. Maleficar.* Captus ille Vlaetius, crimē tandem, fraudēque confessus, vt & Edelinus; flammis feralibus consumptus fuit. Oratos velim Iudices (quos ego talia perperam effutire intelligo, vt dignentur has Disquisitiones nostras legere, & in

singula inquirere: quæ displicebunt, refellant: quæ refellere nequibunt, ijs, fastu & obstinatione seclusis, assentiantur. Irridere, contemnere, nec legere, intelligeréue velle; vanitatis, non grauitatis est, inscitiæ non sapientiæ, scurrarum non Iustitiæ Sacerdotum. Solo autem Canone illo, *Episcopi 26. q. 5.* uiri; & verba vrgere, non sententiam; nec ad ipsa quidē verba satis attendere, totamque canonis seriem, sed frustulatim eum discerpere; nec explicationem Theologorum, & Canonistarum doctissimorum admittere; nec iudicium suum cōmuni omnium Europæ Catholicorū sæcularis & Ecclesiastici fori Tribunaliū praxi, rerumque iudicatarum auctoritati submittere; sed vnū malle Wierum, aut alterum, reprobę religionis hominem sequi, & cum scandalo audientiū publicè ista iactare? Quid aliud est, quam Tribunalia omnia Catholica inscitiæ, crudelitatis damnare? quàm maleficis & eorū scelestis habenas permittere ad nocendum? quam reip. & humano generi toti, & Deo optimo maximo tali conniuentiâ patrocinique teterrimæ apostasiæ, atrocissimam iniuriam inferre? *Vide dicta sup. lib. 2. q. 16. & dicenda iusra hoc eod. lib. 5. sect. 44. vv.*

Est, cùm sortiarij, vt plurimùm etiam sint hæretici; eos qui eorum defendunt ipsos & errores eorum esse ipsis deteriores, atque socijs habendos ζ; qui nesciunt esse sortiarios, puniendi non sunt, vt tales; nisi suâ defensione iudicis officium impediant ν. Qui scientes esse sortiarios non defendūt ζ quia alior. 23. q. 3. c. qui consentit. 11. q. 3. ν ca. accusatus. §. vlt. de hæret in 6. ξ ca. excommunicam. ne. §. credentes. de hæret. Brunus libr. 5. de hæret. ca. 15. Sanchez. in præc. tit. 14. ca. si aduersus de hæret.

Universidad de Deusto
Biblioteca

do sortiarij non sunt hæretici.

4. Quod de defensoribus dictum, idem de fautoribus obtinet; qui verbis, factis, consilio, vel pecuniâ eos iuuant κ.

5. Maiorem etiam præsumptionem de se præbent occultatores siue receptatores eorum λ; si scienter hoc fecerint μ, vel non vi coacti. Quod, si contra occultatorem occurrat alia præterea præsumptio, cogitur ipse vim vel ignorantiam probare; vt si sit amicus ν vel consanguineus: neque hic cognatio excusat à pœnâ in totum ο, sed tamen causa est lenioris multò punitionis; maximè si sit valdè arcta necessitudo, vt coniugum, filiorum, fratrum π. Hæc quoque locum tantum habent, quando maleficium est iunctum cum hæresi.

6. Tenentur omnes, si maleficium sit coniunctum cum hæresi, maleficium denunciare (quod extra confessionem cognouerint) & iudicibus indicare ρ: &, qui hoc non faceret meritò præsumitur socius, argumento fautorum ac receptatorum. Sed quæritur V. debeat hoc casu præmitti correctio fraterna? si constaret maleficium non esse coniunctum cum hæresi, nemo dubitat esse correctionis fraternæ seruandum ordinem: sed quia hoc est de planè rarò contingentibus, quoad striges & sortiarias & veros magos dæmoniacos; ideo quoad hos, omnino censeo hac in re idem dicendum quod de hæreticis, de quibus DD. sollicitè disputarunt σ. *Inprimis*, si hæreticus est dogmatista; protinùs debet iudicibus defendi, vt cautum lege diuinâ *Deuteron. cap. 13. & 17.* ratio. quia nulla moraliter spes suppetit tales admonitione corrigendos: & iuxta D. Paullum; *mali homines & seductores proficient in peius errantes & in errorem mittentes.* (2. Tim. 3.) vnde consequitur quotiescumque probabiliter constat non redituros admonitione ad sanam mentem, statim denunciandos τ. quia periculum est, ne sermo eorum vt cancer serpat. quare communi bonum præferendum est vnius priuatæ famę: & cùm talis iudicio suo plusquam iudicio Ecclesiæ tribuat, stultum sit sperare quod priuati hominis admonitionem auscultaturus & crediturus. Et hoc verum de omnibus, quos constat malierrare; nam hi solent esse pertinaces. huiusmodi ergo tenetur quisque sub mortali deferre. *Secundò* si constat aliquem ex ignorantiâ errare, & certum sit moraliter, siue firmiter credatur post admonitionem emendandus, & correctio profutura; tunc præmittenda est admonitio fraterna υ. *Tertio*, si dubium sit vtrum correctio profutura necne, & vtrum ex malitiâ an ex ignorantiâ peccet, hoc est si dubitetur probabiliter de eius pertinaciâ; tunc res est dubia. quidam censent tunc primùs legitimè admonendum φ, quam denunciandum: & legitimè admonere vocant, quando quis admonetur ab habente auctoritatem prælationis, iudicij, & eruditionis; ita vt teneatur illi credere. nam non est dicendus admonitionem omisisse, qui non credidit ei, cui credere non tenebatur. Quæ sententia est valdè æqua. Reip. tamen videtur vtilior sententia contraria, nempe hoc casu deferendum Ecclesiæ χ, argumenta pro sententiâ hac sunt. tum quia in re dubiâ non debet Reip. Christiana in discrimen adducenda, semper enim adest periculum moræ & subuersionis aliorum: & lege naturæ bonum commune particulari præponendum, tum quia si ille non erat bonæ famæ, parùm refert eam iustè lædi: si reo erat, hoc ipso magis nocere reip. potuisset, cuius bono omni præferendum eius existimationi. tum quia vel errabat sine culpâ malitiâ, & tunc iustissimè delatus fuit; aut errabat ignorantiâ, & tunc iudices vel eum non comprehendent, vel comprehensum absoluent, & vtroque casu salua erit eius fama. Ex his infero in Magiæ crimine quia lamiæ semper sunt valdè pertinaces, & vix fieri potest vt ex ignorantiâ peccent; semper mora est damnosa alijs, ideo semper sub Mortali quemque teneri confestim eas denunciare, etiamsi cum hæresi non sit coniunctum earum crimen: & ideo qui non reuelant hoc crimen, extra confess. sacramentalem acceptum, iudicibus contra se saltè ad inquisitionē etiam specialē præbere, quod miror DD. non obseruasse. Opinor omisisse, quia comprehendebant sub crimine hæresis, vt Sancta Inquisitio facit in Hispaniâ. Deinde sagæ reuelandæ sunt, quia delictum ca-

NOTA.

rum

κ 2. *parad. 19. v. 1. Turrecrema. Sum. de Eccles. 2. p. li. 4. c. 11.*
λ *l. 1. & 2. de receptat.*
μ *Bart. in d. l. 2. text. in l. 1. C. de receptat.*
ν *e cum oporteat de accusat. l. si vicinis C. de nupt.*
ο *c. legi 23. q. 8. c. infidelis 28. q. 1.*
π *l. vlt. de recept. cū sim.*
ρ *Deut. 13. & 17. Plato lib. 10. de legib. D. Leo homil. 4. de collect. & homil. 4. de ieiun. D. Tho. & Caiet. 2. 2. q. 33. a. 7.*
σ *Bernardinus Arenalus lib. de fratern. correct. concl. 6. propos. 6. Alf. a Castro l. 2. de iust. hæret. punit. c. 1. 25. Sotius lib. de rat. teg. secre. memb 2. q 4. & lib. 5. de iust. & in q. 5. a. 1 Can. li. 12. de loc. Theolog. c. 9. Dom. Banez 2. 2. q. 33. a. vlt. dub. 2. Simanc. ā. c. 23.*
τ *est cōmunis sententia citatorum & præterea DD. in*
υ *est Diualdi d. d. 19. & citatorum communis.*
φ *Bann. ē.*
χ *sic post Arenal. et Sot. (quos citat) Simanc. n. 12.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum non censetur commissum, sed committendum; & damna impendent proximo, & reip. ideò in conscientiâ quis non potest tacere: hoc enim in genere Doctores communiter de conscientiæ foro recipiunt in quouis crimine ψ committendo; Peccabit ergo hoc non faciens, sed contra charitatem, non contra iustitiam idque omittendo non committendo: ideo non tenebitur ad restitutionẽ, ad damna & interesse partis α, nisi sit talis qui ex iuris præscripto reuelare tenebatur α.

7. indicium sumitur ex mendacio rei, quod semper sufficit ad inquirendum, non verò sufficit ad torturam, nisi sit adiutum alijs præsumtionibus β. Intellige mendacium facere indicium si concurrant sequentia, nempe si sit circa qualitates & circumstantias substantiales siue proximas delicti (vt circa tempus vel locum delicti) non circa remotas, (vt locum cuius ginis rei;) & circa ea, quæ, si verè dixisset, reo præiudicassent in hac causâ; & reus non habet pro se vllum indicium innocentiæ, vtputa vnum testem, bonam famam vel quid simile & mendacium euidenter est probatum.

8. est rei variatio adiuta aliquo alio præiudicio, idque circa qualitates & circumst. proximas delicto (vt dictum de mendacio) & ea quæ immediatè rei defensionem respiciunt. Reus variat, qui modò dicit vnum, modò aliud: hæc variatio facit indicium ad torturam, cùm emanat ante torturam in examine; & ad vlteriorem torturam, cum contingit post torturâ; & ad nouam, quando post precedentem γ conceditur; dummodo præcedens tortura facta sit ex indicijs legitimis; & dummodo precedentia indicia non sint satis per torturam expurgata; nam si forent expurgata sufficienter, non posset amplius interrogari super delicto δ. non noceret etiam variatio si nata esset ex obliuione, vel alia causâ probabili, vt gratia, si se corrigendo reus variasset: his enim cautis decet doli omnis suspicio ε.

9. est vacillatio & titubatio, quando quis loquitur tremens, trepidans, timens, vel pallens, vel sudans præ angustiâ timoris; & notarius illud indicium scripsit: tunc volunt hoc esse idoneum

ψ fuse Petr. Plaza Epit. delict. c. 22. n. 17. Anc. Gomez d. to. 3. tit. de homic. nu. 4. & tit. de læs. mai. fla. n. 9. Meno. l. 2. c. 355. nu. 2. α post Mol. & Cauarru. bene Clarus d. q. 87. & Farina. 2 nu. 25.

α Sot. quem refert & sequitur Meno. l. 2. n. 3 & melius loquens Pet. Nauarra de restitu. lib. 8. c. 2. nu 11. & 17.

β post innu. fere Farinac. q. 52. num. 6. & 8.

γ Angel. de maleſ. in ver. fama publica præced. num. 205. & est Marsil. Bart. & aliorum commu. vide Farin nu. 25. 31 & 36.

δ Cephal. conſ. 164. lib. 2. Perſonal. de indic. & tortur. n. 86.

ε Farin. n. 33.

idoneum indicium ad torturam cum variatione præcedentis numeri, Bart. & alij. fundamentum huius sententiæ est, quia oculus & vultus solent esse animi indices, vt ex sacris litteris & prophanis scriptoribus probat Simancas ζ: sed adhuc ζ de hære. q. 65. nu. 31. & seq. & Bins. feld. indic. 20. decisiuo istud indicium nõ esse sufficiens cũ variatione, quia minus est fallax & dubiũ. & debile. quia multis hoc contingit, dumtaxat sollicitis de proprio honore, & metuentibus potẽ- tiam aduersariorum, aut iudicum asperitatem, quamuis innocentissimi sint adeo, vt plerumque nesciant præ perturbatione quid dicant, vt benè Nouel. Paris, & alij apud Farinac η. Si cũ instrumẽto magicę noxæ visus esset de loco exire lucens, pallensque, in quo loco inuentus est aliquis læsus vel maleficiata: hoc indiciũ omnino puto esse propinquum sufficiens ad torturam per se solum, vt in simili fatentur omnes de exeunte timido & pallido cũ gladio cruento ex domo occisus inuentus θ; imo cõmuniorem & veriorẽ sententiam esse volunt ι hoc sufficere ad condemnationẽ, maximè cui accedant indicia κ. Sed quicquid hi dicant, ego sequor Gandin. Boer. & Ioan. And. contrariũ volentes λ: nẽpe ne- cesse quidem esse sufficiẽs indicium ad condemnationẽ. Mitto autẽ Farinac. fateri hoc non esse verum de domo habente familia, & tamen putare verum de viâ publicâ vel agro; cuius indubiè plures sunt loci egrediendi & ingrediendi μ. Faciendo autem admiserim sententiam illã communẽ in pœnâ dumtaxat pecuniariâ, non verò in ordinariâ, vel extraordinariâ corporali: nihilominus etiam quoad pecuniariam, quia Farinacius ν, cum Claro, fatetur iudicem nõ teneri eam infligere licet tantum posse si velit, semper sim auctor, ex hoc indicio ne procedat ad vllam condemnationem.

ε. est conuersatio cum malis hominibus infamatis de eo- dem delicti genere, eaque stricta & continua: sed hoc indiciũ non valde generale & remotũ, tendens potius ad diffamationẽ, quam vt per se sit indicium. egimus de illo præced. sectione. ξ. si commisso maleficio quis confestim veniat ad curiam. facilè admitteret inquiri & procedi de auctore criminis, cum hoc

η Nouel ref. 43. Paris de Pud. de tortura c. 5 n. 7. Farinac. 3. n. 48. Clarus q. 21. n. 38.

θ vide Farin. n. 50. & 55. cum seqq.

ι Farinac. & alij nu. 52. & 54.

κ idem n. 61.

λ vide Farin. n. 53. & 60.

μ confer nu. 55. cum num. 64.

ν nu. 68.

ξ narrant Marsil. in pract. crimd. n. 150. §. diligenter. Nouel in pract. criminal. post prin. nu. 110. Carrer. tract. de indic. §. 15. ind c. Ant. Gomez. p. 3. c. 13. n. 14.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad eum non pertineat sollicitare. hæc enim ingestio & sedu-
litas suspectum facit: & sæpè exemplis hoc deprehensum *, sed hoc etiam est leue, & debet bonis præsumptionibus alijs roborari vt sufficiat ad torturam. Quod multò magis tenendum de illo, qui sponte cùm non tenetur malefactorem denunciat: nam qui tenetur denunciare, & non denunciat, vel tardè denunciat, hic præbet suspicionem contra se taciturnitate suâ ††.

* Ventr. Mansil. in pract. crimin. n. 150. §. diligenter Nottel. in pract. crimin. post p. in. nu. 110. Carrer. tract. de malef. §. 15 ind. Ant. Gomez. p. 3. c. 13. n. 14. †† vide Farin. à nu. 94. ‡ Pari. 3. ca. 3. n. 14. Rotul. 8 n. 101. & 108 Follet. in pract. crim. & alij.

13. si inuentus fuerit veneficio occisus vel læsus aliquis in hospitio seu domo, posset esse indicium contra hospitem seu dominum domus: argumento eorum quæ censent dicendum de illo, qui sponte cùm non tenetur malefactorem denunciat: nam qui tenetur denunciare, & non denunciat, vel tardè denunciat, hic præbet suspicionem contra se taciturnitate suâ ††.

13. si inuentus fuerit veneficio occisus vel læsus aliquis in hospitio seu domo, posset esse indicium contra hospitem seu dominum domus: argumento eorum quæ censent dicendum de illo, qui sponte cùm non tenetur malefactorem denunciat: nam qui tenetur denunciare, & non denunciat, vel tardè denunciat, hic præbet suspicionem contra se taciturnitate suâ ††.

res de inuento mortuo in domo alicuius. nam delictum in domo factum præsumitur factum per existentes in domo: qui poterunt torqueri tanquam testes, si non probatur eos in domo tum non fuisse, idque nullo alio indicio concurrente, tanquam rei principales autem, alijs præsumtionibus concurrentibus: intellige nisi sint bonæ vitæ ac famæ. tunc enim non poterunt torturę subijci vt rei principales, nisi si tacuerint & celauerint mortuum, vel nisi constet homicidium non potuisse committi ab aliis, quam in domo existentibus: hoc autem difficulter potest constare, & in eo facilè iudex potest labi, vt patet exemplo pulcro quod narrat Farinac. *nu. 111.*, quod non facilè hoc credendum iudici, nisi sint personę viles & de crimine simili suspectę. *Vide Farinac. à nu. 98. vsque ad nu. 111.*, qui *nu. 120.* benè addit hoc indicium nunquam sufficere ad condemnationem.

14. adhuc leuius indicium est, si mortuus repertus in vel prope domum alicuius; eadem enim tunc suspicio est de domino & inquilinis domus illius: hoc sufficit ad torturam, si sit repertus valdè contiguus domui, & dominus vel domus habuerunt inimicitiam cum defuncto, vel alias sint malæ famę in similibus, vel si concurrant aliq̃ præsumtiones fortes. *Farinac. à n. 120.* Sic memini processum Madriti anno 1591. contra quandam famosam meretricem propè cuius domum repertus asininus pullus excerebratus; quę confessa in tormentis

de se vsam cerebro ad philtrum, & flagellata in exilium missa.

15. est indicium viciniæ, quia in prædictis casibus etiam est præsumptio contra vicinos; quæ idem operatur quod præcedens, & etiam eliditur; si vicini sint bonæ famæ, vel mortuus erat vicinam habebat inimicos, à quibus potuit occidi. *Farinac. à nu. 127.*

16. si quis tempore maleficij, vel incontinenti post, inueniatur in loco delicti, vel loco propinquo valdè; & quasi cum eo cum armis seu instrumentis maleficij; tunc etiam si alias esset bonæ famæ, quia duo concurrunt, (locus & instrumentum) posset subijci torturæ, sine alijs adminiculis: quia esse est indicium valdè propinquum; si vero sit inuentus sine instrumentis tunc ad torturā necesse est concurrant aliæ præsumptiones. *Vide Farinac. à nu. 133.*

17. est quando quis frequentat locum vel viam vbi maleficium commissum, vel visus est immediatè ante in illo loco vel viā ambulare: tunc si iste sit malę famę in similibus, poterit locum subdi torturę; si sit bonæ famę, non nisi accedentibus alijs præiudicijs. Intellige de eo qui alias non erat solitus locum vel viam illam frequentare, nec tunc habebat aliam iustā causam illac transeundi, vt quia volebat accedere domum suā, ecclesiam, vel quid aliud. *Farinac. à n. 138.*

18. desumitur ex illo Cassij, CVI BONO. nam præsumitur delinquisse, qui causam habuit delinquendi grauem, & delinquendi, non subitam tantum vel leuem: & sufficit hanc causam habuisse existimatam talem à reo, maximè si sit pronus in illam causam (vt in amorem vel odium) & dummodò apparet alium neminem hanc causam habuisse; & hęc causa sit in forma indicialiter probata: neque hęc omnia sufficient ad torturam, nisi mala fama aut aliud indicium accesserit. *Farinac. nu. 144. cum seqq. ex Casono optimè de hoc loquente, lib. de tort. artic. 2. c. 1. & ca. 3.*

19. Acclamatio aut vociferatio in domo iniuriam patientem, & tum fugiens seu exiens ex domo visus; nam tunc quæ in eo concurrunt indicia, quorum prius indicat delictum,

posterius delinquentem,& vnum iuuatur ab alio, vt sufficiat ad torturam; est indicium remotum,& per duos testes legitimè probandum. *Farinac.à nu.157.*

20 Ex communi opinione Doctorũ & Iudicum,si cadauer positum coram reo sanguinẽ emittere inciperet vel ex vulnere, vel ex ore, vel ex naribus;hoc indicium quidam magni faciunt,& de eius causâ alias à me disputatũ hoc eodẽ opere *p*. Ego istud indiciũ nunquam existimarem sufficere ad torturã quicquid graues DD.quidam in contrarium dixerint *q*. Moueor quia verè est indicium remotũ,& quasi prodigiosum;de cuius causâ non constat,& incertissimum,quod nullo iure vel causâ iuridicè probatâ nobis constat, & tortura maximi est præiudicij.quare nisi accedant fama, minæ, inimicitiæ vel similе adminiculum,nunquã ad torturam ex hoc indicio Deliquenti iudici procedendũ,affirmauit *Farinac.n.156.post Adr. Gomez fusè & prudenter hoc discutientem d.10.3.c.13.à nu.15. & Marsil.in pract.§. diligenter nu.181. Nouell. Mascard. & alios.*

21. sumunt quidã ex malâ physionomiâ & malo nomine, item si oculos in terrã defigant:de malo nomine, est sententia Marsilij,Bruni & multorũ *r*; sed hæc meo iudicio prorsùs est inanis præsumtio,quando nomẽ impositũ puero à parẽtibus, si impositum viro aut adolescenti à moribus, vt solent malefici nomina inuicem mutare,tunc haberem pro idoneo indicio ad probandum esse malum hominem in genere;non verò ad probandũ speciale delictum aliquod,nisi ipsum nomẽ delicti illud significaret,sed tamẽ ad torturam solum hoc non sufficeret. Quoad oculorũ in terrã defixionẽ; hoc leuius adhuc est, potest enim ex pudore oriri: nec est proprium vnius in specie delicti,ac ne in genere quidẽ delicti sufficiens argumentũ. Vt nec physiognomia mala : quare de his omnibus indicijs prudenti iudici parum curandum est,quod non aduerterunt duo I. C. hæretici, his nimium tribuentes *s*, vt fortassis etiam Martin.de Arles. nec obstat quod directorium inquisitorũ, *p. 3.in c.de signis exterior. per quæ Nicromantici hæretici dignoscuntur & magi hæreticantes*;scribit,eos communiùs habere totum

p lib.1.q.4. c.3.vers.sexto cadauer. *q* post Ang. & Paris. Boerij decis. 166.Blanchus de indic. ad l. fi. D.de quæstion.n.408. Carrer.tract. de indic.Indicio 17.nu.2. Nouell. reg. 184.Menoch. de arbit. cas. 270.n.16.& de præsum.l. 1.q.89.num. 118. & alij. *r* Vide Menoch.de præsumpt. lib.1. q.89.n.130. & Farinac.à nu. 165.

s Bodin.in demonom. & Godelm. l.3.c.3. Martin de Arles de superst. à nu.100.

rum visum & obliquũ,ex visione,& apparitione, & collocutione malorũ spirituũ:nõ enim illic ponit indicia sola ad torturam,sed etiam generalia quædam ad dignoscendum personas,in quas formanda inquisitio;& hæc ponit tantum,vt præambula quædam indicia ipsorum indiciorum ad torturam.

22. æque leue indicium est, si quis natus sit ex malâ patriâ & in qua multi tales criminosi:hinc enim nimis generalẽ suspicionem gigni patet,vt opt. docet Simancas *φ*. idem censeo de parentibus,quanquã sit indiciũ nonnihil propinquius, & magis immineat periculum ab his,quàm à patriâ; & faueat suspicioni experientia,maximè quando mater est malefica,& magis adhuc si etiã auia fuit.hoc,vt certũ admisere Godel. *χ*. Bodin. sed hoc etiam indicium,vt incertũ reijciunt,nisi iuuẽ vehementibus præsumtionibus alijs, Catholici & probiores scriptores *ψ*: magis vrgeret hac in re conuersatio & educatio cum tam malis parentibus, ad quam reduco præsentem suspicionem:puto enim, si à talibus parentibus oriundus ab his educatus fuerit, gigni suspicionem ad inquirendum,quando non est bonæ famæ reus:si aliud indiciũ præterea accedat,posse torqueri.

23. Si quis inimicorum obiectione, vel amicorum admonitione infimulatus taceat,& quasi contẽnat silentioque eludat,quidã putant idoneum indicium; quos citat Binsfeld. *ω* merito eos non sequitur,est enim leue & incertũ indiciũ, negligens adminiculo aliorum,etiam ad specialẽ inquisitionẽ. 24. si quis consueuerit scelerata iuramenta, vel blasphemias abscœnissima verba proferre,aut dæmonẽ sæpe nominare, vtque alios illi frequenter deuouere, verbi gratia, do te Satanæ,auferat te Diabolus,&c. imò si quis alia grauissima sceleris specie differentia à Sortilegio committat; cum sortilegum suspectum censet Binsfeld. *indic. 11.* eo quod graues scriptores tradant huiusmodi suspectos esse de hæresi *α*. Sed obstat hoc indicium ad malam famam reduci, & dumtaxat illum sufficere ad inquirendum, ad torquendum non; nisi præsumtiones aliæ adminiculentur,

φ Instit.Catholic.c.50.n. 8.& 9.

χ d.c.3.Bodin.lib.VI.c. 4.

ψ Cyrillus in sion.crimin. rib.29. de q. 4.n.1. & 2. Simanc.tit. d.c.50.n.10. & 11. Farin. q.47.n.179. Binsfeld. indic. 16.

ω indic.10.

α Vt post Carer. & Simã. Menoch.libr. 5.de præsum. præs.6.& li. 1.q.10.Castro lib.1. de iust. hæret. punit. c.10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

25. si, dum torquentur, nullas emittant lacrymas, nam eos sent DD. quidam eas fiere non posse, si velint, & ideo hoc indicium ponunt Sprenger. Grill. Bodin. Sed hoc merito alij inane & friuolum signum reputant; nam si loquuntur de lacrymis ex pœnitentiâ vel deuotione, illæ non sunt spontaneæ, sed à Deo cui lubet dantur: si de lacrymis propter sensum doloris, fieri potest vt sit talis quarumdam constitutio corporis. Noui pueros, quos citius flagris discidisses, quam vel vnam lacrymulam exeussisses.

β Godelm. m. & Binsfeld.

26. si vagæ sint, sæpè habitationem & domicilium mutantes: maximè post diffamationem, vel complices captos γ. hoc indicium est bonum indicium, sed commune omnibus criminosis. vim habet ad torturam, quando alia accedunt indicia: fallit si sit bonæ famæ, quia hæc illud purgat: item si mi grandi iustam causam probet.

γ Binsfeld. in dic. 18.

27. Si singularitatem quandam præseferant in pietatis vel religiositatis ostentatione, quoad diuturnas in templo moras, habitum &c. sic Binsfeld. δ vt verum tamen fatear, hoc indicium valdè lubricum & leue est. hypocrisim potius probans; sortilegium verò, non nisi remotissimè.

δ indic. 17.

28. quidam fagas volunt dignoscere ex eradicatione chrismatis in fronte; alij ex stigmate impresso: sed vtrumque merito improbat Binsfeldius ε; nam quoad eradicationem ridiculam, ridiculum hoc est. chrisma enim nihil visibile vel sensibile relinquit in vertice vncti. quoad stigma non omnibus illud inurit, sed ijs tantum quibus diffidit eos constantes fore, vt iam alij obseruarunt ζ; præcipuis non inurit: aliquando etiam delet cum capti sunt; & quando non delet, id relinquit, vt hanc superstitionem iudicum foueat, & sic nonnunquam innocentes plectantur. nec enim facilè verum signum dignoscas à maculâ vel nævo vel clauo, vel impetigine naturali. tum quia non eadem est forma signi: aliquando est simile leporis vestigio, aliquando bufonis pedi, aliquando araneæ, vel catello, vel gliri. tum quia non idem locus, in viro rum enim corpore sæpe visitur sub palpebris, sub labijs, sub axillis in hu-

ε indicio 14.

ζ Daneus, Bodin. Godelmann.

meris, in sede imâ: fœminis, etiam, in mammis, vel muliebribus locis, tum etiam quia non omnium stigma est insensibile, vt docet experientia.

29. Longè certius indicium est, sequens; in Hallo villâ Diœcesis Traiectensis, fœmina quædam misera, die quadam pedes suos pelui imponens, & extra illam retrorsum saltans, arte magicâ alto de potestate Dei, in potestatem Diaboli: quam Diabolus mox rapiens, & in aëra sustollens, multis qui adesse in villâ, siue extra villam videntibus, vltra altitudines nemorum transtulit, ita vt vsque in hodiernum diem nusquam comparuerit. sic Cæsarius lib. 11. c. 60. & præcedenti capite apertè docuit hanc magicis artibus institisse. Sanè huiusmodi dictum factúmque, indicium vrgentissimum & proximum puto. Hæc de indicijs. quædam addamus de denunciatione.

α plura Castro lib. 1. de inst. hæret. punit. cap. 12. & Simanc. in praxi tit. 21. Sprenger. Silu. Spinæus. Iaqueri & alij. β Iodoc contrarium in praxi obtinere scio, vide Gail lib. 1. obseruat. 98. nu. 10. bene post alios Simanc. tit. 35 n. 7. ex quo dixeris addemus & alia.

γ. quod hanc frequenter & sunt & alij. vt in . non contest.

δ cap. vlt. de hæret. in 6. DD. in d. ca. quoniam frequ. & ca. x de test.

SECTIO V.

De denunciatione & testibus.

QVid operetur denunciatio siue testimonium complicis ostensum luculenter *Sect. 3.* Nunc tantum addenda placet quædam de denunciatione & testimonio aliorum, quæ teneantur denunciare, & testari iam vidimus. *Sect. superiori.* Nunc addo praxi receptum; per regulam, qua leges dicunt spectare ea quæ frequentius contingunt, vt quæ in hoc crimine testimonia probationesque recipiuntur, eadem vim habeant in crimine Lamiarum. ratio, quia Lamiæ per suspectæ sunt de hæresi, & ratiò hæc suspicio fallit α. super enim earum facta ferè sapiunt hæresim manifestam. 2. receptio testium debet ab ipsismet iudicibus seu inquisitoribus fieri; nec est deleganda, nisi magnâ ex causâ, & prudenti ac probo viro β. recipi possunt etiam ante litis contestationem γ, & etiam ratificatio testimoniorum fieri poterit extra tempus præstitutum ad probandum δ, si iustâ & probabilis aliqua causa id exegerit; semper autem erit ratihabitio testium adhibenda, etiam si reus se habere illos pro ratifi-

benda

henda est, vt cõtra queat excipere; nomina testiũ verò nõ sunt in hoc crimine simul publicanda, quia periculum ferè euidẽs hinc imminet varijs ex causis testi, & negotia fidei sic retardarentur, metu periculsis testibus ω: consultum tamen, vt (quod fit in Hispania) iudices diligenter exquirant à reo, num quos habeat inimicos, & testes suspectos in genere, quibus credi nollet, & quarer confrontatione ergo testium & rei in hac materiâ non vtendum, nisi magnâ ex causâ & omni periculo cessante ζ; vt cessat quando complices deposuerunt. Et possunt testes super ijsdem articulis etiam prorsùs contrarijs, facta iam publicatione, audiri. *post multos Siman. ℸ. n. 3.*

3. possunt in hac causa à iudicibus, maximè Ecclesiasticis (vt sunt inquisitores) quælibet personæ egregiæ, etiam quilibet consanguinei, compelli vt se coram ipsis sistant, & testimonium perhibeant, quod fidei fauore receptum ϰ. Vt autem in hoc crimine illustres coguntur, sic etiam infames alias personæ, vt complices (de quibus actum) excommunicati, & similes, non vt plena eis fides, sicut alijs non famosis, sed quanta prudenti iudici videbitur, circumstantijs consideratis, præbeatur θ. valet etiam testimonium auriti testis, qui se ex ipsomet reo dicit audiuisse ι, non qui ex alijs. sic intelligendus D. Chrys. *homil. 30. in Genes.* cùm negat ex auditu iudicandum. nec exceptio in hac causâ contra testes admittitur, nisi quæ testem penitùs refellat, vt capitalis inimicitia, coniuratio, subornatio: ceteræ tantum eleuant fidem, non tollunt. Sed isti testes inhabiles, infames & non integri tum demum admittendi, quando alij haberi nequeunt, vt in crimine illo ex naturâ rei & actus vtplurimùm contingit κ. Coactio autem illa fieri potest, non per incarcerationem (etsi quidam iudices hoc perperam faciant,) sed exacto iureiurando se testimonium dicturos; item per excommunicationem; denique indictâ mulctâ & captis pignoribus *l. si quando C. de testib. c. 1. 2. & Vlt. de testib. cog. Fran. Vivius in comm. opin. Verbo testis citatus.* Et cogi potest etiam qui iurauit se non reuelaturum *c. intimauit de testib. & d. c. Vlt. Vivius lib. 2. Verb. confessionẽ.*

4. Quan-

ω *sic statuit Innoc. 6. vide Direct. inquis. fol. 52.*

ζ *Siman. ℸ. nu. 17.*

θ *glos. c. 1. de test. cog. Roman. notab. 401. Iaf. in l. ad egregias. D. de iurei. Aimo consil. 220.*

ι *ca. in fidei, & ibi DD. de hæret. in 6. Gondisalu. de hæret. q. 13. Corras. lib. 5. miscel. c. 20. Siman. bene ℸ. n. 20. & 21. & seq.*

ϰ *post plurimos Anton. Gabriel. libr. 2. comm. conclus. rubr. de testib. concl. 7 vid. optime loquentem Binsfeld. p. 1. de confessi. malef. tertia edit. à fol. 310.*

4. Quantumuis multiplicentur depositiones personarum dictarũ & complicũm, non est procedendũ iudici ex his solis ad condemnationem; scio contrarium cõmuniùs teneri & in praxi obtinere λ; saltem, vt pœnâ puniatur extraordinariâ. argumentũ eorum est, non lex aliqua aut ratio vrgens, sed generale brocardicum; ex multiplicatis indicijs debilibus resultare indicia indubitata. Sed hoc argumentum valde debile est, nec in rigore verum. nunquã enim quę naturâ sua sunt dubia, possunt rem facere indubitatã; sicut nec multa venialia peccata vnum mortale; nec multa ęgra vnũ sanum, nec multa non alba vnũ album, nec multa tepida vnũ calidũ. Item quando res nõ sunt subordinatę ad vnum finẽ naturâ suâ, vna depositio naturâ suâ non subordinatur alteri. Denique totum illud, nihil fundamenti habet, nisi præsumtionẽ. Præterea quis neget; quamuis rarum id sit, fieri tamen nõnunquam posse, vt vno casu plura concurrant indicia ad crimen falsum, quam ad verũ? Esto sit probatio criminis admodũ coniecturalis. progrediatur hoc ergo ad torturam: si ad necẽ indicia extendis; nonne durus & sæuus meritò dicare? sit crimen atrox naturâ: quid tũ, si reuerâ non cõmisit? sic aliqui nocentes elabentur. præstat decẽ elabi, quã vnum innoxium condẽnari. si tortus fuit innoxius, potest ei solatij aliquid impendi: damnatus & necatus, quod tu mortuo præbeas cataplasma? Denique ratum illud & receptum, etsi ad torquendũ minora indicationum adminicula sufficiant; ad damnandum necessaria luce meridianâ clariora. nonne hoc illi ipsi fatentur quibus Bodinus & alij contra sentientes sententiã suam confirmant? *Marsil. pract. crimin. §. diligenter nu. 3. Chassaneus Consu. Burg. rub. 1. §. 5. n. 123. Ant. Gabr. d. cõc. 7. n. 7. Iul. Clar. §. fin. q. 89. Vbi hoc confirmat arrestus Burdegalens. & Parisiensib. Farin. de indic. nu. 384. Monticella reg. crim. 4. n. 6. Osascus cons. 1. Farinacius q. 43. n. 39. 62. & 73.* Quos omnino hac in re iudici sequendos.

5. Si testes isti complices, postquã aliquem, in torturâ & cõfitentibus ceteris necessarijs, denunciarunt, & confessio-

λ *Vid. Ninus. fecit. ad hoc fusè allegantem mem. 2. concl. 7. fol. 350. & adde Anton. Consef. tom 3. c. 12. n. 18. Aymon. cons. fil. 178. Decian. cons. 18. libr. 1. Ludo. Peguer. decis. crim. in. 17 n. 44.*

Vide ℸ. sect. 3 litt. L. vbi dictum quib. coniecturalibus valeant ad torturam

nem denominationémque hanc ratam habuerint, & confirmarunt ad bancum, vt oportet, & ante sententiam: postea post sententiam, in loco supplicij, morte instante, innocentiam denominatorũ à se protestati iudici populoque fuerint; vel ipsis denunciatis coram omnibus dixerint, se illos habere pro probis & inculpatis: sententia receptior est, iudici parum curandam esse huiusmodi palinodiam. tum quia raro sub mortem æquè sibi mente constant, vt ante illud tempus, quando confessio ratificatur. tum quia solent importunitate eorum qui denunciati fuere, vel admonentium de animæ sollemnitatibus, quæ adfuere primæ confessioni, ideò præualet prior. tum quia ista est extraiudicialis, prior iudicialis. Cõfessio quidem non perseuerans habetur pro nullâ; sed demũ, quando reuocatur ante sententiam latam, nõ postea. Moriens præsumitur memor salutis; quando est animo imperturbato, & sibi benè præsens: nec tamen omnes morituri, maximè sortiarij, sunt Sancti. quare hæc præsumtio leuior est, quàm nititur prior confessio. his argumentis hoc tenuere nonnulli μ DD. qui vero in terminis contrarium scripserit leuo nullũm. Confirmant, qui docent rectissimè, dictum moriẽtis non esse idoneum testimonium, vt alius torturæ subiciatur, nec in homicidio ν; nec in iudice dicente se tulisse falsam sententiam ο, nec in furti crimine ϖ; nec in alijs vtilis ρ, ex communi & in praxi receptâ sententiâ. Cauendum ergo iudici, ne post denominationem factam, & latâ iam sententiâ vnquam permittat partes ad reum accedere: hoc enim ad nihil vtile fuerit, nisi vt reum molestent. frustrà quidem, si is non reuocet: si reuocet, damnosum id futurum, quia gignitur præiudicium non exiguum iudicio, quod Sacrosanctũ & indubitatum esse deceret; & ipsi quoque reo, qui fallum dixisse, vel falsitati consensisse sese in iudicio, vbi veritas decenda, fatetur.

μ Godelm. l. 3. c. 9. nu. 25. Binsfeld. 5. fol. 309.

ν l. si quis in graui §. si quis mortem ad Syllan.

ο Bart. & al. ad d. §. si quis moriens.

ϖ Hippol. Marsil. in pra. §. restat in prin.

ρ Anto. Gomez. 3. ca. 13. nu. 17. Iul. Clar. d. q. 21. nu. 17.

6. Quando malefici isti complices suos produnt, & postea ex in-

terualllo variant; idem seruandum, quod in causâ hæresolet seruari. est enim eadem ratio huius criminis, & eadem praxis σ. In hæresi res non est certa. nam sunt qui censent standum illi testimonio quo hæresis reuelatur; & ideò si primo testimonio hæresis reuelatur, standum primo; si posteriore reuelatur, standum posteriori; etiamsi alterum iuramento foret confirmatum τ. ratio est, fauor fidei & religionis; qui vt facit, ne hoc crimen in perniciem Christianæ religionis maneat occultum; etiam facit, vt in dubio quis præsumatur hæreticus quantum ad condemnationem pœnitentiæ in foro Ecclesiæ imponendæ υ, pro vtilitate animæ. Hominis obseruo forum Ecclesiæ duplex esse, vnum publicum, est inquisitorum: aliud priuatum & secretum, vt est confessariorum seu confessorum. quoad secundum facilè concedo hanc sententiam tot DD. nullum enim hæc præsumptio damnum, imò & commodum adfert pœnitenti. Quod prius forum; quia res est maximi præiudicij, & solent inquisitores vel brachio sæculari tradere, vel aliâ etiam corporis afflictiuâ pœnâ, cum publicâ ignominiâ, reum afficere; vbi hæsitare me fateor. Sanè nec Iac. Simancas Episc. Pacensis, & postea Zamorensis, hoc simpliciter admittit, cuius verba sunt verba, de hac testimonij correctione loquentis φ; sic audiendi sunt, qui putant eo dumtaxat casu id accipiendum esse, cùm posterius testimonium (*scilicet, reuelans, quando non reuelabat*) est contra reum in fauorem fidei. Licet cam speciem lex expresserit, mens tamen legislatoris aliud procul dubio vult, æqualitas enim iustitiæ seruanda inter accusatorem & reum. quinetiam reis fauorabiliores esse debemus; & ad absoluendum, quam ad condemnandum proniores χ.] Quid ergo dicemus? Vtique centies vtrumque testimonium confirmetur iudiciali iureiurando, & æquè probabilibus nitatur coniecturis ac rationi priori potiùs standum, siue reueler, siue non. Nam fidei ad tam magnum præiudicium rei porrigi non debet, si vtrumque confirmatũ sit iureiurando, sed vnũ iudi-

σ docuit initio sectionis huius & vult Binsfeld. d. memb. 2. fol. 315.

τ ex tex. & gl. in c. accusatus §. licet. de hæret. in 6. Felin. in c. cum in tua. col. 2. de test. Couar. lib. 1. var. resc. 13. Repertor. Inquisitor. verbo, testes. Manuch. de arb. casu. 108. quos refert et seq. Binsfeld. fol. 314.

υ post glos. & Ioan. de Imola Squillacensis de fide Catholica c. 34. Ioseph. Mascard. de probat. lib. 1. concl. 495. nu. 8. qui citat plurimos.

φ d. cap. 36. nu. 4.

χ d. c. accusatus §. licet l. absentem de pœnis l. Arrian. de hæret. & obligl. fauorabiliores. de reg. iur.

diciali alterum ſpontaneo & extraiudiciali,ſtandum illi quod iudiciali nititur. Et quia prius ſemper coram iudice ſolemniter perhibetur, poſterius vel ratiò vel nunquam, ſemper tum ſtandum erit priori.accedit quod quando iurat in poſteriore,eo ipſo iam declarat ſe periurum, qui prius falſum iuraritpriore quoque teſtimonio iam ius quæſitum, quod idē teſtis non poteſt auferre: poſterius denique ſemper laborat ſuſpicione ſubornationis,vt teſte Simancâ Demoſthenes Lampridi obiecit ψ. Vno tantum caſu puto ſtandū poſteriori, ſiue iuratum ſit,ſiue non;quādo apparet manifeſtis indicijs teſtē nō leuitate aut odio,non prece aut precio, ſed iuſtâ omnino ex causâ teſtimonium correxiſſe ω. Quod verò idē Simancas putat maiorem præſumtionē adhuc fore pro teſtimonio poſteriore;ſi reus moriens illud pro exoneratione ſuæ conſcientiæ perhibuerit;quia tunc nemo præſumitur peierare vel ſalutis ſuæ immemor eſſe, *ex D.Chryſoſt.hom.5.in 2.ad Timoth. Roman. Igneo & Marſ.* id iam ſupra docui non procedere, quando iis quæ iurauit,contradicit poſt ſententiam latam; in tali enim hæc præſumptio ceſſat.

ψ *orat.contra Phormionem.*

ω *ſic ex d. §. licet, & Contr. 3 & Curtio Sen. conſil.69. Simanc. nu.3. & 5.*

SECTIO VI.

De iis quæ loco accuſationis eſſe ſolent in hoc crimine, & de accuſatione ipsâ.

ACcuſatio quæ aliquando ſequitur incarcerationem, ali- liquando præcedit ſollēnior eſt,quā *denunciatio*;eſt enim maleficij alicuius apud iudicem,ad vindictā publicam ſolenniter facta delatio: ſed in praxi *querela* ſucceſſit in locum accuſationis. quare vbi iudex non poteſt procedere ex officio contra delinquentem nemine querelam proponente (quod in non multis locis eſt. in pleriſque enim poteſt iudex ex officio in quocunque delicto procedere,& ideo in pleriſque locis *inquiſitio* ſucceſſit in locū accuſationis α) ibi contra querelam omnia poſſunt obijci β, quæ contra accuſationem.

α *Vari.q.11. in prin.*

β *Farinac.ā. nu.6.*

Quoad perſonā, in hoc crimine admittuntur omnes alias inhabiles,quia eſt crimen exceptū,vt communiter omnes fa-

tentur γ, & ideo in hoc crimine laicus poterit accuſare clericum admittitur etiam minor viginti annis etiam ſi ſuā vel ſuorum non proſequatur iniuriam,admittitur mulier,admittuntur infames & criminoſi,& etiam ſocius criminis, etiam excommunicati,excommunicatione maiori: ſoli repellūtur ab accuſando inimici capitales. Quod receptum de capitali inimico,quia eſt impedimentū iuris naturalis δ. Quoad excommunicatos excommunicatione maiori; licet illi actores eſſe non poſſint,nec illis poſſit ius dici; & videantur illos excludere Clarus *q.14.n.16.*& Farinac. *ā.n.32.*verius tamē eſt eos non excludi in hoc crimine,ſicut nec in hæreſi,vt fatetur ipſe Farinac. *n.59.* vbi præter inimicum dicit nullum inhabilem in exceptis criminibus excludi.nec puto hoc Clarum voluiſſe negare. Quopacto enim complices admittantur, qui fere omnes ſunt excommunicati? Ad rationem contrariam reſpondeo,non ipſis ius dici tunc,ſed Deo;cuius directè causa agitur, quando fides defenditur.

γ *Farinac à n 12.& ſeqq. Clarus q.14.*

δ *vide Farinac. num 40. & Clar.n. 17. d.q 14.*

2. Debet accuſator crimen iudici proponere cum indicijs & argumentis ſuſpicionum,& idoneè cauere de dāno reſarciendo,ſi ſuccumbat,& incarcerari donec caueat ε. Calūniator tenetur ad damna,expenſas,& intereſſe calumniati ζ, & hæc communi ac conſtitutione Pij V.ad pænā talionis; plerique in locis ex iure conſuetudinario,pænâ arbitrariâ,pecuniariā,vel corporali. *vide Farinac.d.q.16.*

ε *conſtitut. Carolin.c.12. & 14.& l.2, C. de exhib. reis. l 3.C.de his qui accuſ. Angel. de malefic. v. ad querelam.*

ζ *Farinac oſtendit eſſe communem q.16. nu.8.*

SECTIO VII.

De apprehenſione, & carcere.

QVamuis nemini liceat auctoritate ſuâ maleficos occidere, licet tamen cuique in manifeſto crimine deprehenſos cōprehendere,& iudici offerre; *vt explicanda l. Vlt. C. de malef.* nec. *Binsfeld.* nam ſi lex illa,generaliter accipiatur, eſſet rixarum ſeminarium. quia maleficus meritò ſe defenderet. & aperiretur occaſio petulantibus innoxios comprehendendi. addo præterea requiri, vt vel fortilegus ſit fugitiuus, vel deſit copia iudicis, vel bellum fuerit indictum talibus, vt

de hæreticis contra Goffredū & Alberic. docet Simancas α, vel etiam nisi maleficus ille sit bannitus: alias qui non habens merum imperium & non existens β in maiori magistratu γ caperet & incarceraret, iniustè faceret. Potest autem capi quouis loco, & tempore, & cuiuis carceri includi: quia exutus est omni priuilegio, neque illa procedunt in criminibus atrocissimis. quare etiam possunt detineri in compedibus, manicis, cippis δ. possunt pro pœnâ teneri in carcere obscuro & tetro, in quo intra paucos dies moriantur; sed hoc intellige postquam crimen confessi, vel conuicti, & damnati, de crimine mortem merente ε. Capi tamen non poterunt nisi præcesserit informatio aliqua, post indicia legitima; ex æquiore sententiâ ζ: imo Simancas vult in crimine hæresis neminem capi, nisi iudices compererint plusquam semiplenis probationibus reos vrgeri». ratio, quia sola etiam captura in crimine hæresis vehementer infamat. verum hæc sententia, nec satis fundata est, nec satis tuta reip. quàm priuatim misericors in reos, tam publicè noxia & in commune vergens periculum. Nam semiplenæ probationes omnium iudicio ad quæstionem etiam in criminibus minùs reip. noxijs sufficiunt. Deinde quo crimen est atrocius, & in cómune perniciosius, hoc leuioribus iudex indicijs fretus potest ad capiendum procedere. Sed & personarum habenda est ratio, vt faciliùs procedatur contra vilem, & pauperem, & plebeium, quam contra nobilem, bonæ famæ, & locupletem. Fortè opinionum diuersitas quam Pacensis Episc. hac in re inueniebat, in præceps eum egit. nam si octo enumeratis à Farinacio θ, addas aliam Gomesij ι & commemoratam Simancæ, iam decē numerabis. Illis prætermissis, *primum statuo* iudici de delicto commisso constare debere, vt vult Gomesius; sed id intelligo, quando de actu extrinseco & dānodato agitur. *deinde statuo* iudicis arbitrio permitti, quando sine, vel cū quibus indicijs capere reū debeat κ: veū tamen eum oportere legibus, ratione, & æquitate hoc suum arbitrium moderari, considerată criminis, & personarum qualitate.

α arg. l. non est singulis de reg iur. l. ait prætor §. si debitorē. quæ in fraud. cred. Simanc. prax. tit. 25. n. 5. & Farinac. q. 27. n. 24.

γ Vide Farin. q. 27. n. 6.

δ Farinac. 3. n. 100. et hoc factū in causâ Doctoris Edelini.

ε Farinac. n. 304.

ζ Lancel. Corrad. de offic. prætor. in caus. crimin. tit. de captu. Mynsing. cēt. 5. obser. 69. Anton. Gomes. d. to. 3. c. 8. & opt. Farinac. dnum. 112. vsque 117.

α Simanc. d. t. 25. n. 2.

β d. q. 27. àn. 114.

ι d. to. 3. c. 8. nu 1.

κ arg. l. 1. D. de cust. reo. Clarus q. 28. n. 2. Kirchou. Centur. 4. cēt. 30. Banacos. in comm. opin. & alij.

rate. quare ad simplicem querelam sine delationem nunquā sim auctor, vt ad capturam, ne vilium quidem personarum, se iudex accingat; nisi delator summariè probet reum esse suspectum de fugâ, & idoneè caueat per fideiussores; aut, si persona sit locuples, se suaque obliget, pro refusione impensarum, damnorum, & interesse, casu quo querelam suam non probaret. his enim concurrentibus Castren. Bald. & aliorum verum λ sententia recipi poterit, aliàs certè nimis rigida. Poterit eodem modo iudex procedere, quando ad delationem accedit nominatio seu indicium ab ipso infirmo periculosè laborante, (verbi gratiâ, defertur ad iudicem à medicis, Petrum esse maleficio læsum; iudex ex officio mittit Notarium ad Petrum, qui interroget, quem putat auctorem maleficij. Petrus nominat Ioannē, qui iam delatus fuerat ab alio.) quia praxis est, quia talis infirmus adhuc sensibus & iudicio integer animo imperturbato, præsumitur meritò salutis suæ memor, & huiusmodi infirmitas habetur pro quadam specie tortura μ, ideo iste torto comparatur: nec dici potest sponte ius delator, neque hîc locum habent alia illa impedimenta, quæ recensuimus contra nominationem sortiarij in vltimo supplicio deponentis. Optarem tamen hoc casu hanc nominationem infirmi nudam non esse, sed ornatam causis opinionis siue suspicionis, cur illum credat auctorem.

Porrò ad solam informationem extraiudicialem in scripta non redactā, siue quæ non sit in actis & apud acta, quicquid nonnulli censuerint, non arbitror capere licere: nisi duæ fallant à Claro ν requisitæ conditiones concurrant, scilicet vt delictum sit enorme (quale est crimen maleficorū) & periculum sit ne reus aufugiat, interea dum informationes in actis recipiuntur: quod periculū cū semper ferè sit in maleficis, quæ vplurimū sunt viles personæ, procliues in fugam; vix accidit, vt iudici non liceat post nudam huiusmodi extraiudicialem informationē, vel post querelam, qualē diximus, incarcerare. Prosper Farinacius ο addit tertiam conditionē, vt iudex securus sit, quod post captum reum venient testes depositi-

λ Vide Farin. 3. n. 115. 120. 128.

μ Cravet. Rolandin. Mascard. & alij apud Farin. nu. 129.

ν q. 28. nu. 2. in fin.

ο 3. n. 131.

Universidad de Deusto
Biblioteca

deposituri: sed cùm Salyce. Claro, & Cauense, quos ille citat, puto priores duas sufficere. Illud optime idem Prosper admonuit, malefacere iudices illos, qui lucri causâ multos pones se habent exploratores, & ad simplicem vnius illorum relationem reos in carcerem compingunt. hæc enim practica dānabilis est (inquit) nec in iudicijs per principes toleranda.

Quoad personas nobiles, & honestiores genere vel dignitate; etiam coniuges respectu maritorum, eas sub fideiussoriâ, imò & iuratoriâ cautione relaxandas censuit Godelm. π & multos citauit: sed inprimis illi DD. non loquuntur in terminis & expressè de nostro crimine. Deinde nec in genere, quando venit infligenda pœna mortis, id verum est in aliis criminibus, si rei aliàs ex carcere fugerint, vel si delictum sit notorium, vel in flagranti crimine sint reperti, vel ad torturam iam adiudicati. Præterea requiritur, vt iudex reum reperiat innocentem, vel saltem valdè dubitet, & vtroque casu cautio illa non admittitur, nisi finito processu & completo. Denique certum est non cogi iudicem dimittere, sed hoc totum, ab eius arbitrio, prudenter perpensis circumstantijs omnibus, dependere ρ. nec facilis esse debet in nostro crimine quod, sicut hæresis, omni priuilegio & dignitate reum penitus spoliat. Nunquam sanè dimitterem sub iuratoriâ cautione tantum (quomodo qui Deo periuri, mihi iusiurandum seruent!) sub fideiussoriâ verò; non nisi vrgentibus grauissimis cautis, & quando fideiussores se vt custodes obligarent, quo casu multò melius prospicitur reip. quàm si vt fideiussores tantum; quæ cautela à Soare accepta placuit Menochio eam explicanti σ.

Capi sortiarios seu maleficos etiam in Ecclesiâ posse, puto ex multiplici capite, tum quia crimen est atrocissimum; tum quia sunt sacrilegi, tum quia blasphemi, tum quia venefici & homicidę deliberati & proditorij, tum quia sunt vtplurimùm hæretici & apostatæ; nam nullis istorum suffragatur immunitas loci sacri, ne ibi quidem vbi viget τ: & in casu quo non valet immunitas, volunt multi etiam non requisito Episcopo reum

π 2.n.14.

ρ Vide Farl. hæc bene probantem q.33. à nu.34.

σ De arbit. cas.303.n.37.

τ Vide Farl. latè scribentem q.18.

reum extrahi per iudicem sæcularem posse: alij tamen volunt ab Episcopo veniam peti. prior opinio de iure verior & receptior erat ante bullam Gregorij XIIII. optimi & laudatissimi Pontificis; qua expressè cautũ, ne liceat sæcularibus iudicibus, sine Episcopi licentiâ aliquem ex Ecclesiâ extrahere, etiam in casu alias permisso, nisi si fortè Episcopus talẽ licentiam dare recusauerit: & tunc reos sic extractos debere ad carceres Ecclesiasticos conduci, vt illic detineantur, donec per Episcopum vel ab eo deputatum cognitum fuerit, an crimen tale, vt gaudere non debeant immunitate Ecclesiasticâ. Vbi verum hæc bulla non obligaret, ibi posset extrahi casu dicto; videlicet modestè & cauẽdo tumultum & offensionem personarũ Ecclesiasticarũ, & dũmodo postea cõperto quod non debuerit extrahi, statim Ecclesię restituantur τ: & in ijsdẽ locis, vbi habet ius prœuentionis in eo, vt si reus nondum sit extractus, ad Ecclesiasticum iudicem; si iam sit extractus, ad sæcularẽ pertineat iudicare num immunitate gaudere debuerit, necne υ.

Indebitè carcerati malefici, etiamsi carcerem effregerint, propter talem fugam nec puniendi erunt, neque pro confessis habendi, neque ad carcerem redire tenentur etiam si redire inuenerint φ: neque tenebuntur ad pœnam conuentionalem ipsi vel fideiussores, si quos dederũt χ: neque ad torturã pro huiusmodi fugã rapi possunt (vt possent si carcer fuisset bene) etiam si animo non reuertendi fugissent ψ. Sed an in conscientiæ peccet fugiens ex iusto carcere, quæstio est difficilis, neque hic tractanda. Peccare censet Farin. nu. 90. cum Couar. ω: sed non peccare censuit Maior, & Feli. cũ aliquot Canonistis, & ex recentioribus Lopezius *in Instit. cap. 66.* imò & teneri fugere, si tutò possit voluit *Victor. de homic.* Breuiter nihil hic peculiare est, quoad sortiarios, ideò de hac quæstione in genere tam pro sortiarijs quã reis, si vis, lege *Couarr. sup. Sot. ad 2.2. q. 69. a. 4. Nauarr. Manual. cap. 25. Victor. d. relect. Lopez d. c. 66. Binsfeld. in Enchirid. de Brumor. sup.*

In ipsâ captiuitate quædam sunt iudici obseruanda. primò vt

τ Couar. lib. 2. Var. resol. 6. 20. n. 18. Cla. q. 30. nu. 10. post Gudelin. Pap. Beer. Remig. & alios.

υ Vide Pall. resp. 130. n. 6. Farinac. 3. n. 76.

φ sic post Rolandin. & Simsing. & Couar. 2. Var. resol. 2. n. 7. et 11. quidam notant & bonè.

χ Farinac. q. 30. n. 70.

ψ Farinac. à n. 85.

ω lib. 2. Var. resol. c. 2. nu. 8. & 14. & Brumor. à Sole in qq. legal. q. 30. n. 34.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mò vt statim perquirantur omnes areæ & anguli domus accuratè; num inueniantur pixides, vnguenta, pulueres, & alia instrumenta maleficiorum; neque rei permitti debent iterum ingredi domum, ne capiant taciturnitatis medicamenta. *Sic Pet. Grez. lib. 13. de repub. c. 30.* superstitiosum autem est, quod quidam addunt, curandum lictoribus, vt sublimes de domo tollantur, ne, antequam in carcerem detrudantur, terram contingant. credo verentur isti, ne sint de genere Antæi Libyci, cui contacta terra vires de nouo sufficiebat, iuxta fabulas. Tale etiam illud, detrahere omnem illis vestem, & induere eas solâ quadam interulâ; quæ vno die neta, rectâ & consuta: superstitiosum non foret, sed vtile eas omnibus suis vestibus spoliare, & alijs vestire; eâ gratiâ, ne quid lateret in vestibus maleficij. Sanè hæ diligenter excutiendæ & scrutandæ. Valdè etiam mihi suspectum, quod quidam graues auctores α scribunt; admonendos iudices ne patiantur se à maleficis tangi super nudam iuncturam manuum & brachiorum. cur quæso? si ne veneno inficiant; certè possunt etiam infici alijs corporis partibus tactis. ne fascinent? deme venenum, & partium istarum nulla erit fascinatio. simile est quod addunt ijdem, producendas ante iudicem maleficas reos aduersas. quia putant, si iudices ante alios, maleficæ subeuntes adspexerint, eos fascinari visu, & fieri mitiores ac faciliores ad absoluendum. nonne hæ sunt næniæ puerilis? quid virium habet aspectus maleficæ, eò quòd primo vel secundo loco iudicem viderit? Deinde quomodo hæc cohærent? maleficæ cognitioni iudicum addictæ, statim vim maleficiorum amittunt, quod ijdem asserunt auctores; & fascinant nihilominùs modis prædictis. an, quod fascinant ante cæptam cognitionem post captiuitatem, post cæptam vero cognitionem non amplius? ostendant diuersitatis huius causam, si nos credere sibi postulant. Deinde communior est rumor, statim atque incarceratæ sunt nocere eas amplius non posse. Nec defuere qui sollicitè causam quærentes, tandem duas reddidere homines non Catholici β. Primam quod

α Sprengr. in malleo p. 3. q. 15. & Grego. l. 2. n. 4.

β Damian. de Egrtiar. c. 4. Godelm. d. c. 4. lib. 3. n. 17.

quòd commodè illic venena sua habere non possint. quasi verò Diabolus ea nequeat adferre: & nequeant illa ab eo accipere nisi per manum commentariensis, vt illi falsò supponunt. Secundam, quòd liberè cum suo magistello communicare non audent; & maximè metuunt, ne à iudice colloquentes deprehendantur. quasi nesciant nocturni temporis malum sibi ad hoc superesse, & nequeant occultè dæmonem, etiam alijs præsentibus alloqui. surdaster credo Satan est, & eget clamoribus. Refelluntur hi ipsâ experientiâ. nam constat à Satanâ illas vehementer sæpe in carceribus affligi; constat etiam in ipso carcere aliquando illi commisceri, & posse grandine agros lædere: cumque hæc damna inferant per ipsum dæmonem, solo nutu possent illi sacrificare, & ipse illis vinctis, id exsequi per sese. Anno CIↃ.IↃ.XCVII. cùm Sebuletum proficiscerentur Leodio Quæsitores Oranus, & alij, in viâ planâ subito currus deiectus fuit & mirificè per medium confractus, omnibus tamen illæsis. pedibus ergò, quibus equi non aderant, reliquum iter confecerunt. cùm Sebuleti in carcere inuisissent Ioann. illum del Vaul, cuius causâ eo profecti fuerant, is statim illis benè (ait) in viâ expalluistis; nec satis vobis omnia prosperè successerunt. Et dissimulantibus illis, casum narrauit, addiditque se id à suo dæmone accepisse. damnum tamen ab alio quodam dæmone illatum, iniussu suo: voluisse dæmonem amplius nocere; sed non potuisse. Hinc causam habetis. posse per dæmonem nocere, si Deus permittat: rarò Deum permittere, ne iustitiæ executio in maleficos impediatur. *Plura videre sup. lib. 3. p. 1. q. 5.*

Exemplum vide inf. lib. 5. sect. 10. in fine.

Vtilior ergo est monitio, ne iudices illos diu detineant in carceribus, sed vel sontes velox pœna consumat, vel innoxij reperti liberentur maturiùs γ: & vt obseruentur, ne qua secum ferant, vel ne qua inferant alij, quibus sibi necem queãt inferre: & eâdem de causâ, ne diu solæ permittantur esse. nihil enim Diabolus diligentiùs conatur, quam ad mortis consilium illas inducere δ. Sed cur eas carceribus non eripit? Grilland. q. 9. scribit quosdam iudices sæpè expertos an

γ *Auth. hodie. de custod. reorum.* δ *Nicol. Remig. l. 3. d. c. monolat. c. 6. 7 & 8.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

solitâ inunctione Magi capti per dæmonẽ efferrentur, & nullum vnquam sortilegia tum effectum sortita. Vnde multos tenuisse, quod captæ à dæmone eripi non possint: & rationes reddit duas. primâ quia Diabolus mauult illas in professione suâ statim mori. 2. quia Deus non permittit dæmones exercere potẽtiam suam, ne id fiat in scãdalum ipsorũ iudicũ & Dei ignominiâ, Nam videretur plus posse Diabolus in suis ministris strigibus; quàm Deus in suis, qui sunt Iudices. quæ ratio posterior est D. Tho. Confirmatur, quia Pompeiopoli existẽs Inquisitor permisit cuidam Malefico capto vt se inungeret, & licentiam dedit euolandi si posset, & ille statim sublatus fuit in aërem. Cùm Legione in Hispaniâ degerem legi literas ad Doctorem quendam Canonicũ datas; quibus hoc interceteras narrabatur. Ergóne hoc tũc accidit quia cessabat ratio prædicta, nec demon poterat videri contra iudiciariam potestatem præualuisse? Suaderem tamen Iudicibus abstinere ab huiusmodi experientijs; in quibus plus est curiositatis, quam pietatis. Posterior autem illa D. Thomæ ratio quanti sit momenti dictum iam lib. 3. p. 1. q. 5,

SECTIO VIII.

De accusatione in iudicio post incarcerationem.

DE hac sufficiũt iã à nobis dicta, sup. sect. 6. si quis plura velet legat Prof. Fari. q. 12. & 16. Clar. §. fi. q. 12. cũ mult. seq.

SECTIO IX.

De Torturâ.

AD hanc iã diximus, quæ sufficiãt indicia §. sec. 3. & sect. 4. Nũc videndũ nobis qualis esse debeat, quãdo iterãda, decernendáue; & quæ hac in re superstitiosa sint vitanda.

Quoad primũ, secundũque; sunt enim valdè cõmista, quę de ijs dici possunt; scienda sunt sequentia. Inprimis poterit iudex instituere interrogationes ad formulam illam à Grillãdo α traditam; Quid sit illa professio quam faciunt cũ dæmone, & quibus ceremonijs & solemnitatibus in eâ vtantur? Ad quid se obligent dæmoni? sub quâ formâ verborũ fiat ipsa obligatio? quæ sint ab eis seruanda & ad quæ teneantur? quæ præmia habeant, & quę habere sperent ab earũ Principe Dęmone? ex quibus rebus simplicibus vel mixtis cõponant vnguenta, quibus liniãt corpora sua dum vadunt ad ludos? cũ quibus etiam rebus faciant alia venefica maleficia? quem ordinem teneant quando accessuræ sunt ad ludos prædictos? firme verũ quod vadant corporaliter, vel illa sit illusio siue visio quædam in apparentiã, in mente, & intellectu? casu quo accedunt corporaliter, ambulent pedibus proprijs, vel aliter deferantur, & quomodo, & per quem? Itẽ quomodo & qualiter celebrẽt sacrificia, offerant preces & munera dæmoni? Itẽ quæ sint illis in præcipuâ obseruãtiâ in dictâ professione?] & alia huiusmodi quæ iudici ex præcedenti inquisitione, vel denunciatione videbuntur exquirenda: postea poterit interrogare de singulis, num hæc, & quando, & cum quibus &c. fecerint? in his vtile erit à leuioribus, quæ faciliùs confitentur, ad grauiora progredi, ideoque vltimo demum loco de copulâ cum dæmone interrogare (*Sprenger. p. 3. mallei q. 14. & 15.*)

α q. 7. n. 7.

Abstinendum iudici tormentis, si possit abstinẽdo veritas haberi, *quæstio* enim *res fragilis est, & periculosa, & quæ sæpè veritatem fallit* β; sæpe fit vt *innocens pro incerto scelere certissimam laat pœnas* γ. frequenter tamen cogitur iudex quæstionem adhibere, cum *qui se negant crimine quo accusantur teneri, torquentur, vt facinoris veritas, quæ indice voce non prõmitur, dolore corporis exprimatur*, teste B. Cipriano δ, & est Theologę sententia communis.

β l. 1. § quæstioni. D. de quæst. Aristot. in Rhet. ad Alex. de quæstione.

γ D. August. lib. 19. de ciuit. Dei.

δ Ciprian. ad Demetrian.

Torturæ modus iudicis arbitrio committitur, sed debet illud moderari prudentiâ & æquitate. primò vt præcedant indicia sufficientia, de quibus egimus *Sectione 1. 2.* vt constet priùs de corpore delicti, quod ibidem probauimus. 3. vt reo fiat data indiciorum copia, & processus contra ipsum iam formati, & tempus ad se defendendum sufficiens ε. 4. vt reus nec fit confessus, nec conuictus. 5. vt per interlocutoriam reum iam damnatum ad quæstionem, expressis in sentẽtiâ causis, cur;

Ioan. Maior. in 4. d. 15. q. 22. Silu. Tab. & alij verb. Inquisitio. ε de his et seq. vide Prosp. Farinac. q. 38.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& reus non appellarit, aut friuolè & calumniosè appellarit, appellationi enim non friuolæ & calumnioſæ deferendum eſt: adeo vt contra eam tortus & confeſſus nequeat condemnari. Si conſtet iudici friuolam vel calumnioſam eſſe, poteſt eam contemnere: poterit autem credere talem eſſe, quando in proceſſu erunt indicia legitima ad torquendum, quæ reus in termino ſibi conceſſo non ſufficienter expurgauit. Si de hac re iudex dubitaret, omnino deberet appellationi deferre, & à torturâ ſuperſedere. 6. debet iudex poſtquam reus cibum vel potum ſumpſit, propter periculum vomitus, vt minimum quinque vel ſex horis, à quæſtione abſtinere. 7. debet pro grauitate delicti, certitudine indiciorum, & qualitate perſonarum, etiam qualitatem & grauitatem tormentorum remittere vel acuere. Modos autem & gradus torturæ rectè proponit Farinac. ζ debet etiam iudex, licet iſtud delictum ſit atrociſſimum, cum modum & diuturnitatem quæſtionis in eo ſeruare, vt corpus rei maneat vel illæſum, vel modicè læſum, ſaluum innocentiæ vel ſupplicio: illæſum dico, quoad carnis lacerationem, aut oſſium vel neruorum fracturam, nam quoad diſcompaginationem, ſiue diſiunctionem iuncturarum & oſſium non immoderatam, vix in tormentis poteſt euitari. Hîc meritò cunctis ſequenda foret (extra mentum inſomniæ) Paulli. III. bulla » LVIII. quâ reo tat reum in torturâ vltra horæ ſpacium detineri. Debet etiam iudex abſtinere nouis & in ſuâ prouinciâ inuſitatis torquendi modis; Sed vtatur ſolitis in hoc crimine; vt tormento fidis tenuioris; & affuſione aquæ frigidæ in tergum appenſi, vel etiam additis ad pedes ponderibus, vel vt baculo inter pedes inſerto nequeat iungere; vel tormento vigiliæ omnium optimo & tutiſſimo, quando non additur ſimul membrorum extenſio. hoc optimè nobis deſcripſerunt Flamin. Cartar. & Farinac. θ & eo potiſſimum vtendum quoad mulieres maximè honeſtiores, vt ſunt moniales &c. hæc in inferendâ quauis torturâ.

ζ. a. n 34.

» habes in Bullario Magno p. 1.

θ Cartar. lib. 4 prax. crim. c. 2. n. 7. & 8. Farinac. à n. 71. & Marſ. in l. 1. D. de quæſtion.

Quoad iterationem quæſtionis, ſeruandum primò, ne vn-

quam, etiam vrgentiſſimis indicijs ſuperuenientibus, reus torqueatur vltrà tertiam vicem, etiamſi varius ſit in confeſſione: quod ſi ſemper conſtanter negauerit, non poſſet vltra duas vices torqueri ι, licet contrarium ſeruetur in praxi. 2. non eſt repetenda eodem die quæſtio, ſed vnus ſaltem dies inter ſingulas eſt interijciendus, vt terror ille & dolor reſideat. 3. nunquam eſt iteranda; niſi ſuperueniant indicia noua, & diuerſi generis, & prioribus euidentiora: & niſi reus ſit adeò fortis ac robuſtus, vt animo & corpore in priore torturâ perduranerit: item niſi priores torturæ nimis lenes & inſufficientes fuerint; quod diiudicare pendet à iudicis arbitrio. 4. ſi reus in tormentis confeſſus, ſequenti die non vult ſuum (quod aiunt) confeſſionem ſuam ratificare extra torturam, dicatque ſe dolore tormentorum falſa fuiſſe confeſſum, poterit abſque nouis indicijs de nouo ſubdi quæſtioni, vt perſeueret. Si tunc reus in ſecundâ quæſtione pergit negare, primam confeſſionem expurgat, & eſt dimittendus, nec poterit tertio torqueri λ: niſi tamen prima tortura fuiſſet inſufficiens & indicia valdè vrgerent, tunc ad tertiam poſſet deueniri μ. Quod ſi in tertiâ adhuc negat, omnino dimittatur: ſi in tertiâ ſicut in primâ iterum confitetur, & poſt torturam ratificet quæſtionem, omnino eſt puniendus: ſi rurſus in tertiâ in torturâ iterum confitetur, ſed poſt torturam negat, non poterit quartò torqueri, ſed eſt abſoluendus. quiâ cuncta indicia priora purgauit, & vltimum iſtud ſolum ad quæſtionem non ſufficit, eſtque tandem finis aliquis quæſtionibus imponendus. *Sic Simanc. ſup. n. 43. & alij illi ſup. citati. & præterea Boſſ. Blanc. Carrer. & Farinac. eos ſequens ſup. n. 90. & 105. vide Marſil. in repetitione l. reperi. D. de quæſtion. Et quod tunc ſimpliciter & abſolutè ſit dimittendus liber volunt Eymeri. in 3. p. direct. & Pegua d. comm. 31. Aut. Gomez d. c. 13. n. 28. ſoluens argumenta contraria. Damhaud. in prax. crim. c. 40. & alij apud Binsfeld. d. 7. de malef. C. q. 1. concluſ. 16.* Eſtque non illepidum quod narrat Marſil. habuiſſe ſe Mediolani quendam inſignem neſulonem; qui in torturâ fatebatur, & in auditorio poſt torturam

ι ſic intelligе Simanc. & quos allegat prax. c. 52. n. 41.

κ Maior in 4. d. 15. q. 22. & Simanc. 8. n. 39.

λ Sic Siman. 8. n. 43. & in ſuis pract. Milleus, Clarus, Damhaud. & Cartar.

μ hæc eſt mēs etiam Siman. 8. nu. 46. & Fr. Pegnæ in direct. inquiſit. 3. p. com. 39.

ram cunctis iterum negabat. tandem rogatus quare sic faceret, renidens respondit; quia meliùs iudico millies torqueri in brachijs, quàm semel in gulâ. quare? quia multos reperias chirurgos, qui norint sua in loca reponere & coaptare ossa brachiorum; nec vnum inuenias, qui norit reaptare gulam. his & similibus sibi illudentem Hippol. Marl. coactus fuit liberum dimittere. Porro qui dimittendus, eum censeo dimittendum absolutè & simpliciter, sine fideiussoribus, idque ex receptiore sententiâ; neque causam indecisam relinquendam. Si tamen indicia non forent per reum sufficienter purgata; vel etiam si verisimiliter exspectarentur indicia noua & clariora præcedentibus; tunc, ex multarum Curiarum praxi, posset reus dimitti datâ fideiussione de se repræsentando, cum iterum à iudice accersetur; & tunc, cùm ista indicia noua superuenerint, reus iterum examinatur. hæc dimissio tunc non est absoluta, sed stantibus tantum rebus, prout tunc se habebant, *vt benè post Boër. & Carauitam Clarus q.62. & Damhaud. sup.* Praxis vero illà quam Sprengerus ponit p.3. *Mallei q.14.* vt damnetur non ad tortură iterandam, sed ad eamdem alio die continuandam, & hoc posse fieri nouis indicijs; mihi callidior, quàm verior; & crudelior quàm æquior videtur. Nec enim decet huiusmodi vocum captiunculis sæuitiam intendere. quid prodest vocare continuationem, quę reuerâ est iteratio? quam durum etiam est, per continuatos dies quęstionem exercere? absint à pijs iudicibus huiusmodi commenta. Quod dixi, secundâ vel tertiâ vice iterari tormenta posse; id procedit, quando reus dumtaxat causatur dolore quæstionis, se victum fuisse: sed si contenderet erroneam fuisse confessionem, & se paratum probare suum errorem, & adsint aliqua indicia pro reuocatione facientia, tunc non posset iterum subijci quæstioni, sed deberet ei spacium tribui probandi erroris, & interea laxius haberi, & admitti ad eum aduocatiae procuratores vt possit cum rijs conferre &c. Hęc de reo non confiicto.

Boßius tit. de tort. n.19. Voller. & Franc. Personalis apud Farinac. qu. 101.

Geterùm si reus sit conuictus, consultius est iudici non subjece-

re eum quæstioni. quia tortura solet indicia præcedentia purgare, imò & plenas probationes; & ideò reus etiã cõuictus in torturâ & post eam constanter persistens, foret liberandus, vt ex communi DD. sententiâ docet Farinac. π Et licet multi grauissimi iuris interpp. existiment, adhuc huiusmodi posse ρ condemnari, & sic Parisiensis Curia, teste Paponio, aliquoties iudicarit; contrarium tamen, quod dixi, cõmunius & verius esse, cum Cartario censuit Farin. saltem quoad pænã ordinariam, vt ea infligi non possit: extraordinariam nõ corporalem fatetur infligi posse, quando conuictus tantum fuit præsumptionibus vrgentissimis; quod si cõuictus fuerit plenis probationibus, tunc posse infligi pænã corporalem extraord. etiã capitalium. Sunt tamen aliqui casus quibus tortura reum conuictum non eriperet punitioni ordinariæ. 1. si nõ detur super delicto, de quo quis fuit confessus, vel cõuictus; sed ad notitiã aliorum delictorũ. 2. quando datur tantum pro habẽdâ vltiore veritate qualitatum aggrauantium. 3. quando irrogatur ad habendos cõplices, fautores, receptatores, & alios participes. 4. si iudex decernit eam cum protestatione, id se facere sine præiudicio probatorũ; & reuerâ hæc protestatio non apparet contraria facto; vt appareret, si reus interrogaretur super principali delicto, etiã oretenùs & non scribente notario. Sed num iudex possit reũ testibus plenè conuictũ torquere? Nau. in Man. c. 18. n. 59. respondet iudicẽ qui hoc facit ad impediendã appellationem, peccare Mortal. nisi constet calumniosam & friuolam fore appellationem. In illis locis vbi necessaria est rei confessio, non habet locum Nauar. sententiâ: vbi non est necessaria, procedit quoad tormenta ad hoc instituta vt delictum illud, de quo conuictus est, fateatur: non quoad complices nominandos, aut circumstantias delictum aggrauantes, de quibus non est plenè conuictus.

π q.4 n.26. & q.40. à nu.2.

ρ Marsil. sing 108. Grãmat. cons.82. n.24. & decis. 8. nu.3.4. & 7. Couarr. pract. qq. c. 23. post n.5. Anton. Gom. ad l. c.13. post nu. 20. Rimin. Folter. & alij.

Quoad personas torquendas crimẽ istud est exceptũ, ideò Priuilegio suo omnes spoliantur: diuersimodè tamen. Nam qui sunt priuilegiati ratione dignitatis vel ordinis; illi plenè spoliantur, etiam clerici & monachi etiam non infamati; mi-

ti; mitiùs tamen sunt torquendi isti, quam alij vt docet Si-

σ d. tit. 52. à n. 13.

mancas σ. Quoad eos qui sunt excepti ratione ætatis; puto si sint minores annis XIIII. tantum esse terrendos, etiam terrore reali; vt nudando, ligando, & ad eculeum adducendo, non tamen imponendo. Si minores tantum viginti quinque annis ingressi saltem decimum quartum, torquendi, sed mitiùs, quam maiores: senes verò, pro cuiusque viribus minus tamen acriter, quam viri τ. idem de ceteris priuilegiatis ratione debilitatis, qui torqueri poterunt moderatiùs, dummodo absit mortis omne periculũ: excipiendæ semper prægnantes, fauore partus, donec pepererint, & periculum illud euaserint: quoad alias mulieres, nihil peculiare est, nisi quòd honestatis, quàm in viris, adhuc maior habenda ratio, maximè si virgines aut sanctimoniales sint.

τ est communior, vt pat. ex Laco. Portio cons. 99. Simanc. 3. n. 21. & 22. Farinac. q. 41. n. 103.

Quoad tertium dubium. sciendum multos maleficos contumacissimè tormenta perferre, munitos (vt ipsi vocant) remedio siue *maleficio Taciturnitatis*: quod maleficium vt tollant componi ex corde, vel alijs membris infantuli nõ baptizati, violenter necati, & in puluerem redacti, quibus cinerebus corpori insperfis, vel occultatis, silentij hanc vim consequantur. Certum est in tormentis multos hoc silentium seruare, vt scriptores φ plerique testantur, & quotidiana patet experientia. Fit autem hoc artificio Diaboli multis modis, quorũ quosdã obseruat χ Binsfel. Etenim multiplex est causa huius silentij. vel enim tacent quia dolorem non sentiunt, vel quia loqui non possunt, etiamsi sentiant; vel quia nec sentiunt, nec loqui possunt; vt quando profundo somno opprimuntur, (somnum hunc conciliat dæmon causis merè naturalibus, vt medicamentis soporiferis & similibus) vel sanè, quia licet sentiant & loqui possint, robusti tamen atque fortes omnia tolerant, & obstinato animo cruciatum interrogationesque omnes contemnunt. Vt non sentiant, solet dæmon efficere per quædam naturalem vim obstupefaciendi sensus habentia; quibus fit, vt vel dolorem non sentiant, vel lenior & tolerabilior dolor videatur. de qua re actum superius lib. 2. q. 21.

♦ Sprenger. mall. malef. p. 3 q. 14. et 15. & ex eo alij.

φ Eymeri. p. 3. Direct. inquisit. & ibi Pena cõment 39. Grill. de tortur q. 4. à nu. 12. Damhoud. & alij.

χ in d. l. 7. q. 5. concl. 15.

521. Aliquando pondera appensa ipse leuat, & corpus ipsum subleuat, funes quoque quibus ligati & extensi laxat: aliquando verò ea quæ corpori infligi vel infundi videntur, ipse aliò auertit, aut vim eorum priusquam corpus contingant tollit, aut aliquid medium densum & solidum, quod simul facit ne adstantibus sit conspicuum; interponit. Aliquando denique corpus ipsum malefici ex eculeo tollit, & aliud substituit; quæ cuncta cum Deus permittit, illi facillima sunt. rariùs tamen hanc suppositionem corporis alterius contingere puto: frequentiùs auersionem illam siue depulsionem, item interpositionem (quam dixi.) Et vel vehementer fallor, vel plane id factum in Lycanthropo illo Wæstphalico annis superioribus, de quo, vt, ex ore *Serenissimi Electoris Ernesti Bauari Ducis*, Carolus Billheus V. Cl. mihi narrauit, ista ferebantur: hominem vicies *(en, iudicum clemens arbitrium quò se porrigat in illis partibus Aquilonaribus)* sæuæ quæstioni subditum, nihil fassum, sed renidenti ridentique similem cuncta supplicia pertulisse. tandem carnificem reo poculum quoddam meracum præparasse; & ipsum quidem purum putum vinum propinasse bibisseque, reo verò exhibuisse potionem illam alteram. sic imposuisse. ecce tibi confestim reum omnia sua facinora narrantem; & inter cetera, lustrorum aliquot lycanthropiam, & quæ tum plurima perpetrarat. quærentibus, vnde hæc tam subita mutatio? respondit, pactum se cum dæmone, eumque sibi pollicitum hanc indolentiam cum taciturnitate in tormentis, & omnia supplicia quæ carnifex ipsi infligeret in se illum susceperum. (hoc scilicet, vt dixi auerrunis, & interpositionis modo. stultus enim sit, qui existimet ipsum autoprosopòs dæmonẽ torqueri potuisse) mox verò vt illud (nescio quid) bibisset, dæmonem abscessisse vel inuitum, vel pacti contemptorem. ideò se nolle ampliùs torqueri, malle sponte profiteri. Silentium etiam solet Diabolus inducere occupatione corporeâ malefici, præclusis illi interius faucibus & ore, eâ moderatione, vt non præfocetur, loqui tamen non queat; interdum etiam organo auditus sic obstructo,

Universidad de Deusto
Biblioteca

cto, vt iudicis voces interrogationesque non exaudiant rei; quorum omnium exempla suggerit Nicol. Remigius ♆. Aliquando dumtaxat propè adsistit & dehortatur à confessione, adhortaturque vt breuia hæc tormenta, spe vitæ præsentis lõgioris, & æternæ cũ illo beatitatis, fortiter ferant; demum addit minas & intentat sæuiora, si quid promant. Denique solet illis membranulas & alia instrumenta magica, varijs notata caracteribus, suppeditare, quibus in locis corporis secretiorimis abditis, ex pacto sensum adimit doloris. Nonnunquam etiam per alias maleficas (*vt ait Sprenger. 3. q. 15.*) maleficiantur quantũcumque remotas. Prout maleficæ quędã in Isprach se iactare solebat, quod vbi ad minùs filum ex vestimentis alicuius detenti haberet, tantum efficere posset, quod quantumcumque tormentaretur, etiam vsque ad mortem, nihil fateri posset.] Sed hoc totum ex pacto Diabolus faciebat.

♆ *lib. 3. Demonolat. c. 8. & 9.*

Vt his iudices obuient, quid non moliuntur? multa ritè, multa perperã. Sunt qui profanam frigidam ori infundant, id si in ipsâ quæstione fiat, quia cruciatum adfert, & periculosam conuulsionem, pars tormenti censendum: si post quæstionem adhuc æstuante corpore, idẽ arbitror: si diu post, quid operari queat, nisi ex pacto & maleficè, non intelligo; minùs ille quæstionẽ, vt plerique solent, cauendum ergo. Qui benedictã aquam infundunt, siue ante quæstionẽ, siue in quęstione, siue directè ad veritatem promendam putant eas adigi, vereor ne superstitiosi: sin indirectè, quòd obsessas credant, vel dæmonẽ propè adsistere, & ideo piaculare hanc vndam propinant, vel inspergunt; non ausim dãnare: probẽ magis. Catholicis enim cõstat, fugando dæmoni efficacẽ hanc lympham. quare forsis etiam suadendũ, vt citrà superstitionẽ circum circa equuleum aspergatur locus, & sit in loco quæstionis vsui futura aqua benedicta. Examinemus nunc quædã hac in re à Spregero & socijs tradita ω. *Primum* suadent reũ diligenter indoctis verbis & rationibus, spe dubiâ additâ, quod forte non damnabitur ad mortem si confiteatur, vt veritatem non celet, & Deo det gloriam. hæc diligentia laudabilis est. Nam meditatio

ω *p. 3. Malleq. 14.*

frequens (*vt aiunt*) & carceris calamitas, & multiplicata informatio proborum virorum, solent disponere ad veritatem eruendam. Et à nobis (*addunt*) expertum est, quod per huiusmodi informationes, maleficæ taliter confortatæ fuerunt, vt in signum resistentiæ in terram spuentes, quasi in faciem Diaboli, dicerent, faciam quod iustum erit, & cõsequenter crimina sua fatebantur.] *Secundò*, vt dum ministri se parant ad torquendum, alij interea exspolient reũ; (si sit mulier, exspolianda fuerat à mulieribus alijs, antequam ad carcerem ducatur) ne quid in vestimentis (vt iam dixi) lateat maleficij. *Tertiò* debent capilli capitis & barbæ abradi, imò & per totũ corpus etiam in partibus secretioribus; si fœminæ sint à fœminis, si viri à viris; & sic cauebitur inhonestas & inuerecundia, propter quam Inquisitores Germanici Sprengerus & socij non ausi fuerunt hoc vti remedio, vt ipsimet profitentur, addentes alibi hoc in vsu esse α. Tamen (inquiunt) in alijs regnis inquisitores talem per totum corpus abrasuram fieri mandant. Vnde & Cumanus inquisitor nobis insinuauit; quod anno elapso, (qui fuit 1485.) 41. maleficas incinerari mandasset, omnibus per totum corpus abrasis. Et hoc in districtu & comitatu Burbiæ, in confinibus Archiducis Austriæ versùs Mediolanũ.] Et hoc remediũ multum prodesse, inter alios duobus exemplis lectu dignissimis, sed, propter prolixitatem, nunc à me omittẽdis, quorũ ipse testis oculatus & iudex fuit, confirmat Iud. Dãhauderius β. In hac tonsione illud moneo obseruandum, si fiat dumtaxat, ne maleficiũ lateat foramini-bus corporis insertum, vel crinibus insperſum, ritè id fieri: eademque de causâ putarem, ne qua vnctio subesset, etiã totum corpus aquâ calidâ priùs diligenter abluendum: sed si tonsio fieret ex opinione, quod per eã robur corporis & animi fortitudo pereat, exemplo Samsõnis, (in quo totũ id diuinã virtute contingebat) & etiam documento Apollonij Tyanæi γ, putarim seriò hoc esse Magicum & superstitiosum.

α *d. p. 3. q. 29.*

β *prax. crim. cap. 37. n. 21.*

γ *Philost. lib. 7. & 8. Nic. Remig. lib. 3. c. 9. & Mall. maleſ. d. p. 3. q. 15.*

Addunt & quartam cautelã, si inuestigare (*inquiunt δ, addo verba ne quid viris magnis videar affingere*) affectat, an maleficio

δ

taciturnitatis sit inuoluta,an lacrymare coram eo queat stan-
do,aut tormentis exponendo. Hoc enim ipsum pro certissi-
mo signo,ex fide dignorum antiquâ relatione, ac propriâ ex-
perientiâ docente,adeò compertum est, quod etiamsi ad la-
crymandũ coniurationibus hortetur & compellatur, si ma-
lefica exsistit, hoc ipsum scilicet lacrymas emittere, non po-
test: dabit quidem flebiles voces, & ex sputo genas & oculos
linire,ac si fleret,attentabit: super quo à circumstantibus cau-
tè aduertendum erit. Modus autem coniurandi ad lacrymas
veras,si innoxia fuerit,& cohibere lacrymas falsas,talis vel cõ-
similis in sententiâ practicari à iudice potest seu presbytero,
manum super caput delati seu delatæ ponendo; *Coniuro te per*
amarissimas lacrymas à nostro Saluatore Domino &c.] Quis
miretur sub ea tempora hæreses inualuisse, quando huiul-
modi;quæ nec scripturæ sacræ,nec Conciliorum,nec Decre-
torum Pontificiorum,nec Patrum,nec Ecclesiæ consuetudi-
ne introductæ formulæ,ad superstitiosas obseruationes acce-
debant? Iam antè docui indicium istud lacrymarum prorsùs
esse fallax,& annumeranda hautdubiè hęc experientia,super-
stitiosis alijs explorationibus, quas mox refellam. Formula
ipsa nihil continet impij; sed formulas huiusmodi iudicibus
præscribere,merè arbitrarias, & fallaci dumtaxat innixas ex-
perientiæ; non satis pium, neque religiosum est, & sapien-
tationem Dei. Nec ratio etiam quam addunt est bona; scili-
cet hoc contingere,quia gratia lacrymarum in pœnitentibus
donum est Spiritussancti; & Diabolo displicet,ideò illam co-
natur impedire. Age enim si oratio illa efficax ad hoc donum
à Spiritu sancto impœnitenti & nolenti maleficæ impetran-
dum, ad lubitum interrogantis latrunculatoris; (quod quis
credat?) sanè Diabolus non magis poterit has lacrymas im-
pedire, quàm cordis pœnitentiam.si non est ad hoc efficax,
cur id Diabolo displiceat;cui fictæ lacrymæ non possunt non
placere? cur ergo per huiusmodi commenta,ab Ecclesiâ non
approbata,via struitur similibus superstitionibus? Prætereà,
cur nequeat Diabolus lacrymas si velit elicere , quas mulie-
bre in-

bre ingenium cum lubet elicit?

Quintam Insuper addunt ijdem scriptores; Tonsis capil-
lis capitis,cum calice aut scipho aquæ benedictæ , guttulam
ceræ benedictæ immittendo , & inuocatione Sanctissimæ
Trinitatis,ieiuno stomacho trinies in potu ministrando per
Dei gratiam à plerisque taciturnitatis maleficium abstuli-
mus.] Cetera transire possunt, cauendum ne vis ponatur in
numero illo ternario,aut in ieiuno stomacho,vtrumque enim
impertinens est ad effectum.

Sextam ponunt de tollendo hoc maleficio per alias male-
ficas;sed hoc meritò improbant, & de hoc postea agetur co-
piosè libro sequenti c. 2 q. 2. Obijcitur factum Præsulis Ra-
tisponensis; Quòd dum quidam hæretici propriâ confessio-
ne conuicti , vt impœnitentes & defensores perfidiæ morti
traderentur adiudicati,accidit vt in rogo illæsi persisterent; proij-
ciuntur ergo in profluentem : sed nec aquis demerguntur.
Natate multi,& fidem illorum suspicere. Sollicitus de gregis
salute bonus pastor, triduanum indicit ieiunium, & preces
Deo fundendas. nondum expleto triduo, venit quidam, &
denunciat hosce sub vno brachiorum habere maleficium in-
ferum inter carnem & cutem: inuento & amoto, confestim
illos vindex flamma concremauit. Hunc ergo inquiunt de-
nunciatorem fuisse Necromanticum,& eius præsulem vsum
denunciatione. Sed qui narrat Sprengerus, dubius fuit an
Necromanticus fuerit, necne. potuit enim Deus bono illi
Præsuli id aliter reuelare,in causâ tam graui & populo neces-
sariâ. Deinde nos nõ omnium hîc facta defendenda, sed cau-
sarum ac gestorum pondera libranda suscepimus.

Septimam ergo hinc eliciunt,deuotas ad Deum orationes
iunctas ieiunijs & bonis operibus; imò & populo indici po-
terunt preces publicæ ad inuocandum diuinum auxilium in
generali,& vt contra dæmonum quascumque infestationes
spiritum auxilia implorentur. Iuxta illud boni Regis Iosa-
phat ; *Deus noster ergo non iudicabis eos? In nobis quidem non* 2. *paral.* 20.
est fortitudo, vt possimus huic multitudini resistere, quæ irruit v. 12.
super

Universidad de Deusto
Biblioteca

super nos. Sed cùm ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habe-
bemus residui, vt oculos nostros dirigamus ad te.]

§ Spreng.d. p.3.q.16.Pet. Gregor. libr. 23 de rep. c. 30.n.5.

Octauò loco addunt quædam ζ, mihi quidem non parùm suspecta, nempe; quoad diem, vt infra missarum sollemnia & sacratioribus diebus, maximè sextis ferijs quousque fit compulsus pro exspectatione Saluatoris nostri, maleficæ interrogentur. item si sal aut aliæ res benedictæ cùm septem verbis quæ Christus protulit in cruce, in scedulâ conscriptis, simul colligatis, collo malefici alligentur: longitudo Christi benedicta super nudum corpus & extra circumcingantur.] Ego (quicquid illi dicant de experientiâ) illi experientiæ non fido. Reliquias Sanctorum appendi collo, aut quasuis res Ecclesiastico ritu benedictas, cereas effigies AGNI DEI (vt vocant) salem benedictum &c. probo, dum desit irreuerentiæ periculum. & scio quoad agnum Dei hoc multis feliciter cecidisse. de verbis certis scripturæ, quid sentiam iam dixi *lib.1. q.de periaptis.* de longitudinis Christi Domini mensurâ, quid illa operari idonea, nouit Deus; sanè cum benedici illâ prius volunt, indicant hoc benedictioni Ecclesiæ tribuendum, ita ipsâ etiam circumdatione, aliquid vereor ne sit mendosi. Sed Dierum illa obseruatio suspecta quoque non immeritò. Sed & iura festis diebus abstinere iudicialibus iubent, nisi quando periculum esset in morâ, vt patet ex *l. Prouinciarum C. de feriis* ideo quod iure receptum vt in atrocioribus criminibus quouis festo etiam in Paschalibus liceat torquere, sed ad Dei honorem (vt addunt DD,) id ego certè ad casum periculi libenter restrinxerim. In genere tamen loquuntur (*ex l. nemo C.de Episc.audien. Bald.,Spec.& alij quos sequuntur Clarus §.fin.q. 64.n.34. & Binsfeld.in l.7.C.de malef.q.1.conclu.18.*) Sed cum idem Clarus fateatur timentes Deum iudices his diebus numquam aliquem pœnâ sanguinis afficere (*vide illum q.97. n.6.*) idque in Dei honorem; non video cur, cessante illo periculo, non sit idem dicendum de torturâ.

Nono adijciunt in ipsâ quæstione, legenda dicta testium, submissis nominibus, dicendo; *Ecce conuicta es per testes &c.*

Hoc non satis intelligo. Nam si velit dumtaxat nomina testium taceri, parùm ad rem. hoc enim etiam extra quæstionem seruandum, de quo superiùs. si summissâ voce nominasti, ita ne reus exaudiat nomina, exaudiens tamen reliqua: sanè hoc superstitiosum est.

Decimò monent interrogandum reum, an velit subire indicium ferri candentis; & si annuat, cognosci verum esse maleficium: profectò id fallax est inprimis: deinde iniquum proponere reo, quod ei facere, vel iudici non liceat permittere.

Vndecimò monent eos qui nihil in tormentis confessi, de carcere pænoso, ad benè munitam sed minus incommodam mansionem transferendos: nullo tamen modo relaxandos sub iuratoriâ vel fideiussoriâ cautione: quia sic nunquam vera ab ita relaxatis habetur, sed semper deteriores efficiuntur.] Inprimis potest casus occurrere in quo sic sint relaxandi ad meliorem custodiam: iudici tamen tum vehementer cauendum, ne alijs sint noxæ suo exemplo vel verbis. Deinde potest etiam contingere, vt locus sit cautioni fideiussoriæ, vt superius dictum. Nec satis certa illa affirmatio, nunquam meliores effici. Non est abbreuiata manus Domini, & præcedens creatio dare potuit intellectum.

Alia, quæ Sprengerus addit, mox commemorabimus loco suo. Nunc ponamus *XII. quiddam* ex Francofurtensi I.C. cui nihil addo, vt videtur, quia merè superstitiosum. Quidam (ait) meliores sentiant solent hos versus pronunciare:

Imparibus meritis tria pendent corpora ramis;
Dismas & Gestas &c.

Quis non hæc rideat! scilicet iam vis etiam in Hexametri pedes: subiungit & quædam ex Psalmis. Et homo religiosus eorum audet hæc pronunciare superstitiosa, vt facit (meritò) sententia Grillandi, nempe ad eruendam veritatem iudici pronunciandæ esse verba prophetæ; *Dominus labia mea aperiet, & os meum annunciabit veritatem.* Nonne hîc ipsa Psalmi verba detorquentur? cur ergo vim arcessit à verbis prophetæ? rem, quis illa pronunciabit? Iudex, quid hoc ad reum? reus?

§ lib.3.de Lamijs c.10.n. 39.

¶ de quæstio. q.4.n.14.

Universidad de Deusto
Biblioteca

primùm quid si nolit? deinde certè inuitus pronunciabit, nec impetrabit. Sed nugas mitto.

SECTIO X.

De alijs medijs veritatem perscrutandi.

MAioris momenti quæstio est, liceatne iudici dolo, falsis promissis, vel mendacijs à reo veritatem elicere? v.g. si fingat eum ab alijs etiam cõplicibus denunciatũ, si promittat liberationẽ, quam ei non cogitat, nec vult impendere, nec de iure potest. Homo præcipitis ingenij & noua ac periculosa mantis Io. Bodin. [1] hęc omnia iudici permittit. Inprimis dũ asserit licere mẽtiri, hoc hodie hæreticũ est. fide enim tenendum, mendacium (quod nomen huiusmodi mereatur, esse rem simpliciter & per se malam, ideoque adeò illicitam, nec Pontifex dispensatione bonam facere possit: quæ est sententia non D. Augustini modò, & Thomæ, vt nugatur Bodinus; sed hodie communis Catholicorum [x], qui illam scripturæ locis optimè [λ] confirmant. fuit in sententia Bodini M. Marulus lib. *4. de Instit. benè viuendi cap. 4.* Sed errore animaduerso eius interpres Gallicus planè contrarium Marulo sententiam tribuit; & multas paginas, quæ non sunt Maruli, Marulo inseruit, dictorũ ipsorũ Maruli confutationem pro Maruli dictis continentes; quã bono exemplo & prudenter ipse viderit. Argumenta Bodini ex sacris litteris facilè soluuntur, & nos in tractatu de Mendacio soluimus omnia.

Sed nota aliud esse dicere aliquid falsum, aliud occultare aliquid verum (vt notat D. Augustin. [μ]) veluti cùm vtimur, non mendacio, sed æquiuocatione: priùs illud non licet cuiquam, maximè iudici, qui in hac re grauissimâ, & in iudicio scienter mentiens, haut dubie peccaret mortaliter [ν]. posterius verò istud sæpe licet [ο]. prius pertinet ad dolum malum, quia est contra legem diuinam & humanam: posterius pertinet ad dolum bonum [π], quia nec iuri diuino, nec humano repugnat, & dirigitur in bonum reipub. & iustitię executionem. Iis positis sit prima concl. *Poterit iudex vti æquiuocatione & verbis subdolis* (citra mendacium) *& ambigua promissione liberationis,*

[1] *libr. 4. Iæmoiom. c. 1.* [x] *D. Aug. lib. cont. mẽdac. epist. ad Hiero. & in Psal. 5. Ambros. in c. Cauete 22. q. 5. Greg. Ilsior. Innocent. & alij apud Gratian. d. q. 22. D. Tho. 2. 2. q. 110 art. 1. Asf à Castr. li. 10 in verb. mendacium & alij.* [λ] *Ps. 5. v. 7. Sap. 1. v. 11. Eccles. 7. v. 14 Ephes. 4 v. 25. Apocal 21. v 8.* [μ] *super d. Ps. 5. & lib. 22 contra Faust. c. 34.* [ν] *bene hoc docent ex D. Tho. Caieta. Nau. Couar. Binsfeld p. 3. dub. 3.* [ο] *Hadrian. Quodlibet de mendac.* [π] *de quo multa dixi Comm in l. contractus, de reg. iur.*

nionis, vt reum inducat ad faciendum veritatem, & auctorem criminis commissi deprehendat. Est communis opinio DD. apud Couarru. [ρ] & Plazam. Dissentit quidem ab hac Iul. Clar. [σ] sed non distinxit mendacium à sermone æquiuoco: imò apertè loquitur de eo, qui expressè impunitatẽ promisit; quæ sanè promissio ad Bodini casum pertinet; nec mirum est si Paris de Put. & Dyn. dissuaserint tali promissione vti. Sanè fateor iudicem non posse impunitatem reo promittere, nisi sit supremus iudex, qui habet absoluendi & liberandi potestatẽ, & hoc facere intendat. Quoad inferiorem iudicem maximè hæc quæstio procedit, & quoad dolum bonum, non quoad dolum malum siue cum mendacio coniunctum, qui nec sumo iudici permissus. Obijcitur à quibusdam, promissio est actus naturalis & eo iure obligat; quare & hosti & reo seruanda. Respondeo, quando de re possibili est; ista autem est, de re quæ iure iudici imposibilis: ideò nihil refert, quod iudex habuerit animum liberandi reum: si verò nõ habuit animum, peccauit etiam per mendacium, verba menti contraria profe rens. Resp. ista locum non habere in nostrâ conclusione, in qua nec iudex intendit liberare, nec verba id necessariò significabant, imputet sibi reus, quod non subtilius sensum verborum ambiguorum discusserit. Exẽpla aliqua huius æquiuocationis occurrũt passim in praxi. Acutũ fuit dictũ iudicis Leodiensis & licitũ, qui sagæ pertinaciter cuncta neganti, dixit: si vestem luculenter profiteretur, se illi de publico vel suo, quotidie ipsa, quotidie cibum & potum necessarium præbiturum, & curaturum ei domum nouam exstrui. *domum* intelligens ligneam fascium straminumque, in qua erat cõburenda. Alia suggerit Sprengerus [τ], veluti si honestius habeatur reus solito, & finantur ad eum intrare viri honesti & non suspecti, qui frequenter colloquantur de varijs rebus etiam impertinentibus; & tandem fidenter suadeant, vt fateatur veritatem, promittendo iudicem facturum sibi gratiam, & se esse velle mediatores: & postea subintret iudex & promittat facturum gratiam, subintelligendo sibi vel reip. in cuius conseruatio-

[ρ] *lib. 1. var. resolu. c. 1 n. fin. & Plaza lib. 1. Delict. c. 37. nu 1. in fin.* [σ] *d. q. fin. q. 55. v. 7.* [τ] *d. q. 15.*

nem totum quod fit est gratiosum.] Posset etiam iudex dicere se illi optimè consulturum, & confessionem ei vtilissimam futuram, etiam ad vitam sibi comparandam. hoc enim veriss. de vitâ æternâ, quæ vera vita est. idem Sprenger. υ paulò antè tradiderat sententias tres alias huc pertinentes. Scilicet posse illi securitatem vitæ promitti, quando iudex intenderet eam vel exilio punire, vel carcere perpetuo. hæc sententia satis æqua est. Alios (ait) velle, sic ad tempus tum in carceribus asseruandam, sed postea incinerandam post aliquod temporis spacium: hanc refellere debuit, quia reuerâ mendacium continet promissio huiusmodi. Tertiâ ponit dicentium, posse iudicem securè vitam promittere, & postea se à sententiâ ferendâ exonerare, & in suum locum alium substituere: neque hanc reijcit, sed est omnino similis secundæ & adhuc peior, cõiuncta cum mendacio: ideò penitùs cauenda. fortassis tutius est, quod alibi posuit φ, nempe vt petenti gratiam reo, respondeat iudex; fateatur veritatem confidenter, clementiæ se rationem maximam habiturum, ampliùs se facturum quã ipse petat, & similia verba generalia.

υ d.q.14.

φ d.c.15.

2. conclusio, si iudex dolo malo huiusmodi per mendacium confessionem extorserit; non potest ex solâ hac confessione reum damnare; nisi reus postea, compertâ fraude, de nouo id fateatur spontè; vel alia satis prægnantia indicia & argumenta accedant: vel saltem fraude cognitâ non retractet, quod iudex dolo malo dixerat.] hæc est verior sententiâ Imolæ, Decij, & aliorum, quos sequitur Couar. χ benè addens, quando nec retractat, nec expressè ratificat confessionem, nec alia tantis prægnantia accedunt indicia, mitiùs & extraordinariâ pœnâ affici debere: si accedant illa indicia, posse plecti ordinariâ. Si objicias, promissionem hanc contra remp. esse factam, & ideò non prodesse debere reo ad pœnæ diminutionẽ. Respondet Couarr. tunc iudicem non debere seruare promissionem, quando viâ ordinariâ & recto planè tramite cognouit delictum; non, quando dolosè illud & viâ illicitâ expiscatus fuit.

χ d.c.2.

Dixi in conclusione *dolo malo*, quia si *dolo bono*, & prudente Paridis de Put. *c. de tort. v. sequitur quæstio quotid.*

inde viâ licitâ cognouisset; putarem non esse opus nouâ ratificatione, saltem in foro exteriore: imò nec in interiore. Iuit enim iudici bono dolo, malum obstinati silentij animum rei decipere; & sibi iste imputet simplicitatem suam. Nec arbitror Clarum si in terminis de dolo bono interrogatus fuisset, dissensurum, vt satis indicat ẽ. n. 8. nec etiam Menoch. *de arbit. cas. 364.*

3. conclu. Si tamen iudex putans id sibi licere, sic dolo malo criminis confessionem à reo elicuerit, & fraude cognitâ reus nec ratificat, nec retractat: ideoque iudex eum ordinariã ad pœnam condemnet; non auderem iudicẽ de mortali peccato accusare.] hæc concl. intelligenda de peccato, nõ quod incurrit mentiendo; de quo vix potuit habere probabilem ignorantiam: sed de peccato, quod incurrit, reum ex tali confessione condẽnando. de hoc enim peccato valdè probabilis ei suppetit excusatio. cùm id ei licere, imò & esi debere multorum locorum praxis, & plurimorum DD. confirmet sententia ψ, adeò vt communiorem censuerit Alciat. & communẽ saltem fateantur Plaza & Clar. ω

Addidi, *nec retractat*; quia si reus expressè retractaret, nec alia contra ipsum argumenta concurrerent, tunc certè non auderem iudicem à mortali culpâ liberum asserere. Nam illa communis Felini & aliorum (vt rectè Couar. quem sequitur Menoc. α) intelligenda, quando reus cognitâ fraude expressè confirmat suam confessionem, vel saltem tacitè, non retractãdo nam tunc illam ratificasse censendus: & hæc distinctio fuit

ψ Archid. in c. Vellem. 22. q. 2. Cini. in l. præsenti C. de his qui ad Eccles. cõfug. Felin. in c. adferte. de præsump. & Cottæ in Mem morab.

ω Alciat. in l. natura. D. de verb. sign. Plaza lib. 1. delict. c. 37. Clar. 3. nu. 9.

α Couarru. d. c. 2. Menoch. de arbitr. cas. 367.

Inquisitores Germaniæ β docent adhuc quasdã alias cautelas non improbandas: vt iudex diligenter consideret complicum dicta ad reum pertinentia, & hæc reo proponat, & diligenter singula inuestiget. si qua etiã instrumenta, vt vnguenta, pixides, buffones, præsegmina cadauerũ, & similia in domo eius reperta fuissent, ei offerat, & quærat quid his egerit, cur ea seruarit &c. 2. vt complices, si quos habet, qui contra reum deposuerunt, ad reum intromittat, & permittat eos simul mu-

β d.q.15.

tuo de facinoribus suis conferre,edere ac bibere, & habeat in loco vicino auscultantes & verba excipientes, etiam, si opus, Notarium publicum: si desint complices, vtatur ad hoc personis,quas nouit non ingratas reo,sed amicas, & quasi fauētes atque miserantes; qui quodam serò intrent carcerem, & sermones deditâ operâ producāt in multam noctem; tum,quasi fortuitò id accidisset,querantur serò nimis esse ad recedendū, ideò in carcere pariter reliquum noctis exigant,& semper colloquantur;& sint similiter(vt dictum est)in vicino dicta excipientes. *Tertiò* quod quandocumque veritatē fateri incipiant, nullo modo iudex actum hunc interrūpat,nec dimidiet confessionem, sed instet quoadusque de omnibus veritatem dixerint, saltem quoad principalia, etiamsi in mediam noctem deberet proferre,& prandium cœnámue differre. Nam experientiam docuisse per dimidiationes & interruptiones, illos frequentiùs ad vomitum redire,& non aperire veritatē quam inceperant detegere. *Quartò* si prædicta deficerent omnia,tūc si fieri posset,deducendos ad aliquod castrum,& ibi certis diebus custodiæ mancipandos:tum castellanum fingere se cogitare longum iter,& diu abfuturum: interea vt aliqui familiares,vel mulieres honestæ mulierem;viri,si vir sit, virū visitent; promittant ei(non,vt ait Sprenge.)quod velint eam omninò permittere liberè abire; sed citra mendacium verbis æquiuocis(vt dictum supra de iudice in genere) multa & illecebrosa, dummodo se informent de certis, quæ scire cupiunt, experimentis. Et aduertat(inquiunt)iudex, quod sæpissimè per talem modum fassæ fuerunt & conuictæ. Et nouissimè in dioecesi Argentinensi prope oppidum Schletstatt & castro Konigsheym malefica detenta nullis tormentis & quæstionibus deduci poterat ad fatendum sua crimina: tandem modo sudicto per Castellanum seruato,licet præsens erat in castro, ipsum tamen malefica æstimabat abesse: tres ad eam familiares intrabant,& ei liberam relaxationem promiserunt, dummodo super certa experimenta eos informaret. Et licet primâ fronte renueret,& quod dolosè cum eâ agerent proponeret; tandem

tandem interroganti de quibus informari vellet, vnus dixit super grandinem excitandam,alter super carnalia facta. Tandem vbi super grandinem illum informare volebat, & scutellā plenâ aquâ apparatâ, malefica sibi iniunxisset, vt digito paullulum aquam moueret,& ipsa certa verba protulisset; subitò locum, quem explorator nominauerat, scilicet siluam adiacentem castro, tanta tempestas & grando repleuit, sicut à multis annis visum non fuerat.] hactenus illi. Sed in hoc exemplo bis peccatum, primò in mendaci promissione. Vt enim iudici non licet per se mentiri,sic nec licet alios ad mentiendum inducere. Secundò peccatum fuit,in eo quod nimis longè exploratores progressi. Non enim licuit maleficam eam paratam ad peccandum inducere; etsi licebat examinare,quomodo soleant operari: & sic intellige quod de informatione dictum,nempe de verbali per modum docentis, nō de reali per modum facto ostendentis & exemplum præbentis. vides hîc iam captas posse ex condicto cum dæmone quędam operari.

Solent etiam iudices vti *confrontatione*.ea duplex est, vna spontanea,altera violenta. spontaneam voco, quando parati sunt rei,alios nondum captos societatis arguere & conuincere: hanc nunquam iudex permittat, nisi præcesserint indicia talia,vt propterea citari possint; & iam citati si non benè dissoluant obiectiones rei constanter eos accusantis queant in carcerem compingi. Nam alioqui fieret iniuria his denunciatis. Violentam voco,quando complices in mutuis delationibus inter se dissentiunt: tunc debent primò seorsim,postea simul de hoc dissidio interrogari.quod si subdolè comperiat perstitere,nec alia est via inueniendæ veritatis;solent altera in alterius mutuo conspectu torqueri. de hac praxi vide Iudoc. Damhoud. *prax. crim.c.47.*

SECTIO XI.

De Confessionibus.

IN ritè confessos non aliud iudicis officium est quàm condemnandi.iuxta illud Christi Domini; *Ex orè tuo te iudico.*&

Universidad de Deusto
Biblioteca

co.& illud Iurisconsulti confessus pro iudicato est. quia quodammodo suâ sententiâ damnatur α. intellige si confessio sit clara,certa,verisimilis, constans, & legitima. nam obscura & dubia in fauorem interpretanda confitentis β, parum idonea est ad iudicandum. Verisimilis etiam sit oportet, quia inuerisimilis nunquam sufficit ad condemnandum γ. Inuerisimilis autẽ est,quæ de re est impossibili,aut omninò falsâ δ; quod concedimus Ponzinibio,& Godelmanno;sed contendimus eos errare,dum in Lamiarum confessionibus ea dicũt notoriè falsa & impossibilia, quæ vera & possibilia nos esse docuimus supra lib. 2. Legitima etiam sit oportet, hoc est nõ præsumpta tantum,nec ficta tantum fictione iuris(nisi ex cõtumaciâ, quæ liquidissimam inducit probationem ε)nec contra quam coloratè aliqua obijciantur ζ; nec quando est incidenter tantum facta,vel metu tormentorum,vel extra iudicium,vel in figurâ tantum iudicij ,vel absente parte, vel in iudicio summario, aut nullo η: erit autem bona in casu Lamiarum & hæreticorum,etiamsi non constet de corpore delicti θ. Dicetur facta metu tormentorum,non tantum si grauiter tortus fuit; sed etiam si fuerit leuiter tortus, leuatus ad torturam,ductus ante eculeum, spoliatus,vel si feriæ minæ de torqueudo præcesserint, quoad eos qui timidi sunt & torturæ ι inassueti.Item vt sit legitima, necesse est, non sit extorta, nullis vel non sufficientibus indicijs præcedentibus; nam talis esset nulla & iuualida,etiamsi millies foret ratificata κ.idẽ, si in repetitione quæstionis sit extorta, quando non licebat iudici repetere λ. idem si extorta per iudicem pendente appellatione à sententiâ torturæ μ. idem si confessio extorta à reo, contrà quem sola fama vrgebat, etiamsi sæpiùs ratificetur ν. idem si emanarit ab eo,cui denegata defensio, vel copia indiciorum ο. idem si sit illius, qui qualibet ex causâ de iure torqueri non debebat π. confesso autem & conuicto per legitimam quoque torturam adhuc ante condemnationem dandus est terminus ad se defendendum, etiam non petenti,ex æquiori & receptiore sententiâ ρ. Fallunt ista in eo qui

α *Luc.19.l. 1.& 3. D.de confess.*
β *Farina.q. 50.n.20.*
γ *Farina.q. 43.n.21.*
δ *gloss.in c. fin. de cõfess. in 6. gloss.l.* ε *C.de confes.*
ζ *Farina. q. 21.n. 97.& q. 30.n.16.*
η *Farin.q.11. nu.31.*
θ *Farin.d.q. 21.nu.34. & q.33.n.16.*
ι *Farin.q.2. nu.25.*
κ *Fari-q 37. nu.46.97.& 103.cumseq.*
λ *Fari. d.q. 37.n.110.*
μ *Farin.3.n. 17.*
ν *Farinac.q. 47.n 8.*
ο *Fari. q 39. n.84.*
π *Farina.q. 41.n.95.*
ρ *vid.Far.q. 39.à n 31.vsque ad 40. vbi bene Bossium refellit. & n 90 cum seqq.maximè n. 99 vbi indistinctè quo ad cẽs personas hoc tenẽdũ ostendit.*

qui à naturâ mutus simul & surdus foret: qui nõ potest,ex sua confessione signis declaratâ,condẽnari: quare frustrà torqueretur:sed damnari dumtaxat potest ex testium depositione ac probatione σ. Denique quæri potest,an qui confessus factũ maleficũ,negat se prauâ intentione fecisse, sit audiendus? vt plurimum,quia præsumptio ei contraria est τ ,puniendũ nihilominùs constat υ, etiamsi iuramentũ offerat de rectâ intẽtione: interdum tamen poterit iudex iuratum reũ admittere ad probandum aliqua verisimilia,quibus confessio eius elidatur φ. Quod si res dubia sit,poterit reus torqueri,vt intentionem suam proferat,vt benè post Lanfranc. & Bossium, asserunt Simanc. *prax.hæret.tit.29.n.10.*

σ *Ant.Gom. tr.p 3.c.1. nu.69.Grill. Cason.& alij quos sequitur Farm. q. 41.à nu.90.*
τ *l.si non cõuenit C.de in. ius.cũ fratil.*
υ *cap. 1. de præsumpt.c. contra Christianos. de hæret.in 6.*
φ *Bart.in l. inter omnes. §. rectè. de furt.*

SECTIO XII.

De Abiuratione.

VT in alijs speciebus hæresis, etiã in Lamiarum crimine, abiurationi aliquando locus est;quando iudiciũ tantum subest suspicionibus. Sumimus hic abiurationẽ pro execratione seu anathematizatione iureiurando firmatâ. Et quia suspicio hæc;quæ est leuis quædam præsumptio mali ex leuibus indicijs procedens;oritur ex diuersis causis non æque vrgentibus,fit vt quædã suspicio sit leuis seu modica α,quę etiã potest vocari temerariâ iuxta Menochium β; alia vehemens seu verisimilis,alia violenta. Et sic diuidendo, leuis oritur ex indicijs admodum leuibus,quę absolutè dubium relinquunt animum, & hæc propriè dicitur *suspicio*. Vehemens oritur ex indicijs habentibus multum verisimilitudinis, adeò vt inclinent aliquantum iudicis animum in alteram partem, & sic dubitationem non excludunt totam: hęc suspicio magis propriè vocatur *opinio*. Violenta denique oritur ex indicijs valdè fortibus & adeò efficacibus, vt omnem dubitationem ex animo iudicis eliminent & faciant eum planè vni parti assentiri γ. hæc propriè vocatur *præsumptio, iudicium, sententia*, de hac est *c.cum contumaciâ. c. cum accusatus. de hæret. in 6.cap. quorumdam d. 34.* Iudicis autem arbitrio permittitur

α *c. accusatus. in princ. de hær. in 6.*
β *libr 1. de præsumpt.q. 7.à nu. 46. maximè nu. 59. & habes in d.c. accusatus. § illo verò. & ibi Archid.*
γ *sic post Menoch. d. loco Ieròme Gigantem. Farinacius q. 36.à nu.178.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

qualitatem siue quantitatem suspicionis moderari: dummodo caueat ne leuis sit corde, nimis facilè credendo. Exempla huiusmodi suspicionum ponit Sprengerus ♁, vt si quis deuiet à communi consuetudine viuendi, si conuenticulis secretis maximè nocturnis interfit, aut cum suspectis familiaritates secretas habeat, dicit leuem oriri; Si quis quos nouit maleficos, visitat, munera offert, occultat, recipit, defendit, vel aliter actu fauet, tum oriri vehementem; si quis perpetrauerit ea quæ pertinent ad ritus maleficorum, paciscendo, adorãdo, sacrificando, comminando, tangendo, aut dormientibus per visum apparendo, aut cubicula insensiliter ingrediendo &c. vel si penes eos instrumenta maleficij sint reperta, huiusmodi violentam præbere suspicionem. Leui ergo suspicione laborantibus potest indici ε, abiuratio etiam specialis hæresis de qua leuiter suspecti; & si talis qui sic abiurauit, reincidat, non punitur vt relapsus ζ. Si verò ex grauibus suspicionibus abiurasset (nam & huic abiuratio indicitur) tunc censeretur relapsus: in hac debet fieri abiuratio in genere de omni hæresi & in specie de illâ de qua vehementer suspectus fuit η. & tales fuere abiurationes Theodoreti & Ibæ in Concilio Chalcedonensi *act. 8.* si verò detur abiuratio ex suspicione violenta, tunc facienda abiuratio, vt à verè malefico, & tanquam à deprehenso exigeretur. Debent autem violenter suspecti; quando crimen fatentur & parati sunt abiurare hæresim, & redire ad sanam mentem; ad pœnitẽtiam ab Ecclesiasticis iudicibus recipi; quod si nolint debent tradi brachio sæculari vt impœnitentes θ; debent præterea cum abiuratione generali omnium hæresium, & disertâ atque clarâ, errorum de quibus sunt suspecti canere palinodiam, & contraria asserere, & iurare se nunquam ad abiuratos errores redituros, & hæc omnia scripto libello abiurationis, propriâ subscriptione munito, confiteri: quæ cuncta ab Apostolorum temporibus recepta fuêre, vt ostendit Simancas ẽ. *nu. 8. & 10.* & hæc abiuratio hodie coram clero & populo fit, nec potest priuatim admitti, nisi ex magnâ causâ ι. Quid si qui tantum vrgetur suspicione vehementi

♁ *p. 3. q. 19.*

ε *c. accusatus. in pr. ẽ.*

ζ *d. c. accusatus. vbi videtur errare Ancharan. vt bene notat Simanc. c. 53. nu. 9. & rectè idem Spreng. d. q. 19.*

η *c. literis. §. quocirca. de præsumpt. Simanc. & Sprenger. ẽ.*

θ *vt ex Canonibus adductis per eũ Spreng. ẽ. & ex variis consiliis Simanc. ẽ. n. 6. & nu. 13.*

ι *Leo ep. 75. c. si quis episcopus 1. q. 7. c. ad abolendam. de hær.*

seu verisimili, detrectet abiurare? videtur Simancas ẽ. *nu. 13.* velle eum posse tanquam contumacem & impœnitentẽ tradi brachio sæculari, *ex c. ad abolendam de hæret.* Sed (vt ait Sprenger. ẽ.) dictum c. §. *in præsenti verò*, videtur tantum loqui non de suspectis vehementer, sed de manifestè deprehensis, cõtra quos constat rigidiùs esse procedendum. contra hunc igitur Episcopus procedet per excommunicationem, & si in eâ per annum steterit, condemnabit vt hæreticum. Porrò quando maleficum Ecclesia recepit ad pœnitentiam; laicus iudex posset illum apprehendere, propter damna temporalia varijs illata, & propterea condigno supplicio afficere; nec teneretur Ecclesiasticus iudex impedire, quia licet eum non possit tradere, potest relinquere puniendum. Sic Sprenger. Sed de hoc plura mox sect. de absolutione. De abiuratione faciendâ ab his qui confessi & fassi, qualis fuit abiuratio Doctoris Edelini, nihil peculiare occurrit. adscribam tantùm historiam rei gestæ, versam ex gallicâ narratione Enguerrani Monstreleti » Chron. p. 4. ait Enguerran. Anno 1453. Dominicâ die, quæ » incidit in vigil. Natiuitatis Dominicæ, Ebroici publicè in » theatrum adductus, citatus voce præconis, & condemnatus » sua sententiâ iudicis ad perpetuum carcerem Episcopi dictæ » ciuitatis, Magister Guilhelmus Edelin, Doctor Theologiæ, » Prior S. Germani en l'Haye, prius Ordinis D. Augustini, & » aliarum Sacrarum familiarum religiosus: qui tentatione & » suggestione hostis tartarei, ei se manciparat, ea lege, vt con» scientijs eius profanis & mundanis satisfaceret, & præci» puè vt frueretur Nobilis cuiusdam Equestris familiæ matro» næ amplexibus, quam ardebat; quâ gratiâ, se obstrinxit eâ ser» uitute inimico, vt cogeretur conuenire ad certum locũ, quo» tiescunque dicto inimico collibuisset: quo loco soliti erant » conuentus suos agere; & dumtaxat inscenso baculo cum sco» pis confestim eò transferebatur. Confessus fuit idem Magist. » Guilhelmus sponte suâ, se homagium exhibuisse inimico se » offerenti præsentem in specie arietis, eique osculum sub cau» dâ ore impressisse; & multis varijsque annis postea in damnato

hoc instituto vitæ perstitisse. Interea omnibus in rebus, quæ à dæmone postulasset, illũ fauentem auxiliantéque habuisse: donec accusatus maleficij fuerit comprehensus, & in carcerem compactus: à quo iuridicæ incarcerationis tempore vis omnis hostilis euanuerit. Et per prædictam condemnationis sententiam iussus est Mag. Guilhelmus in lacũ seu fossam recludi, pane & aquâ deinceps alendus. In theatro verò Inquisitor fidei, voce altâ & disertâ oratione luculenter in memoriam reo redegit, quàm olim laudabiliter & vtiliter populum concionibus iuuisset, & instituisset, cùm Apostolico ritu per totam prouinciam fidẽ & legem Christi IESV promulgaret; quo miser postea decidisset, aliaque multa idonea eum ad pœnitentiam seriam inducere. Interea catamidiatus seu mitelâ ad infamiam depictâ ornatus, populo spectandus erat propositus, accurrente multitudine magnâ. Sed finitâ concione inquisitoris, idem Guilhelmus, sciens se grauissimè peccasse, & sceleribus atrocissimis Deum offendisse; gemere, & flere, & altâ voce veniã à Deo, Episcopo, & Iustitiâ petere (*addit Iac. Rainerius*) querius, quod *in terram prostratus exhibuit quandam scedulam continentem sua facinora commissa contra fidem in dicta hæresi & secta, offerendo prædictis iudicibus abiurationem*) & commendauit se suppliciter precibus assistentium. Denique fuerunt illi impacti compedes ferrei, & deductus in fossam; vt ibiper pœnitentiam elueret nefaria & horrenda peccata quæ cõmiserat.] hactenus Monstreletus. Quoad formulas abiurandi varias inuenias, *vnam in ca. Ego Berengarius de consecr. dist. 2. aliam sess. 19. concil. Constantiensis, aliam apud Turrecrema. lib. 4. de Eccles. p. 2. c. 22. aliam apud Alf. à Castro lib. 1. de iust. hæret. punit. c. Vlt. alias apud Sprenger. d. p. 3. distinctas pro quolibet suspicionis gradu q. 23. 24. 25.*

Iaq. flagel. fascinar. c. 4.

SECTIO XIII.

De purgatione Canonicâ.

PVrgatio Canonica vocatur, de obiecto crimine innocentiæ ostensio secundum sacros canones facta [a], hanc etiam reo deferendam leui tantum suspicione laboranti voluit Sprenger. β censens *suspicione notabiles* vocari à Pontifice illos, qui quauis suspicione laborant; quæ etiam est opinio Archidiaconi. Quare nutat apud me dictum, saltem modus loquẽdi, Simancæ volentis γ non esse deueniendum ad hanc purgationem, nisi cũ reus publicâ laborat infamiâ, & simul crimẽ plenè probari nequit; ea tantum ratione, quia si crimen plenè probetur, damnari, si infamiâ non laboret publicâ, absolui debeat, contra enim quis inferat, si infamiâ publicâ laboret torquendũ (iuxta alibi dicta) si crimen plenè nequit probari, tunc propter infamiam, vel suspicionem debere vel abiurare vel se expurgare. Sed de infamiâ assentior Simancæ, hanc sufficere ad expurgationẽ, quando crimen amplius probari nequit; & accusator deficit in probatione, vt bene Clar. q. 63. n. 4. Non assentior, si omnẽ suspicionem excludat. Sed benè est, quod postea δ etiã vehementem suspicionẽ admittat, & totum id, quando facienda purgatio, quando nõ, iudicis arbitrio permittit, habituro personæ & circumstantiarum aliarum rationem. Expurgatorũ quoque numerus ab eodem arbitrio dependet, vt & qualitas personarũ, an eiusdem, an æqualis cum reo conditionis, an inferioris. Viles personæ non sunt onerandæ purgatione Canonicâ, nisi illæ sponte se offerant, & dicant se posse inuenire idoneos qui expurgent, & si possent mediocres etiamsi non planè boni ε admitti. Qui, vilis persona nõ sit (nam vilis potiùs esset torquendus) ad iudicium iudicis non vult se purgare, si præsens sit, statim potest vt contumax & conuictus puniri. Qui in purgatione defecit pro conuicto habetur, vt benè Siman. quẽ vide rectè prosequentem hanc materiam *toto illo c. 54.* cui adde Clarum s. & Menoch. *lib. 2. de arbit. iud. cas. 274.* De vulgaribus purgationibus, egimus *tit. de sortilegijs iudiciarijs; lib. 3.* formulam sententiæ purgationis habes apud Sprenger. q. 21. vbi etiam ritus omnes & materiam benè discutit, & adde tit. de Purgatione Canonicâ in Decretal. & quæ dixi s. lib. 3.

[a] Rainer. Godofred. Bilu verb. Purgatio.

β d. q. 19. ex c. excommunicamus 1. in prin. de hær. γ in praxi tit. 54. n. 3.

δ num. 5. ex Decio.

ε Siman. 8. nu. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SECTIO XIIII.

De Absolutione.

ABsolutio impendenda, quando vel reus obiecta crimina ab diluit, vel accusator ea non probauerit; nonnunquam ab accusatione totâ, nonnunquam ab instantiâ iudicij, nonnumquâ sub fideiussione provt iudici videbitur iustiùs & cõmodiùs α. Absolutio igitur alia est diffinitiua, alia ab obseruatione iudicij. Diffinitiua (quæ vocatur etiam à crimine, siue ab accusatione, siue absoluta) dicitur, quando reus absoluitur tanquam innocens, quia crimen non commisit. Ab obseruatione seu instantiâ iudicij dicitur absolui, qui absolutur non tanquam innocens, sed dumtaxat tanquam tunc non repertus culpabilis, vtputa propter iudicij nullitatem, probationumue defectum, & rebus ita stantibus vt tunc stabant β, & hæc habetur etiam pro definitiuâ, eatenùs vt si noua indicia non oriantur, reus iterum molestari non debeat: imò etiam si orirentur, non poterit repeti nisi intra certum tempus ad accusandum institutum. nempe decem annorum inter præsentes, viginti inter absentes. Quod si dubitetur sitne definitiua, an tantum à iudicij obseruatione; recurrendum ad acta. si habetur *absoluimus ab obseruatione iudicij*, vel *ab hactenus deductis*, vel *stantibus rebus provt stant*, aut similia seu æquiualentia verba; tantum censetur absolutus ab instantiâ iudicij. Si habetur, *reum absoluendum vti innocentem, non culpabilem*, & huiusmodi verba alia adsint; censendus absolutus definitiuè. Si vero res ex actorum verbis non colligitur, (verbi gratiâ, si tantum diceretur *absoluimus reum*) tunc legenda diligenter acta, & videndum an constet ex actis dumtaxat crimen non fuisse probatum, non verò crimen à reo non commissum, tum censenda tantum fuisse à iudicij obseruantiâ: si constet vel omnino non commissum crimen, vel non commissum à reo (verbi gratiâ, qui suum *alibi* benè docuit) tum habenda vt definitiua. Si ex actis adhuc res manet ambigua, tunc communior sententia & praxis est, vt habeatur tantum pro absolutione

α Simanc. in pract. c. 51.

β Clarus §. fin. q. 57. & 62. Farina. q. 4. n. 24.

lutione ab instantiâ. quod communi praxi receptum in fauorem reip. vt crimina puniantur; qui fauor præponderare debet, fauori priuato reorum. Hæc ratio etiam est fundamentum opinionis receptæ & generalis consuetudinis (exceptis locis paucissimis) quâ licet iuri communi scripto magis consentaneum sit, actore non probante reum diffinitiuè absolui, tamen consuetudine & praxi indiciorum inualuit; vt casu nõ probati criminis, sententia feratur tantum absolutoria ab obseruatione iudicij, vt post Couarr. & alios optimè deducit Prosper. Farinacius γ. Et sic intelligi, quæ scribit indistinctè Syrenger. δ Nam quando deprehensus est verè innocens reus, iudex illi faceret grauem iniuriam & Mortaliter peccaret inferens in sententiâ eum dumtaxat absolui ab instantiâ iudicij; imò tenetur diffinitiuè absoluere, alioqui reus tunc posset à tali sententiâ appellare; nec contraria consuetudo foret æqua vel toleranda. Si tamen reus non appellaret; in foro quidem externo censeretur sententiam approbasse; in foro tamen interno non auderem iudicem excusare. Non enim quia alter vel ignarus est, vel incurius iuris sui, licuit iudici iniuriam facere: nec etiam superueniens ratificatio tollit præcedens iudicis peccatum, nisi quoad obligationem restituẽdi. Quæ velim diligenter à iudicibus notari, pro intellectu eorum quæ de hac re traduntur à Doctoribus nostris ε, & praxi vulgatâ. Hæc intelligenda de absolutione in eodem foro. Nam si in alio foro agatur, tum nec absolutio definitiua planè reum liberat. Nam absolutus in foro poli seu conscientiæ, potest adhuc puniri in foro fori. Et quia crimen notorium est mixti fori, si absolutus in curiâ sæculari non fuit punitus ab ea sufficienter, & iudex Ecclesiasticus habet pænam quam infligat maiorem, eamque reus merebatur, poterit eam infligere. Contra quoque nimis leniter castigatum à curiâ Ecclesiasticâ, poterit seuerius etiam ad mortem damnare iudex sæcularis ζ. Neque tunc censetur bis pro eodem crimine puniri, sed vtraque punitio pro eadem vnâ continuatâ habetur: & quia in atroci crimine versamur, & cui expiando

γ 5. n. 23. & 18.

δ A d. p. 3. q. 10.

ε Grilland. tract. de relaxat. carcerat. tit. de absol. imo. q. 2. Couarr. lib. 1. Var. resolut. c. 1. nu. 8. & lib. 2. cap. 10. Clar. & Farina. 5. & ijs quos plurim. illi citant.

ζ optimè post alios Farina. 5. n. 10.

vix

Universidad de Deusto
Biblioteca

vix vlla supplicia sufficiant; parum hîc necessaria est distinctio Marantæ. » Sed hæc sufficiant: formulam absolutionis pete à Sprengero d.q.20.

» tit. de inquisit. n. 100. post Bart. & Barid.

SECTIO XV.

De sortilegiorum qualificatione, siue quæ hæreticalia quæ non.

POst absolutionem, tractandum de condemnatione, sed quia congrua delicti pœna dependet à delicti qualitate, hæc necessariò sectio præmittenda fuit: non ratione Lamiarum seu Strigum, quarum crimen semper cum hæresi coniunctum est, vt docet experientia: sed ratione, quorundam Sortilegiorum minùs atrocium, & in quibus pactum solum modò tacitum reperitur. procedamus per breuia axiomata.

Axioma primum, Sortilegia hæretica dicuntur omnia in quibus dæmon inuocatur ad faciendum vel indicandum ea quæ vel facere vel scire non potest. hoc est certum α. quia hæreticum est illum credere posse facere vel scire, quæ neque scire neque facere potest, sed Deo sunt reseruata. Dixi hæretica, non hæreticalia. nam hæreticale significat tam quod spectat hæresim, quam quod hæreticum est: & quia has duas significationes multi β non benè distinxerunt, ideò etiam fecerunt in hac materiâ. prima ergo hæc non tantum sapiunt hæresim, vt illi volunt: sed verè sunt hæretica facta, non dico hæreses, (nam hæ ab intellectu pendent, & hæresis est internus error) sed dico facta hæretica. sicut enim propositio hæretica est, ipsa enunciatio falsa Catholicæ veritati contraria: sic etiam factum est hæreticum, quod Catholicæ veritati repugnat non formaliter, sed quasi materialiter, quia est materia circa quam intellectus aberrans versatur in hæretico errore: & ad factum hæreticum sufficit id quod facit esse huiusmodi, vt si quis rem ita se habere pertinaciter contenderet, sicut hæreticus esset. verbi gratia, rebaptizat quis aliquem, facit hæreticum. quia qui tenet posse rebaptizari, est hæreticus. ad factū sapiēs hęresim sufficit; vt qui hoc assereret fieri posse, quod

α Grill. de sortileg. q. 10 nu. 1. 2. & 10. 19. Clarus §. hæresis. vers. successiuè quæro. & alij communiter.

β Clar. Farinac. & alij I.C.

quod facit, cius propositio verè diceretur propositio hæresim sapere, non tamen verè diceretur esse propositio hæretica, v.g. si quis sacramentalia misceret vsibus profanis, citra pactum expressum vel inuocationē expressam dæmonis; faceret factū sapiens hæresim, quia si diceret hoc fieri oportere seu licere, hæc assertio saperet hæresim. Ex his puto pendere decisionē controuersiæ inter Barbat. & alios Iurisconsultos, de ijs qui dæmonē inuocant ad cognoscendum seu faciendū ea quæ ipse facere vel cognoscere potest, à Deo non impeditus: v.g. vt reuelet furta commissa, vt in amorem carnalē inducat. Quoad hæc enim Barbat. γ censuit horū cognitionē pertinere ad inquisitores fidei, & ea sapere hæresim manifestā. Sed alij Barbatiam reprehendunt, & cum Oldrado volunt hæc non pertinere ad inquisitorum cognitionem, neque esse hæreticalia δ, & in hac re inueniuntur Parisiensia apud Paponem & Pegna ε. Inprimis, pertinere etiā ad Inquisitores cognitionem, dubitari nequit, cū crimen sit mixtū. Deinde non esse crimen hęreticum (nisi quid aliud accedat) nec sapiens manifestā hęresim, id quoque puto, si desit dęmonis inuocatio expressa: sapere tamen hęresim non manifestā crediderim, quando cōsulitur dęmon siue maleficus diuinator de rebus amissis: licet enim hæc dęmō norit, ipsum tamē consulere sapit hęresim, occultā saltē. idē dicendū in philtris, quibus Magici maleficeres, & superstitiosa alia, pactum occultum habentia, adhibentur: sed quoad amatoria ex philtris merè naturalibus, citra superstitionem exhibita, putarim ea non sapere hæresim. quare & iudicem diligenter inspicere & considerare hæc debere. Illud non dubito hæresim saltem sapere, nisi potius verè hęretici sint, Magos illos, qui credunt quod solent iactare vnitos spiritui, siue præditos spiritu quodam excellenti potenti, cuius efficacitate possint cogitationes aliorum scire (quod soli Deo reseruatum) & occulta diuinare, & aliorum ad aliquid imaginandum, vt loquuntur, necessitare, quæque miranda, supra hominum communē potentiā facere.

γ cons. 55. lib. 1.

δ Oldrad. cōs. 110 Tiraq. de pœn. caus. 4. n. 3. Gemin. cons. 54. Alber. rub. de hæret. Affict. sup. constit. Neapol. Clarus §. hæresis. n. 25. & Farina. q. 20. Popon. lib. 22. tit. 3. art 1. & 2.

ε Pegna in direct. q 41. comm. 67. Spine. Apolog. 4 contra Vouzinub.

Quos etsi negent, necesse est vel illa non posse præstare, & tã-
tum fingere; vel si credunt ista & faciunt, verè Magos esse, &
tales quales dixi, pactum cum dæmone habentes. De his sa-
pienter scriptum à Cardinali Cusano *lib. 3. de doctâ ignoran-
tiâ cap. 11.* Non illa phantastica *(nempe vnio)* Magorum qui
hominem ad quandam naturam spirituum influentialium
sibi coniecturalium, quibusdam operationibus mediante fi-
de *(hanc intelligo fiduciam quam Magi semper exigunt)* adscen-
dere dicunt vt in virtute spirituum talium, quibus per fidem
vniuntur *(hoc est per promissam eis fidelitatem & parentiam)*
plura & singularia mirabilia aut in igne, aut in aqua, aut scien-
tijs harmonicis, apparentijs transmutationum, manifestatio-
ne occultorum & similibus efficiant. Manifestum est enim
his omnibus seductionem esse, & recessum à vitâ & veritate.
Propter quod tales ad fœdera & pacta vnitatis, cum maligni
spiritibus taliter astringuntur, vt id quod sub fide credun-
opere ostendant in thurificationibus & adorationibus, Deo
tantum debitis; quæ spiritibus, quasi potentibus implere pa-
tita, & de vocalibus, istis mediantibus, magna cum observan-
tiâ & veneratione impendunt. Consequuntur aliquando
per fidẽ *(intellige (per) nõ vt causam poni, sed poni pro (iuxtà
nam error esset credere quod fiducia illa magorum sit efficax
caduca petita, vniti sic spiritui, cui etiam, à Christo aver-
liter diuisi, in supplicijs adhærebunt.] Hactenus ille. Quã-
do autem dubium est, sintne hæresim sapientia necne sor-
legia, non pertinet ad inquisitorem iudicare aut cognoscere
sintne talia vel non; (verùm hoc pertinet ad Theologos qua-
lificatores;) sed postquam constat ea sapere hæresim, dubita-
tur verò tantum an sapiant manifestam, possunt de illâ qua-
tate cognoscere, & pronunciare se iudices esse ζ. Qualitas
verò horum factorum puto desumendam à circumstantijs &
actibus, seu rebus quæ admiscentur.

[Peyna d. com n. 67. in fine, vbi dicit hanc veram & communem esse sententiam.

2. Axio. Quæcumque fiunt sortilegia à sortilegis habenti-
bus pactum expressum, sunt respectu operantis sapientia hæ-
resim, etiam circa res quas dæmon cognoscere vel facere po-
test;

test; respectu vero operis dumtaxat, si sint circa res quas dæ-
mon non potest cognoscere nec facere ν .] ratio, quia primo
casu, propter fœdus illud, operans est hæreticus: secundo ca-
su tunc tantum factum ipsum sapit hæresim. Sed quoad non
habentes pactum expressum.

ν post alios Grill. q. 10 à n. 4. Farinac. a. q. 10. n. 81.

Dico tertiò Si qui sortilegio Deum abnegent, vel adhibeãt
sortilegio hostias sacras, vel aliud sacramentum aut etiam sa-
cramentalia, imo vel reliquias, vel agnos Dei, vel alias res Ec-
clesiastico ritu benedictas & sacras θ: vehementer sunt sus-
pecti de hæresi. ratio quia tales significãt se credere huiusmo-
di adhibita vim habere ad maleficiorum operationem. Et de
hac credulitate debent examinari, &, si nolint respondere,
possunt desuper torqueri; & si non fateantur, vt vehementer
suspecti debent abiurare.

θ Eymeric. d. q. 1. & ibi Pena comm 67. Alf. à Cast. l. 1. de iust. hæret punit. Bernard. Cuman. in Luc. inquisit. verb. sacramentis abuti. Ioan. à Roias tract. de hæret. p. 2. assert. 12. n. 267. Farin. d. q. 10. nu. 89. in 2. editione. 5. Grill. q. 10. n. 16.

Dico quartò si qui baptizent imagines ex qualibet materiâ,
vel rebaptizẽt pueros; hoc ipso vel hæretici sunt, si putant for-
mam vel materiam baptismi aliam esse posse, ab eâ quã Chri-
stus instituit; vel sunt vehementer suspecti, etiam si negent se
hoc credere κ. quia tales actus naturâ suâ præ se ferunt ali-
quid, quod est hæresis manifesta. Nec inuenio Grilland. q. 3.
n. 6. contrarium sensisse, vt illi Farinac. impingit.

κ Pelia 8. Spina d. q. 1. col. 4. Farin. nu. 85.

Dico 5. si ad res quas potest dæmon facere, vel cognoscere,
faciendas vel efficiendas, misceantur res non sacræ, verbi gra-
tia hostia non consecrata, etiamsi super eam Sacerdos missam
dicat, probabile est non esse sortilegium hæreticale, quando
fit à non habente expressum pactum λ. Putarem tamen di
stinguendum. nam si iste benè sentiat de præsentiâ corporis
Dominici, & transsubstantiatione, & non præbuit hanc ho
stiam populo adorandam, sed verè aliam, quam eleuauit, con-
secrauit, hãc vero accessoriè tantum super altare ad magicos
effectus posuit, erit tantum suspectus de hæresi; si verò illa
sic credidit, tunc apertè foret hæreticus: si verò reuerã nec
credidit ista vim aliquam ad effectum magicum habere, non
erit suspectus de hæresi, sed extra ordinem puniendus. Hæc
ita si de hac eius intentione constet, nã quamdiu non constat,

λ Oldradus cons 10. col. 3. Grillan. q. 10. nu. 13. & q. 11. n. 19. & 20. Farinac. n. 84.

mihi quidem videatur de hæresi meritò maximè suspectus.

Dico 6. Quandocũque dæmon inuocatur per modũ sacrificij vel adorationis, sapit res manifestã hæresim; quando per modum imperij, non rarò idẽ dicendum. v. g. primò si admiceantur res sacræ μ. 2. si inuocetur, vt amicus Dei, & ei carus. 3. si putet hoc non esse peccatũ, vel saltẽ non graue. 4. si petat quæ dæmon præstare nequit, vt suscitare mortuum, animã defuncti repræsentare, arbitrij libertatem cogere ad amandum &c. vel quę nescit, vt futura contingẽtia: vel quæ scit contingenter, ea scire certò & infallibiliter. 5. si petat quę potest dæmon, sed credat eum ea posse etiã Deo non permittente: vel petat reuelãri præsentia aut præterita, omninò infallibiliter ν. Imò si rem rectã reputemus viã, quia nobis omne cum dæmonibus commerciũ interdictum, quotquot non modò per viam obsecrationis, sed etiam per viã imperij aliquid à dæmonibus studeant obtinere, valdè sapiunt hæresim ο. Illud tamen fateor, ipsius suspicionis pondus, qualitate personarum & aliis circumstantijs esse trutinandum π.

μ DD 3. citati. vers. dico tertiò

ν Bernardus Basinus trac. de artib. magicis. concl. 1. & seqq.

ο Spineus d. apolog. 4. & Sinan. Cath. instit. tit. 11. n. 13. & Delr. vbi 3. comm. 68. litt. O.

π v. Peliam supra.

SECTIO XVI.

De pœnâ & supplicio maleficorum.

PRogrediamur à leuioribus. Sed notandũ principio, quosdam I. C. α nimis credulos Wiero medico & hæretico, magnam vim facere in distinctione nominum, *Venefici, maleficiincantatoris, strigis, Lamiæ*; quasi verò hoc iudicium ex nominibus, non gestis ac facinoribus, sit decidendum. constet iudici de re, nomina contemnat; quę rebus subduntur, nõ res nominibus: & sic, qui de hac materiã veteres nouitijque scripsere rebus ipsis nomina posthabuere. quod & ego hoc tractatu feci, pro ijsdẽ sumens *Veneficos, maleficos, incantatores, sagastriges, Lamias*. itaque hac putidã diligentiã prætermissã facta nunc perpendamus.

α Fichard. cons. 112. Io. Althusius admonit. ad Iud. Godelm. tract. de lam.

Quoad peccata sortilegij, quę hæresim nõ sapiunt, in pœnã vtrumque ius, ciuile & Canonicum eo conueniunt, quòd iudicis arbitrio permittant; debere tamen iudicem arbitrio sic

sic vti, vt canonibus legibusque se accommodet, nec eorũ præscriptum transiliat temerè, videlicet, nisi qualitas facti, conditio personarum, animus delinquentis, schandalum inde exortum similiáue suadeant pœnã intendere vel minuere; quod idem in mandantibus & consulentibus obseruandum, cõmuniter receptum videtur β. Solent autem iure canonico sortilegi non hæreticales (vt vocant) siue sint laici, siue clerici, & ad quemcumque finem ea fecerint, in foro pœnitentiali puniri pœnitentiã XL dierũ γ; sed cum hodiè omnes pœnitẽtiæ confessario sint liberæ, poterit moderari δ. In foro fori, si publicum crimen; olim imponebatur publica pœnitẽtia, quã si detrectarent vel non complerent, à communione fidelium arcebantur ε: hodie sublatâ illâ publicâ pœnitentiâ, Laicus non hæretica, nec hæresim sapientia conficiẽs, pro primâ vice erit excommunicandus ζ: si monitus perseuerat, & est vilis personæ, publicè est fustigandus, vel mitrâ chartaceâ dehonestandus; si honestior relegandus, vel perpetuo carceri mancipandus η: consequitur autem infamia hoc crimen, etiãsi nihil horum illi iudex infligeret θ. Hæc certum est procedere, quando ad malũ finẽ: sed quid si ad bonũ? idẽ in laicis & clericis tũ obtinet, adhuc esse puniẽdos, etiãsi verba sacra admisceatur, vel cruces &c. si sint admixta alia, vt caracteres, nomina ignota, & huiusmodi obseruationes, quas constat nihil per se habere efficacię ad finẽ illũ bonũ ι. & tũc pœna est arbitraria.

β Abb. c. 1. de sortileg. Grill. 3. q. 11. Menoch. de arbit. cas. 388 num 11. Farin. q. 10. n. 94.

γ tex. & DD. c. 1. de sortil. Grill. d. q. 11. nu. 2. 6. & 9. & Menoc. 3. n. 6 & 7.

δ c. pro dilectione & seq. de consecrat. d. 2. Silu. v. superstitio q. vlt.

ε cap. si quis Episcopus. c. aliquanti. 26. q. 5.

ζ ca. contra idolorũ. d. q. 8 Roman sing. 660. Grill. d. q. 11. n. 4. & 10. Menoch. 3. n. 18.

η c. 3. 24. q. 8. c. infames. 6. q. 1.

θ Gril q. 1. n. 2. q. 2. n. 4. & 5 q. 11. n. 8 14 15. 23. 24. & 27. q. 14. n. 3. q. 17. n. 4. & 5. & Farin. 3. 96.

ι c. 2. de sortileg. Grill. d. q 14. nu 3.

Quoad clericos; conficiens non hæreticalia, in simplicitate cordis & zelo bono (v. g. pro inueniendis bonis Ecclesię subtractis) suspenditur à diuinis & ministerio altaris per annum & vltra iudicis arbitrio, secundum facti turpitudinem & criminis κ qualitatem; si dolo malo fecisset, deponeretur ab ordine sacro, omnibus beneficijs priuaretur, & in monasterium perpetuò, detruderetur; imò & infamis effectus, tonsuram violet & in modum stulti decaluari, vestibus antè & retrò rescissis & decurtatis, & mox degradari, hoc est perpetuò ab altaris administratione remoueri λ. Et quia hac in re multa & varia (proh dolor) sunt Ecclesiasticorum delicta etiã parochi-

κ c. 2. de sortileg. Grill. d. q 14. nu 3.

λ cap. si quis Episcopus. 26. q. 7. Foller. in pract. crimin. Carer. c. 33. nu. 49. Farinac. q. 19. nu. 49.

μ c. quisquis 2. q. 8. c. de benedicto. 32. q. 1. c. admonere. 26. q. 7.

rum (ad quod Episcopos & Archidiaconos decet attendere) breuiter quædam ex Grillando & Farinacio, iudicibus Romanç curiæ, subiungam pro clariore dictorum intelligentiâ.

Sacerdotes qui causâ vindictæ seu doloris aras spoliant, aut luminaria consueta exstinguunt, vel quid simile faciunt, nocendi gratiâ ijs, quorum quasi in funus hoc impendunt officij; honore & dignitate priuantur, & infames efficiũtur ι: si verò ex inimicitiâ missas defunctorum pro viuentibus celebrarint (Belgæ dicunt, een mooꝛt misse) vt is pro quo sacrificium offerunt celeriùs moriatur, vel incurrat mortis periculum; proprij ordinis gradu deijciuntur, & in exilium perpetuum vnâ cum eo qui Sacerdotem consuluit, vel hoc fieri mandauit, eijciuntur ο: nisi tamen spontè de præmissis coram Episcopo vel Metropolitano se culpabiles detulerint, & de ipsis condignam peregerint pœnitentiam, vt benè Grilland. ex d.c. quicumque; fallitur tamen Grilland. dum putat π hæc sortilegia non sapere hæresim: omnino enim sapiunt, quia est hæresis putare hæc habere effectum huiusmodi. idcò hæc pertinere censeo ad hæreticalia: sicut & imaginum crucis, B. Mariæ, vel Sanctorum conculcationem, & deiectionem factam dolo vel iracundiâ: nam quod Grillad. ait non sapere hęc hæresim, falsum id esse sciunt, quotquot iconoclastarum furores norunt & execrantur.

Sacerdos celebrans super rebus profanis, quæ vulgò putantur aptæ ad sortilegia; vt sunt hostia non consecrata circumscripta certis notis & litteris sanguineis, ducto sanguine ex annulari digito, item cuticula qua infantis caput nascentis est inuolutum, panis incoctus siue massa cruda, vel coactus in placentam, vel lapis vulgò dictus *calamita*; beneficijs est priuandus & in carcerem detrudendus ρ: idem dicendum si sit abusus vasis aut vestibus σ sacris; verbi gratiâ, altaris palâ, calice, patinâ, purificatorio, tabernaculo Eucharistiæ, aut reliquiarum; lapide sacrato vel eius frusto, corporali, manipulo, stolâ, albâ, velis sanctuarij &c. proponant huiusmodi sibi exemplum Regis Baltassaris τ; qui tamen non abutebatur

ι c. quicunque 26. q. 5.

ο Diaz præcerim. Canon. ca. 35. Menoch. 3. nu. 15. Grill. q. 10. n. 12. & q. 11. n. 17.

π d. n. 12. & seqq.

ρ Diaz 3. c. 39. Grilland. q. 14. Menoch. 3. nu. 12. Farinac. 3. n. 107.

σ Grill q 16. & post eum Menoch. & Farin.

τ Dan. 5.

tur ad sortilegium, sed ad vsum domesticum profanum, quod minùs erat.

Sacerdos, qui in solemni missæ sacrificio, preces, quæ non tendunt ad Dei cultum & salutem animæ, sed potiùs tendunt in peccatum, obtulerit, (vt ille cuius vesanum amorem fusè describit Grilland. υ) eodem modò puniri debet, quo præcedentes φ.

Omnibus autem communes pœnæ sunt sequentes, qui cõsulunt diuinatores, vel remedia (illicita videlicet) petunt à maleficis, in easdem incidunt Ecclesiasticas pœnas, in quas & ipsi malefici aut diuinatores: præterea sunt ipso facto excommunicati, excommunicatione tamen nulli reseruatâ χ; &, si sint clerici, possunt deponi, tam verò clerici quàm laici, debebant olim quinquennalem subire pœnitentiam ψ. Iure ciuili, eandem discentes ac docentes incurrunt pœnam ω: qui Magos in domum suam vocant, causâ artis exercendæ, priuati bonis debent in insulam deportari α: qui Magos consulunt, gladij pœnæ subduntur β: ex Carolinâ sanctione, & consuetudine imperij, etiamsi ob bonum finem interrogarint, vel magicis artibus aut remedijs vsi fuerint; exilio, vel aliter infra mortem damnantur, arbitrio iudicis γ. De amatoria præbentibus, dictum *lib. 3. p. 1. q. 3.*

Incantatores Serpentum, si prœcantatione suâ dumtaxat implorant simpliciter & deuotè auxilium Dei, absque aliâ superstitione; vt culpę, ita etiam pœnæ expertes sunt: si verò Diabolum inuocant expressè vel tacitè; erunt puniendi pœnis commemoratis Sortilegorum. Vt autem queant ista discerni, aduertendum ad verba ipsa, ad modum ritum & ordinem incantationis: quia si in eis insunt aliqua verba extranea, vel ignota nomina aut characteres, siue alia quæ non conducunt per se ad effectum intentum, tota res Diabolica & superstitiosa debet censeri δ. Dicendum idem in ceteris remedijs contra maleficia.

Quoad astrologos iudiciarios, chiromanticos, & huiusmodi diuinatores, si tantum prædicant euentum vt possibilem, præ-

υ q 16. n. 2.

φ Grilland. Menoch. Farinac. 3.

χ c. 1. 26 q 5.

ψ c. 2. & 3. 26. q 5.

ω l. 8. C. de mathem. & malef.

α l. 3 d. tit.

β l. 5. eod. ti.

γ Carol. constit. cap. 109. Godelm. libr. 3 de Iam. c. 18. n. 31. Kirch. conf. 12. n. 9.

δ Summa Confess. quã citat & seq. Grill. q. 11. n. 28. & Farin. 3. n. 110.

præsumptiuè & inclinatiuè; non sunt puniendi, vt sortilegi; si verò prædicant vt infallibilem vel necessarium, sunt hæretici sortilegi *t*, & contra eos videnda Bulla Sixti V. contra astrologos edita. 1585.

Qui præbent poculum naturale aborsus, vt venefici puniendi; non vt sortilegi, nisi sortilegia admisceant ζ. Quando Episcopus captiuum habet aliquem sortilegum hæreticum, si paratus sit homo ille abiurare, & condignam subire pœnitentiam; non potest eum tradere brachio sæculari, nec etiam potest acta iudicialia seu copiam processus eius vllo pacto cũ iudice sæculari communicare; alioqui iure Canonico incurreret irregularitatem *u*. Dumtaxat enim quibuldã casibus sortilegi hæreticales possunt tradi brachio sæculari. 1. si fuerint Doctores & seductores, nisi sponte suâ ad Ecclesiam redierint, & hæreses abiurarint, seque contra illas strenuos præbuerint θ: 2. si sint relapsi. 3. si sint impœnitentes, ad quos recuntur conuicti omnia negantes pertinaciter *ι*. Quod Farinacius d.n.105. extendit etiam ad sortilegos qui hominem occiderunt, vel quid simile quod iure ciuili morte luendum est, vt nonnisi aliquo trium dictorum concurrentium possint degradari & curiæ sæculari tradi. Sed in alijs criminibus contrarium non esse postea ostendam, hac eadem sectione Y Y. Et quando accessit ad hæresim homicidium qualificatum, aliud dicendum, mox ostendam. Formulas condẽnationis quoad istos singulos, pete ex Sprengero p. 3. mallei.

Quando sunt Sortilegi hæretici aut hæresim sapientes, contra eos agi sicut contra hæreticos; receptum est vtroque iure *κ*. quando non sunt tales, sed ab omni errore hæretico alieni, à sæculari etiam magistratu solent virgis cædi, ad triremes, vel in exilium mitti, vel aliâ extraordinariâ infra mortem pœnâ affici, interdum etiam pecuniariâ, iuxta personæ & criminis qualitatem λ.

Si mors sit alicuius maleficiati subsecuta, locum esse pœnæ legis Corneliæ & comburendum sortilegum, communis est sententia μ. Quoad Necromãticos, & ceteros Magos, atque maleficos, solas Lamias excipientes, idem fatentur patroni Lamiarũ *ν*. Sed Lamias nostras, non esse eximendas numero ceterorum Magorum, communis est sentẽtia Theologorũ & Iuristarum, vt mox docebo. Fundamenta Godelm. & aliorũ sunt. 1. Lamiæ fatentur impossibilia, nẽpe se volasse ad cõuentus, libidinem cũ dæmone expleſſe, tẽpestates excitasse & huiusmodi. *Resp.* lib. 2. ostẽdimus hæc dæmoni nõ esse impossibilia, & ideo fidẽ habendã earũ cõfessionibus censent Catholici communiter. 2. Lamiarum peccata sunt potius cogitationis, vel nudi conatus; quã facti, vel executionis: ideò ab Ecclesia puniri non deberent, nec à iudicibus alijs. *Respond.* falsum præsupponi, progrediuntur enim in opus exteriùs: & in atrocioribus criminibus receptũ, conatus aliquando puniendus, vt cõstat *ο*. 3. Pœnã minuere deberent, ætas senectutis, & sexus fragilitas. *Respond.* senectutem non esse idoneam causam minuẽdæ pœnæ, in atrocioribus delictis, vt ex praxi iudiciorũ, affirmat recte Iul. Clarus *π*. deinde falsum supponũt, solos senes in hoc peccatum incidere. Vt etiam falsum suppo-nant, solas mulierculas sic delinquere: quanquã nec in hæresi, nec in similibus atrocioribus sexus excusat. 4. Lamiæ debent conferi similes dormientibus, confitentur enim crimina commissa in mentis excessu, vel sopore. *Respond.* multa sagas imò fere omnia vigilantes committere, & propter hæc puniẽdas; vt propter pacta cũ dæmone, coitum cum eodẽ, infanticidia, segetũ & iumentorũ damna &c. Imò & quę in somnis gerentes, culpâ non carent, quia & antè somnum ea præmeditantur, & post somnũ ea rata habent, & sibi in illis cõplacent *ρ*. 5. *argumentum*, pacta huiusmodi sunt imaginationes delusorum mentium. Venerius quoque coitus cũ dæmone, est rei impossibilis fictio. Quę de tẽpestatibus & damnis datis narrãtur eorum excedunt potestatem: quæ de translatione corporali dicunt, sunt nugæ meræ. *Respondeo* inprimis credendum contra seipsos ipsorum confessioni, sicut & alijs reis. deinde tam conformes omnium esse testificationes, & tã confirmatas experientiâ omnium populorũ & sęculorum; vt id negare, nihil sit

ν Ponz. inlib. Fichard. Godelm. & alij.

ο Iul. Clarus §. fin. q. 92. n. 2. Kirchou. & alij quos sequitur vel imitatus Godelm. lib. 3. c. 1. n. 36.

π § final. q. 60. n. 6.

ρ Simanc. in praxi cap. 11. n. 4.

t Berber. in Viator. in. rubr. 8 n. 5. & 6. Grill. q. 11. n. 16 & 22. q. 3. nu. 13. & 14. Farin. 3, n. 112.

ζ vid. bullam de aborsu Sixti V.

u ca. sententiam sanguinis. Ne clerici vel monach. Ancharan. in c. ea quæ. de reg. iur. in 6. q. 4. Farin. 3, n. 105.

θ Simancas prax. c. 59. n. 31.

ι de his trib. fusè Simanc. prax. c. 59. cũ seqq. Alf. à Castro libr. 2. de iust. hæret. punit. c. 2.

κ Grill. d. q. 11, nu. 1, 6. 9. Menoch. 3. n. 4. Farina. q. 20. n. 87.

λ post alios Clarus. 4. hæresis. nu. vlt. Menoc. 3. & Farina 3.

μ l. 2. Cod. de mal. & mathem. Berber. d. rub. de sortileg. n. 2. & 8 Damhoud. in prax. crim. t. de homici. per sortileg. c. 73.

ν Ponz. inlib. Fichard. Godelm. & alij.

ο Iul. Clarus §. fin. q. 92. n. 2. Kirchou. & alij quos sequitur vel imitatus Godelm. lib. 3. c. 1. n. 36.

π § final. q. 60. n. 6.

ρ Simanc. in praxi cap. 11. n. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

hil sit nisi insanire, vt benè dictum à Siluestro σ ; quibus (vt ait Spinelis τ) nemo nisi sensu careat, queat contradicere; & (vt alius quidam de grege hæretico dixit) qui hoc ausit negare, is audeat negare meridie lucere solem, & bis sex esse duodecim. Et singula nos *lib. 2.* comprobauimus υ . Nunc dumtaxat auctores ea confirmantes citabo. PACTVM istud φ agnoscunt & habent pro certo, tum THEOLOGI, vt post Cyprian. lib. de duplici martyrio, & D. Augustin. in cap. illud 26. q. 2. tenent D. Thom. 2. 2. q. 95. & 96. Alex. Halens. p. 2. q. 184. Albert. Magn. in 2. d. 7. art. vlt. Petrus de Tarantasia, (qui postea fuit Innoc. V.) ibid. Petrus de Bonauentura ibid. Guido Carmelita in speciali quæst. quam de hac re cõposuit iussu Papæ Ioann. 22. Scot. in 4. d. 34. Gabr. in 2. d. 8. q. 2. a. 4. S. Antonin. 2. p. tit. 12. Guilh. Parisiensis. in tract. de fide & legib. Silu. Tabie. Ang. Armill. Grafijs, in ver. superstitio & ver. maleficium. Gerson in 1. p. Trilogio Theologiæ Astrologiæ, Ioann. Trithemius harum rerum nimis peritus in qq. à Maximiliano Cæsare propositis; Fran. Victoria relect. de Magiâ, Alfons. à Castro lib. 1. de iustâ hæret. punit. c. 15. Eymericus direct. inquisit. c. 43. & ibi Peña comm. 68. Bernard. Comens. in disputatione post Lucernam Inquisitorum, Sprengerus in Malleo, Niderius in Formicario, Hollenus in Preceptorio. Basinus lib. de Magicis, Bartolom. Spinæus contra Ponzinibium, Siluest. Prieras lib. de strigimag. & dæm. admirand. Franc. Picus Dialog. strix, Iaquerius in flagello hæret. Ioseph. Angl. in 2. q. de Magiâ, & nouissimè Sebast. Michaëlis in Pneumalogiâ, Crespetus de odio Satanæ in homines, & Pet. Binsfeld. p. 1. de confess. maleficar. pręlud. 7. Cardinal. Toletus lib. 4. summ. instruction. Sacerdot. c. de magia 15. *Idem ex* IVRISTIS *asseruere*, Grillan. lib. 2. de fortileg. q. 3. Martin. de Arles tract. de superstit. à n. 85. post veteres, Ioan. Andreæ in c. accusatus §. sanè de hæret. in 6. Archidiac. Ioan. Monach. Guilhelmus de monte Lauduno & Bartolomæus Raymundi, ibid. & satis fatetur Oldrad. cõs. 210. item Turrecremata. in c. illud 26. q. 2. Berber. in viatorio

σ *lib. 1. de strigimag. & dæm. admirand. c. 14.*

τ *d. comm. 68. litt. r.*

υ *de pact. q. 4. de tempestatib. & dãn. q. 11. de concubitu q. 15. de translatione locali q. 16 lib. 2.*

rio intris tit. de fortileg. Simancas in pract. c. 11. & in Institit. Cathol. Damhaud. in pract. crimi. Nauar. in Man. c. 11. n. 25. & in c. nunquid Cain. de pæn. d. 1. Menoc. de arb. iud. cas. 388. Farí. prax. crim. q. 20. Florimund. de Remundis de Antechristo c. 7. n. 5. Nic. Remig. opere de dæmonolat. Quodq; caput est expressè hoc docet Ioan. 22. in suâ extrauag. super speculâ.

Et quia contra hæreticos agimus etiam ex ipsis hoc accuratè docent, Lamb. Danæus *Dialog. de fortiarijs*, Ioan. Bodin. *lib. de dæmonom.* Thomas Erastus *in Furnio*, Georg. Pictorius *in Resolut. an sagæ ignis mulcta damnandæ.* Hotoman. cons. 98.

φ De VENERIO COITV *succuborum & incuborum* hoc tenent cum Innoc. 8. Pont. in bullâ de hac re editâ, & plurimis Sanctis patribus, Alex. de Hal. 1. p. q. 78. D. Thom. D. Bonan. Scot. Dur. Gab. Dionys. Cartusian. in 2. d. 8. Guilh. Paris. de vniuerso p. vlt. c. 23. Abulens. in 6. Gen. q. 6. & in 7. Exo. q. 12. Alfons. à Castro s. c. 16. Caietan. in 2. 2. q. 96. a. 3. Bartolom. Med. 1. 2. q. 72. a. 2. Sprenger. Nider. Silu. Picus, Hollenus, Spineus, Victor. Michael. Crespetus, Tolet. Angl. Binsfeld. Comens. Iaquerius, s. citati, & Vlricus Molitor in Dialo. cum Sigismundo c. 5. & 6.

Ex Iuristis Martin. de Arles s. Grilland. lib 2. q. 7. Simanc. & Remig. s. & locorum omnium acta de hac re iudiciaria. Nec non prædicti tres hæretici; & ipse Lutherus in Conuiuiali vt appareat mendacium Fichardi, hoc attribuentis solis inquisitoribus & Papatui addictis, vt ille loquitur.

De GRANDINE TEMPEST. &c. huiusmodi; quæ probantur omninò à Theologis, arg. c. 1. Iob, vbi D. Thom. & Cartusian. idem docuere Patres, in c. nec mirum 26. q. 5. D. Aug. lib. 8. de ciuitat. Dei c. 19. Isidor. lib. 8. Etymol. c. 9. Innoc. 8. in bullâ suâ ad Inquisitor. D. Tho. & ceteri Scholast. in 2. d. 7. & 8. Castrens. Silu. Spineus, Hollenus, Sprenger. Michaël. Toletus, Iaquer. Nider. Victor. Angl. Binsfel. & alij citati. Ex Iuristis consentiunt, Simancas, Menoch. & Damhauder. & Remig. & Comens. citati; Azo, Godofred. Bart. Ang. Bald. Salyce, in l. 4. C. de malefic. vbi tex. apertè hoc cõfirmat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

firmat. Bonifacius de Vitalinis tracta. de malef. cap. de sort. tileg Ioannes ab Anan. in c. 1. de sortileg. Grilland. lib. 2. q. 6. Francis. Balduin. Iacob. Rœuardus & alij ad ll. XII. tab. Pet. Gregorius lib. 34. Syntagm. Iuris vniuersi c. 11. & c. 13. Petr. Matthæus in 7. Decretal. tit. de malef. & incantat. Necnõ tres illi hæretici quos nominaui, & Lutherus.

De Translatione Corporali eã per dæmones fieri posse & solere ex patribus docẽt Clemens lib. 6. Cõst. Apost. c. 9. Arnob. lib. 2. cont. gẽt. Egesipp. lib. 3. de excid. Hier. Cyrill. Hierosol. Cateches. 6. Maximus Taurin. serm. de Natali Apostol. Epiph. lib. 1. contra hæres. 30. Gregor. lib. 1. Dial. cap. Et alia exẽpla suggerit Io. Cæsarius Monachus Cisterciensis lib. 5. c. 27. 34. 56. & quę his addunt Bart. Spinæus contra Pezinib. Grillandus, Castrius, Remig. & Binsfeld. à me citati.

Est ista communis sententia Theologor. & Iuristar. S. Tho. Sco. Dur. Caie. Silu. Angl. Victor. Castrij, Sprẽgeri, Nidem. Iaquerij, Michaëlis, Crespeti, Toleti, Spinęi, Pici, Guil. Parm. Pegnę, & aliorũ citatorũ; Turrecr. in c. Episcopi 26. q. 5. Grat. de sortileg. q. 7. Peñę 3. d. cõm. 68. vbi citat Coment. & Alios de agnoscend. cathol. assertion. q. 24. n. 24. & vocat hãc sententiam cõmunem Theologorũ & veram, vt est reuerà. Necnon pugnat Nauar. c. 11. *Manual. n.* 38. nã voluit solũmodo negare eas vehi, cum illis circumstantijs, quę exprimuntur in d. c. Episcopi. Ratum ergo maneat, quinctum hoc argumentum planè falsis pręsuppositis niti.

Sextum argument. est malefici non sunt occidendi, propter abnegationẽ fidei: quia omnes homines, dũ mortaliter peccant, fidẽ abnegant, & tamen non fuit propterea necatus. *Resp.* peccatores recedere à Deo per inobedientiã tantum; & ideò impropriè dicitur propterea infideles, & fidẽ negare: sed malefici seu homicidæ recedunt à Deo per expressam abnegationem Dei & fidei, quod est Apostasia propriè dictæ infidelitatis species, constituens peccatũ vnum specificè à ceteris mortalibus peccatis distinctum. vt optimè deducit Binsf. *in l. 7. C. de malef. in resp. ad 1. arg.* Quoad B. Petrum, ille tãtum peccauit contra pręceptũ confessionis fidei, fidem verò nequaquã amisit: malefici fidẽ corde & ore abijciunt, idque spõtè, nullo vrgẽte metu. Petrũ statim pœnituit; sagæ manẽt in suâ defectione. plura de Petri negatione egregia inuenies apud Fr. Soarẽ *to. 2. in 3. p. D. Th. Septimum arg.* Deus permittit maleficia fieri, & finit maleficos viuere. ergo non debet eos homo occidere. *Resp.* ridiculum esse quod inferunt. sic enim sequeretur nullorũ criminũ reos occidẽdos: quod esse hæresim certã docent Castr. & alij Catholici scriptores. Nonne magistratui *gladius* à Deo datus *ad vindictam malorũ* φ? Ex his apparet quam ridicula sint argumenta aduersariorum. Sit ergo,

2 Conclusio, Lamię occidendę etiamsi hominẽ nullũ venenosum necassent, etiãsi segetibus, & animantibus non nocuissent; etiamsi necromanticæ non forent: eo ipso tantum quod dæmoni fœderatæ, quod conuentui interesse solitæ, & quæ ibi exercentur præstare.]

Probatur id primùm iure diuino, Exodi 22. v. 19. *Maleficos non patieris viuere.* quo loco vox Latina est admodum latè patens, nec restringenda ad solos venenarios, vt nec Græca nec Hebræa. quod quia fusè probaui χ, hìc non repetam'. idem statuitur Leuit. XX. vers. vlt.

2. probatur iure humano, lege Ecclesiasticâ. *c. peruenit. c. contra idolorum. 26. q. 5. Extrauagant. variis, vnâ Ioann. XXII. super speculâ, alia Innoc. 8. quæ ponitur ante malleum malef. alia Alexand. 6. incip. cum accepimus*; *alia Leonis X. incip. honestis petentium votis*; *alia Hadr. VI. incip. Dudum vti nobis.*] & lege seculi, scriptâ quidem *l. multi. l. nemo. l. nullus. l. etsi C. de malef. & mathemat.* non scriptâ verò consuetudine fere Vniuersalis Europæ, iudicum Ecclesiasticorum, qui solent brachio sæculari eos tradere ψ; & iudicũ sæcularium vt patet ex scriptoribus qui res criminales prosecuti sunt nationum omnium; *Italorum*, Blanci, Carrerij, Grillandi, Gandini, Clari, Folleri, Bossij, & alior. *ex Hispaniâ* Bern. Diaz, Placę, Auiles. Auendanni,

φ *Rom. 13. 1. Pet. 2. vide Orig. homil. 10. in Num.*

χ *lib. 1. c. 1. de voce Mechasephim.*

ψ *Vt docent omnes qui de Inquisitorum tribunali egere. Lucerna Inquisitor. Directorium Inquisit. illud Comensis; hoc vero Eymerici, Viatorius Inquisit. Berberij, Sprengerius in malleo Iaquerius in flagello. Simancas in prax. Alf. à Castr. de iust. hæret. punit. libr. 2. c. 16.*

danni, Couarr. Gregorij Lop. *ex Gallijs* Fabri, Millei, Marantæ, Paponi, Ærodij, Remigij; *ex inferiore Germaniâ*, Damhauderij; *ex Superiore* Althusij, Godelmann. Fichardi & aliorum patronorum Lamiacorum; qui dum queruntur & improbant, contestantur consuetudinem hanc inualuisse. Hæc PP. rescripta, hanc Impp. sanctionem, hanc Europæ generalem consuetudinem, hæc decreta cunctorum tribunalium accusare mendacij, hoc est contendere falsum supposuisse & afferuisse. quod nomen, quod supplicium meretur?

3. probatur ratione, criminis grauitati commensuranda personæ grauitas: grauitas autem criminis petenda à personæ offensæ dignitate, & ab ipso offensionis modo. Offenditur à Lamijs Deus Opt. Max. & DEIPARA & omnes cælites, & vniuersa Ecclesia, genusque humanum, & animata inanimataque omnia: nam Deo & superis maledicunt, & blasphemant; ceteris creaturis abutuntur, & exitium parant; idque modis contumeliæ & crudelitatis plenissimis. primò inter uenit *idolatriæ*, grauior quàm Israëlitarum. illi vitulum aureum adorabant, coram eo bibebant, saltabant, canebant ω; hi coram dæmone ipso, cui se deuouent, cui sacrificant, cui fidelitatis & obedientiæ sacramentis se addicũt; coram hoc inquam edũt, bibunt, choreas ducunt, cantillant, fædissimaque multa operantur. Secundò *consulunt ipsum dæmonem* frequenter, quod ipsum morte digniſſimum, ex lege Dei α. Tertiò *offerunt filios & filias suas dæmonijs*: lege Dei iubentur occidi, qui semen suum offerunt Moloch β. Quartò eâdem lege necatur, iubetur, *qui cum iumento coïerit* γ: item qui adulterium commiserit δ: item qui cum sexus eiusdem homine *Sodomiam commiserit* ε: longè detestabilior est spurcities Magorum, quia, cùm sint coniugati, adhuc versantur in continuo quasi concubinatu cum dæmonibus, & sic non tantum contra sexum, neque tantum extra speciem peccant, sed etiam extra genus; quod detestabilius est, & pessimum omnium carnaliũ peccatorũ. Nec ociosum est quod cùm diuina lex ζ dixisset, *maleficos non patieris viuere*. subiungat immediatè; *Qui cum iumento*

ω Exo. 32. à n. 5.

α Leui. 20. v. 6.

β d. c 10 v. 1.
γ d. cap. 20. v. 15.
δ d. cap. 20. v. 10.
ε d. c. 20. v. 13.

ζ Exo. 22 v. 18.

mento coierit moriatur. *Qui immolat Dijs occidetur*. nimirum vt hæc connexa, & comitari solita sese indicentur. Sextò inuenit in eorum crimine atrocissima *blasphemia & maledictum in Deum*; quæ diuina quoque lex morte sanciuit vindicanda κ. Septimò accedunt in vno *crimine & alia multa*; quibus à legibus humanis iustissimè mors decreta supplicium; apostasia à vero Deo θ; exercere ritus & sacrificia Diaboli fœdius, quàm vlli olim pagani ι; transfugium à Deo ad hostem dæmonem, cum Deo Sacramentum militiæ in baptismo dixerint κ; rebaptizatio quoque, & chrismatis seu confirmationis conata abrasio; crimen læsæ Maiestatis diuinæ apertissimum ex ipsâ Professione & pacto seu fœdere solo, vt ex formulâ & ritu ipso constat λ; nocturni conuentus ad magicos apparatus, quod ipsum capitale μ. Cùm itaque tã multa concurrant in vno crimine, quorum singula morte dignissima; videtur communi iudicio carere; qui communem hanc pestem non censet igne gladioque abolendam: & suspicionem occulti consensus atque conspirationis meritò præbet; qui se, Dei & hominum coniuratos hostes defendere atque tueri velle, profitetur.

Accedat & alia ratio. Criminum morte puniendorũ tres sunt causæ præcipuæ. 1. ne criminosi viuendo damna inferãt proximis & reip. constat autẽ maleficos etiamsi non occiderent veneno, tamen plurima damna inferre; vt enim cetera mittam, cùm eorum peccatum sit in vno multiplex quædam colluuies, sentina, & semper repullulascens hydra peccatorũ, Deus grauissimè semper offenditur, & ad clades toti reip. inferendas prouocatur maximè; vt his infelicissimis temporibus experimur, quibus huius sectæ (quæ iam ceteris longiùs proserpsit) flagitia, bonorum hominum precibus, & lachrymis placati præponderant, plusque illa possunt ad irritandum, quàm hæc ad Deum placandum. 2. causa est, vt etiamsi alijs non nocerent facto, ne noceant exemplo; vt videmus quotidie lamias multiplicari, & earum sermones atque opera canceris instar serpere. quare tollendæ de medio, vt *stulto pereũte, sapiens*

ι Leuit. 24. v. 15. & 16. idẽ in auth. vt non luxur. contr. nat. Boer. decis. 31. θ c. 1. de Apostat. & ibi DD. l. 2. et 3. C. de Apost. l. 1. & 2. l. nemo veterãtis C. de pag. κ l. deserto rũ §. is quã ad hostes D. de re milit. l. si quis aliquid ex metallo §. trãsfuga D. de pœn. λ l. etsi excepta C. de hæret. inuect. l. quisquis C. ad leg. Iuli. maiest. μ l. vlt. C. Theodos. de malef.

Sapiens astutior fiat. 3. ne si diutiùs mali tolerentur, maiora aggrauatis sceleribus supplicia sibi accersant, & de die in diem fiant deteriores. cumque salutis pars sit, minùs affligi: optimè illis ad salutem consulit æternam, qui maturè flagitijs cripit. Docet experientia vix vllas extra rogum, vel carceres conuerti: quomodo conuertantur, quæ domi moriuntur, nec habent qui ad Deum reuocet conscium peccati eorum quemquam? Potest illas Deus ad pœnitentiam etiam domi reuocare: sed non videmus hoc fieri: quod singulari Dei contingit clementiâ, quæ pœnas tantis sceleribus debitas vult breuiore & leniore hîc supplicio expiari. Cùm itaque omnes rationes locum habeant in Lamijs, etiamsi nullum occiderint animal; consequens eas adhuc meritò morte plecti; & hos iudices clementes potiùs quam crudeles in eas existimo. consequens etiam impios & crudeles in remp. & quasi parricidas patriæ esse, qui ad tam euidentem patriæ perniciem horum viperarum examina dissimulatione, conniuentiâ, aut aliâ fouent, celant, tuentur, aut debitæ pœnæ subtrahunt.

Obijcitur ex Constit. Carolinâ locus cuius hæc sententia est *; si alicui damnum maleficio siue veneficio intulerint, morte ignis plectantur: si verò nulli damnum intulerint, pœnas patiantur pro delicti quantitate & qualitate.] *Resp.* sic per (vt ostensum) huius delicti eam esse qualitatem & quantitatem, vt si fœderatæ fuerint cum dæmone; si in conuentibus, ea quę fieri solent, fecerint, morte plectendæ sint. Duxat ergo caput hoc definit, venenarios illos semper igne puniendos: ceteros, si venenarij non sint, aliquando igne, aliquando alio supplicio puniendos. Patronis ergo Lamiarum qui hoc capite nituntur, docendum fuit, harum Lamiarum crimen huiusmodi non esse, quod mortem mereatur: quod hactenùs illi ostendere nequiuerunt, & Binsfeld. Grillandus. Spreng. Alf. à Cast. Siman. & alij citati, nosque etiam non obscurè contrariũ demonstrauimus. Quid quæso absurdius, quàm vaccam vel equum occiderit interfici; qui à fide Christiana defecerit, & Deo maledixerit, & Diabolo se addixerit expressè pro-

* ar. 109.

fessione, & cum eo fœdissimè coierit, & ei sacrificauerit &c. eũ morte non afficiat? estne hoc pœnas criminibus cõmensurare? Visum mihi, vnde hęc omnia luculenter probari queant, inserere huic loco exẽplar sententię latæ Auinioni anno 1582. vt refertur à Sebastiano Michaëlis, *in Pneumalogiâ*;

Visis processib. contra N.N.N. &c. corã nobis cõstitutos reos, accusatos, & delatos; quibus tam per vestrã, & quorũlibet vestrum relationem, ac propriam confessionem iudicialiter coram nobis factam, atque sæpiùs repetitam, iuramento vltro medio; quam per testium depositiones, eorũque accusationes, & alias legitimas probationes, ex dictis, actis & processu rebellantes, nobis legitimè constitit, & constat, quod vos, & vestrũ quilibet, Deum nostrũ omnium Creatorẽ, & Opificẽ, Apostasis consummata. Vnũ & Trinũ abnegastis; & immitem Diabolũ, hostẽ antiquũ humani generis, coluistis; vosque illi perpetuò deuouistis; & sacratissimo Baptismati, & his qui in eo fuerant susceptores venantes, & proparentes, vestræque parti Paradisi & æternæ hæreditatis, quã pro vobis & toto genere humano Dominus tollet Iesvs Christvs suâ morte acquisiuit, corã prędicto Cacodęmone, in humanâ specie existẽte, abrenũciastis; infunditque ipso rugiente diabolo denuò aquam, quam accepistis, vestro vero mutato nomine in sacro baptismatis fonte vobis imposito, sicque aliud cõmenticium nomen vobis imponi fecistis: & diuino baptismate passi fuistis, & accepistis: atque, in pignus fœderis dæmoni datæ, vestimẽtorum vestrorũ fragmentũ & partem illi dedistis; &, vt à libro vitæ vos deleri, & obliterari patet mendacij curaret, signa vestra propriâ manu, ipso mandante & iubente, in reproborum damnatorum, mortisque perpetuę libro nigerrimo ad hoc parato apposuistis: &, vt ad tantam perfidiam & impietatem vos maiori vinculo deuinciret, totam vel stigma cuilibet vestrum, veluti rei suę propriæ, inussit; & illius mãdatis & iussis iureiurãdo, super circulo (quod diuinitatis symbolum est) in terram sculpto (quæ scabellum pedũ Dei est) per vos, & quẽlibet vestrũ prędicto, vos obstrinxistis, signo Dominico & cruce cõculcato: & illi parẽdo, admi-

Transfugiã.

Sacrilegium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

niculo baculi, quodam nefandissimo vnguento ab ipso Dia-
f. let. sub cru ribus positi. bolo vobis præscripto illiti, cruribus & positi per aëra ad lo-
cum constitutum, intempestâ nocte, horâ commodâ maleficis
Ecce conuentus & transportatio. toribus, statisque diebus, ab ipso tentatore portati & trans-
lati fuistis: ibique in communi synagogâ plurimorum ma-
leficorum sortilegorum, & hæreticorum fascinariorum, cul-
torumque dæmonum, accenso igne tetro, post multas iubila-
Ecce idololatriam perfectam. tiones, saltationes, comessationes, compotationes, & ludos, in
honorem ipsius præsidentis Beelzebub Principis dæmonio-
rum, in formam & speciem fædissimi & nigerrimi hirci in-
mutati, vt Deum, re & verbis adorastis; & ad illum compo-
catis genibus supplices accessistis, & candelas piceas accen-
sas obtulistis, & illius fætidissimum ac turpissimum ano-
(prô pudor!) summâ cùm reuerentiâ ore sacrilego deo-
Finis, nocere maleficijs humano generi. culati estis; illumque sub veri Dei nomine inuocastis; illius
que auxilium, & pro vindictâ in omnes, vobis vel infensos
vel petita denegantes, exercendâ efflagitastis: atque ab ipso
Maleficia & crudelitates. edocti vindictas, maleficia, fascinationes tũ in humanas crea-
turas, tum etiam in animalia exercuistis, atque homicidia
fantium quamplurima commisistis, imprecationes, ablatio-
tiones, tabes, & alios grauissimos morbos, ope iam dicti Sa-
thanæ, immisistis; infantesque per vos, nonnullis etiam ma-
tibus tantum & annuentibus, arte iam dictâ maleficâ oppres-
sos, confossos, & interfectos fuisse, ac demum in cemeteriis
Sepulchrorũ violatio. sepultos noctu & clam exhumastis, atque in synagogam pre-
dictam, fascinariorum collegium, portastis; denique demo-
niorum Principi in solio sedenti obtulistis, detractâ & vora-
Antropophagia. conseruatâ pinguedine, capite, manibus, & pedibus abscisis,
truncumque decoqui, & elixari, & interdum assari curastis,
iubenteque ac mandante præfato Patre vestro comedistis,
& damnabiliter deuorastis: mala denique malis addendo, vos
Sodomia. Sodomiam veram & nefandissimum crimen miserè cum ma-
lis tactu frigidissimo exercuistis: &, quod etiam detestabile
Sacrilegium. sinum est, augustissimum Eucharistiæ Sacramentum pro vos in

vos in Ecclesiâ Sanctâ Dei aliquando sumptum, iam dicti
Serpentis à Paradiso electi præcepto, in ore retinuistis, illud-
que in terram nefariè expuistis, vt cum maiori omnis contu-
meliæ, impietatis, & contemtus specie Deum nostrum ve-
rum & Sanctum dehonestaretis, ipsum verò Diabolum, eius-
que gloriam, honorem, triumphum, & regnum promouere-
tis; atque omni honore, laudibus, dignitate, auctoritate, &
adoratione honoraretis, decoraretis, & honestaretis. Quæ
omnia grauissima, horrendissima ac nefandissima sunt, dire-
cte in Omnipotentis Dei omnium Creatoris contumeliam
& iniuriam. Quam ob causam nos *F. Florus* Prouincialis *Sententiæ cõdemnationis tenor.*
Ordinis fratrum Prædicatorum, sacræ Theologiæ Doctor, ac
Sanctæ Fidei in totâ ista Legatione Auinionensi Inquisitor
generalis; Dei timorem præ oculis habentes, pro tribunali se-
dentes, per hanc nostram sententiam diffinitiuam, quam, de
Theologorum & Iurisperitorum consilio, more maiorum, in
his ferimus scriptis, IESV CHRISTI Domini nostri, ac B.
MARIÆ virginis nominibus piè inuocatis, dicimus, declara-
mus, pronuntiamus & diffinitiuè sententiamus; vos omnes
& singulos nominatos & vestrum quemlibet fuisse & esse veros
Apostatas, idololatras Sanctissimæ fidei desertores, Dei om-
nipotentis abnegatores & contemptores, Sodomiticos & ne-
fandissimi criminis reos, adulteros, fornicatores, sortilegos,
maleficos, sacrilegos, hæreticos, fascinarios, homicidas, infan-
ticidas, dæmonumque cultores, Sathanicæ, diabolicæque atque
infernalis disciplinæ, & damnabilis ac reprobatæ fidei asser-
tores, blasphemos, periuros, infames, & omnium malorum.
facinorum & delictorum conuictos fuisse. Ideo vos omnes,
& vestrumque quemlibet, tanquam Sathanæ membra, hac nostrâ
sententia, Curiæ seculari remittimus, realiter & in effectu cõ-
dignis & legitimis pœnis eorũ peculiari iudicio plectendos.]

Habes hîc epitomen scelerum quæ fascinarij isti soliti cõ-
mittere, quàm alibi, accuratiùs comprehensam: habes & ex-
emplum damnationis Ecclesiasticæ, quo illa pacto Curiæ sæ-
culari, reos puniendos tradat: nec opus aliâ sollemnitate,

si laici sint rei.

Maius opus quando tradẽdi sunt Clerici; quos constat ante traditionem omni clericali priuilegio; præmissâ regradatione seu vt vocant Degradatione spoliandos. Quæritur autem, quid si moniales sint, vel monachi laici; nullo in clericorum gradu cõstituti; an & hi exauctorandi, & quomodo?

De his vltimis nõ memini me quidquã legere. Sed arbitror sufficere nudationem seu spoliationem habitus monastici, vt viris caputium, feminis velum, cum scapulari, & habitu supremo auferatur, vestisque laica illis inijciatur, & ordine, cui se addixerant, electi spoliatique omni religiosorum priuilegio, sortisque Laicæ effecti, declarentur; sicque Curiæ sæculari tradantur. Praxim huius casus nondum vidi, sed suspicor hanc esse, vel esse debere.

Sed quia in fascinariorum causis multorum criminũ quædam quasi colluuies & sentina reperitur; quorum non eadẽ qualitas est, quæri solet propter quæ liceat vel expediat hanc Clericorum vel Monachorum traditionem facere?

Si sola hæresis propriè dicta, hoc est error in fide pertinax reperitur, sequenda decreta canonum de hæreticis, quæ proposui §. *hac eadem sectione litterâ T.T.*

Quid iudici in ceteris criminibus quæ hæresim comitantur vtplurimùm, & quæ subiungam, facere expediat; id quia dependet à circumstantijs personarũ, loci, temporis &c. prudentiæ & facti est, nec regulis vllis potest definiri. Hoc tantùm in genere, honoris diuini, & timoris, & publicæ vtilitatis summam semper habendam esse curam; & ita demùm, si hęc permittant, iuris rigorem remitti posse.

Si quæras quid iudici liceat? Resp. etsi olim degradatio non nisi propter tria crimina iure Canonico expressa permitteretur; hodie tamen praxim contrariam inualuisse passim, vt propter alia quoque crimina his maiora id facere liceat; quod sanè & à plerisque interpretibus receptum, & æquitati valde consonũ, post Bald. Ancaran. & Abbat. frustrà reclamãtibus Antonin. Anan. & Butrio, in praxim deductũ videmus. Quare

Quare licet hodie propter vnum crimen valdè enorme, vel plura grauia (sic voco quę non tam enormia) etiã non exspectatâ incorrigibilitate clericum tradere sæculari brachio puniendum; vt docent, post alios, Guilh. Benedictus *in c. Raymutius*, Bernard. Dias de Lugo Episcopus Calagurritanus *Prac. Criminal. canon. c. 90.* & Felicianus Episcop. Schalensis *lib. de depositione & degradat. c. 14.* à quibus adferuntur exempla multa rerum sic iudicatarum, in Italiâ, Hispaniâ, Franciâ, Belgio. diffentiunt tamen in eo dumtaxat, quòd incidente casu Felicianus censet, priùs consulendum Pontificem Maximum: fateor id tutiùs. Sed alij hoc necessarium non putãt, nec puto in praxi obseruari. Quod verò videamus iure Canonico requiri incorrigibilitatem, *c. cùm non ab homine. de iudic.* hoc rectissimè censent, cum Ancar. Abba. Felino & alijs, citati DD. recipiendũ in criminibus leuioribus, & reip. parũ noxijs: non verò in enormibus & reip. periculosissimis. [*vide Diazium. tr. c. 33. & 90. & Felician. c. 12. & 14.*] quorum sententiam verissimam puto in criminibus huiusmodi diu continuatis. *arg. c. quam sit. de excess. Prælator.*

Crimina autẽ huiusmodi valdè enormia, & hac seueritate digna in fascinariorũ facinoribus, præter ipsam hęresim, mihi videntur saltem tria occurrere.

Primò est *Apostasia* à Deo & professione Christianâ, mera & perfecta, & trãsfugiũ ad dæmonẽ illique pręstitũ homagiũ, siue accedat idolatria, (quæ per se sufficit) siue non accedat. quia hoc crimen, secundũ se, grauius est hæresi propriè dictâ, & punitur non tantum pœnis omnibus hæreticorum α, sed eò acriùs, quod qui hęretico locus pœnitentiæ permittitur, is Apostatæ iure ciuili disertè denegatur β.

α *c. 1. & ibi Innoc. Host. & alij. de Apostat.*

β *text. & gloss. in l. 3. C. de Apostat.*

Secundo loco est talis *Sodomia* nefandissima, per concubitum cum succubis & incubis dęmonibus. propter Sodomiã verò tradẽdum brachio sęculari clericum, criminis huius aliquoties commissorem, statuit Pius V. Pontifex Maximus in Bullâ incip. *Horrendum illud scelus*: de qua consule Nauarr. c. 27. Man. nu. 249. & superioribus annis hoc in praxim Duaci deduxit.

deduxit Reuerendiss. Episcopus Atrebatensis.

Tertio loco *homicidium*, quod in nostro casu multis ex capitibus est enorme & qualificatum primò quando occidunt proprias proles, vel parentes, aut coniuges; & horum similitudine, quando monachi vel monachiæ necant suos collegas vel consorores. 2. quando nondum baptizatos, & animam perdunt cum corpore. 3. quando ad necem accedunt decoctiones illæ, aut antropophagiæ. 4. si veneno necant. 5. quando necant proditoriè ex pacto mediante ipso dæmone. Hæc duo vltima indigent probatione, cetera clarissima sunt. Quatum & quinctum itaque probo, quia deterius est hominem veneno, quàm gladio occidere γ: ideo Romani venena contra aduersùs hostem detestabantur, vt Corn. Tacitus & L. Florus docuere. Deinde conatus proditorius grauitatem homicidij semper aggrauat: estque maior ac dolosior prodito, quoties cauendi aut prohibendi minor occasio vel potestas est. Dæmones autem sunt insidiatores inuisibiles, in omnem nocendi occasionem intenti; quorum nec insidias caue, nec vim (si Deus illis permittat) atque ferociam, prudentia aut vires humanæ ferre valent. Denique per tales & maximos diuturnos, atque acerbissimos cruciatus excarnificatos necant, & vrplurimum (quo, quid grauius?) de mentis statu recto deiectos statu, in deliria, miserandumque furorem precipitant, cumque sanitate corporis, animi quoque tollunt columnitatem. Quæ cuncta Philo Iudæus δ, qua solet grauitate & copiâ verborum rationumque perpendit, & idcirco iustum Moysis Zelum validiùs, commendauit, quod malorum cis nec diei quidem vnius inducias à nece concedendas tuerit: adeò vt, si carnifex desit, per ipsum met Principem dicem populi, eos de medio tolli voluerit, qui tali supplicio manus suas non contaminaturus, sed Deo Sanctificaturus, alter Phinees, videatur. Addit vocem à Legislatore Exo cap. XX. vbi lex illa perscripta, positam capi, de omnibus qui vetitis artibus alicui necem moliuntur; & eos ad duo ducit capita, qui dicuntur οἱ μάγοι καὶ φαρμακευταὶ; & posteà explicat quos duplici nomine complecti voluerit, nempe qui vel potionibus, vel verborum conceptis formulis abutuntur, φίλτροις καὶ ἐπῳδαῖς τισίν. quæ pro ijsdem sumi sæpè solere satis indicat Hesychij lexicum, vbi habes; ἐπαοιδοὶ, φαρμακοὶ, γόητες, sed de hoc alias plura dicta nobis fuere ε.

γ tex. in l. 1. C. de male. & mathem. vid Fr. Balduin. ad 4 lib. instit. tit. de publi. iudic. §. Lege Cornelia de sicar. vers. eadem lege & venefic.

δ lib. de special. legib. circa med.

ε l. 1. cap 3. litt. D.

DD. communiter admittunt veneni mali nomine, etiam magicos susurros, & incantationes, siue formulas quaslibet conceptis verbis ex pacto cum dæmone inito operantes, comprehendi ζ quia par damnum ex verbis talibus & venenis. iuxta illud Tragici de Medæa; qui postquam genus omne lethalium graminum, & Serpentum commemorasset ab ea vsurpatum, subdit;

ζ vide Grill. lib. de fortile. q. 12. & Pet. Binsfeld. in l. 1. C. de malef.

η *Addit venenis verba non istis minùs*
Metuenda.

Sanè ratione pacti & dæmonis sic vocati, damna inferentis. Nonne Iustinian. Imp. lege Corneliâ de sicarijs perinde illos teneri sanxit qui η susurris, vt qui venenis, occidêre? Quid quæso hîc susurri, aliud quam verba illa tam metuenda? Plato quoque occidi voluit lege suâ, non solum qui venenis datis nocuissent, sed & quicunque deligationibus, aut illecebris, aut quibusdam incantationibus ad lædendum paratus esse videretur; & hæc omnia se veneficiorum nomine comprehendere affirmauit lib. de legib. XI. ferè extremo; ἐὰν καταδέσιον, ἢ ἐπαγωγαῖς, ἢ ἄλλαις ἐπῳδαῖς, ἢ τῶν τοιούτων φαρμακείων ὧν τινῶν, δόξῃ ὅμοιος εἶναι βλάπτοντι. Incantationum itaque & susurrorum nomine, omne malorum verborum ex pacto efficacium, quod malefici vsurparint, genus comprehendi; qui negaret, neminem legi, nec audiui.

η d vers. eadem lex. de publ. iudic.

Vnde nihil dubitem huc referre, formulas illas deuouendi, seu diras imprecationes, quibus maximè varijs hæc hominum venena Deum offendunt: vt erat illud quo, quæ alicui nocere cupiebat, & se dæmoni per pactum olim mancipârat N. semper vtebatur: *Per illud ius & imperium, quod in me vobis permisi* (dæmonem alloquebatur) *postulo vt quantum potes potesque tali vel tali* (nomen exprimebat) *noceas.* Vbi notandum

Universidad de Deusto
Biblioteca

tandum inprimis hac formâ contineri & exprimi primò com-
placentiam siue ratihabitionem primi pacti, cuius hæc quæ-
dam est renouatio,& noua quodammodo apostasia. Deinde
peti simpliciter,& indefinitè,vt dæmon quantum poterit no-
ceat:quare & illud peti,vt si queat occidere per diros crucia-
tus, id faciat. Ideò si constaret,ad Tartareas has preces, dæ-
monem alicui mortem intulisse; debere puto hanc mortem
deuouenti huic, vt quæ iussit, imputari. Si de nullius nece
constet, sed tantum de morbis & afflictionibus illatis; obs-
cium iudicis erit, quacumque meliore viâ poterit, iuridice
inuestigare,num mortis etiam causam alicui præbuerit, hoc
est an aliquis ex ijs,quibus Diras imprecata est,morte violen-
tâ dæmonis eius operâ sit sublatus. Si verò præterea in eo-
dem familiâ,vbi degit (verbi gratia,in eodem monasterio su-
perior, vel confrater) aliquis non sine suspicione maleficæ
noxæ,& maximè illius eiusdem, quæ grassetur eodem tem-
pore adhuc in alios domesticos,interierit;cæcum putem,qui
locum quæstioni idoneæ hic superesse non videat:cùm indi-
cium hoc illâ confessione, & infamiâ personæ clarâ confir-
matum,planè propinquum sit censendum. Ad pœnam ad
infligendam;si de morte illatâ,ne per tormẽta quidem, quæ
quam fateatur;etsi lenior sententia sit quorumdam, leuio-
quam mortis supplicio afficiendam θ; tamen quandò
multos tam improbo & propinquo conatu reus grassatus
fuit,etiamsi mors nulla foret subsecuta, ordinariam mortis
pœnam tali conatui infligendam, iustiùs videntur complures
Doctores summæ auctoritatis censuisse ι. Quam sententiam
equidem opinor,in ijs qui non sunt vsi ad nocendum vene-
no aliquo aut instrumento naturali,sed immediatâ ope opera-
râ diaboli,longè apertiorem & æquiorem habendam. Nam
qui hoc pacto,vi talis conuentionis initę homines perdunt,
planè similes sunt malitiâ, homicidis, quos vulgo vocant
assassinos, quorum homicidium pro valdè enormi & qualifi-
cato in praxi haberi,norunt qui criminalia subsellia vel obi-
ter adierunt. Hos commune Doctorum suffragium iubet omni-

θ *Vt post Bertachin. Carver. & alios Clarus lib. 5. §. homicidiũ nu. 14.*

ι *Ang. & Salyce. in l. 1. C. de malefic. Couarru. in Clem. si furiosus. p. 2. circa princ. Menoc. de arbitr. iudic. cas. 360.*

eminò actu degradari,etiâsi conatũ improbum mors subse-
cuta non fuerit,si modò per ipsos nõ steterit,quominus inter-
ficeretur κ. Longiùs etiam hac in re plurimi I. C. progrediũ-
tur,adeò vt censeant,clericum qui assassino mandauit occide-
re quempiã,à iudice sæculari in hoc conatu deprehenso assa-
sino,posse & ipsum mandatorẽ ab eodẽ iudice capi,& sine vl-
lâ degradatione supplicio affici;quod vltimum licet non diffi-
teat videri communius receptum λ,securiùs tamen arbitror
iudici sæculari, priùs degradationem hoc casu opperiri, &
vtere Ecclesiasticũ forum,quatenùs iustè & honestè poterit,
ad hoc faciendum. Ceterum similitudinem assassinatus maxi-
mam in hoc maleficorum conatu inesse,quia docui *lib. 2. q. 4.*
lit. B, non arbitror mihi nunc probandum. quid interest pre-
cio conducam sicariũ,qui meum inimicum ex insidijs inter-
ficiat,an ad hoc vi pacti conuenti à dæmone id vt faciat obti-
neam? hic pro pecuniâ est,anima ei pacta,& promissa.

Verum dicat aliquis,quid igitur respondes canoni, *c. cum non ab homine, de iudæ* breuiter *Resp:* sequi me cum multis gra-
uiss. I. C. quos Felician. & Diazius sequuntur, Ancaran. &
Abbatem;qui censuere canonem illum intelligendũ de vni-
co tantum & nõ qualificato homicidio;non autem de vnico
homicidio qualificato (vt sunt ea quę nos initiò proposuimus
homicidia maleficorum) neque de pluribus non qualificatis.

Concludo igitur quolibet istorum triũ casuum,multoque
magis duobus vel tribus concurrentibus,vel vno perfectè pa-
cto & alterius propinquo conatu accedente Magos, sortia-
rios,maleficos, incantatores, siue quocumque alio appelles
nomine,posse à iudice Ecclesiastico,quamuis monachi, quã-
uis Sacerdotes sint,actu præmissâ degradatione, brachio sæ-
culari puniendos tradi.

Si obijcias, quosdam docere,ex quibusdam canonũ locis,
ad hanc traditionẽ Sortilegij crimen non sufficere μ, sed dũ-
taxat ad verbalem depositionem: Occurritur, id intelligen-
dum casu quo Sortilegij crimen intra proprios suos termi-
nos constitit,hoc est non progreditur vltra illicitam diuina-

κ *docent hoc nõ inaccuratè, reiectâ Dini & Angeli cõtrariâ sententiâ Diazius 8. c. 91. et Felicia. d. c. 14.*

λ *patet ex citatis à Boer. q. 69. Lupo de iberta Ecclesiast. q. 9. & Arnol. Albertino in rep. c. quoniã de hæret. in 6. quos sequũtur Diaz & Felician. episcopi.*

μ *finè apud Abbat. in c. ad abolendã. de hæret. quæ sequ. Felicia. & Diazius, ille c. 12. hic c. 10.*

tionem non coniunctã cum expresso pacto Apostatico. Nam de tali simplici diuinatione, vt sunt plerçque astrologorum & similium, expresse canones illi loquuntur, *nempe c. vnicum 26.q.1.c.si quis Episcopus 26.q.5.* Et ideo nostræ sententiæ nihil obstant. Ceterum quando incantationes etiam medicamentis ad malorum remedium adhibitæ; tunc ex Diuo Augustino expresse iubet alius canon *clericos degradari. c. admoneant in fi. 26.q.7.* Cuius loci duæ sunt explicationes, vna est, *degradari* poni pro curiæ sæculari tradi, vt per præcedens etiam quod subsequitur significetur. idcircò enim ferè semper pro actualis degradatio, quæ hoc nomen propriè meretur: alia est, degradationem tantum poni pro depositione verbali; quæ propriè vocatur depositio, impropriè vero degradatio diceretur. Prior sententia verborum proprietati inhæret, posterior æquitati, Sed suspicor in re non dissentire Abbatem & Butrium. Nec enim Butrius opinor affirmaret incantatores, qui nec apostatæ, nec Sodomitæ, nec alijs noxij suis artibus esse sunt conati, actu degradandos vt curiç sæculari tradi derentur; sed contenderet canonem illum de his non loqui verum de ijs ad quorum crimen incantationis, graue delictum alijs illatum, Sodomia, aut apostasia, accederet. Cæterum Abbas non opinor negaret incantatores illos de quibus Butrius sic acciperet Canonem, & de quibus concl. nostra loquitur curiæ sæculari tradi posse; sed contenderet canonem illum de his non egisse, sed de alijs de quibus nos non loquimur. quæ Abbatis explicatio etsi minùs propria, magis tamen consentanea videtur illi contextui. Sanè nobiscum sensisse Abbatem & cum Buttrio, quoad enormes illos quos dixi sortiri gos, patet quia Abb. ϖ solitus est distinguere inter crimina grauia, grauiora, & grauissima. de grauibus tantum vult *in c.cum non ab homine. de iudic.* de grauioribus *in c.tuæ, de pœn.* de grauissimis *in c. nouimus. de verb. signif. & c. penult. de hæret.* Et inter grauissima collocat quæcumque sunt qualificata, & valdè pernicioſa reip. & quia pro huiusmodi criminibus puniendis condignam pœnam non habent canonum sanctiones; vt

ν Antonij de Butrio in ca. at si clerici. de iudic.

o Abb. ind. c. admoneãt.

π in ca. tuæ, de pœnis.

nes; vt illa condignè vindicentur, & reip. consulatur, ac satisfiat, vult meritò introductum, vt iudex Ecclesiasticos talium reos degradet, & ilico post curiæ sæculari (vt fieri solet) tradat *vnic. d.c. nouimus & d.c. penult.* si verò delicta minus atrocia & minus perniciosa reip. sint tamen ex grauissimis; tunc vult iudicem debere degradare, & degradatum perpetuis carceribus mancipare, quæ suprema iuris Canonici pœna est, & in mortis locum succesit ρ. Quæ sanè Abbatis sententia meritò Diazio & Feliciano supracitatis placuit. Et hæc puto posse & debere iudicem sequi.

Porrò si spes affulgeret emendationis, & magna atque clara pœnitentiæ indicia exstarent (*caue tale putes, quod reus secum pœnæ clementer agi: melius indicium pœnitentiæ foret, si diceret nulla sibi condigna supplicia posse irrogari, & malle hic Deo tam atrociter offenso, graui supplicio conari satisfacere*) nec rei sunt relapsi, nec scandalum timetur, nec magnum imminet reipub. periculum ex hac clementiâ: his concurrentibus semper, etiã in tribus illis quæ dixi criminibus, æquiùs, leniùs & honestius Episcopo putarim (nisi particulari causâ in contrarium mouente) si reum huiusmodi post actualem degradationem, siue monachus, siue aliàs clericus sit (maximè si in ordine sacro constitutus) ipsemet ad perpetuos Ecclesiasticæ curiæ carceres damnet. Sic factum Ebroici, Mag. Guilh. Edelino σ; sic factum Cameraci Ioannæ Potiere τ; sic factum Cordubæ Magdalenæ Cruciæ, in quorum tamen causã Sodomia, & maleficium, cum Apostasiâ concurrebant: sed in omnibus pœnitentiæ signa erant clarissima, & scandali atque noxæ publicæ periculum abesse iudicabatur.

Quoad ignis pœnam ea quoque meritò recepta, & à maleficis incendiarijs (*l.3.C. de malef.*) generali Europæ consuetudine, ad omnes magos, maleficos, sortiarios, lamias extensa. quia sunt apostatç, sunt hçretici, sunt peccantes contra naturam; quorum omnium hçc legitima pçna est υ. Et hçc pçna cçpit iam in Hispania à regno Ramiri Regis, circa annum. 844. Nam ille Magica sacra cantionesque ignis supplicio coërcuit.

ρ c.3. de pœn. Innoc. in ca. qualiter 2 de accusat.

σ decui alias ex Monstrelet o et laqueario.

τ decui ex Maceo, & Molineto.

υ Ioan. And. Hostiens. Abb. in c. ad abolendam de hæret. & c. 1. de apostat. DD. in l. nullus arusex. Co. de malef. Bertram. cõs. 212. vol. 2 Cõrad. Brun. li. 5. de hæret. c. 3. Coras. lib. 3. Miscell. ca. 8. Æmeric. in Director. Comens. in Lucernã inquisit. Sima. Pegna et alij. tex. in d. §. transisgæ cum fin. Clarus §. Sodomia. num. 4. Damhaud. in praxi criminal. & est omnium.

coërcuit. [*Ioan. Mariana de reb. Hispan. lib. 7. c. 13.*] in Italiâ adhuc priùs à temporibus D.Gregorij, quando Romæ Basilius quidã senator magus, qui vt pænã effugeret, se Monachũ esse velle finxerat flammis absumptus fuit (*vide D.Greg. lib. 1. Dial. c. 4.*) hic Basilius vna cũ Prætextato, qui ambo senatores & viri illustres, fuêre Magiæ conuicti π : vt videas hoc crimen semper non mulierculârum tantum & vilium, sed vironũ etiam nobilium fuisse; quicquid Wierus & similes oggannant. Impænitentes itaque viui comburendi, pænitentes priùs strangulandi. *Vide Couarr. lib. 2. Var. res. c. 10. n. 9. & Clarum d. §. fin. q. 99. n. 7.* In Apostasiâ quoque speciale, quod in foro externo illi pænitentiæ locus non est. *l. 3. C. de Apostat.*

π *Cassiodo. lib. 4 Variar. epist. 22. & 23.*

Vnum restat dignum quæstione. V. *Iudici liceat hanc legis pœnam consuetudine receptam minuere pro lubito suo?* decidenda hæc quæstio est ex traditis à D. Tho. *& eius interpp. 2. 2. q. 67. a. 4.* si adsit accusator, eo iustè inuito, non posse vllum iudicem ne supremũ quidẽ pœnam debitam laxare: si verò iustè inuitus esset, vt si valdè vita rei foret reipub. necessaria, tunc inferior iudex id nõ posset, sed benè supremus posset, quod tamen rarissime & non nisi maximâ ex causâ faciendũ. Inferior vero iudex nec permittẽte accusatore posset σ. superior poterit eo remittente, si tamen id fiat cum bono reipub. si quod quia rarò accidit, ideò etiam rarò pœna relaxanda. Si iudex ex officio processit, minor non poterit eam relaxare: si premus non potest, nisi vtilitas reip. id exigat, vna & præcipua causa est leniendæ pœnæ, pœnitentia voluntaria. Sanè prudentes iudices semper censuerunt, spontaneam & promptam cõfessionem & indicia pœnitentiæ, leuioris pœnæ infligendæ, etiã in hoc crimine, causam idoneam esse. Stabuleti Ioannes de Vaux igne cremandus, capite plexus fuit; alijs locis, qui viui erant exurendi, strangulantur ad palum. Hoc mouit iudices illos Allobroges in casu quem his verbis narrat Cancellarius Parisiensis cõtigisse anno Domini M. CCCC. XXIIII. Rectus est Lugduni Galliæ corã clero processus cuiusdã mulieris delatæ & detentę Burgi in Breyssiâ, quæ est notabilis villa duãs

ϱ *D. Tho. 2. 2 q. 68. ar. 3. ad 3. & ibi Caiet. Sot. lib. 5. de iust. & iu. q. 4. a. 4.*

σ *post D. Tho. Arago. & Valenc.*

dis Sabaudiæ, circa quã est domus Sellionis ordinis Carthusiensis. hæc mulier sub pallio deuotionis & reuelationum fingebat mirabilia. Asserebat enim se esse vnã de quinque feminis missis à Deo cõpassiuè, pro redimendis innumeris animabus de inferno. Et iam suâ collusione subdolâ deceperat in regione illâ quamplurimas simplices mulierculas. Sciebat videndo frontem, peccata, quę fecerat vnusquisque: hoc enim secundum Augustinum etiam Diaboli malitia scire potest, & suis reuelare; non autem ea quæ futura sunt absolutè, siue ea quæ in secreto cordis latẽt, & nullo exteriore motu aut signo sese produnt. Habebat etiam supradicta mulier duos carbones in pede, qui eam afflixerãt quotiescumque aliqua anima ad infernum descendisset. quotidie tres animas ab inferno liberauit; vnam vel duas sine difficultate, aliam seu alias cum pœnâ maiore, vt dicebat. Mentis quoque excessus seu exstatios eos sæpè habebat, in quibus mirabilia per reuelationẽ didicerat; eratque miræ abstinentiæ, singulariss imæ etiam vitę: plura verò alia de eâ scribenda forent. Nuper autem cũ Spiritus alenus Ecclesiæ suę rector verus (vt creditur) hunc Spiritum falsum detegere vellet; hęc mulier capta, & pœnis vt torqueretur est addicta: quę omnem veritatem confessa est, qualiter omnia prędicta cupiditatis occasione finxisset, vt se nutriret hoc modo & paupertati suę subueniret; aut fortassis pro huiusmodi diabolo se miseram in famulam dedicauit. Inuenta est insuper morbũ caducum habere, ac eundem sub extaticis excessibus, quos finxerat, palliare. de qua cũ varia opinio esset, an tanquam hæretica puniretur; iudicatũ est à doctis ad pœnitentiam eam admittendam, nec esse hęreticam, quia illa quę fecerat dimisit, nec obstinata permansit.] *ita Gerson lib. de examinat. doctrinar. litt. O. in fine.* Hęretica non erat, quia in mente errorẽ nullũ fouerat: saga tamen & malefica, quia peccata ex pacto cum dæmone inito diuinabat. carbones etiam illi videntur illusione dæmonis apparuisse, quanquam & humana vafrities quid simile carbonibus potuerit exhibere. Ordinariè expedit reip. fontes puniri: ideò ordinariè peccaret etiam

Sic corrig. vulgò male legitur, religionẽ.

etiam Princeps hanc pœnam mortis relaxans: & si quod malum reip. inde proueniret ad iustitiam pertinens, iudices, etiam Princeps, tum tenerentur ad damnorum restitutionẽ. *Valen. & Aragon. 2. & est commun. sententia, Silu. & Caietan. in verb. Iudicum peccata, Nauar. in Manual. cap. 23. & alior.* Quam ægrè autem Deus ferat maleficos magos verè idololatras, IESV & MARIÆ hostes, defendi aut debitæ mortis pœnæ eripi; in Anatolij cuiusdam & sociorum Magorum causa, multiplici miraculo Bizantij fuit ostẽsum, narrante rem mustis Euagrio *lib. 5. Histor. Eccles. c. 18.*

α *Ceteræ D. fam. hercis. l. mathemati-cos. C. de epis. audient.*

β *Act. 19. v. 19. cum seqq. & D. Aug. testatur in ps. LXI. in fi. Damascen de Barlaam & Ioſa c. 32.*

γ *Eymeric. c. 43. nu. 1. & Peña, ibi in comment. lit. C.*

Iul. 3. in bullâ, cũ meditatio cordis.

ε *ad Direct. Inquisitor. p. 2. c. 4 Comm. 3. fol. 91.*

ζ *hæc omnia fusè docet post Simanc. Campeg. & Zanchinum Peña d. com. 3.*

η *Arch. Ioã. And. Domi. c. filij de hær. in 6. Roman sing. 313. Carer. de hær. n. 128.*

SECTIO XVII.

De libris Magicis.

NEc possunt ad hæredes transmitti, nec legi, nec retineri, sed sunt ígni tradendi α; Vt iure antiquo cautum, & in primitiuâ Ecclesiâ obseruari solitum β; & hoc renouatum edicto Pij. IV. & Clementis. VIII. Pontific. in regg. quas præfixerunt Indici libr. *prohibit. Reg. 9.* INTELLIGE præterquàm ab illis, quibus prohibitorum librorum generalis lectio, in bonum publicum, Pontificis Max. auctoritate facta concessa γ. Soli Pontifici reseruatum est, hanc licentiam largiri δ, & quibus ipsi hoc permiserunt; vt nominatim omnibus Inquisitoribus fidei, & eorum commissarijs, pro tempore existẽtibus: Episcopis verò, eo solo quod Episcopi sunt, hęc licentia legendi libros prohibitos non competit, vt docet Peña ε, & hoc fuit à Pio V. quibusdam Episcopis dilectis responsum. Sunt autem tales libri, non auctoritate propria comburendi, sed potius deferendi ad inquisitores. Qui eos retinent, nisi deferre parati sint, non sunt absoluendi: & hæc absolutio reseruata est habentibus potestatem absoluendi a casibus bullę cænę Domini; at ab alijs impensa absolutio nulla est & inualida. sunt etiam tales retinentes vehementer de eadem hæresi suspecti ζ. si libri sint ab alijs compositi. Nam si ab ipsismet compositi forent, plenè conuincerentur, & damnari possent vt hæretici magi η; si tamen fatereṫur a se compositos, vel à se scriptos, vel ab alio se dictante scriptos, nec quicquam causari possent quod eos ab hæresis crimine tueretur. *Vide de hac re benè loquentẽ Siman. in prax. ann. 3. ti. 39.*

Idem quod inquisitoribus fidei, quo ad librorum horum vsum puto esse publicis Librorum Censoribus Ecclesiasticis: non verò DD. quia Doctores sunt, nec Parochis quia Parochi. quod diligenter notandum, etsi in multis locis pericolosè Parochi & DD. hoc ius sibi vsurpent.

SECTIO XIIX.

De Eucharistiâ morituris præbendâ.

COnsuetudo multis locis est maleficis ad mortem damnatis denegare viaticum corporis Dominici; quæ consuetudo tolerari potest, propter Sacramenti reuerentiam, illis locis, vbi post sententiam statim reus morti traditur. Locis alijs, vbi pridie sententia fertur, & postridie reus interficitur, etiam consuetudinem hanc admittit Nauarrus α. Sed omnino putarim, tunc reis præbendam communionem, nisi quid aliud obstet: nempe dummodo Catholici sint, & verè pœniteant. probatur hæc sententia iure Pontificio β & ciuili γ, & DD. auctoritate δ. probatur & ratione. quia consulendum eius animæ, cuius corpus traditur ad mortem: neque hoc est dare Sanctum canibus. pœnitens enim iam Deo amicus est & non canis. Nec dedignatur Christus eum inuisere, pro quo ipse mori dignatus.

Item ad hoc requiritur, vt reus sit ieiunus. non enim idem obtinet in ægro morituro, & sano morituro, vt optimè docet Nauarrus ε: & vt tantum temporis inter supplicium & communionem intercedat, vt species sacramentales sint verisimiliter consumptę, ad quod non dubito cum Nauarro ζ quatuor horas sufficere. confessio Sacramentalis nunquam reo, ne immediatè quidem ante mortem, deneganda η: contra vnctio extrema reis nunquam concedenda θ. Semper autem cauendum, ne post Eucharistiam, vel confessionem quilibet reum inuisat, & inebrietur, vel alia fiant piam mortem

α *lib. 5. Consil. 16.*

β *c. quæsitũ. 13 q. 2. c. super eo de hær. et. in 6. Motu proprio Pij V. super hoc edito.*

γ *Sanctione Crimina. Caroli V. a. 79. Aglo. et DD. in Clem. 1. de pœnit. Turrecrema. in d. c. quæsitum. Asufrer. De potestat. Eccles. super laic. Iul. Clar. d. q. 99. n. 3. v. Bursfeld. memb. 2. dub. 3. multos allegantem.*

δ *d. conf. 16.*

ζ *Manual. c. 25. n. 23.*

η *Naud. nu. 23.*

θ *Clarus d. nu. 3.*

tem & seriam pœnitentiam impedientia, qua in re hîc in Belgio & Germaniâ superiore multum & frequenter peccatur.

SECTIO XIX.

An corpus sepeliendum?

SEquenda in hoc regionis consuetudo, quoad illos qui à Carnifice iuxta tenorem sententiæ sunt interfecti α. Quoad alios qui sententiæ executionem morte præuenerunt, notandum primò huius (vt & hæresis) excepti criminis naturam esse, vt morte non finiatur, sed contra mortuum procedi in eo possit β, & in locis vbi bona confiscantur, potest etiam post mortem agi ad bonorum confiscationem; sed vbi talis consuetudo non est, saltem ad memoriæ damnationem γ; & corpus sepultum condemnatum posset exhumari & ossa comburi. Qui durante reatu sibi mortem conscinerunt, ij non sunt sepeliendi Ecclesiasticâ sepulturâ δ, sed cadauer deberet à iudicibus in furcam agi. Si obijcias contrariam sententiam communiorem, quoad vltimum membrum, nempe non posse iudices in corpus in carcere mortui sæuire, illud suspendendo vel cremando. quia crimina & eorum pœnâ morte exstinguuntur ε. *Respondeo* hanc rationem locum non habere, quando moriendo nouum crimen cõmittitur, & ipsa mors crimen est: crimine enim nec crimen, nec criminis pœna potest exstingui. Hæc me causa impellit, vt à communi sententiâ recedam. Deinde plerique censuerunt & optimè, in atrocioribus criminibus, rectius æquius esse adhuc cadauera puniri, cùm grauissimo cum scelere, se debitę pœnæ reus conatus fuit subtrahere; & consuetudo ferè generalis comprobauit hanc praxim cadauera talium puniendi, ad aliorum necessarium exemplum ζ. Eos autem consanguineos & amicos, qui reis in carcere venenum, vel laqueos, vel cultros suppeditant; vt violentas sibi manus inferat ad ignominiam euitandam, in quos meritò DD. inuehuntur η, non dubito teneri lege Corneliâ de Sicarijs.

Si verò non vi sibi illatâ, sed ægritudine vel debilitate, aut incom-

α *Gomes. to. 3. c. 14. n. 8. Clarus §. vl. q. 100. nu 1.*

β *Gomes. d. to. 3. c. 1. nu. 80.*

γ *Gomes. ibi & Clarus q. 51. nu. 14. Siman. in prax. tit. 61. & tit. 56.*

δ *c. placuit 23. q. 5. & ibi glos. & DD.*

ε *Vide Clarũ d. §. fin. q. 51. n. 15. & Gomez. ibi. n. 71. & Menoch. de arb. iud. casu 285.*

ζ *latè hæc ostendũt post Ignetum, Fr. Marcum & alios ipsi Gomez. & Clarus. locis dictis, Conarr. lib. 2. resol. c. 1. Simanc. d. tit. 61.*

η *Marsil. sing. 150. Menoch. d. casu 285.*

commoditatibus carceris morerentur ante sententiam; in his ego prorsùs sequerer communem illam sententiam, adeò vt si in talem non legitimè confessum aut conuictum iudex sæuiens cum non patiatur Ecclesiasticæ tradi sepulturæ, peccet Mortaliter, & actione iniuriarum conueniri à propinquis defuncti possit θ. Poterit tamen iudex sinere corpus sepeliri cũ protestatione, & litem cęptam contra mortuum prosequi, citatis ad defensionem ijs quorum interest; vt in hæresis crimine seruatur ι. Sed quot annorum spacio currit ius contra mortuum agendi? putarim in hoc crimine quoad bonorum confiscationem non posse agi, post annum quadragesimum; ad memoriam tamen damnandam, adhuc agi posse κ, iuxta ius Canonicum; sed ciuile videtur quinquennij tantum spacium exigere λ, cui in foro ciuili standum.

θ *d. c. placuit & c. ex parte de sepult. Alberic. Ang. & alij in l. 1. §. quoties. D. de iniur. neque hac in re praxim cõtrariam proferunt DD. supra citati; sed cès volũt vnanimiter quoad hos vera seruari.*

ι *Aegid. Bellamera decis. 677. & 678. cum seqq. Alberti. rub. de hær. Siman. d. tit. 61.*

κ *Brunus de hæret. libr. 5. c. 17. Simanc. §. nu. 7. ex t. vlt. de præscrip. in 6.*

λ *l. 2. C. de apostat. & ita glos. in l. Manichæos. in verb. subire. C. de hæret. & est communis. teste Gomes. §. n. 81 quam sequitur Clarus d. n. 14.*

APPENDIX AD LIB. V.

His addam quæ ad me V. Cl. Petrus Oranus scripsit quinto Kal. Decemb. 1599. & adiungam ex rebus alibi iudicatis nonnulla, quæ solius Parisiensis Curiæ iudicatis non immeritò præferantur: quamquam nec Duareno (cuius in Scholis, quàm in subsellijs, maior laus) satis credam hoc Parlamenti illius constans esse iudicium, sed fors illum arresta aliqua decepere, quæ alijs, ipsi non notis, fundamentis innitebantur. Orani verba sunt:

In Magicarum Disquisitionum Tomo primo, aduersus Alciatum nostrum, strennuè decertasti, depulsioneque plenâ, atque solidâ, errorem notasti, & confutasti, demiror doctissimum Alciatum non tantum in Parergis, verùm etiam in Recitationibus ad Decretales Pontificum in eo errore perstitisse, sic autem scribit α.

α *in c. pernicioſa. n. 66 de off. & poteſt. ordinarij*

In contingentia facti vidi quamplurimum dubitari, Inquisitor pronunciauerat contra quandam mulierem ac tradiderat Iudici sæculari, hic ad partis instantiam vidit processum in quo continebatur quod hæc mulier confecerat pocula quædam amatoria, & solum contra eam erant indicia quarundam maleficarum, quæ dicebant quod in quodam lusu nocturno cum dæmonibus viderant ipsam mulierem ludentem, ac ducentem choreas, ipsa verò negauerat omnia, & fatebatur se esse catholicam, fuit dictum quod Iudex sæcularis non deberet exequi Inquisitoris sententiam ex defectu iurisdictionis, quod in illo processu Inquisitor non poterat cognoscere. nam quo ad pocula amatoria, clarum, illud delictum non esse hæreticum, nec eius cognitionem ad Inquisitorem spectare β, neque enim est credendum quod etiam ipsa vetè fuisset in lusu. nam quamuis credatur socijs criminis in tali delicto, attamen illud non est trahendum ad ea quæ verè non videntur, sed per illusionem dæmonum γ, præsertim cùm istæ participes criminis essent mulieres quæ regulariter non admittuntur in causâ sanguinis δ; hæc Alciatus. Mi

β *Panorm. in c. 1. de ſortileg. per ca. accuſatus de hæ. et. in 6.*

γ *c. epiſcopi. 26. q. 5*

δ *c. 3 de teſt.*

Mi Delrie, ex vno errore, in alium labitur Alciatus, si quidem Pôtifex Maxim. ε in accusatione etiam mulieres audiri rescripsit, non quaslibet, sed conscias, & participes eius criminis, ac facinoris, & audiri non tanquam accusatrices, sed tanquam testes; certum enim est conscias haberi pro testibus, audiri, & examinari tanquam testes, quin etiam generali consuetudine comparatum, vsurpatum atque receptum, vt eiusdem criminis & facinoris socijs credatur, si sanguine suo, id est morte, accusationem suã signauerint, & roborauerint.

ε *in d. c 3.*

Et quod traditur ζ Reum criminis non interrogari de conscientia aliorum, quod qui sibi non pepercit, multo minus alteri parciturus sit », id intelligendum est de confessis, non conuictis; hos enim aduersus conscios, socios, & participes criminis interrogari manifesto iure probatur θ, imo & confessum interrogari in crimine lesæ Maiestatis ι in aperto est, tale autem crimen est sortilegij, & magiæ; Iudices retum capitalium apud Stabulenses sortilegas conuictas, nec confessas proscribendas, non damnandas capitis, vel ad rogum contendebant, ac ne quidem si in flagranti crimine cõprehensæ essent, sicque apud eos more maiorum vsurpatum; verùm auctorante Principe iactatam consuetudinem, & abusum abrogauimus, hoc enim nec ius admittit, altero contẽto, vt vel confiteatur vel conuincatur Reus κ.

ζ *in l. repeti. §. 1. de quæſtionibus & in l. Vlt. C. de accuſa. & in c. Vlt. 15. q. 3.*

θ *l. vlt. § ſin autem. C. de bonis eorum qui ante ſententiam &c.*

Emilianus decla. 292.

ι *in l. D. Hadrianus. §. 1. de cuſtodia reorum.*

ι *c. 1. de confeſſis.*

κ *l. qui ſententiam. de pœnis.*

Scio asperrimum crimen paricidium, quod Seneca λ, & Quintilianus μ nefas vltimum vocãt, eoque sensu in Regem attentatum, vltimum facinus, Quintus Curtius adpellat ν, non vindicatum acerbissimo illo supplicio, more maiorum etiam in conuictum & manifesti paricidij Reum, nisi si vltro confiteretur, nec confessionem fuisse extortam tormentis ο, tamen nihilominùs conuictus capitali pœna vti homicida coercebatur, ea fuit lenitas Augusti, nolens paricidij pœna plecti nisi cõfessos, nec Augustus sua interrogatione, Certe Patrem tvvm non Occidisti? viam salutis, & libertatis Reo aperuit, vt voluit Casaubonus π, sed benignâ interrogatione abnutiuum responsum elicere voluit, ne conuictus,

λ *lib. 1. de Clement. cap. 23.*

μ *decla 377.*

ν *lib. 8. hiſto.*

ο *Sueton. in vita Auguſt. c. 33.*

π *in not. ad Suetonium d. c. 33.*

non tamen confessus, pœnam paricidij sustineret. tam horrendum facinus paricidij vix credidere patratum veteres; nisi si paricida se suo indicio, & iudicio conuinceret;

Quod verò Alciatus scribit aduersus diuinationes, & incantationes, Inquisitores incongruos, & incompetentes esse Iudices, quod diuinationes, sortilegia, ac alia id genus, species sint falsæ Religionis, nulla tamen dogmata fidei catholicæ contraria continere; hoc simpliciter verum non est, si enim Diuinator, sortilegus, inuocauerit, & adorauerit dæmones spem in eos ac fiduciam posuerit, sacrificia ac preces eis obtulerit (quod vtique faciunt sortilegi & venenarij) rectè pro sua iurisdictione inquisitor inquirit, & ita post Oldradum p, & Iasonem σ resoluit Conrardus Brunus;

p conf. 208. σ in l. huiusmodi de legat 1.

Demiror Gallos doctissimos errationem Alciati insectos. Franciscus Duarenus τ, sic de sortilegis scribit: de anicu- lis horum temporum quæ volitare per aera, & nocturno tẽpore saltare, & choreas agere dicuntur quæritur? Et solent plerique Quæstores in eas acerbiùs animaduertere quàm ius & ratio postulet, cum Synodus Ancyrana definiuerit quędã esse quæ à cacodæmone multarum mulierũ mentibus irrogãtur; itaque Curia Parisiensis (si nihil aliud admiserint) eas absoluere ac dimittere merito consueuit, hæc ille.

τ in tit. ad leg. Cornel. de Sicarijs.

In eandem sententiam ita quoque Petrus Erodius υ, nuper extitere apud Valenses, & Cenomanos vicinos nostrorũ Andiũ, qui ex hoc maleficio dãnati sunt, & quos in tormẽtis audio confessos, se sacris (quæ sabbata nuncupant) rituatim initiari, tum Christianismũ abiurare & profiteri paganismũ; deinde à tergo notari signis, postremò donari pulueribus & medicamentis quibus & brutis & hominibus officiãt, itaque alios tale quid conficere, nonnullos vrinã sistere, quosdã arceri à concubitu, an id effici possit vt persuadere volũt hominibus intactis, videbimus provt res incidet, durat in hodiernum diem hæc seu magorum seu sortilegorum pernicios a factio, nisi quod ea non amplius philosophorum aut honestorum virorum sit, sed rusticorum & idiotarũ, quæ res (inquit) vanitati vanitatem adiecit.

υ lib. 5 rerum Indicatarum tit. de malef. cap. 11. edit. 2.

Idẽ alio loci φ à sanguine sortilegorũ, ex Ammiano Marcellino abstinendũ contendit, quod multa in hoc genere vana sint, multa non nociua, multa insanię coniuncta, multa miseranda, & si hæc deliria humana aliquã pœnam merẽtur, mitiorẽ vult adhibendam, vt enim furiosus satis ipso furore punitur, ita sortilegus vana indagine.

φ lib. 8. rerum indicatarum, tit. de malef. ca. 14. editione postrema.

In eundem errorẽ delatus Michael Montanus libro tertio periculorũ, seu tentamentorũ, (Lipsius noster gustus, Auctor vero operis, *Essais* vocat) capite vndecimo, tit. *des Boiteux.* Curassem ab Amanuensi meo describi, nisi Lipsius in libratia sua haberet, à quo, si voles, legendum accipies.

Nihil necesse nam non probat quicquã, sed Hippiam tãtum agit, et cuius causam rei ignorat, contendit eã non fuisse.

Cõtra Mathæus Cognetus Senator Regius χ, sortilegos tanquã homicidis nequiores, naturæ humanæ inimicos omnimodo puniendos contendit, & diriùs, seueriusque in eos à Magistratu animaduertendum: quod & ipsum firmat doctissimus Theologus Claudius Espenceius ψ; magiã proscribere (inquit) sceptri magis est quam stili, & eo loci multa de magis, præstigijs & incantationibus.

χ en ses discours politiques, cap. 42. ψ in commẽtarijs ad postrem. Epist. D. Pauli ad Timotheum. cap. 3.

Quin etiam Franciscus Hotomannus I.C. non incelebris, in sortilegos animaduertendum; consultus respondit ω. Et si forte non sit plene probatum delictum sortilegi, tamen sufficere publicam vocem, & famã in loco, vt possit quęstionibus fidijci, quod omniũ impietatum atque scelerum a Sarana reperũ scelus & maxime abominandum sit, propter expressam abiurationẽ & renũciationem Christianę Religionis, deinde propter fidem & hominiũ quod diabolo prędatur, & propter edictum quod ista maledicta diaboli mancipia mortalibus inferunt, cuius rei causa, leges ciuiles humani generis inimicos, & hostes communis salutis appellant α.

ω conf. 98.

Idẽ Hotomannus β, in morbis curandis magã qua de cõsalebatur nõ modo circulo, verum etiam certa hac verborum formula vsam fuisse refert, *d'ainsi que Dieu a va, & charité a foy, le pain n'a faim, & l'eau n'a soif, & le feu n'a froid, sau, sau, en oi- parte d'icy dedans*, quod magicũ carmẽ (exorcismi formulã

α in l. etsi, & in l. vlt. C. de malef.

β consil. 33. num. 2.

ζ *d. conf. 99. & in l. nullus & in l. eorū. C. de malef.*

impiè Hotomannus vocat ζ) Constitutionibus Imperatorum damnatum legimus », eos enim qui sufurris, & caminibus istis vtuntur quanquam pernegent, testibus tamen grauatos, eculeo dedendos, vngulisque sulcantibus eorum latera tondenda, pœnas proprio dignas facinore.

Quod vero Alciatus, Erodius, & alij, sortilegos ad sabbata proficisci, ferri per caminum, nigrum hominem vel hircum adorare, tripudiare vnà, atque vnguenta puluere sue dari quibus aut transferantur aut solo etiam flatu alios tabe conficiant, deridicula & insomnia esse putant, & ad sui dicti confirmationē, aduocant Decretum Patrum in Concilio Ancyrano; solidè abs te confutatum est, vt & hoc ipsum præstitit Sebastianus Michaelis Theologiæ Doctor θ, neque adhibendam magè fidem Ioanni Baptistæ Neapolitano ι, quàm Apuleio Africano, vtrumque enim fieri posse reipsa, & opinione, ideoque à particulari ad vniuersale nullam esse consequentiam;

θ *in sua Pneumatolog. in libelli conclus.* ι *lib. de magiâ. c. 26.*

Ioannes de Vaux Stabulensis monachus, inter alia recitabat indicendæ congregationis (ita enim vocabat) statos comdictos dies, vbi nocte intempestâ ad destinata loca sodalitas comparebat, quæ dæmoni in formâ hirci adparenti adorationes genibus submissis faciebat, ijsque in locis exstrui mensas epulis & cibis bonis beneque sapidis (neque enim inanes fuisse) & primæ mensæ honoratiores cum vxoribus (quos *les braues hommes* adpellari referebat) accubuisse, primæ mensæ maiora subsellia, Belzebub, Astarot (hæc est Venus, & Ioannis monachi succuba) & Leuiatan occupasse, secundis & tertijs mensis interfuisse etiam plures dæmones sine nomine, bibi ad sanitatem Belzebub, epulis exemptæ mæ, mensisque remotis, in promiscuos concubitus & amplexus rui, in recessu accipi à dæmone puluere sparsos in aera, ad fruges, vineas & segetes inficiendas, & spurcidos pulueribus, ventorum turbines & tempestates spurcissimas excitatas.

κ *lib. 4. naturalium quæst. c 7.*

Non ignoro Senecam κ, hæc non probare, sic enim ille Apud

» Apud nos in duodecim tabulis cauetur, ne quis alienos fructus excantasit, rudis adhuc antiquitas credebat fructus posse excantari, adtrahi imbres, & repelli cantibus, quorum nihil posse fieri tam palam est, vt huius rei causâ nullius philosophi Schola intranda sit; sed hoc Senecæ dictum vt erroneum conuicisti.

Florimundus de Remundis λ, refert apud Burdigalenses capitulum generale per sortilegos indici solere diebus Mercurij & Veneris mensis cuiuslibet, ita enim confessos sortilegij criminis Reos.

λ *en son Antechrist. c. 7. n. 5.*

Sebastianus Michaelis in *Pneumalogia*, seu, en son discours des Esprits, scholio septimo, scribit, les sorcieres estre, transportez d'vn lieu en l'aultre par Sathan pour le iour & heures *le Ieudy* enuiron la minuict, auquel seulement ils sont transportez comme trestous ont conuenu en cela & cōfessé. Peut estre, (*hanc rationem ille subjecit*) pour ce que le diable veut auoir les premieres, & estre recognu au premier rang de la semaine, Car les Turcs celebrent le vendredy, les Iuifs le Samedy, les Chrestiens le dimanche, & quand ainsy il s'est mis deuant tous pour auoir la *premiere* celebratiō.

Quod de Pasete, naturâ molli, sed magiâ omnes superante ex Sudæ historicis refers, idipsum inter adagia sua Erasmus retulit, ad quem cum quid emeret & rei pretium vendori numerasset nummus perpetuò redibat, idem carmine magico, conuiuium repente partibus omnibus instructum ac sumptuosum ex hibebat, quod statim si libuisset euanescebat, potuit conuiuium fuisse verum non simulatum, fascinatum & imaginarium, cuius rei fidem faciunt conuiuia quibus adfuisse Ioannes de Vaux interfuit, cuius confessio ab alijs quoque magicis & sortilegis probata.

Tempore Reuerendiss. Georgij Austriaci Episcopi Leodiensis (bonæ memoriæ) magister Hugo Bourlettus chirurgus insignis, & à medicis laudatus multùm, similia factitabat, vinaque extraria Româ, ex Hispaniâ & alijs ex locis reipsa in mensa omnibus demirantibus repræsentatis poculis exhi-

exhibebat, viuũt adhuc horum actuum testes compertæ fidei, at ille postea ad meliorem mentem reuersus, maleficijs abstinuit, & ex impio factus pius, quique diebus singulis sacris operabatur, Reuerendiss. Cardinalis à Groesbeeck, eum in familiam suam recepit, obijt autem valdè piè, & catholicè, annis octo, & quod excurrit.

Verissimum est quod in secundâ parte operis tui scribis, Constantinum Imperatorem ad Bassum Præfectum vrbi rescribentem μ, non vsum verbo, *Coegisse*: quod verò ais vsum verbo *deflexisse*, ipse apud te dispice, anne *defixisse* legendum sit, ita enim Theodosianus Codex habet. *defigere* sortilegorum verbum est; apud Ciceronem ν, QVECVNQVE Augur. iniusta, nefasta, vitiosa, dira, *defixerit*, (sic in melioribus Codicibus & ita quoque Lambinus) irrita infectaque sunto. Plinius ο, *defigi* diris deprecationibus, nemo non (inquit) metuit. Ouidius (abs te etiam laudatus) Deuouet absentes simulachraque cerea *figit*, & alibi, Sagaque Phœnicià defixa nomina cærâ. Quod ipsum non ignorauit, Accursius noster in exemplo abs se posito *in figendo cæræ imaginẽ* π, & in glossis Philoxeni *defixiones Neciomantiæ* leguntur.

Vnde apud Paulum ρ I. C. minus recte legitur *Interfecerent* aut *deficerent*, legendum enim vt ex Codice Vesontino Cuiacius noster restituit *defigerent*, qui autem defixiones faciebant *curiosi* vocabantur, vnde apud Horatium, *curiosus* pro malefico seu mago accipitur qua de re videri potest Cuiacius σ.

Quod tu de puellâ Ioannâ Lotaringiâ, idem plane cum seo, eius gesta, & stratagemata, non sub Carolo sexto (vti scribis) sed sub Carolo septimo contigerunt, cuius rei testes adhuc uoco Paulum Æmilium. Monstreletum, Micquellum, Gerardum & alios. Virago illa obscuri generis in Barrensi Ducatu Iacobo Dareo patre, ac Isabellâ matre nata, Diuino afflata numine rem inclinatam fortiter restituit, Anglos vbique perfidos, FRANCIA eiecit, Carolum Septimum Remos vsque gendum sacrandumque perduxit, illique vt ratum firmumque

μ in Leorum, C. de maleficis.

ν lib. 2. de legib.

ο lib. 28. Historiarum, cap. 4.

π in l. 6. in verbo non dubitauit C. de malef.

ρ lib. 3. sententiarum ad l. Corneliam de sicar. § 9.

σ lib. 20. obseruat. c. 22. & li. 27. c. 17

que Imperiũ more maiorũ esset, effecit, Aurelianensem vrbẽ graui obsidione liberauit, vidi eius statuam æneam Aureliæ in ponte ad Ligerim seruatæ à viragine & virgine vrbis monimẽtum. cęterum dũ in Compendij obsidione ex vrbe erupit ab hostibus comprehensa & Rothomagum producta ad palũ damnata, viua exusta est, non absque æterno Anglici nominis probro, qui se magicis illius artibus Franciâ profugere falso querebantur.

Admirandum sane est quod de illa adfirmatur τ, pitũ arborẽ sub qua illa sedebat dũ patris gregem minabat, ouesque nutri pascebat, cum vt Regem Carolum VII. adiret, primò cælesti voce monita est, neq; cariẽ, neque vetustatẽ sentire, neque fulmine tangi, neque pluuia grãdineue aut niue intingi.

Inquisitor, in Prouincia Stabulensi apud acta probatũ reperi, malum sub qua maleficæ duxerant choreas; & saltatoriũ orbem versauerant, in quaque earũ Aulœdus Tybicenue cõsederat, fælicem ac frugiferam, factam infælicem ac infrugiferam; *arborem vidi*.

Redeo ad Ioannam, quã ab Anglis flammis feralibus quasi maleficam ambustã refers, an eo sensu exaudis hæc verba Cõstantini ad populum υ FERALIS PESTIS ABSVMAT.

Iacobus Reuardus φ, existimat per illa verba nihil aliud voluisse Constantinũ, quã maleficos igne consumendos esse, sed quia de Dijs manibus, quibus feralia sacrabantur accitis ante magica locutus sit, ideoque *ferali peste* potius, quam igne huiusmodi homines absumendos rescripserit, quãquam (inquit) non ignorem pestem feralem de supremo supplicio accipi posse, & veteres pro morte ac interitu pestem posuisse, vnde apud Festum, pestiferum fulgur, quo mors exiliumue significatur.

Dionysius Gothofredus χ, ignis quoq; suppliciũ intelligit, quod magi Dijs manibus consecrarentur, vt quẽadmodũ in feralibus pecudes absumebãtur, & ipsa cadauera, ita manibus consecrarentur quos in carminibus suis inuocassent.

Ego verò, per hæc verba, pestis feralis absumat; intelligo

τ per Micquellum, qui Aurelianæ vrbis, ab Anglis obsidionem & Ioannæ res gestas scripsit.

υ in l. multi. C. de malef.

φ lib. 5. variorum c. 3.

χ in notis ad d. l. multi.

 malefi-

maleficos & prestigiatores bestijs obijciendos, quod ipsum Græcus interpres notauit ω, probarunt quoque antiqui nostri iuris Interpretes, & maxime Odofredus α, magos (ait) feralis pestis absumat quia sunt obijciendi feris bestijs lacerandi, sic quoque notauit Cuiacius β: feralis (inquit) pestis absumat, id est: bestijs obijciatur, & vt, ego interpretor, feralis pastus absumat.

ω lib. 60 basilikon ti 39.
α in d. l. multi.
β in notis ad d. l. multi.

Mathæus Coignetus γ vtitur hac interpretatione, *que la peste cruelle les puis esteindre, & cõsumer, & pour telles sorcelleries Iehu fit manger au chiens la Royne Iesabel.*

γ d. c. 42.

Neronis tempore de Christianis tanquam sortilegis supplicium sumptũ legimus, & hi aut feris, aut canibus obijciebantur, aut crucibus figebantur, aut flammabantur, stantibus ad palum destinatis vnco (ne motatione capitis picem cadentem declinarent) gutturi suffixo, è lamina ardente pix aut vnguentũ in caput liquifiebat, ita vt riui pinguedinis humanæ per arenam amphiteatri sulcum facerent, eoque pertinet locus ille Iuuenalis Satyra prima.

Pone Tigillinum, tæda lucebis in illa,
Qua stantes ardent qui fixo gutture fumant,
Et latus mediam sulcus deducit arenam,

(Ita legendum contendit Schaliger δ) non verò,

Et latum media sulcum deducit arenâ:

δ libr. 5. de emendatione temporum c. de Româ sub Nerone, in canâ.

Hactenus Oranus.

In his quod de Ioannæ æuo me monet amicus, verissimũ, & memoriæ lapsum agnosco lubens. De duobus alijs non video causam, cur sententiam mutem.

Nam illud de Constantini rescripto ε, *deflectendi* vocem vsum, non *cogendi*; verum est. nec facilè hîc admiserim correctionem illam *defigendi*: tum quia libri omnes Codicis Iustinianæi quos vidi, continent; *pudicos ad libidinem deflexisse animos*: tum quia C. Theodosianus à Ioanne Tilio ζ primùm editus hanc lectionem confirmat: tum quia Constantinus Harmenopulus η, in huius legis breuiario legit, *qui magicis artibus pudicos animos ad libidinem deflectunt, publicatione & exi-*

ε l. eorum 4. C. de malef.
ζ lib 9. t. 16. l. 3.
η lib 6 Epit. tit. 10.

lio puniuntur. tum quia defixio magica deuotionis & execrationis quoddam genus fuit, & non animæ permouendæ vel peruertendæ, sed sanitati corporis perdendæ instituta. nec satis Latinè dicas *animum defigi*; sed deflecti, *in libidinem.*

De *Ferali flammâ*, cùm scriberem; nulla mihi cogitatio fuit legis illius Constantini, cuius initium, *multi* θ. Sed *feralis flammas*, funestas atque lethales nuncupabam, vt Minucius *feralia ligna*, Symmachus *feralia commenta*, Saluianus *peccatum feralissimum*, noster ille decus orchestræ *ignem feralem, mortem feralem, locum feralem, saxum ferale, turbam feralem*; alij alia, quos olim laudaui ι; quæ vox à, *Ferâ*; siue mortem siue necem ita vocarunt. De Constantini tamen verbis, nondum mihi liquet, quid ille per *pestem feralem* potissimum supplicij ultimi indixerit. illud quidem quod adiungitur, fauet explicationi Græcorum; *quoniam naturæ peregrini sunt*, quasi dicat; quoniam alieni ab humanitate, ideo belluis cedant. Sed ego *ferale* pro *ferino*, nondum reperi apud classicos scriptores. repugnat etiam syllabæ modulus, in hoc citatus, in illo productior ac statarius. Ergo censeo potiùs, Constantinum eo loco dumtaxat definiuisse, vt vltimo supplicio de medio tollantur, quàm pœnæ genus exprimere voluisse. Nec arbitror semper eãdem morte damnatos. Facit Vlpianus κ vt credam, lib. 7. de officio Proconsulis, sub titulo de Mathematicis & vaticinatoribus; dum ait: *& variè puniti sunt ij qui id exercuerunt, pro mensurâ scilicet & consultationis.*] vt vides lacuna subest, qua expleo; *& modo consultat.* quamquam Vlpianus de certo tantum matheseos huius vetitæ genere id dicat, constat tamen non idem semper supplicium in alijs quoque generibus obseruasse; vt nec in Christianos, qui non infrequentiùs à tyrannis exusti, quin & frequentiùs, quàm feris obiecti. docent Tigillini tædæ, & Tertullianici *Semaxij*. Cuperem doceri, Constantini tempore maleficos ferino pastu absumptos, nam de concremation facilè docuero. Lege Gregoriani codicis lib. 7. tit. de malefic. & Manichæis; inuenies à Diocletia-

θ l. multi. 6. C. de malef.
ι Aduersar. in Herc. Furent. v. 1145
Scio l. vni. Cod de his qui par. *ferales angustias* vsurpari; sed quia funerea cullei mansio mala, sic vocantur.
κ in Mosaicarum & Romanarũ legum collatione, quam Pithoeus ex m. f. edidit.
Harmenop. *feralem pestẽ* gladij pœnam interpretatur.

no & Maximiano cos addici, vt loquuntur, *flammeis ignibus exurendos*. Lege C. Theodosiani legē primā, quę Iustiniani tertia est; reperies haruspices *concremandos* ab ipso Constantino ad Maximum rescribi. Quid ergo vetat quominus *feralē pestem*, ita sumamus? Nam Accursij, Odofredi, & Græcorum in iudicio Latinitatis nō opinor sontica planè auctoritas: nec in Cuiacij verba iurarim libens, aut cuiuspiam alterius. hic quidem Ræuardo & Gotofredo accedo procliuiùs. Sed res nō tanti, vt plura putem verba commutanda.

Addam ex Gallicanarū Curiarum actis nonnulla, quę nec in Franciâ quidem, Parlamēti Parisiensis illud iudicium receptum passim, aut omni tempore satis ostendant. describam verba Gallica, ne quis me de meo quid affinxisse, vel perperam transtulisse suspicetur.

Ex actis iudiciarijs Episcopi Belluacensis, contra Iohannam Darcā vulgò vocatam Iehenne la pucelle, *hæc acta exstant in Monasterio S. Victoris Canonicorū Regularium Parisijs, quæ fusè referunt, Bernard. du Girard in Annal. lib. Franciæ sub Carolo VII. & Fran. Belleforestus in eiusdem Caroli VII. vitâ à fol. 345.*

Anno 1430. CVm propè Compendium potita esset hostiū, Parisiensis Vniuersitas litteris publicis eā apud Henricū Angliæ regem accusauit sortilegij & maleficij, causæ prætensæ fuere sequentes, quæ etsi falsò prætexebantur, ostendunt tamen sensum Ecclesiasticæ Curiæ, & almæ Academiæ illius temporis: Promotor itaque fiscalis, quidam Guilh. α de Estiuel, aut, vt in Actis β & in sententiâ Delegati γ Apostolici vocatur, Ioannes de Estiuet; vbi in articulo 4. dicitur arbor quædam fuisse apud Dompreum, vbi solitæ cōuenire maleficę & misceri demonibus; *que pres de Dōprein y a vn grand & vieux arbre, qu'on nomme l'Arbre charnime Fée de Bourlemont, & que apres de cest arbre y a vne fontaine, pres laquelle on dict que frequentent les malins esprits auecq lesquels se meslent de nuict les sorciers dansans &*

α *sic vocatur in Bullâ Calisti III. apud Belleforest. fol. 386. pag. 2.*

β *ibid. fol. 346.*

γ *fol. 393.*

gambadans autour desdicts arbre & fontaine. Art. 5. *que les dicts arbre & fontaine, sont surnommez des Fées. Aussi luy demandoyent, si elle auoit cognoissance de ceux ou celles, qui certains iours de la sepmaine vont au Sabbat auec les Fees. Respondit, auoir ouy dire, qu'on y alloyt le ieudi.* Art. 6. *quelle alloyt audict arbre les heures qu'on celebroit le diuin service, affin que estant lors seulle elle peut a son aise danser & caroler autour des lieux susdicts, ou elle faysoit plusieurs bouquets & chapeaux des fleurs & rameaux plus soëfues, quelle trouuoit es enuirons, & en courronnoit ledict arbre en chantant certains vers & disant quelques mots de sortilege: & y retournant lendemain, quoy que le soir elle y eust mis lesdicts chapelets & guirlandes, si est ce qu'elle ny trouuoit chose quelconque.* Art. 7. *Qu'elle souloyt porter en son sein de la mandragore, esperant par ce moyen en auoir bonne fortune, & estre en richesses, qu'en autres choses temporelles: comme si la mandragore auoit en soy telle efficace.* Artic. 19. *auoir pris conseil des malins esprits, & que par enchantemēs, & moyens non permis, & illicites, elle auoit descouuerte certeine espee, qui estoit en l'eglise de S. Catharine du Fierbois.* Artic. 20. *Auoir eu des anneaux sonnez, & qu'elle dit quelques paroles sortilegues sur son enseigne, & sur les guidons que portoient les siens, disant que cela seruoit pour leur donner bonne fortune en guerre, vsant de grandes conjurations, afin que par ce sort elle bienheurast leurs entreprises: asseurant pour tout certain, que tant qu'ils porteroient ces drapeaux ainsi coniurez, ils ne pourroient recepuoir aucune deffaicte par leurs aduersaires. Et qu'elle se plaignit publiquement a Compiegne lors qu'elle fust prise, de ce que les siens auoyent oublié d'aporter ses enseignes, & que pource elle estoyt tombee en ce malheur. Pource que ceulx qui s'aidant d'artz defenduz, & soubs bon pretexte pretendent authoriser leur peruersite, font de coustume de consacrer les instruments desquels ils s'aydent.* Artic. 36. *Que par quelque sort & inuocation elle auoit faict paroistre quelque malings esprits au Roy & Ducq de Bourbon pour les seduire.*] Propter hæc Vniuersitas Parisiensis, & Iudices illi priores, iudicarunt Ioannam sortiariam, fuisse & maleficam,

cam, apertè docentes se arbitrari, huiusmodi crimina, non illusione aliquâ, sed verè à criminosis huiuscemodi committi solita.

Idem censuit Episcopus Ebroicensis in causâ Guilhelmi Edelini, vt superius docui r. Idem Inquisitio Auinionensis in causâ plurimorum, quorum damnationis formulam suo loco exhibui paullò ante o.

r lib. 5. sect. 12.
o sect. vlt.

Idem est iudicium Parlamenti Burdegalensis, & fuit Consilij Atrebatensis, quo tempore adhuc Artesij ad Parisiensem curiam appellabant; vtriusque rei probationi clarissimæ sunt quæ subiungam, Remundi, & Monstreleti verbis.

Extractum ex libro Viri Clariss. Florimundi de Remundis Consiliarij Regij in Senatu Burdegalensi, cuius libri hæc est Epithesis & inscriptio, *l'Antichrist. cap. 7. n. 5.*

TOus ceux qui ont laisse quelques marcques du temps que l'Antichrist doit arriuer, escriuent que la sorcelerie sera lors espandue par tout; eust elle iamais tant de vogue qu'en ce malheureux siecle icy? les sellettes de nostre Parlement en sont toutes noircies. Il n'en y à pas assez pour les ouir. Noz Conciergeries en regorgent, & ne se passe iour que noz iugemens n'en soient ensanglantez, & que nous ne reuenions tristes en noz maisons, espouuentez des choses hideuses, & effroyables qu'elles confessent. Et le diable est si bon maistre, que nous ne pouuons enuoyer si grand nombre au feu que de leur cendres il n'en renaisse de nouueau d'autres. Ie me contenteray de ceste Histoire prodigieuse, aduenue l'annee 1594. laquelle surmonte toutes celles que Bodin a remarquees dans sa Demonomanie; voila pourquoy i'ē ay voulu faire le recit particulier.

Vne Ieune femme, nommee Ieanne Bosdeau, appellante du Iuge ordinaire de la Chastellenie de Sallignac en Lymosin, qui l'auoit condamnee a la mort, estant ouye en la chambre criminelle, sans peine ne tourment, confessa (comme elle auoit faict pardeuant le Iuge) Qu'en son ieune ange vn Italien l'auoit desbauchee & amenee la

veille de S. Iean sur la minuict dans vn champ, ou il fit auec vne verge de hous vn grand cerne a, *marmotant quelques paroles, qu'il lisoit dans vn liure noir. Surquoy suruint, vn bouc grand & cornu, tout noir, accompagné de deux femmes, & tout aussy tost vn homme habillé en prestre. Le bouc s'estant enquis de l'Italien qui estoit ceste fille, & luy ayant respondu, qu'il l'auoit amenee pour estre des siennes, il luy fit faire le signe de la croix* de la main gauche, *puis commanda a tous de le venir saluer. Ce qu'ilz firent luy baisant le derrier.*

a Circulum intelligit.

Ce bouc auoit entre les deux cornes vne chandelle noire allumee, a laquelle les aultres alloient allumer les leurs. Et lors qu'ilz l'adoroient on iettoit dans vn bassin de l'argent. Ceste femme s'estant depuis retrouuee au mesme lieu, le bouc luy demanda vn bouquet de ses cheueux, lesquels l'Italien coupa, & les luy bailla. Le bouc l'ayant retiree à part, la coucha dans le bois, & la cognut charnellement, a quoy elle prennoit vn extreme deplaisir, souffroit beaucoup de douleurs, sentant la semence aussi froide que glace.

Tous les mercredis & vendredis *de chasque mois, le chapitre general se tenoit au Puy de Dome, ou elle s'estoit trouuee vne infinité de fois, auec plus de soixante autres personnes, tous lesquels portoient, vne* chandelle noire, *qu'ils allumoient à celle que le bouc auoit entre ses cornes, à laquelle il auoit donne le feu, le tirant au dessoubs de sa queue. Apres cela tous se mettoient en dance en rond, le dos tourné l'vn a l'autre. En ceste assemblee on disoit la messe a leur mode, tournant le dos a l'autel. Celluy qui sayssoit l'office, (qu'elle nomma) estoit reuestu d'vne chappe noire sans croix, esleuant vne tranche ou rond de raue tainte en noir, au lieu de l'hostie, criant tout lors de l'eleuation,* Maistre, ayde nous. *On mettoit de l'eau dans le calice au lieu de vin, & pour faire l'eau beniste, le bouc pissoit dans vn trou a terre, & celluy qui faisoit l'office en arrousoit les assistant auec vn* asperges noir.

En ceste assemblee on distribuoit les mestiers de sorcellerie, & chascun rendoit comte de ce quil auoit faict, les estats estoient pour empoisonner, ensorceler, lier, guerir maladies auec charmes, faire perdre les fruictz de la terre, & telles autres meschancetez,

ceste

ceste miserable confessa tout cela, auec vne merueilleuse franchise & naifueté: car pour vne femme rustique elle auoit bon esprit, persistans touſiours mesmes dans le feu, auquel par arrest elle fust condemnee. Beza n'estoit pas bien informé, lors qu'en sa chaire il taxa naguerres nostre Parlement d'Incredulite, & de peu de foy, par ce, disoit il (& cecy tien-ie d'vn Gentilhomme d'honneur, qui l'ouyt) que nous n'osions condamner les sorcieres a la mort, nos Registres tesmoignent le contraire.

Aliud ex lib. 2. Historiarum D. Enguerran de Monstrelet.

EN ceste annee (1459.) en la Ville d'Arras, ou Pays d'Artois, aduint vn terrible cas & pitoyable, que lon nommoit Vaudoisie ne scay pourquoy: mais lon disoit que ce estoient aucunes gens, hommes & femmes, qui de nuict se transportoient par vertu du diable des places, ou ilz estoient, & soubdainement se trouuoient en aucuns lieux arriere des gens, & bois, ou es desers, la ou ils se trouuoient en tresgrand nombre hommes & femmes: & trouuoient illec vn diable en forme d'homme, duquel ils ne veoient iamais le visage, & le diable leur lisoit, ou disoit ses commandemens, & ordonnances, & comment & par quelle maniere ils le deuoient adorer, & seruir, puis faisoit par chacun deux, baiser son derriere, & puis il bailloit à chacun vn peu d'argent, & finablement leur administroit vins, & viandes en grand largesse, dont ils se repaisoient: & puis tout à coup chacun prenoit sa chacune: & en ce point s'estaindroit la lumiere & cognoissoient l'vn l'autre charnellement: & ce fait, tout soubdainement se retrouuoit chacun en sa place, dont ils estoient partis premierement.

Pour ceste folie furent prins & empriſonnez plusieurs notables gens de ladite Ville d'Arras, & aultres moindres gens, femmes scelieuses & autres: & furent tellement gehinez & si terriblement tormentez, que les vns confesserent le cas leur estre tout ainsi aduenu, comme dit est: & oultre plus confesserent auoir veu & cogneu en leur assemblee plusieurs gens notables, Prelats, Seigneurs, & autres Gouuerneurs de Bailliages, & de villes: voire telz selon commune renommee

renommee, que les examinateurs & les Iuges leur nommoient, & mettoient en bouche: si que par force de peines, & de tormens ils les accusoient, & disoient que voirement ils les y auoient veuz. Et les aucuns ainsi nommez, estoient tantost apres prins, & empriſonnez & mis a torture, tant & si tresloguement, & par tant de fois que confesser le leur conuenoit, & furent ceux cy qui estoient des moindres gens executez, & brulez inhumainement, aucuns autres plus riches & plus puissans, se rachepterent par force d'argent, pour euiter les peines, & les hontes que l'on leur faysoit. Et de tels y eust des plus grans, qui furent preschez & seduits par les Examinateurs, qui leur donnoient à entendre & leur promettoient s'ilz confessoient le cas, qu'ils ne perderoient ne corps ne biens. Tels y eust qui souffrirent en merueilleuse patience, & constance les peines & les tormens, mais ne voulurent viens confesser à leur preiudice, trop bien donnerent argent largement aux Iuges, & a ceux, qui les pouuoient releuer de leur peines. autres y eust qui se absenterent & vuyderent du Pais, & prouuerent leur innocence, si qu'ils demourerent paisibles, Et ne faict icy a taire de que plusieurs gens de bien cogneurent assez, que ceste maniere de accusation fut vne chose controuuee par aucunes mauuaises personnes, pour greuer & destruire, ou deshonorer par ardeur de conuoitise aucunes notables personnes, que ceulx hayoient des vielle haine: et que malicieusement ils firent prendre meschantes gens tout premierement, ausquels ils faisoient par force de peine et de tourmens, nommer aucunes notables gens, tels que l'on leur mettoit a bouche: lesquels ainsi accusez estoient prins et tourmentez, comme dit est. qui fust pour veoir au iugement de touttes gens de bien vne chose moult peruerse et inhumaine au grand deshonneur de ceux qui en furent notez, et au tresgrand peril des ames de ceux, qui par telz moyens vouloient deshonnorer gens de bien: ci a tant fin de ceste matiere.

Ad hanc narrationem Monstreleti respexit Franc. Balduinus Atrebas *Comment. in tit. 18. lib. 4. Institut. Iustiniani, fol.* 774. his verbis; sed quo grauius & ab hominis ingenio magis alienum est hoc malũ, eo maior adhibenda est cautio, ne quis

eius prætextu ab aduersarijs temerè obruatur. Facilè enim v
hîc quiduis confingere potest ingeniosa simultas, vt & multi-v
tudinem credulam statim commoueat, & attonitos iudices ir-v
ritet aduersus eum, quem cum dæmonibus rem habere men-v
tietur. Ante annos sexaginta sensit infælix nostra patria, mag-
no suo malo huiusce generis calumnias. Magna erat Valden-
sium mentio, quos aduersarij iactabant nescio quid commer-
cij habere cum immundis spiritibus. Huius criminis prætex-
tu optimi quique statim opprimebantur. Sed tandem Pari-
siensis Senatus causâ cognitâ, vidit meras esse sycophantias:
infælices reos liberauit, improbos sycophantas cum iniquis
iudicibus damnauit. Exstatque adhuc eius hac de re memo-
rabile arrestum editum vicesimo die mẽsis Maij. anno 1491.]
Ita Fran. Balduinus, & fieri potest vt in Atrebatensium iudi-
cum processu iudiciario odij, calumniæ, crudelitatis, aut præ-
cipitationis indicia nonnulla repererint; propter quæ male
iudicatum, ritè verò prouocatum, sententiam emendantes,
Patres Parisienses pronunciarint. Et ideò non tam declara-
rint Arresto suo, hæc quæ Magis attribuuntur, & propriâ con-
fessione illorum confirmantur, etiam cessante omni Quæsito-
num timore, inania & delusarum mentium esse; quam Iudi-
ces illos, à quibus appellatum, improbè & vi innocentiam op-
pressisse. De Waldensium quidem sectâ (quorum Albigen-
ses ex stirpe fruticarunt) graues scriptores testantur, non im-
munem à fascinariorum hæresi & crimine pessimo illam fuis-
se, & nomen Gallicum fascinarijs commune confirmat. Sed
Balduinus ex Meiero sumserat, qui ex Monstreleto ferunt
verbotenùs in hunc modum; Anno 1459. Atrebati horren-
dum quid contigisse legimus. Complures fuisse inhumani
ter igne crematos, qui de nocte occultas coitiones habuerent
cum diabolo: vnde magnam accepere pecuniam. Viri pri-
marij mulieresque complures indicijs crematorum depre-
hensi, pars capti & fæuissimis tormentis admoti, alij vi pecu-
niæ redempti, nonnulli solum verterunt, quidam verò adeò
in pœnis constantes fuerunt, vt nihil confiterentur. Fuisse
referun-

referuntur quidam ex iudicibus adeò detestabiles, vt quos-
dam sibi inimicos indicari curauerint, tanquam conscios, reis
in tormentis ad hoc coactis. Addunt in nocturnis illis conuẽ-
tibus, ex omni ordine statuq; mortaliũ viros mulieresq; inter-
fuisse, eosque ibi diabolum in * humanã effigiẽ transformatũ
adorasse, cuius tamen nunquam videbant faciem. In illius
verba mandataque iurasse. Conuiuio ab illo parato largiter
epulatos, inde exstincto omni lumine quemque cum sibi
proximè oblatâ promiscuè concubuisse sine ope diabolicâ in
sua vnde exierant loca restitutos.] Hæc ille: arbitror in ver-
bis vltimis negatiuam deesse, *non sine ope diabol.* Sanè ex Me-
iero patet, non opinionem conuelli de maleficiorum solitis
sceleribus, sed iudicum istorum crudelitatem & iniustitiam
inauditam damnari: atque hoc arresti Parisiensis esse fun-
damentum. Quæso nonne Parisiense Parlamentum iniustè
iudicasset, nisi talium Iudicum vel Tyrannorum potius de-
creta rescidisset? Nam de quæstione nostrâ, possintne perfici
a Lamijs operâ dæmonum ea, quæ solitæ sunt fateri? id non
a Iurisconsultis, sed à Theologis; non à sæcularibus subsel-
lijs, sed ab Ecclesiasticis Tribunalibus fuit decidendum. Ha-
bentis eâ de re apud Ioann. Gersonem Paris. Cancellarium,
almæ Theologicæ Parisiorum facultatis articulos, eruditio-
ne & veritate plenos, nobis fauentes. Accipite & aliud gra-
tissimum Curiæ Spiritualis Treuerorum iudicium.

Denique quia mentio à me facta *sup. sect. 4. indicio 2.* Losei
Callidij, qui librum in Lamiarum Patrocinium cõscriptum,
mille machinis conatus fuit in publicum protrudere; & me-
tuunt nonnulli, ne tandem cacodæmon aliquis id perficiat;
dixi pro antidoto PALINODIAM eius adscribendam, cuius
authenticum & originale (vt vocant) exemplum est penes
pium & honestissimum virum, I. V. Licent. Ioannem Ba-
rium (cuius studium atque zelus contra nefariam hanc
heresim Deum aliquando remuneratorem experietur) ab eo
acceptum transsumptum fidi Notarii manu est huiusmodi.

* *Non sem-per ergo in hircinâ.*

Ego *Cornelius Loseus Callidius* Goudæ oppido Hollandiæ natus, nunc ob tractatus aliquot de verâ & falsâ Magiâ, sine scitu & permissione superiorũ huius loci, temerè & præsumptuosè scriptos, à me communicatos, deinde ad imprimendũ Coloniâ missos; in *Imperiali Monasterio S. Maximini propè Treuiros*, ex mandato Reuerend. ac Illustriss. Domini Nuncij Apostolici, Domini *Octauij Tricaricensis Episcopi*, arrestatus atque detentus: cùm certò sim informatus in supradictis libris, necnon in Epistolis quibusdam meis, eadem de re ad clerum & Senatũ Treuirensem, aliosque clam missis (ad impediendã executionem Iustitiæ, contra Magos & veneficas) contineri multos articulos, qui non solum erronei sunt & scandalosi, sed etiam suspecti de hæresi, crimenque læsæ Maiestatis sapiant, vtpote seditiosi & temerarij, cõtra communem Doctorum Theologorum sententiã, decisiones ac bullas summorũ Pontificum, contra praxim & statuta legesque magistratuũ ac iudiciorum, tum huius Archidiocesis Treuirensis, tum aliarum Prouinciarum & Principatuum: idcirco eosdem articulos, prout ordine hic subnectuntur, reuoco, damno, reijcio, & pro non dictis atque assertis à me haberi volo.

1. Inprimis reuoco, dãno, reijcio ac improbo (quo dispersis scriptis verbisque pertinaciter apud multos asserui, quodque tanquam huius disputationis meæ caput ac palmarium esse volui) nimirũ phantasticam esse, & tanquã superstitionẽ vanam pro figmentis habendã, quę de corporali magorũ & sagarum euectione siue translatione scribuntur: tum quod hæreticam prauitatem prorsùs subolear; tũ quod seditionibus hæc opinio admixta, proindeque lęsæ Maiestatis crimen sapiat.

2. Nam (quod secũdo loco reuoco) missis ad diuersos cõlitteris, contra magistratum pertinaciter absque solidis rationibus diuulgaui, cursum magicum fallum esse & imaginarium; asserendo insuper torturæ acerbitate miseras cogi ea fiteri quæ nunquam fecerunt, durâ lanienâ sanguinem innoxium fundi, nouâ alchimiâ ex humano sanguine aurum & argentum elici.

3. Ex

3. Ex quibus & id genus alijs, partim in vulgus per priuatas colloquia, partim diuersis ad vtrumq; magistratum datis epistolis, superiores ac Iudices apud subditos Tyrannidis notaui.

4. Et consequenter cùm Reuerendissimus & Illustrissimus Archiepiscopus & Princeps Elector Treuir. non solum magos & sagas in suâ dioceſi supplicijs dignis affici sinat, sed etiam leges de ordine sumptibusque iudiciarijs maleficarum ediderit, inconsultâ temeritate præfatum Electorem Treuirensem Tyrannidis tacitè insimulaui.

5. Reuoco præterea ac damno conclusiones hasce meas; non esse maleficos, qui Deo abrenuncient, dæmoni cultum exhibeant, tempestates inducant operâ Diaboli, & similia opera perpetrant, sed omnia esse somnia.

6. Adhæc magiam non dici maleficium, nec magos maleficos, & locum *Exod. XXII.* (MALEFICOS NON PATIERIS VIVERE) intelligi de ijs, qui veneno naturali naturaliter applicato occidant.

7. Pactum nullum esse, nec existere posse inter dæmonem & hominem.

8. Dæmones non assumere corpora.

9. Vitam *Hilarion.* à D. *Hieron.* scriptã non esse authenticã.

10. Nullum concubitum dæmonis cum homine.

11. Nec dæmones nec magos posse tempestates, pluuias, grandinẽ &c. ciere, & mera esse somnia, quę de his dicuntur.

12. Spiritus & formam à materiâ separatam posse videri ab homine.

13. Temerarium esse adfirmare, quod quidquid dęmones possunt etiam magi possint eorum operâ.

14. Sententiam illam, quod dæmon superior inferiorem possit expellere, esse erroneam, & inferre iniuriam CHRISTO. Luc. XI.

15. Pontifices in suis bullis non dicere, quod Magi & Maleſici talia opera (vt supradictum est) perpetrent.

16. Pontifices Romanos dedisse facultatem inquirendi in maleficos; ne, si contra fecissent, fictè magię insimularentur,

quemadmodum antecessores eorum aliquot verè magiæ fue-
runt insimulati.

Has omnes & singulas assertiones cum plurimis calumnijs
mendacijs & sycophantijs, in magistratus tam sæculares quã
Ecclesiasticos, petulanter & inuerecundè, falsoque profulis;
quibus scripta mea de magicis scatent; expressè, scienterque
condemno, reuoco, atque reijcio: veniã de commissis à Deo
& superioribus obnixè petens, & sanctè promittens, quod in
posterum nihil horũ docebo, promulgabo, defendã, vel asse-
rã, nec verbo, nec scriptis, per me vel alios, quocũq; locorum
me venire contigerit. Si contra fecero, subiicio me exinde
provt ex nunc omnibus pœnis iuris contra relapsos hæreti-
cos, refractarios, seditiosos, reos læsæ Maiestatis, iniuriosos,
sycophantas publicè conuictos, necnon & in periuros statu-
tas. Submitto me quoque correctioni arbitrariæ, tam Ap
chiepiscopi Treuirensis, quam aliorum quorumcunque ma
gistratuum, sub quibus me degere contigerit, quique de mea
relapsu & violatã fide certiores facti fuerint, vt me pro mere
tis puniant in honore ac famã, bonis ac corpore.

In quorum omnium fidem hanc meam præfatorum arti-
culorum reuocationem propriã manu subscripsi, in præsen-
tiã Notarii & testium.

Sic subscriptum,

CORNELIVS LOOSEVS CALLIDIVS.

Et denuo subscriptum.

Acta sunt hæc *in Imperiali Monasterij S. Maximini ex-*
tra prope Treuirim *in Stubã Abbatiali*, ibidem coram Reue-
rendissimo, Reuerendis, Venerabilibus & eximiis Dominis
Domino *Petro Binsfeldio* Episcopo Azotensi, Reuerendis
mi Archiepiscopi Treuir. Domini nostri clementiss. in spi
tualibus Vicario generali, & *Reinero* dicti Monasterii Abbate
Bartholomeo Bodegemio Delpho I.V.L. Curiæ Eccleſiasticæ
Treuir. Officiali, *Georgio Helffenstenio* SS. Theolog. Doct
Ecclesiæ Collegiatæ S. Simeonis, in ciuitate Treuiren. De-
cano,

cano, & *Ioanne Colmanno* I.V. Doctore, dictæ Ecclesiæ Ca-
nonico, & curiæ Treuir. sigillifero &c. *sub anno Domini 1592.*
more Treuir. die Lunæ 15. mensis Martij in præsentiã mei Nota-
rij infrascripti, & honestorum *Nicolai Dolert, & Danielis Maier*
Reuerendi Domini Abbatis respectiuè secretarij & scribæ,
testium ad hoc specialiter vocatorum & rogatorum.

Subscriptum

ADAMVS HEC Tectonius, Notarius.

Et inferius;

Collatum cum suo originali repertum concordari per
me infrascriptum Secretarium oppidi Antverpiensis.

G. KIEFFEL.

Habetis integram PALINODIAM: postea tamen iterum
Bruxellæ vicepastorem agens in Ecclesia S. Mariæ de Capel-
la accusatus fuit de relapsu, & post diuturnum carcerem di-
missus; & (vt pertinacem dementiam intelligas) tertiam ac-
cusationẽ denuo suspectus morte præreptus euasit; sed (quod
dolendum) non paucos, homines tamen Physiologiæ &
Theologiæ solidæ, non satis gnaros, stoliditatis huius reliquit
sectatores. Qui vtinam saperent, & quam temerarium atque
noxium sit, Ecclesiæ iudicio, vnius Wieri hæretici deliria
præferre, tandem seriò intelligerent.

FINIS.

SVMMA

Universidad de Deusto
Biblioteca

MAGICARVM DISQVISITIONVM;

QVI EST,

DE OFFICIO CONFESSARII.

CAP. I. *De officio confessarij, quâ iudex est.* A

Sect. 1. Peccatorum catalogus quæ illi inuestigãda.

Quæ ex primo libro. Quæ ex 2. libro, Quæ ex 3. Quæ ex 4. & 5. B

Sect. 2. De sigillo confessionis in hac materiâ.

Quid quoad delictũ commissum? C de promisso secreti sigillo.

Quid quoad delicta committenda? refutati quidam Iurisconsulti.

& vtrum quis possit vti ad prudentem gubernationem scientiâ in confessione acceptâ.

Quomodo se debeat gerere cum complice cuius per confessionem socij peccatum cognouit?

Quid respondendum iudicibus à confessario.

Quomodo iudex aliquid cognoscat sub sigillo confessionis, & illud teneatur seruare.

Casus quibus licet reuelare sub sigillo accepta.

De licentiâ reuelandi multa.

De eo qui etiam extra confessionem idem cognouit. De pœnâ reuelantis.

Sect. 3. De modo confessionis.

Quæ obseruanda in interrogatorijs? D

Quæ in animi præparatione necessaria? E

A quo sententia intimanda?

Quãdo cõfessarius debeat adire reũ?

An confessarius præsens esse debeat ad bancum?

Vtrum possit confessarius petere, vt sacculus puluereus collo rei appẽdatur, vt stranguletur prius &c.

Quomodo procuranda contritio?

Quæ ad eã solita occurrere impedimenta, quomodo remoueri queant?

An signum impœnitentiæ certum sit, non posse lacrymari? disputatur de hoc signo, & iudicum quorundam opinio refellitur.

De obligatione restitutionis in hoc crimine.

De absolutione, quædam particularia. Exemplum mirabile mulierculæ Aquitanæ, ex Florimundo Remondo, Missæ Sacrificium dæmon quomodo æmuletur.

Quid reseruatum in hoc crimine.

Vtrum mendicantibus religiosis liceat absoluere ab hoc crimine, quando Episcopi illud sibi reseruarunt? Respondetur argumentis Vivaldi & cuiusdam recentioris.

CAP. II. *De officio confessarij, quod medium est.*

Anacephaleosis remediorum.

Sect. 1. De remedijs superstitiosis.

Quæst. 1. De exemplis superstitiosarum curationum, siue magicorũ remediorum.

Chaldæorum Mnusiris. Hebræorum Thephilim & alia huiusmodi.

Paracelsi remedia impia proponuntur.

De imaginibus superstitiosis. de incisione arboris. de collocatione in foco. de nominibus Ephesijs. de conuicijs & blasphemijs. de exagoge Paracelsi. de quodam exemplo mirro, quod refert Grillandus. de cranum mactatione. Gallicantus, an & quopacto maleficia possit dissipare?

De lotione matutinâ manuũ & faciei.

De lotio humano, veterum sententia.

Exemplum Pharaonis Regis Ægyptij. aliud ex Martyrio S. Luciæ. Qui

Qui περιελαυνόμενοι, γυρτιῶται, & B ἀλφιτοπῶλαι, in synodo Trullana, quid sint.

De gestatoribus galeæ seu amnij inferis. Exemplum subulci sortilegi cuius porcos diabolus custodiebat.

De alio opilione Traiectensi.

Porcij, Varronis, & Constantini varia remedia. de Marsilij Ficini quodam libro periculoso.

De Cicorij radice effodiendâ. de crine vel dente euulso abijciendis.

De anulis confringendis. de Sereni Amonitione. de nominis mutatione contra Laur. Ananiam.

De furto vel furto sublatis rebus maleficij domo. de crepidis, laciniis &c. de canibus, equis, stricti gladij circumductione.

Virgilij locus & exempla varia. De Superstitio opinari non futura remedia, si priùs confessarius vel medicus fuerit adhibitus. C

Quomodo debeat maleficia prius libertati restituere. De scopis in ostio ponendis. De acubus aut crinibus in ollam coquendis.

De cogendis sagis per minas, vim, & tormenta. Quod soleant in alios sortes transferre, probatur exemplis. Horatij & Senecæ loca. Remedium Salisberiensis, & alia sacrilega.

Semper dæmon in his lucratur, & D quomodo. Exemplis probatur translatio mali in alios.

Quodam futilibus planè dæmonem irretiri. probatur exemplo stultæ & vetulæ. Examinata quædam Nicolai Cardinalis Cusani.

Quæst. II. An liceat remedium petere à maleficis.

Quod non liceat iure ciuili malefi- E cijs vti in bonum finem, contra multos. Leonis Imp. Constitutio, qua abrogata lex Constantini, eadem explicata. Ecclesiasticâ lege idem prohibitum esse. Locus ad Rom. 3. v. 8.

Non posse cogi maleficas vt benedicant. Et de hac benedictione inquisitum. Articulus Parisiensis. dictum impium Paracelsi. Remigij sententia reiecta. F

An liceat tollere maleficium per res superstitiosas? An liceat per vana remedia tollere? Discutitur exemplũ Sum. Rosellæ.

Contra Aureolum nõ licere à malefico parato petere vt maleficium tollat maleficio? Exemplum Nideri. G

Soluuntur argumenta Remigij.

Explicantur l. nullus. C. de malefic. & locus Photij in Nomocanone.

Potest maleficus induci vt per modum licitum tollat maleficium. Et induci potest tam precibus quam coactione, contra Remigium. & examinatur dictum Brianzoni, quod liceat hoc petere ab ipso Diabolo.

An liceat petere vt tollat ab alio, quam ab auctore met maleficij? H

Quid quando dubito an sit sublaturus per maleficium?

Praxis qua in hac re vsus B. Theodorus. Quibus verberibus cogere liceat? Quando sit necessaria cautela Caietani? Exemplum S. Godoleuę, quæ vsa hac cautela.

Alia cautela noua petere quo vsurus sit remedio? Praxis & vsus huius cautelæ.

Quæst. III. An liceat maleficium destruere, vt, eo destructo, seu sublato signo, Diabolus nocere desinat? I

De his signis, qualia esse soleant; exemplum de serâ clausa. Status quæstionis.

Argumenta sententiæ negatiuæ

(Non licere) Ioannis Hesselij.
Sententia communis affirmatiua (licere) explicatur, & fusè probatur. Auctores huius sententiæ, qui & quales. K
Exempla eorum, qui hac vsi. Examinantur singuli actus, qui possunt interuenire. L
Dissoluuntur argumenta omnia primæ sententiæ. Quem effectum à dæmone liceat exspectare? Quomodo quis vetetur declinare ad Magos? Quod teneâtur malefici signum positum tollere? Aliquando non absoluendus nisi faciat. M
De sagarum depilatione. Quomodo intelligendum dictum IESV CHRISTI? hoc genus non ejicitur, nisi in oratione & ieiunio. De exemplo S. Hilarionis. Explic. ca. si per sortiarias. 33. q. 1. Quomodo Diabolus est alligatus signis?
Sect. 2. De remedijs naturalibus contra maleficia.
De remedijs plerisque N. L. vt de baaras. de hyperico. de thapsia, rhâno, spina, verbasco & simil. N
De remediis ex lupi corpore, item ex hyenâ, ex catulo nigro. ex dromadâ, ex mustelâ. ex Leone, ex pardo. ex asino siluestri, domesticoque. ex allijs. ex hydrargyro. ex adamante. ex Chrysolitho. ex corallio, ex gagate. ex iaspide, ex onyche, ex sardio. ex Cameleonte. ex asino. Quomodo hæc possint prodesse ex sententiâ Theologorum.
Quando maleficia naturalibus remedijs tolli possint, quando nô possint? Explicat cap vlt. 26. q. 7.
Sect. 3. De remedijs supranaturalibus, diuinis, seu Ecclesiasticis.
Primum vera & viua fides. obseruatio mandatorum Dei. Exempla Petri Iudicis. D. Antonij, feminæ Christianæ apud Epiphan. & alterius in vitâ S. Cipriani, & alia quædam. O
2. Legitimus in Ecclesiâ Catholicâ Sacramentorum vsus.
De *Baptismo*, Exempla Tyridatis Armeniæ Regis. item aliud de Chaum Regis Tartarorum filiolo.
De *Confirmatione*. Ex Lactantio probatur, & exemplo Iuliani Apostatæ apud Prudentium.
De *confessione* seu exomologesi. varia narrantur exempla, Bedæ, Iannis Diaconi, & Petri Cluniacensis, & Ioann Cæsarij. Item ex Theodorico de Appoldiâ. Metaphrastæ, & Lisiardo.
Nota autem hic duo exempla de efficaciâ recitatæ Salutationis Angelicæ. Explicatum consilium B. Catharinæ Sueticæ.
De Venerabilis Eucharistiæ vi. Exempla, vnum Eremitæ apud Cassianum. Puellæ Arabæ apud B. Prosperum. Vxoris cuiusdam à D. Bernardo. alterius similia nostro tempore in Picardiâ. alterius à S. Auxentio. item aliud in Indijs frequens. ité in Gallijs tempore Albigeensium. item aliud in Teuthoniâ (Et nota Lector Magica hæreticorum miracula.) Aliud simile ferè in Alpibus Rhætiæ. item aliud de visione Prædicatorum Neapoli in conuentu S. Dominici. & aliud Salernitanum recentius. item aliud D. Macarij.
De missæ Sacrificio.
Exemplum Hesperij apud D. Augustinum.
aliud D. Bernardi. aliud D. Theodori. confessio sagarum, & ratio quotam lôgas in Catholicorum templo ante meridiem moras trahant.
De oleo mistmorum. Exempla
Exempla beatorum: Sacerdotis apud Bedam. Theodosij monachi. Launomari. Parthenij. Auxentij Archimâdritę. VVinvvaloci. Eutychij Patriarchæ. Paterni Abrincensis.
Quæ petitio Sanctorum hominu auxilio. Cur hoc remedium minus hodie frequens, quam olim? Erant diuersi generis, & isti Sancti. Exempla S. Macarij vtriusque, Cuthberti, Basilij, Paphnutij, Eugendi, aliorum Thaumaturgi. Paulli simplicis, Theodori, & Vrsmari. X
De exorcismo Ecclesiastico. Antiquitas ordinis exorcistarum. Fuit quidam veteres in exorcismo adhiberi soliti. Nomen dæmonis pellendi, cibi soliti exorcisari. cauendum à ladicris sermonibus, probatur exemplo. Serium exemplum S. Vrsmari. in quo notandæ eædem ante octingentos annos, quæ nunc circumstantiæ. Exempla S. Adelelini, & S. Maurilij. Cur exorcismus aliquando sit irritus? Contra quæ velut remedia non soleat prodesse, ex Toletano. Y
De operibus satisfactorijs. Z
De eleemosina. De ieiunio, exempla S. Auxentij & S. Procopij.
De Oratione. 1. de communi Ecclesiæ, 2. de priuatâ in his præcipua symbolum Apostolicum & oratio Dominica. Item Rosarium, & Litaniæ.
Comprobatur nomen IESV Saluatoris, & CHRISTI, & Sanctorum. Exempla & auctoritates Patrum reperiuntur. Nomen MARIÆ virginis. tria exempla. Auxilium Angeli Custodis. S. Gouladuch. AA
Signaculum Sanctæ Crucis. Probatur testimonijs & exemplis plurimis, quę propter multitudinem hîc in summario omittuntur.
Mos Sanctorum, tegendi miracula, additis aliquibus rebus naturalibus, BB
8. Sanctorum reliquiæ. CC
Probatur plurimis auctoritatibus. & exemplis, vt S. Philippi, S. Dympnæ in Brabâtiâ, & plurimorum aliorum. honorandi Sancti peregrinationibus & donarijs. Cauendum à superstitioso eorum cultu. quem odêre, vt probatur exemplo quodâ S. Glyceriæ.
9. De aquâ benedictâ. DD
Antiquitas huius ritus. Efficacitas probatur varijs exemplis.
Et præcipua quædam, contra spectrũ Apameense. & contra aliud Tentaêdium lapides iaciens. & D. Huberti. &c. VVieri impudens siue mendacium, siue calumnia.
10. Res aliæ benedictæ ritu Catholico. EE
De agnis Dei. De cereis & sale benedicto. De pane benedicto. antiquitas ritus. exempla quædam.
11. Pia amuleta collo suspensa.
Quæ requirantur ne sint superstitiosa?
12. Pulsatio campanarum. FF
Experientia quotidiana. Exemplum mirabile ex Petro Cluniacensi. confessiones maleficarum.
Cauendum à duobus Lamiarũ mendacijs, vt illic. Refellitur vulgi opinio de campanarum baptismo. Hæreticorum stropha quotidiana.
Capitularis Caroli Magni locus explicatus.
Benedictioni aliquando tributũ nomen baptismi, vt apud Iuonem, Carnutensem.
Benedictionis Campanarum ritus defensus contra hæreticos.
De efficacitate earum contra dæmones in quo hæc sit sita? Petri Mexiæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

error. Cur hęc remedia non semper efficacia? GG

CAP. III. *Quorundam remediorum Ecclesiasticorum, cõtra calumnias hæreticorum; maxime Georg. Godelmanni, defensio.*

Quidam non Iurisconsulti sed rabulæ in cerimonias petulantes. A

Defensi exorcismi Ecclesię Catholicæ. Ostenditur ineptia & imperitia aduersarij. Colliguntur multa eius mendacia. Ostenditur in Exorcismo nihil magicum reperiri. B

Singillatim omnes eius ritus probantur & explicantur.

Defensio salis benedicti. mendacia aduersarij & fraus. Defensio *aquæ benedictæ.* Benedictiones herbarum. C

Noua iterum aduersarij mendacia.

Defensio Agnorum Dei. Alia iterum mendacia. Defenditur benedictio balsami & olei. Ineptia aduersarij formulam dicentis esse Magicam detegitur. D

Verbum exorciso, & vsus defenditur. Vsi eo Apostoli. Cur nõ Christus? baptismo peccata remitti.

Defenditur Extrema vnctio, & benedictio olei infirmorum. E

Smidelini & Lerchemeri væsana cõtitia.

Ex antiquitate probatur benedictiones variarum rerum. Herbarum seu fructuum. Aquæ benedictæ. Chrismatis. Panis & salis.

Quæ vis sit rerum Sacramentalium.

Aliud iterum mendacium. Iuxta alia & alia.

Respondetur argumentis quibusdam Godelmanni. Ostenditur exorcistarum ordinem in Ecclesia olim fuisse. D. Clementis Rom. locus explicatus.

Defenditur cultus Venerabilis Eucharistiæ, & in eâ esse verum corpus Saluatoris Nostri. Ostenditur nihil in consecratione nec cultu Magicum esse.

Contra Ioseph. Scaligerum defenditur, opera D. Dionysio Areopagitæ ascripta non esse Pseudepigrapha.

Superbia eius ante oculos ponitur ipsius met verbis, & monetur resipiscere, seque deinceps gerere modestiùs, & sapere humiliùs.

Monita quædam pro Confessariis & pœnitentibus.

MARTINI

MARTINI DELRII,

SOCIETATIS IESV PRESBYTERI,

DISQVISITIONVM MAGICARVM.

LIBER VI.

QVI EST, DE OFFICIO CONFESSARII.

A QVVM duplicem personam gerat confessarius, iudicis & medici; facilè intelligitur vtriusque munere fungi debere. Iudicis quidem personam sustinet, quando confessiones excipit, tantum: tum enim Dei vices gerit in ligando & absoluendo; Medici gerit non tum solummodò, sed etiam extra tribunal illud poli; quando consulitur; idque vel à reis, vel à læsis, vel à iustitiæ exsecutoribus, & administris, vel denique ab alijs quibuslibet. De duplici hoc officio nunc nobis agendum.

CAPVT I.

De officio Confessarij, quâ Iudex est.

AD Iudicem pertinet nosse delicta, & de illis in foro suo iudicare. vt ea cognoscat iudex; operepretium fuerit principiò hîc quasi in tabellâ seu breuiculo, ante oculos ponere, quæ in quinque præcedentibus libris peccata, seu delicta, noster iudex debeat animaduertere, & explorare; vt, cũ necesse, reum iuuet interrogando.

SECTIO I.

1 Ex *Primi* itaque *libri Proloquio*, discet; licere examinare hæreticos, an sint etiam magi seu malefici.

Ex 1. & 2. cap. discet, discernere superstitionis & Magię species.

Ex c. 3. discet. qui libri ratione magiæ prohibiti sunt.
q.1. quantum astrorum influxui citra errorem possit tribui?
q.2. vitare errores malè Christianorum circa complexionis temperamentum.
q.3. errores vitare circa vim imaginandi.
q.4. Quid sentiendum de sanatione per aspectum, contactum, vocem. de salutatoribus, de gentilibus S. Paulli & Sanctæ Catarinæ, & similibus circumforaneis, & de curationibus militaribus &c. & quæ in hac re peccata interuenire soleant?

Ex c. 4. discet in *Princ.* quæ peccata occurrant in Magiâ naturali & artificiali.
q.1. Peccata sigillorũ & caracterum magicorũ.
q.2. magorum fraudes de Numeris, & quid tribuendum illis.
q.3. Quomodo peccetur credulitate & vsu incantationum?
q.4. Quæ amuleta seu periapta licita, quæ non?

Ex c. 5. discet. Quæ in pirotechniâ seu alchymiâ peccata reperiantur, & quo se pacto cum alchymicis confessarius gerere, & quę illos debeat interrogare? q.3. & 4.

Ex libro Secundo discitur de quibus Magi sint examinandi.

1. De artis auctore, & efficiente causâ quid sentiant? *vt habes q.2.*
2. quos habeant libros? iuxta *q.3.*
3. circa pactum, quas illi adhibuerint sollemnitates? *iuxta q.4. præcipuè litterâ E.* & hîc an sint rebaptizati &c.
4. circa effectus, an eos ediderint præstigiatorios? quia hoc est mendacium. *vide q.6. et 8.*
5. An putauerint Diabolum vera miracula facere posse? quia est error. *vide q.7.*
6. an imagines sacras inhonorarint, conspuendo, verberãdo, trahendo, mergendoue? *vt q.11.*

7. an alteri pauperiem fecerint, vel damnum dederint. in bonis fortunę? *d.q.11. et 12.*
8. an thesauros arte magicâ quæsierint, aut aliter diuitias, honores, vel victoriam à dęmone expetierint? *d.q.12.*
9. an incantarint animalia & quomodo? *q.13.*
10. an cum bestijs rem habuerint? iuxta *q.14.*
11. an cum dęmone corpus miscuerint, & quomodo? *q.15.*
12. an ad conuentus iuerint, & ibi fecerint, quæ fieri solere narrantur? *q.16.* vbi & illud notandum aliquando non cũ dæmonibus, sed exstincto lumine, promiscuè cum quouis vel quauis oblatis proximis sibi concubuerint: quod de Lamijs & maleficis Atrebatensibus anno 1459 narrat Meierus in Annal. Flandriæ.
13. Quoad lycanthropos; examinandi, an sibi dumtaxat tales videbantur, an etiam alijs? quia secundo casu adest semper pactum. *iuxta q.18.*
14. an aliquibus vsi contra vulnera ac tormenta? & quibus? *qu.21.*
15. an conati animas euocare? an conuenerint de apparendo post mortem? *vide q.26.*
16. an finxerint spectra? *q.27.*
17. an spectris cultum aliquem exhibuerint, & quem, & qualibus? an pacti cum illis aliquid fuerint, an familiaria colloquia superflua cum his habuerint? iux. *q.28.*
18. an procurauerint spectrorum apparitionem? *q.29.*
19. an exorcismis vetitis vsus? quæ adhibuerit, & quam adhibitorum vim esse putarit? an habuerit dæmonem inclusum, vel includere sit conatus? an paredrum habuerit, & sub quo pacto, quamdiu, ad quid &c. *q.30.*

Ex libro Tertio.

1. interrogent, quæ sint instrumenta quibus vsæ? nam grauius subest peccatum vnguentis, eò quòd solet præcedere anthropofagia & infanticidium. *vide q.1.*
2. an somnificum maleficium intulerint naturali medicamento,

mento, an verò accesserit sepulcri violatio, & cadaueris iniuria? *q.2.*

3. quibus philtris vsæ, an miscuerint sacramenta, aut alias res sacratas, & quas? *q.3.sect.2.*

4. an sic aliquem egerint in amentiam, occiderint, læserint? *d.sect.2.*

5 an contra philtrum sint vsi remedijs illicitis? an capti illicito amore, fecerint quæ ex suâ parte necessaria? *d.q.3.sect.3.* item quę consilia dare possit tali amore irretitis? *ibid.*

6. ob quam causam philtrum prębuerit; cælebs, an vt matrimonio iungeretur: coniugata, an vt amorem mariti recuperaret; vtrique, an ad libidinem illicitam? *q.3.sect.2.*

7. quid existimarit de fascinatione, & an aliquam fascinarint: quibus vsi remedijs vel antidotis contra fascinationem? *q.4 sect.1.*

8. an cadauera laniarint, & quæ damna venenis intulerint? quo pacto illa damna viuętibus dederint? item an aliquid defoderint, cui solâ remotione queat occurri. *d.q.4 sect.2.*

9. *In sect.3.* notet confessarius singula, vt norit distinguere in aborsu, an nocuerint iã viuo, an antè animationem: itẽ an sic distenderint prægnantem, verâ, an simulatâ prægnatione? quia priore casu accedit prolis periculum. itẽ quoties hæc facta: denique in 3. casu, an propter hanc deficcationem, fœtus fame perierit, & quot &c.

10. Attendat qui homicidæ sint excommunicati? *Sect.4.* Interroget an sagittariam exercuerit magus? an huiusmodi imagines confecerint, an baptizarint; & in quarum personarum interitum?

11. *Sect.5.& 6.* quos animi, corporisue morbos intulerint?

12. *Sect.7.* an aliquos deuouerint? & quâ imprecationis formulâ?

13. *Sect.8.* an maleficiarint aliquem ligaminibus, & ad quod tempus? item an ad euitandum vel sanandũ illud, aliquid superstitionis adhibuerint.

14. *Ex 5.q.* discet habere rationem personarum, quibus nocitum

fuit. hinc enim atrocitas peccati crescit. nam ceteris paribus contra publicam personam peccatur grauiùs, quam contra priuatam. atrocissimum quoque est omnium, necare infantulos nondum baptizatos.

Ex q.6. & 7. discet ob quę peccata maximè, quis tradatur maleficis puniendus; quibus etiam abstinendum sit ijs, qui cupiunt esse tuti, vel liberari à maleficijs.

Ex q.8. poterit confessarius proponere miseriam maleficorum, & peccati enormitatem.

Ex libri verò huius parte posteriore; discere poterit.

1. Naturam vanæ obseruantiæ. *q.1.& 3.*

2. quando, & quale sit peccatum? *q.2.*

3. modos præcipuos vanæ obseruantiæ, & ex eorum similitudine, quando in hoc peccatum quis ruerit? *q.4.sect.1.*

4. de precibus & verbis sacræ scripturæ, de ieiunijs & alijs operibus bonis, secundum se. *sect.2.*

5. de ligaturis & periammatis. *sect.3.*

6. de obseruatione ominum. *sect.4.*

7. de strenis initio anni. *sect.5.*

8. quando liceat obseruare dies, quando non. *sect.6.*

9. quæ sint licita media sanandorum morborum, & quæ non, & de militari vulnerum curatione. *sect.7.*

10. fundamenta vanarum obseruationũ quę adhibentur ex S. S. &c. refutata. Quod est necessarium scitu, vt idiotis possit persuaderi, esse impia illa, quę habẽt pro pijs. *sect.8.*

De formulâ, si Deus incarnatus &c.
Dæmonũ ministerio an ad bonũ liceat vti.
De rythmo seu versu.
De ritibus & cærimonijs quæ adhibitæ.
De dubio in quo benignior sequẽda sit interpretatio, tã de dubio personę, quã rei.

} Contra Felicem Malleolum Tigurinum.

11. Ex formulis positis *in sect.9.* futurum ei non difficile, iudicium ferre; de ceteris, quæ sunt innumeræ, & in singulis locis diuersæ; sed in ipsâ ratione formali superstitionis conueniunt.

Ex Libro Quarto.

1. Discet naturam prophetiæ. & quando sit peccatum prophetæ, non credere inspirationi. *c.1.q.1.& 2.*

2. Quibus instructum esse oporteat ad dandum consilium in reuelationibus? qui abusus & errata hîc possint accidere ex parte confessarij; quæ ex parte habentis reuelationem? quomodo fraudes & peccata huiusmodi deprehendantur? de scrutandâ intentione. *q.3.*

3. Regulas discet ad cognoscendum quando peccẽt astrologi & similes diuinatores. quando sors, omen, vel signi petitio sit licita. *c.2.q.3.*

4. Qualiter peccent diuinatione vtentes, & quæ excusent vel minuant peccatum. *q.4.*

5. Quale peccatum sit oracula dæmonum consulere? *q. 6. sect. 1.*

6. In necromantiâ quibus vsæ medijs seu instrumentis, quorum ratione potest accedere infanticidium, & similia peccata. *Sect.2.*

7. *Ex seqq. sectionibus* discet species diuinationis cum pacto expresso. In specie quoque illarum vltimâ de oculi excussione, nota incidere in obligationem restituendi, ratione damni iniustè illati.

8. *in q.7.* discet varias species pacti impliciti; ex quibus poterit decidere casus similes, vt de saltantibus per pyras, de asseruantibus ἄμνιον, de ferentibus amethystum vt somniem, de offerentibus candelam S. Antonio vt furem indicet; & in quibusdam potest accedere obligatio famæ restituendæ, vt in Parthenomantiâ.

9. quomodo liceat niti ominibus, prodigijs & portentis? quando peccetur in huiusmodi obseruandis? *sect.2.*

10. Quando sit sors diuinatoria & prohibita? maximè de illâ quæ fit per inspectionem libri sacri. *sect.3.*

11. Ad naturam peccati huius intelligendam planè necessaria est. *sect. 4.*

12. Discet peccata astrologorum, Genethliacorum, & ceterorum

terorum iudiciariorum etiam medicorum & chirurgorum. *cap.3.q 1.*

13. Quæ liceat diuinare ex elementis & mixtis insensilibus, vt cometis, halonibus &c. quæ non? *q.2.*

14. Quid liceat medicis diuinare. *q.3.*

15. Quando peccent physiognomi? *q.4.*

16. Quale peccatum sit chiromantia? *q.5.*

17. Quæ somnia licet obseruare & interpretationem quærere? *q.6.* In fine quæstionis habebit exemplum faciendæ in similibus disquisitionis.

18. Quæ occurrant hodie peccata in sorte diuisoriâ, & quibus casibus sit licita? *c.4.q.1.*

19. Quæ peccata contingant in contractu sortis, quem vocant ollę seu Lotheryæ? quæ quoad venditorem, quæ quoad emptores, quæ quoad ministros seu assistentes, quę quoad temp. vel Principem? *q.2.*

20. Quæ peccata sint canonicę purgationis: an quis eam cum mendacio vsurpariti? *q.3.*

21. An vsus sit vulgaribus purgationibus interroget; tam fauendo quam exigendo. Notet quæ dicta de prouocatione ad diuinum iudicium; quomodo in eâ peccetur: item de duello publico & priuato propter adiunctam excommunicationem: & notet quæ ad explicationem censurę illius hîc addita. *Sect.1.& 2.*

22. De peccatis purgationum variarum per ignem Sect.3.

23. Peccata probationis aquæ frigidę vel feruentis *sect.4.*

24. discet, cur & quomodo peccet iudex probatione illâ vulgari, qua sagæ in aquam proiectę creduntur supernatare: & quid respondendum nitentibus consuetudine seu corruptelâ quorumdam iudicum. *q.5.*

25. Notet quæ hîc dicuntur, vt communia omnibus vulgaribus purgationibus.

26. Item notet, quę de excusatione ex capite ignorantiæ aliquando iudices prætexunt; vt sciat quando bona intentio excusationem illis prębeat, quando verò non prębeat.

 27. Item

27. Item, quale sit peccatum error sine dolo?

28. Peccare iudices, qui, semotâ lege & ratione, arbitrij liberam plenitudinem sequuntur: & quo modo omnis iudex legi sit subiectus? *Sect. 2. litt. 1.*

29. Peccare quando canonibus non obtemperant? *sect. 3.*

30. Quando liceat signum petere? & quæ fides requisita ad editionem miraculorum?

31. Quo modo peccet torquens vel damnans eũ, cui hæc purgatio fuit adhibita? *d. sect. 3.*

33. De peccato purgantis per pondera & lancem. *q. 6.*

34. De peccato purgantis per crucem.

35. Peccata in quibusdã alijs generibus, quæ rariora. *ibid.*

Ex libro Quinto discet.

1. Quando iudex peccet arbitrando temerè circa criminis grauitatem?

2. Quando peccet minuendo vel augendo pænam legis?

3. Quem iuris ordinem contẽnendo iudex peccet? *sect. 1.*

4. Quomodo peccet in inquisitione? 1. circa corpus delicti. 2. ratione accusationis præcedentis. 3. in formâ inquisitionis. 4. quoad præcedentia indicia. 5. quoad famam præcedẽtem. 6. quoad absolutionem præcedentem. 7. quoad transactionem. 8. quoad gratiam Principis. *Sect. 2.*

5. Discet de indicijs, quæ vis præcipuorum? 2. quod iudex tenetur aliquando ad damnorum restitutionem, si nõ interrogauit de socijs. 3. quando propterea reo deneganda sit absolutio? 4. alia in hac re tam rei quam iudicis peccata. 5. peccata iudicis ex defectu indiciorum ad torturam sufficientiũ. 6. quomodo distinguenda iactantia à minis? 7. quod mens scrutanda in minantis æquiuocâ locutione. *Sect. 3.*

6. *Sect. 4.* docet vim minùs certorũ indiciorum. 2. quod ex non impedito damno iudex teneatur restituere. 3. Peccari in sortiariorum, defensione, fauore, patrocinio & occultatione. 4. qui mortaliter peccent non defendendo. 5. qui teneantur restituere.

7. discet multiplices abusus iudicum in receptione testium.

testium. *sect. 5.*

8. Peccata accusatorum, & onus restituendi. *sect. 6.*

9. varia peccata in reis comprehendendis, carcerandis, & postea ibi asseruandis. *sect. 7.*

10. multa grauia peccata circa modum torturæ, in quantitate & qualitate.

11. quosdam ritus superstitiosos contra maleficium (vt vocant vulgo) Taciturnitatis. *sect. 9.*

12. peccare iudices qui mendacio doloue reum decipiũt. *sect. 10.*

13. quando iudex peccet condemnando reum ex suâ confessione. *sect. 11.*

14. Quomodo discernẽdæ; suspicio, opinio, & præsumtio.

15. Cui possit iniungi abiuratio, & quopacto is ad eam inuitus adigi possit? *sect. 12.*

16. Varia in quibus iudices circa canonicam purgationem queant peccare. *Sect. 13.*

17. Quo modo iudex peccet, interdum etiam cum onere restituendi, eo quòd cùm deberet absolutè absoluere, tantũ absoluit reum à iudicij instantiâ? *sect. 14.*

18. Quo modo qualificanda sortilegia? item quæ sint hæreticalia, quæ non? & proinde quibus excommunicatio accedat? *sect. 15.*

19. Quando iudex peccet in pœnæ irrogatione? *sect. 16.*

20. peccata quædam propria Sacerdotum & clericorum in hac materiâ, de quibus illi inrerrogandi. *ibid.*

21. Quando iudex remittens pœnam teneatur ad restitutionem & peccet? *ibid.*

22. Peccatũ legentiũ vel retinentiũ libros Magicos. *sect. 17.*

23. An præbenda maleficis ad mortem damnatis Eucharistia, & vnctio, & quid in Eucharistiâ præbendâ sit obseruandum? *Sect. 18.*

24. Peccetne iudex sepulturam denegando? *sect. 19.*

25. Peccatum eorum qui subministrant instrumẽta necis, vt reus euadat pœnam publicam. *Ibidem.*

SECTIO II.

De Sigillo confessionis in hac materiâ.

HAnc sectionem addo, propter quorumdam confessariorum simplicitatem, & quorumdam Iudicum temeritatem atque malitiam; qui, quantum possunt, conantur ex cõfessarijs directè, indirectè ue, tum ante Rei mortem, tum post eam, exsculpere, num reus fuerit peccati illius conscius. Adeò vt alicubi audiuerim solitos quodam loco confessarios à iudice post latam sententiam mortis in reum interrogari; sitne iustè damnatus reus, necne: & religiosos quosdam, eò quòd hanc Iudicum iniquam importunitatem, vt sacrilegam, grauiore oratione repressissent, inposterum ad reos audiendos vocari desijsse. Notandum primò sigillum confessionis vim æqualem habere in omni crimine etiam maximè enormi; vt in crimine læsæ Maiestatis humanæ, & hæresis α; vnde patet falsum & erroneum esse versiculum illum vulgarem;

Est hæresis crimen, quod nec confessio celat.

Notandum 2. ex communi sententiâ, seruandum sigillum, vt ante rei mortem, sic & eò mortuo. quia moriendo ius famæ suæ non amisit: nec confessio eius propterea minùs confessio esse cæpit, quàm priùs. Notand. 3. Doctores quando cõcedunt veniam detegendi, seu narrandi aliqua accepta in confessione, nunquam loqui de expressione delicti in specie, vel personæ nominatione, sed omnes tantum agere de quadam generali reuelatione delicti, sic factâ, vt per eam nequeat ad personarum cognitionem deueniri β. Notandũ 4. aliud esse si agatur de delicto committendo, aliud si de iam commisso.

Quoad delictum commissum, inprimis est sententia quorumdam, quæ communis videtur Canonistarum γ, posse Sacerdotem delictum iam commissum reuelare, quod non in Sacramento pœnitentiæ; sed extra illud, sub promissione secreti & sigilli confessionis accepit; imò si in testem producatur, debere illud reuelare in iudicio; hęc sententia reiicitur

α *Gig. de cri. hæs. Mai. lib. 2 rub. qui accusa. pos. qu. 18. Anton. Gabrielius li. 7 conclu. vlt. n. 17. Albertin de cognosc end. assertio. Cathol. q. 25. Scot. & Ric. in 4. d 21.*

β *sic post Angelũ, Albertin, Gigi. & Gabrielẽ docuit Farinacius to. 1. q. 51. n. 110. & testibus Gomesio 3. tp. c. 13. n. 9. et Gabrielio. 8. n. 16.*

ijcitur ab alijs δ, volentibus veram esse de crimine committendo, non de crimine commisso. probabilem puto vtramque, sed posteriorem esse tutiorem: in rigore quidem, qui se obligat sub secreto tali, æquè se obligat quoad commissa & committenda; sed censetur Ecclesia propter publicum bonum, velle irritare promissionem illam quo ad crimen committendum; qui fauor boni publici cessat ordinariè, quoad crimen commissum. ideo si graue damnum inferretur celatione illius criminis commissi; teneri tum quoque illud sic reuelari fatentur Menoch. & Farinacius doctiss. duo Iurisconsulti. Sanè promissio illa sub secreto sigilli facere nequit, vt quod sigillum non est, id tale fiat: sed obligat solummodò fiore promissionum aliarum de secreto seruando: quarum vise in detrimentum reip. contra æquum & bonum nequit porrigere. Quoad delicta committenda quando quis non vult abstinere aut se emendare sed crimen statuit perficere fatentur nonnulli Iuristæ, qui censuerint, ea posse à confessario reuelari ε. hæc sententia periculosa est, & retrahit homines a confessione. Excusari possent auctores eius si dumtaxat locuti fore nt, de eo qui specie confitentis accederet, reuerâ tamen non haberet animum confitendi, sed vel consilij petendi tantum, vel decipiendi confessarium aut pertrahendi in societatem criminis, tunc enim non est verum sigillum, nec res sub sigillo credita. Quod si quis animo confitendi accederet, seque clauibus subijciendi, & absolutionem consequẽdi, & sic, confessionis sigillo rem subijceret: sequenda omnino communis opinio cõtraria, quæ pluribus Iurisctis & Theologis placuit, non esse tum licitum detegere, ne reip. quidem proditionem ζ. Hanc sententiam limitant, primò quoad veram reuelationem: volunt enim posse Sacerdotem tunc ipsos confitentes diligenter monere, vt abstineant & obuient; tum etiam monere magistratus, & Episcopum vt super gregem suum vigilent, ciuitatem custodiant, & similia, quibus & malo subueniatur, & confessio non reueletur η. 2. limitant, si pœnitens habeat socios complices, & ipse quidem pœniteat, & emen-

δ *Menochius lib. 1. de præsumpt. q 89. n. 17 & Farinacius 8. n. 115.*

ε *post Innoc. & Abbat. Gabrielius d. conc. vlt. n. 7. Menoch. de arbitrar. cas. 130. n. 21*

ζ *D. Tho. Sot. Richard. & comm. Theologi. vide Nanarr. in c. sacerdos n. 110. & seq. Farin. multos citat iuristas, sed videtur non satis rem assecutus.*

η *Ex D. Thomâ, Augustino ad Angl. vers. che hai tradito la tua patria. post. nu. 18.*

& emendationem spondeat; indicat tamen adhuc esse periculum, ne per complices ipso desistente scelus committatur: tunc enim putant; vt occurratur damno futuro, posse Sacerdotem reuelare delictum futurum, etiam confitente non consentiente θ. 3. limitant multi Iuristę si pæniteat pœnitentem, & velit se emendare ac desistere; quod si nolit desistere, nec obuiare vt potest, sed perficere mauult: tunc inquiunt non teneri sacerdotem ad sigillum, quæ putatur communior sententia canonistarum ι. fundamentum eorum est, quia non putant hanc esse veram confessionem, nec sigillo hîc locum esse. Sed falluntur, quia vera confessio est, si animum accedentis & confitentis consideres; licet non sit perfecta confessio & valida. Et ad hoc vt quis sigilli secreto ligetur, nihil necesse est (quod benè docuit Nauarrus) confessionem esse perfectam & validam. si hoc enim requireretur, quanta quæso porta panderetur malis Sacerdotibus, ad reuelanda secreta: quibus sufficeret minima aliqua causa denegandæ absolutionis? sed satis est, si pœnitens animo accedat confitendi, seque clauibus subijciendi, vt absolutionem consequatur, & cum hoc animo sincerè peccata narret, ac numeratò proponat, nihil quod meminerit, sitque dicendum prætermittens sponte suâ: obligatus enim hoc ipso manet Sacerdos ad sigillum seruandum: nec æquitas aut religio sacramenti huius patitur, vt qui fidem habuit, suaque arcana credidit confessario, vllâ ex causâ decipiatur. sunt enim permulti, qui licet animo sint satis præparato & forti ad confitendum; infirmiores tamen adhuc se putant quàm vt queant abstinere, & imaginariâ quadam necessitate se trahi raptarique ad perficiendum putent; quod dolent tamen se non penitùs abominari, & à Deo postulant vires roburque sibi ad hoc præstari; & ignosci infirmitati suæ. Quare tertia hæc limitatio meritò à Theologis plerisque hodie exploditur: & miror Farinacium eam amplexum; cum meritò D. Thom. paulloante fuerit secutus.

θ *sic post alios quos allegant Angel. & Gygas 8. & Farinac. sup. nu. 101.*

ι *vt Innocen. Abbas. Ancharan. & qui eos seqq. Gabriel. & Menoch. 3. Gig. 3. q 18. Augustin. ad Ang. 3. Bonacossa p. 1. comm. opin. vers. sacerdos non potest reuelare.*

Quoad 2. limitationem, simul & primam, dependent à quæ-

quæstione V. *Sacerdos possit vti aliquando scientiâ ex confessione partâ, saltem ad gubernationē & mala imminentia auertenda.* vbi gratia, confitetur maleficus se vel alium posuisse pulueres, vel quid aliud sub tali limine; & nisi tollantur, domum comburendam, Principem interiturum, quotquot vrbem ingredientur egredienturque in magnam perniciem aut periculum venturos? Qua in quæstione consentiunt omnes fere DD. paucis exceptis, licere seruatâ circumspectione vt nec directè, nec indirectè ad suspicionem peccati cōfitentis quisquam deueniat κ. Sed probabilior est contraria sententia & tutior, & magis consentanea religioni ac reuerentiæ huic Sacramento debitæ, quam tenuisse videtur Henricus Gandens. λ Tutiorem dixi, quia vt illa contraria practicetur sine periculo, tantâ & tam multiplici est opus circumspectione, vt difficile sit plerumque eam seruantem non incidere in sigilli violationem. 2. quia fauet ipsi Sacramento, cùm inuitet ad illud ipsâ silentij & arcani necessitate, & securitate ac libertate confitentium. 3. quia S. D. N. Clemens VIII. anno 1592. die 26. Maij decreto quodam præcepit superioribus regularium, vt diligentissimè caueant, ne notitiâ de peccatis in confessione habitâ ad exteriorem gubernationem vtantur. Quæ sanctio etsi liget duntaxat eos ad quos scripta; satis tamen indicat Pontifici Maxim. magis probari eam sententiam; quæ vult ita prorsùs se confessarios gerere, ac si in confessione nihil penitùs audiuissent; sibique persuadere, nullatenus humanarum rerum regimen ab hoc Sacramento dependere, vt quod ab eo quàm longissimè distat. Cùm tamen hæc prohibitio in isto casu sit iuris humani; & periculū à republicâ, vel proximis, cùm citra damnum tuum & sigilli violationem queas, propulsare, sit iuris diuini; haut dubiè caue posset incidere; quo quis teneretur hac scientiâ ad malum, quemadmodum diximus propulsandum auertendumque vti. præsertim cùm sententia illa communis sit probabilis, & nullum ius humanum valeat impedire, ne quis, cùm necessitas postulat ad malum ingens impediendum, sententiâ

κ *citant multos Scriptor. sacre. tegendi memb. 3. q 4. Nau. in d. c. Sacerdos n. 144. et seqq. d. 6. & est omnium illorum quos citaui litt. ι. & præterea Cardinalis Toleti in summ. Casuum, & Emanuelis Sa in Aphorismis.*

λ *quodlib. 8. q 29. & 31.*

tiâ probabili vtatur μ. Et hoc casu admitti posset prima illa limitatio; sed & 2. si per omnia prospiciatur & caueatur sigilli integritati. Nec enim putandum, Pontificem de huiusmodi extraordinarijs planè casibus agere voluisse; qui in religiosis congregationibus vix vnquam eueniunt.

Ex hac autem sententiâ illud sequitur, si Petrus magus mihi confitens inter circumstantias peccati complicem indicarit; isque mox mihi quoque confiteatur, sed peccatum illud sibi cum Petro commune reticeat; non posse me hac scientiâ vti, ad illum de hoc peccato examinandum; sed tantum posse me in genere inuestigare, num sit aliud quod conscientiam eius grauet, & persistêrem in silentio, teneri me simpliciter absoluere. Sequitur secundò, Non posse Sacerdotem ne metu quidem mortis proposito, cuiquam hoc crimen reuelare ν, & posse eo casu dicere nescire sese, nec de tali peccato se quidquam audiuisse. quia reuerâ non scit, nec audiuit, vt homo seu vt pars reip. Imò si mente subintelligat (scilicet, vt possim reuelare) posset dicere se hoc in confessione non audiuisse, vel reum sibi hoc confessum non fuisse, & hæc omnia posset iuramento confirmare ο. Nec potest ad reuelandum Sacerdos à quoquam cogi, nec à Papâ quidem, multo minùs à quouis alio, vt fusè docent Augustin. Berous & Hieronim. Gigas. π Quod si iudex inuenisset peccatum malefici scripto commendatum, vt id confiteretur; vel ab aliquo auscultante pænitentem, vel à sacrilego Sacerdote sigilli violatore id intellexisset; non posset iudex his testibus, nec illi scedulæ, nec ipsi Sacerdoti credere, nec propterea reum capere, vel torquere ρ: imo etiamsi iam illum condemnasset testibus conuictum; & postea intelligeret rei delationem vel accusationem ortam ex sigilli violatione, deberet damnatum absoluere & dimittere σ.

Duo denique sunt casus soli, quibus liceat reuelare in confessione audita. primus est quando pænitens Sacerdoti licentiam reuelandi concessit, consentiunt in hanc Theologi τ, & Iuristæ υ propter tex. clarum in cap. significasti de adulter.

μ Vide D.Th. in 4 dist. 3. q. 11. a. 1. ad 1. & 4.

ν C. Sacerdos de pœn. d. 6. et ibi Nauar. à n. 13. & est communis.

ο Nauar. Manual c. 8. nu. 19. communiter esse docet Gigas d. q. 18. n. 4. Gomes. de crimin. c. 13. n. 9. Mascardus lib. 1. de probation. in præfat. q. 5. nu. 51.

π Berous q. 12 n. 2. Gigas d. q. 18. n. 5.

ρ Ant. Gomes. d. nu. 9. Mascar. d. operis lib. 2. concl. 377. n. 1. & 3. Menoch. lib. 1. de præsumpt. q. 89. n. 26. & 27.

σ est communis, vide Sotũ in 4. d. 18. q. 4. a. 5.

τ Schol. in 4. d. 18. & 11.

υ in ca. Matthæus de simoniâ et in c. significasti de adulter. Farinac. nu. 111.

adulter: & quia licet pœnitenti renuntiare iuri in fauorem sibi introducto. Quidam tamen requirunt, vt hæc licentia detur extra confessionem, & rursùs tunc reus narret suum peccatum φ. Sed hoc non est necessarium, vt meliùs ceteri censent. nam si extra confessionem iterum ei narret: iam poterit ex alio capite referre, nempe iuxta limitationem sequentem. Deinde quid interest, dicatne in confessione, do tibi licentiam hoc quod modo narraui reuelandi; an post confessionem hoc dicat, & iterum narret? Veriores ergo cõditiones sunt, 1. non sufficere ratihabitionem, neque licentiam interpretatiuam; vel implicitam; sed requiri explicitam & expressam. 2. debere eam esse merè liberam & nullatenùs coactam. 3. debere subesse causam iustam & magni momenti reputa boni publici, aut corporalis vel spiritualis boni pœnitentis. Nam ioco vel ex causâ leui reuelare, etiam habitâ permissione confitentis, sacrilegium foret.

Sacerdoti verò, dicenti se licentiam à pœnitente habuisse, non semper credendum; sed dumtaxat, si & ipse bonæ sit famæ, & iureiurando id confirmet, & pœnitens ei non contradicat χ.

Secundus casus est, si sacerdos idem aliunde seu aliâ viâ extra confessionem, ante vel post eam, resciuerit: quem admittunt, in delictis committendis, Abbas & alij ψ; sed idem in commissis censent communiter Theologi ω. & ratio essi. ex id persuadet. nec enim per confessionem sacerdos amittit ius quòd antè habebat; neque id quod postea aliunde illi comparatum. Quod si amitteret, confessio vergeret in damnum publicum. nam fraudibus prtrocinaretur, & iudicia eneruaret. verbi gratia, si quis, coram duobus Sacerdotibus tantum, maleficium commisisset, & postea vtrique confiteretur. iste enim tuin nec deferri nec accusari à quoquam posset: quod quam sit reipub. pernicioſum nemo non intelligit. Cauendum tamen Sacerdoti, ne hac licentia vtatur, nisi in re grauissimâ: nam facilè scandalum sequeretur, si frequenter & in leuibus rebus eâ vteretur; item cauendum, ne quid amplius

φ post Halensem, Scot. Dur. Gabr. et Maior. in 4. d. 21.

χ Vide Mascard. de probation. conclus. 1286.

ψ Vide Augustinum de Ancona ad Ang. vbi §. & Farina. §.

ω D. Bonau. d. 21. a. 1. q. 3. Paluel. ibid. q. 3. a. 3. Sotus d. d. 18 q. 4. a. 6. Nauar. in d. cap. Sacerdos. n. 161.

pliùs dicat, quàm quod extra confessionem cognouit. Sacerdoti verò dicenti se extra confessionem id rescituisse nó credi, nisi id probet, & si non probat, extra ordinem puniendũ arbitrio iudicis communiter censent Canonistæ aa; sed hoc arbitror de sacerdote malæfamæ intelligẽdum. Nã in eo qui bonæ famæ est, putarim sufficere iusiurandum pro probatione, si testes desint: cur enim non hîc sufficiat, quod in priore casu sufficere fatentur?

aa Nau. & alij quos sequitur Mascardus c. n 5. & 6. et Farinacius §. nu. 107.

Denique, extra hos casus licitos, sacerdos reuelando violans sigilli (quod ex iure diuino positiuo fluxit) secretũ, hodie deponendus, & in carcerẽ perpetuum monasterij cuiuspiã detrudendus est. *Vide Conc. Later. c. 21. & c. omnis de pœn. & remiss. & Farinac. pract. crimin. q. 51. nu. 93.* aliquando tales inuli fuere à Pontificibus degradari & pœnâ mortis affici, & nuperrimè, exemplum ponit Felicianus. *lib. de degradat. c. 14.*

SECTIO III.

De modo confessionis.

PRæter ea quæ cõmunia sunt in hoc crimine & in ceteris, peculiariter obseruare oportet confessariũ nõnulla. Quædam pertinent ad interrogatoria: quędam ad præparationem animi: quædam ad obligationem restituendi: quędam ad absolutionem impartiendam.

Quoad interrogatoria, multa fuerunt à me dicta *sect. 1. hic* adde primò quod quia sagę vix vnquam faciunt integrã confessionem, idque dęmoni promittunt: rogandæ sunt de hac re, & sacrilegę seu mutilatę confessiones omnes repetendę: deinde vt tunc omnia prodant, inducendę bonis rationibus, vt velint: & interrogatorijs illis Sect. 1. iuuandę, vt possint. Interrogãdę quoque an ex animo renũciarint fidei. nã tunc est apostasia. an aliquid animo crediderint contra fidẽ? tunc est hęresis. an abusę rebus sacris? & est sacrilegiũ. an diabolũ adorauerint, siue in specie aliqua visilem, siue quem nõ videbant (vt testatur Meierus de sagis Atrebatensibus anno 1459.) id quãdiu in hoc crimine hęserint, an aliquãdo animo pœnitente

rint &c. propter volitiones eiusdem criminis diuersas & earũ interpolationes. 3. interrogarndæ sunt, an adhuc retineant libros aut alia magica instrumenta; quia retentis illis absolui nequeunt. 4. vtrum alios talia docuerint aut seduxerint. quia non debent absolui, nisi quantum in se est conuertere illos conentur; & si conuerti noluerint, eos ad superiores magistratúmue deferant, aut accusent. Si tamẽn confessio fiat in articulo mortis, sufficiet tum, qui præsentes fuerint in genere monere & hortari, vt à deceptione & hæresi tali recedant, sibique in posterum caueant &c. 5. videndum, vt occasiones relabendi euitentur & tollantur, v.g. si habitat, vel versatur inter maleficos; quando fieri potest, loci mutatio, & separatio disiungenda. 6. interrogandæ diligenter de veritate confessionis iudiciariæ; hortandæ, si cuncta vera, quæ dixerunt; ne mutent, sed veritatem tueantur; si falsa, vt retractent: si quos innocentes (vt fit non rarò) detulerint, eos exculpent: si quos noxios cõplices sciant nõ emẽdatos, eos deferant iudici: negse ex hac generali admonitione irregularitatis periculũ est.

Quoad animi præparationem, magna in hoc crimine confessarijs se difficultas offert. In primis cauendũ puto Iudicibus, ne reis mortis sententiam per quosuis denuncient: deligendi potiùs viri pij & prudentes, qui hoc indicent verbis prudentibus, & simul adhortentur ad bonam & seriam præparationem. docet autem, in hoc maximè crimine, experientia; non expedire eos, qui confessarij sunt futuri, ante sententiæ pronunciationem ad reos accedere, vt eorum confessionem excipiant: vix enim verum fatentur, dũ sibi timent à delatione: item docet eadem experientia, non esse vtile, imò sæpiùs noxium esse, si ipsemet confessarius mortis sententiam reo intimet. sic enim à tali nuncio vtplurimum abhorrent, vt rarò postmodũ rectas & sinceras admonitiones in animũ admittat. Illud quoque memini à me quæsitũ aliquando, An dũ in tormẽtis reus versatur, liceat vel expediat quæstioni cõfessarium interesse? scio id latrunculatòres à sacerdotibus aliquando petere: sed, impudentiores illi, an imprudentiores

istí qui faciunt, nescio. abusus est certè, propter irregularitatis multa quæ se hîc ingerunt pericula. quæ ibi necessitas cõfessarij? imò, quæ vtilitas? hortetur ad silentium? causa est cruciatus augendi. hortetur ad confessionem veritatis? mortis sententiam accelerat. absit potiùs, & fugiat à tam acerbo & ferali spectaculo sacerdos; seque contaminari putet, si propior adsistat, & oculis hauriat hanc carnificinam. fateor illud vtile futurum, si in vicino quopiam cubiculo sit; vt, si in mortis periculum reus incideret, iuuare possit celeriter, & deficienti venire suppetias. Morienti adesse confessarium necesse est, propter Diaboli insidias, qui *calcaneo insidiatur*, hoc est vltimo vitæ humanæ actui. Hic quæri audio: num liceat à iudice petere; vt, si reus viuus rogo tradendus sit exurendus; sacculus puluereus pectori appendatur, accelerandæ mortis gratiâ; vel, cum appensus est, à carnifice vt ignem illi admoueat: vel à iudice, vt strangulari iubeat eum, qui lento igne consumitur? vulgus Doctorum talem putat incidere in irregularitatis notam. Si incideret, foret ea, quam vocant, *defectum lenitatis*. at mihi hîc lenitas exuberare videtur potiùs, quam deesse: & opus meritorium puto, quodque non Sacerdotem modò, sed & quemuis Prælatum deceat maximè. non tam mors accelleratur, quàm cruciatuum finis accersitur. moriturus ille certò: agitur, ne per tot supplicia. Sed ad confessionem reuertamur.

In contritione procuranda, hoc opus hic labor est, non ex parte Dei, sed ex parte ipsius malefici, quem ordinariè duo impediunt, error, & metus. Error quidem multiplex. Nam postquam captæ sunt maleficæ, vt ipsæmet sæpè fassæ, tum Diabolus (verba sunt Grillandi α) nihil aliud satagit, nec laborat in alio, nisi in persuadendo, vt persistant in sententiâ & vsque in vitæ finem perseuerent.] adducantur licet in supplicij locum, igniſque succẽdatur, se illarum corpora, & laqueo, & flammis palam erepturum, facturumque, vt ex flammarum contactu nullum dolorem percipiant. Quod si mori illas cõtingat incendio, mortem illam cruciatus expertem fore; migratu-

α *de sortile g. q. 9. nu. 2.*

graturas ex huius vitæ miserijs absque supplicij sensu, vt in futuræ vitæ beatitudinem transferantur. illic eas dęmonibus similes fore; eodem robore, scientiâ, diuitijs, potentiâ, voluptate, quibus ipse dæmon potitur ac pollet, donandas. Sic mẽdax decipit. Alius error est, quia persuadet impossibile esse ipsis ad Deum conuerti, & veniam consequi peccatorum, propter pactum secum initum, & Dei abnegationem, aliaque quibus se contaminarunt scelera nefandissima. Sic illas, dum vel desperatione deijcit, vel spe lactat & extollit, semper conatur obdurare; vt cuncta negent, respuant confiteri, non respiceãt, nihil pæniteat deliquisse. Hîc in promptu Sacerdos habeat, & sacrę scripturæ testimonia, & Patrum sententias, & exempla omnis ęui; quibus clarè demonstret vtroque dęmonem mentiri; seriò conuersos nunquam à Deo reijci: nihil eorum, quæ pollicetur, iactatorem illum præstare posse, neque si posset velle. Grauitatem quoque criminis poterit proponere, ex circumstantijs hæresis, idololatriæ, Apostasiæ, homicidij, parricidij, rapinæ, Sodomiæ, & sacrilegij. Impænitentiæ verò istius signum idẽ Grillandus β, maximè quoad mulieres, certum esse dicit: si lacrymas nullas emittant, cùm tamen flere, gemere, suspirareque videantur, & omni conatu lacrymari conentur. Hanc ipse cum alijs Iurisconſ. verissimam notam putat, qua constet eas non verè, sed fictè tantum pœnitere. cuius rei, cùm videat se rationem nullam naturalem idoneam reddere posse; confugit ad supernaturalem, vltroque id fieri à diuinâ prouidentiâ in pœnitentiæ fauorem. Censent itaque Grillandus & socij; si saga lacrymetur, verè illam pœnitere ex animo; si non lacrymetur, fingere pœnitẽtem. Nunquam iudici auctor fuerim huic coniecturæ inniti, vt certæ vel idoneæ. Nam experientia illa, quam ex aliquibus sibi Grillandus se collegisse, fallax est & incerta: tum quia nõnunquam ipsa doloris magnitudo lacrymas deſiccet, & plane tollat, iuxta illud orchestrę γ,

β 3. n. 3.

γ *Sen. in Oed. v. 57.*

Fletuque acerbo funera & quæstu carent:
Quin ista tanti peruicax clades mali

Siccauit

Universidad de Deusto
Biblioteca

Siccauit oculos? quodque in extremis solet,
Periere lacrymæ. Solet ait,& verum est. Iam ex aduerso sæpè præ lætitiâ quidam lacrymantur, iuxta illud eiusdem ♃.

4 in Thyes.

Subitos fundunt.
Oculi fletus: nec causa subest.
Dolor an metus est? an habet lacrymas
Magna Voluptas?

Nec iuuant illum argumenta è Canonibus petita; quibus tantum probatur lacrymas esse signum pœnitentiæ, & nubis mœstæ animum obsidentis profluuium; lacrymis quoque peccata dilui, & fœditatem animo elui: quæ vt verissima sunto, ita minimè probant; nullum pœnitere, nisi & lacrymetur. quidam sunt tam duro vultu, tam sicco cerebro, vt lacrymari nequeant, etiam pueri. possunt ergo mulieres quoque tales reperiri. Nam pueri non minùs humidi, non minùs ad lacrymas faciles, quàm illæ. Accedit quod I. C. isti non satis inter se concordes. dissident ab inuicem, quidam à seipsis. Aliquando scribunt defectum lacrymarum esse indicium ipsius maleficij; nam maleficas esse, quæ non lacrymentur: at Grillandus fatetur maleficas, cùm verè pœnitent lacrymari. An hæc consentanea, & non pugnantia? si dicas, lacrymari, quia eo ipso, quod pœnitent, maleficæ esse desierunt: sicut adulter esse desinit affectu, quem peccasse pœnitet. verum hoc quidem. Sed quid si pœnituerit peccasse, & post pœnitentiam hâc animi comprehendatur ea, quæ veneficijs suis multos interemerat? hæc iuxta Grillandum poterit lacrymari, quia pœnitet: iuxta ceteros verò adhuc lacrymari non poterit, quia, quoad externum forum adhuc est verè malefica. nam vt Grillandus hoc suum dictum stabilit auctoritate diuinę prouidentię, qui pœnitentiam animi declarandam: sic alij illi suum quoque firmant eadem diuinâ prouidentiâ, quam decet fauere iudicibus ad criminis commissi deprehensionem, & vindictam. quare iuxta illos, vt crimen huius maleficę (quoad forum externum talis esse non desijt) puniatur, necesse est hoc in-

dicio illam detegi, vt flere non queat, quam lacrymatutã Grillandus contendit. Planè confessario omnia huiusmodi indicia aspernanda, omnes huiusmodi coniecturæ fugiendę sunt: ei quod pœnitenti pro se, & contra se loquenti, tenetur credere. Denique quis adeò fori huius interni inexpertus est, qui nesciat sæpè vbertim flere quosdam confitentes exiguo tactos dolore; & alios multo grauiùs affectos, & ictos profundius, nec vnam lacrymulam emittere?

Vrget etiã tum reos metus duplex, alter verborũ & minarum à dæmone, à quo incarceratæ non raiò afflinguntur crudelissimè: alter humanæ infamiæ: contra vtrumque rationibus, exemplisque armari à confessario illas oportet.

De tertio illo, nempe *restitutionis obligatione*; considerandum, sitne damnũ adhuc impendens, an verò iã fuerit illatũ. Si damnum adhuc pendet, vt si res adhuc sit planè integra, vel venenum vel aliud maleficiũ nondum cęperit lędere, sed post aliquod tempus effectum suum exseret: nõ est reus absoluẽdus, donec quocũque modo licito conetur malis futuris obstare, & veneno antidotum præbere, vel maleficiũ destruere; idque totum de consilio confessarij docti & prudẽtis; cui attendendum, ne occultum crimen pandatur, & ne qua media illicita adhibeantur. Si verò aliqua iam dãna fortunis personę fuerint illata; non absoluat confessarius, sine præuiâ satisfactione, aut (si eam nequit reus præstare) sine fideiussoriâ, vel saltem iuratoriâ cautione. ita sanè quando quis adhuc liber iurisque sui confitetur. Nã quando est damnatus ad mortem; in locis vbi bona non confiscantur, sufficit confessarius hanc defuncti obligationem (ex eius consensu) illis significari curet, si potest: tuncque officium magistratus fuerit, cogere hæredes ad satisfaciendum: imò & reus deberet hoc coram iudicibus declarare; velle se, vt de bonis suis, omnibus (quoad fieri poterit) satisfiat, qui damnum acceperunt. At in locis, vbi bonorum confiscatio capitale supplicium consequitur, officium confessarij erit, monere reum, vt iudicibus indicet vel à fisco petere, vt qui in bonis, etiam in restitutione hac ex-

sequendâ succedat: si reus hoc nequeat facere, confessarius obeat munus, saltem monendo iudices vel fiscum. Non enim malefici per mortis pœnam, euadunt obligationem restituendi. Nam mortem subeunt propter iniuriam reip. irrogatam, non propter iniuriam priuatorum. Et hæc eadem realis obligatio restituendi, migrat ad quosuis bonorum successores: cùm non pœna sit, sed debitum. quare tenebuntur hæredes, quicumque fuerint, damna resarcire, quatenùs ad eos ex bonis malefici commodum peruenerit ε. Cessaret obligatio ista, si pars lęsa profiteretur, se tali supplicio contentam esse, sibique sic satisfactum ζ.

ε c. in litteris de raptor. & incend. est cōmunis testib. Couarr. l. 3. var. resol ca. 3. Claro & fi. q. 51. Nauar. Manual. c. 15. n. 25. Binsfeld. de confess. malef. par. 2. prælud. 13.

Quartò *quoad absolutionem*, quædam particularia occurrunt. Quærendum enim, an pactum habeant cum dæmone expressum; quid promiserint, & quâ sollemnitate. de his sollemnitatibus *lib. 2.* diximus per multa; quæ postquam scripsissem, venit ad manus meas liber Gallicus Florimundi Raemundi, Senatoris Regij in Burdegalensi curiâ, viri pij, Catholici & eruditi η; in quo ritus nonnulli, ceteris nefandiores, & magis sacrilegi continentur: fideliter eius verba transferam in Latinum sermonem. scribit in hac Curiâ anno 1594. auditam mulierculam, Aquitanam adolescentulam, non insicitâ formâ, quæ sine tormentorum cruciatu sponte suâ fatebatur; se, teneriore adhuc ætate cùm foret, à quodam Italo corruptam, & post eâ, quę D. Ioannis Præcursoris dicebatur, præcedit, nocte mediâ, in agrum quendam abductam. illic Italum faginâ virgulâ circulum in solo designasse, certaque verba in libro quodam nigro lecta submurmurasse: subinde hircum grandem planè atrum astitisse, probè cornutum, comitatum feminis duabus, & mox accessisse virum veste stitu ornatuque sacerdotali. Hircum quęsijsse ab Italo, quæ puella isthec foret; respondisse hunc, eam à se adductam, ut in suarum numerum referret. Quo audito, iussit hircus, ut illa signum crucis manu læuâ efformaret; &, quotquot aderant, salutatorię venerationis officio fungentes, accederent propiùs. fecêre illi, & osculum sub ipsâ caudâ labris impres-

η lib. de Antichristo c. 7.

sere. Inter hirci cornua nigricolor candela tetrum lumen præbebat: de hâc, quas singuli manu tenebant, accendebant; &, cùm hircum adorabant, stipem pecuniariam in pelsum, quæ aderat, inijciebant. Hoc primo factum tempore. Postea Italus fœminam in eundem iterum locum reduxit. tunc hircus ab eâ postulauit corollam seu sertum de capillis eius: Italus capillos desecuit, & illi obtulit: hoc signo desponsam seduxit hircus à turbâ, & in vicinum nemus deductam, solo appressam, iniuit: quæ fœminæ commixtio (vt aiebat) mirè ingrata & voluptatis planè expers fuit, imò & cum sensu doloris acerbi, & horroris, ob semen hirci, quod glaciei instar frigidum experiebatur. Singulis quoque menses Mercurij & Veneris diebus semel, generale Capitulum (sic vocabat) celebrabatur apud Puteum de Dome, ad quem cōuentum ipsa infinitis vicibus accesserat, cum alijs plusquam sexaginta; qui singuli candelam nigram secum adferebant, & de illâ hircinâ inter cornuâ lucente accendebant, quam hircus admotam postico, posteriore illo subcaudino flatu accēderat. Quo peracto omnes tripudium orbiculare, obuerso vicissim tergo iunctis manibus, auspicabantur. Missæ quoque simulacrum exhibebatur: quod qui peragebat (quem illa nominauit) casulâ nigrâ, crux cui nulla intexta, vestiebatur; loco sacrificij incruenti & sacræ hostię, eleuabat resegmen siue orbem ex raphano, tinctum fuligine: & eo eleuāte clamabatur à præsentibus vnanimi voce; *Magister adiuua nos.* Calici, loco vini, aqua infundebatur. Lustralem verò aquam sic cōficiebant. serobi in terram defossę hircus immingebat. hac vndâ, purâ scilicet, sacrificus & aspergillo atro cunctos aspergebat. In hoc conuentu ministeria sortilegii singulis distribuebantur, & singuli rerum à se gestarum rationem reddebant: disceptabatur de venenis, maleficijs, ligaminibus, & remedijs magicis, & perdendis frugibus, similibusque criminibus.] Hactenus Raëmundus. Sunt ergò similia scrutanda, vt de Sacrilegij, apostasiæ & idololatrię genere constet: quærendum quoque an aliquem fidei errorem mente fouerint.

Universidad de Deusto
Biblioteca

verbi gratia,quod nõ sit vnus Deus,quod Diabolus sit Deus, vel quod sit omniscius,aut omnipotens,quod IESVS Christus non sit Saluator,quod Sacramenta Ecclesiæ non sint vllius efficacitatis supernaturalis,vel quod vim habeãt ad maleficiorum operationẽ &c.de quibus actũ toto opere. Si quid huiusmodi crediderint,sunt hæretici,& ab hæresi, eiusque cõmunicatione priùs absoluendi.Si nihil huiusmodi crediderint;in conscientiæ foro hæretici non censentur;sed absoluendi sicut ij qui contra fidei dumtaxat professionem,& sacrilegia,mortaliter peccarunt: licet aliud sit dicendum in foro fori. Attendere præterea oportet confessarium, an confitens aliquam aliam incurrerit Ecclesiasticam censuram, verbi gratia,vtrum maleficium vel veneficium (quàlecumque id etiam abortionis vel philtri) præbitum sit clerico vel religiosæ personæ (quibus priuilegium Canonis *cap. si quis suadente*, prospectum voluit) vnde illius sit secuta mors vel mutilatio (tum enim incurritur etiam irregularitas θ ;) vel etiam notabilis læsio,ratione cuius incurritur excommunicatio illa violentæ manus in clericos iniectionis. Si videt censuram incurrisse,ab eâ debet primùm absoluere: si dubitat,vtendum absoltuione conditionatâ. Sed quia non cuiuis Sacerdoti competit ius absoluendi in quouis casu: ideò distinguendum in cõfessione rei ad mortẽ damnati,& alterius sponte confitentis non condemnati.Etenim,cùm ille censetur in articulo mortis (quoad hoc) positus ι ; à confessario poterit absolui à quibuslibet censuris etiam reseruatis, quia in mortis articulo omnis reseruatio cessat κ . Secùs est, quoad illos alios, qui non sunt in mortis articulo: nam quoad hos,solent ab Episcopis sibi reseruari, veneficia, sortilegia, maleficia & incantationes,dumtaxat tamen,secuto effectu,& quoad actus exteriores λ :Sixtus etiam V.anno 1588.sibi solo reseruarat crimen aborsus:sed illa bulla extra Italiam vix innotuit,nec à maiore populi parte recepta fuit, & ideo vix quis alibi ligauit,ex Nauarr.sententiâ valdè probabili μ : quin etiam Ioann. Chappeauuille olim Pœnitentiarius, nunc Vicarius Leodien-

θ *c.de cetero. e presbyterũ. & audientiã. de homicid.*
ι *Siluest.ver. confessio.1. §.7 Hadrian. de confess.q. 3. Canus de pœnit. p. 5. Sotus in 4.d. 18. ar. 4. & Nauar.ca.2. nu.9.*
κ *c.pastoralis. §. præterea.de off. ordinar.c fures. de furt.Conc. Trident. sess. 14. de pœnit. c.7.*
λ *ex receptiore sententiâ Paludani apud Silu. in verb. casus. q.5.& Antonin. p.3.ti. 17.c.11.*
μ *Manual. c.23.n.41.*

Leodiensis,scribit se à viris fide dignissimis accepisse, constitutionem hanc Sixti V. & in eâ contenta,per successorẽ eius ad ius antiquũ reuocatam ν . Quoad illas Episcopales reseruationes graue dubiũ est,an Mendicantibus ordinibus,virtute suorum priuilegiorum,etiam maris magni;quibus eis permittitur quoscũque & vndecumque ad eos venientes absoluere à cunctis peccatis & censuris etiam Pontifici Max.reseruatis,exceptis ijs quæ in bullâ Cænæ Domini continẽtur;an inquã ijs liceat absoluere à reseruatis Episcopo casibus, post Cõcilium Tridentinũ? Negatiuam partẽ tuentur Felicianus Episcopus Scalensis ο , Viualdus π ,& recentior alius scriptor.nituntur his argumentis, 1. Gregor. 13. (vt testatur quidã epist. nepos eius Card.S.Sixti) Borromæo,& Palæotto Cardinalibus de sententiâ congregationis Cardinalium ad declarationem Concilij Tridentini respondit,hoc iã non posse Regulares virtute suorum priuilegiorum:idque Borromæus,& synodus Mediolanẽsis statuere,& excõmunicationis pœnâ sanciuere ρ . Secundò quia SS.D.N.Innocẽtius IX.& Clemens. VIII. in suis iubilæis cõcedunt casus Episcopis reseruatos;quo indicant absque Iubilæo alias nõ posse: hoc secundum argumentũ Viuald.putat conuincere vt & primũ, auctor ille recentior. Tertiò quidam obijciunt Clement. Dudum de sepult.& clem.1.de priuileg. Verumtamen placet magis affirmatiua sententia,quã Viualdus τ.tribuit Nauarro Fumo;Henriq.& Bart. Medinç. tenet etiam Ambr.Carolus in *Disputat. de Ministro Sacrament.confessionart.16.& art. 91.* Nec quoad forum internũ vllam puto esse limitationẽ:quoad externum forũ,obtinet illa,quam quidam ponunt,si Episcopus casum sibi reseruasset addita excommunicatione latæ sententiç. Et hæc doctrina probatur efficaciter; quia casus Episcopales sunt minores casibus Pontificijs. cùm ergo suos Pont. concedat, multo magis concedere censendus est illos minores υ . Conf.Pontifex potest absoluere à reseruatis Episcopalibus; sed per huiusmodi priuilegia concedit Religiosis,& quasi delegat suam absoluẽdi potestatẽ φ .Secundò bul-

ν *lib.de Casibus reseruatis,c.9 q.1.*
ο *tractat. de censur.*
π *de absolutione.nu.52. in 5. editione Candela.asserei.*
ρ *Borromæus in Instruct. Pastor. pag. 153. editis Antverp. 1586.Concil. Mediolan. 3. de Pœnit. sacram.pag.29.*
τ *nu. 27. 32. & 35.*
υ *c.cui conceditur de reg. iur. in 6.*
φ *glos. in c. 7. de pœnit. in 6. argum. Clem.super Cathedram. de sepultur.*

læ cruciatæ, & quarumdam Sodalitatum quibus datur licentia eligendi confessarium qui eos absoluat ab omnibus peccatis; tribuunt licentiam ei quem isti elegerint, sic eos absoluendi etiam à casibus Episcopalibus χ multo igitur magis hanc licentiam tribuent bullæ & priuilegia immediatè religiosis à sede Apostolicâ concessa. Tertiò quia nec concilium Tridentinum; nec Gregor. XIII. priuilegia hęc, quoad omnes vbique religiosos apertè reuocarunt, quod erat necessarium ✝. De Concilio Tridentino id fatetur Vualdus num. 40. *illud c. 7. sess. 14.* tantum tribuere Episcopis facultatem reseruandi casus quoad suos subditos: sed regulares isti non sunt illorum subditi, sed immediatè subijciuntur sedi Apostolicæ. Vnde etiam infert idem Vuald. Bullâ Pij 4. quæ concilio Trident. additur, non esse reuocatum hoc priuilegium, eò quòd mare magnum dumaxat in hac bullâ reuocatur, quoad ea in quibus repugnat statutis Sacrosancti illius concilii: Concilium verò non intenitur religiosos, quoad hoc, ordinariis subiicere, nec etiam religiosorum reuocare priuilegia ista: quare non repugnat hoc priuilegium concilii Decretis, nec est à Pio V. reuocatum. Quoad Gregor. verò. XIII. optimè idem Vuald. *nu. 44.* ostenderat idem dicendum; nempè nusquam vllâ bullâ vel motu proprio dicta priuilegia reuocasse. Imo illâ quædam priuilegia concessa per Pium V. religiosis videtur restringere; hæc de quibus agimus, in suo robore relinquit, cùm ait; eam deinceps dispositionem atque decisionem pro subiecta materia futuram esse, quæ siue ex iure veteri, siue ex dictis sacri concilii decretis, siue alias, ante dictarum litterarum & constitutionum editionem erat, & si ipsæ non emanassent futura fuisset, ad quam dispositionem & decisionem, suumque pristinum statum, illa omnia reducimus.] cùm ergo antiquo iure religiosi habeant ω facultatem ab omnibus his casibus absoluēdi (dummodo ipsi sint à superioribus suis præsentati, & ab Episcopo αα approbati) neque hoc illis Tridentinum Concil. ademerit: & Gregor. XIII. verbis illis

χ *Vuald. 3. nu 37. & 52. post Nauarr. in Manua. c. 27.*

✝ *Vuald. n. 37. post Nauar. & Henriq.*

ω *clem. Dudum de sepul. in qua reuocatur & annullatur, Extrauag. inter comm. de priuileg. αα sess. 14. c. 7. Trident.*

lis omnia, sicut erant ante Pij V. constitutionem, relinquit: consequens est per Episcopos huic priuilegio, sine nouâ Pontificis Max. permissione derogari non posse: cùm in superiorem suum, Episcopum Episcoporum, ius non habeant. Confirma. hoc eis non licere per bullas Alexand. 4. Sixti. 4. & Leonis. X. quarum verba retulit idemmet Vuald, s. *nu. 46.* vbi vide.

Ad argumenta in contrarium Respond. *Ad 1.* quidem rescripta illa fuisse personalia & in fauorem particularium personarum, nempe Prælatorum illorum, optimè de Ecclesiâ meritorum; quibus hoc speciali priuilegio Pontifex consuluit, vt in eorum diœcesibus, nempe Mediolanensi & Bononiensi, religiosi à casibus per ipsos reseruatis non possent absoluere. Quod si generaliter hoc Pontifex voluisset vbique seruari; nouum istud ius aliquo Motu proprio vel bullâ declarasset. nec enim alioqui rectè satis conscientijs prouideretur eorum, qui meritò id se & inuincibiliter ignorare dicerent; quod non vt oportet euulgatum sit. Neque declarationes illæ Congregationis ligare possunt, quamdiu non publicantur. Deinde hæc peculiaris concessio cùm vim habeat exceptionis, quoad ceteros magis confirmat, quam eneruat regulam. Denique quoad Societatis Iesv confessarios ipsemet Gregor. XIII. anno 1583. die 10. Maij. expressè declarauit, nō esse intentionis suæ, quod per talem Epistolam *(loquitur de illâ ipsâ Nepotis sui Cardinalis S. Sixti, quæ obijcitur)* sit derogata dictæ Societatis facultas, eamque quatenùs opus sit, de nouo confirmauit. *Habetur ea declaratio inter Viuæ Vocis oracula pag. 131.* vnde sequitur illam Synodi Mediolan. constitutionem non obligasse quoad prædictos Patres. Imò, & ad hominem, quis ita posset argumentari. Si peculiare priuilegium concessum Borromæo trahendum est ad omnes Prælatos: ergo & peculiare priuilegium seu declaratio eiusdem Gregorij facta post modum vni religioni mendicantium, extendenda est ad omnes mendicantes. Si verò hoc non recipitur (vt recipiendum non est) desinant ergo prædicti auctores

Universidad de Deusto
Biblioteca

res velle,vt illam eorum extensionem recipiamus.

Ad 2.Resp. valdè perperam argumentari,qui sic argumentantur. Non enim id inserunt Pontifices propter mendicantes,quibus hoc ius iam competebat; sed propter ceteros sacerdotes,qui virtute illius dumtaxat bullæ eligi possunt;quibus hoc nō aliter licebat, & ideo tum demum concedebatur.

Ad 3.Resp. in priori sanctione quando Papa negat se maiorem religiosis potestatem concedere quam parochis, tunc tantum loquitur de alijs rebus,non de pertinentibus ad Sacramentum pœnitentiæ: in posteriore tantum vetat Regulares sine priuilegio absoluere ab excommunicatione iuris reseruatâ. *lege Silu.Verb.excommunicatio.7.cas.14. Tabien.excommunicatio.5. cas. 5. Caietan.eod.Verbo c. 64. Nauar. cap. 27. nu. 101. & Cordub.cas.24.fin.*

Hæc (pie Lector & erudite) quæso vt maturè perpendas, & cum perpenderis,tecum ipse diiudices, an Viualdus causam habuerit,cur à priore suâ sententiâ,illis ipsis argumentis, quæ ascripsi,optimè probatâ,recederet:quæ nec vno verbulo soluit;vt nec ille,recentior alius; quod faciendum erat volenti,tam resolutè concludere;[nō solum hinc sequi,religiosos virtute suorum priuilegiorum non posse absoluere à casibus Episcopo reseruatis, nisi hoc illis expressè concedatur: sed etiam haberi responsionem ad quæstionem alias difficilimam & obscurissimam, vtrum priuilegia mendicantium, quoad facultates absoluendi in foro conscientiæ sint sublata per concilium Tridentinum.] Quibus verbis tacitè voluit innuere fuisse reuocata. cuius tamen contrarium patet ex dictis,& locum ille ascribere debuit,quo nitebatur:ipseque Viualdus,ad quem nos remittit,expressè satis docet ea reuocata non fuisse; nisi,quoad hoc vltimum de casibus Episcopo reseruatis,de quo tamen ipse argumentis validissimis contrarium docuerat priùs,quæ soluere non videtur ipse potuisse: sanè neuter soluit.

CAPVT

CAPVT II.

De officio confessarij quâ medicus est.

DEbet medicus & morborū causas & genera & remedia nosse. Animi morbi sunt peccata: quorū genera & causas libri præcedentes quinque docuerunt:hîc docebit, quibus remedijs vtendum. Ea sunt,vel licita, vel illicita. Illicita propter periculum & superstitionem.Licita prorsùs & citra controuersiam sunt omnia Ecclesiastica seu diuina.Naturalia aliquando,propter periculum,illicita sunt: dæmoniaca seu superstitiosa semper sunt illicita. de singulis disquisituri, ab his ultimis ordiamur.

SECTIO I.

De remedijs superstitiosis seu illicitis.

POssumus ista vocare dæmoniaca,de quibus tria dicemus. primò exempla quædam proponemus;secundò disputabimus,num à maleficis remedia peti possint, & an maleficia destruere liceat,& remouere?

QVÆSTIO I.

De exemplis superstitiosarum curationum siue magicorum remediorum.

VT omittā quæ exhibui exempla li.3.p.1.sect.5.& sect.6. & sect. 8. litt. C.occurrūt primo loco tres modi Chaldæorum & Hebræorum,primū refert Psellus,contra dæmonē meridiem sacrificari debere lapidem *μυαζιφὶν* priùs excantatum:quem lapidē ingeniosè Serarius noster cōm. suo variæ & curiosæ lectionis in Tobiā vult hoc nomen accepisse,quòd fugans aduersarios,seu pilosos (ita dæmones ab Isaiā vocati) quasi *menos tsarim*, vel *Zeirim*. Hoc sacrificiū planè idolothytū esse nemo non videt: & tamen vt dæmon per mendacium nō decipiat,ex Zoroastræis decretis id præcepit Psellus. nisi ille Mago suo credulus fuit,& eo potiùs nomine ab Euguelio meruit reprehendi,quàm quia dixit à Chaldæis quosdā

bonos dæmonas credi: neque id satis expugnat Steuchus, eum lege lib. 8. Cosmopeiæ cap. 28. Quis ille lapis sit, fateor me ignorare. Secunda superstitio est, qua ligabant Iudæi THEPHILIN (h. est frontales quasdam fasciolas seu resegmina membranacea) capiti & manui lævæ, & valuis quæ ad dextram erant portæ chartulam infigebant, ita vt eius pars tertia respiceret thalamum: atque ita credebant dæmones impediri, ne possent eis nocere. meminit Paraphrast. Chaldæus in Cant. c. 8. v 3. his illi sacrilegè verba quædam deprecatoria ex c. 13. Exo. c. 6. & 11. Deuter. inscribebant, & ea sic ad superstitionem detorquentes prophanabant. Iubebantur illi TOTAPHOT portare d. c. 6. v. 9. quæ dictio significat speciilla seu ocularia, vt notat Oleaster; & hinc homines verè insulsi & fatui carnaliter omnia intelligentes sua *Thephilim* sunt commenti; quorum vanitatem & superstitiosos ritus diligentissime exsequitur Hieronim. Oleastr. *in cap. 13. Exo. post medium* lege, & cæcitatis miserorum miserere, & considera quàm apte illi nomen indiderint rei nugacissimæ, cùm THAPHEL radix vocis, insulsum, insipidum, ineptum, ac fatuum significet. Tertia superstitio exstat apud Eliam Germanũ dignior adhuc quæ à Reginâ MORIA tauro donetur, consuetudo (scribit) apud nos Iudæos Germanos inoleuit, vt faciamus circulum per circuitum in parietibus cubiculi, in quo cubat puerpera, cum creta vel carbone; scribamusque in singulis parietibus, ADAM, HAVAH, CHVTZ, LILITH: atque in ostio interiori scribamus nomina trium angelorum, SENOI, SAMANGELOPH, quemadmodum tradidit ipsis ipsis Lilithea cùm vellent eam in mari suffocare.] Sed tædet me miniſse tam vanarum vanitatum, quibus scatēt scripta recentiorum Apellarum.

Nec ij qui baptismate tincti satis horum immunes. Nam multa occurrunt apud Pomponatium *lib. de incantat.* multa apud Henricum Cornelium Agr. *libb. de occult. philosoph.* sed plura apud Philip. Aureolum, alias Bombastum Paracelsum varijs eius operibus α; quorum omnium libri prohibitę per Ecclesiam

α *lib. de philosophiâ ad Athenien. li. de occul. philos. lib. de philos. magnâ, et lib. de cæsti medicinâ, & lib. de morbo caduco, & alijs.*

Ecclesiam sunt lectionis. Vt mittam alios, colligam quędam Paracelsi dumtaxat, ex quibus quiuis intelligat, nihil in hoc homine neque pietatis neque mentis sanæ fuisse. primo docet curationes morborũ tam ὑπὲρ quàm μετὰ φύσιν à dæmonibus per applicationem sigillorum, imaginum, monstrosorum characterum, in designatâ cæli constitutione, & certis metallis inciſorum, & ægræ parti appensorum, petendas esse. Secundò contendit, nihil referre an Deus, vel Angelus, vel diabolus, mundus spiritus vel immundus, ęgro opem ferant, modò curetur æger β, & abutitur illo testimonio sacræ scripturæ, *salutem ex inimicis nostris*. Et de morbis hyperphysicis agens, sic scribit; Qua ratione & quo modo morbis Magico ‹ artificio inflictis succurrendum sit, scitu est necessarium omnibus medicis, qui perfecti cupiunt esse. De tali autem curatione nec Auicenna nec Galenus scripserunt aut sciuerunt quicquam. Non enim in Academijs omnis discitur ars. ideo oportet medicum quandoque accedere vetulas, sagas, zigeunos, rusticos, & circumforaneos, **die zauberer**/ & ex ipsis artem ipsam addiscere; qui plus sciunt de istis rebus, quã omnes academiæ professores, & quanquam hæc rideant academiæ professores; tu vtere illis in forti imaginatione & experieris effectum.] Hęc ille. sed si imaginatio hoc operatur, quòne pręstat eam adhibere remedijs sumptis quæ vel ars medicorum, vel vsus Ecclesiæ approbauit? sed audi quid respondeat; Si quispiam (ait) supernaturali morbo vel dolore per incantationem detineatur, illi nullum naturale remediũ proderit (*hoc plerumque verum esse docebo sect. seq.*) sed Magicũ remedium esse oportet, quo morbus tollatur, quali & introductus est.] hoc infert, quia homo impius supernaturalia Ecclesiæ remedia repudiabat: quę quia Catholici recipimus; non, quia nihil prosint physica remedia, ideò ad dæmoniaca confugere debemus. Subiungit; tales curationes magicas minimè contra Deum esse: quia illis non ad perniciem, sed ad salutem hominum vtimur; dicant ad hæc quicquid velint Theologi.] os impurum! quasi non sit Theologorum iudicare,

β *d. lib. de morbo caduco.*

dicare, quid contra Deũ quid non contra Deũ sit. sic agyrta nequissimus Fidei tribunal sibi vẽdicat, Sed postea docebo id non contra diuinas modò, sed etiã cõtra humanas esse leges.

Exempla huiusmodi superstitiosarum curationum sunt, primò illæ per cerearum imaginum fabricationem, in quas se morbũ magi putãt deriuare, de quibus sic idem Paracelsus γ Fabricet medicus ceream imaginem ad similitudinẽ patientis & in nomine eius; aut conformet ceream particulã similẽ affectæ parti, idque indubitatã fide & forti imaginatione, credat per illam sanitatem ægro restitui posse, ac tandem additis Magicis precatiunculis ceream illam imaginem in ignem proijciat. At si forte ex doloris acerbitate vel partis affectæ, vitæ periculum metuatur, integram imaginem certis verbis admurmuratis, comburat medicus, & liberatur æger. Sed alio loco dissentit, & vult imaginẽ fieri ad formã & similitudinem maleficæ, quæ morbum induxit δ. Sed omnis hęc ars imaginũ non minùs ad tollendos, quã ad inferẽdos morbos, diabolo inuenta est auctore. Hanc superstitionẽ etiã ipse Plato damnauit lib. 11. de legibus, & est dissimilis illi, quã ex Astrologis Marsilius Ficinus obtrusit, de quo postea. Huc pertinet vsus ille phylacteriorum Iudaicorum, ad imaginem serpentis aẽnei Mosaici, de quibus legi potest Philastrius *in hæresi serpentis Mosaici*; cui tamen non assentior volenti talia fuisse phylacteria Pharisæorum, quæ *Saluator Noster* reprehẽdit, sed verior est D. Hieronymi explicatio.

γ *lib. de hyperphys. morb.*

δ *lib. de vitâ longâ.*

Eodem 2. pertinet, quod ad curandum pilorũ, acicularum, spinarum & similium corpori ingestorum maleficium, vult idem, non eximi illa per vulneris incisionem; sed materiã illã sponte prodeuntem, totam excipi, & in foramine facto Sambuci vel quercus oriẽtem spectante imponi; & ex eodẽ ligno cuneo obturari certis verbis additis ε. clara hîc quoque est superstitio; imò & Diaboli opera per quem residuum materiæ statim fertur ad idem foramen ex corpore in quo latitabat.

ε *libr. de occul. philos.*

3. talis erat curatio illius, qui ægrotos apprehensos in foro collocabat, & eorum corpori appendebat chartam minijs varijsque characteribus consignatam, & additis nominibus dæmonum; Bulfar, Narthin, Oleasar, Bilech, Mammon, Oriens &c. deformatam.

4. talia erant nomina Ephesia, per quæ dæmonijs obsessi liberabantur, teste Plutarch. *in Sympos. ac.* Talia sunt conuitia & lædoriæ, quas commendat Apollonius apud Philostratum lib. 2. & Pet. Martyr de rebus Indicis. *lege Pet. Tyreum de locis obsessis, p. 3. cap. 56.* Mirè sibi Lutherus placuit in congerendis fœtidissimorum conuitiorum olenticcis, quibus dæmonũ tẽtationes dispelli censuit homo pari spurcitiâ & vanitate, quibus ego chartã non cõspurcabo: & miror quenquã sine naus. legere posse Sympos. eius c. 24. & 26. vbi huiusmodi sentibus dignus conuiuator struices congerit patinarias. sed fœtent iuramentis & blasphemijs nõ abigitur, sed aduocatur potius dæmon, vt rectè Cassian. probat exemplis nonnullis adductis *lib. 12. Inst. c. 20.* sic etiam scurrilibus aut iracundis cõuitijs & atrocibus maledictis eorũ, qui passione ad id mouẽtur, & nõ charitate moti, ac fidei zelo inuitati, & ex officio ordinis sacri id faciunt. Nã legitimis ac probis exorcistis licet dæmonẽ superbissimũ sic vlcisci & diuexare, vt Mengus præscribit exorcis. 4. & facit D. Antonius apud Athan. & Christiani primitiui apud Prudentium, vbi,

Intonat antistes Domini: fuge callide serpens,
Exue te membris & spiras solue latentes.
Mancipium CHRISTI, fur corruptissime, vexas.

5. tales sunt Hexagoni duo Paracelsi, inscripti vnus *adonai, alter Iehoua*, vel *Te-tragammaton*; quibus certo modo præbitis omnem morbum magicũ pelli iactat. itẽ de characteribus *Auigazirtor* &c. inscriptis nouæ membranę ante solis ortum & per N. dies renouatis &c. contra maleficium matrimoniale & contra idem, quod tradit de *Gabatâ* seu soleâ equi fortuitò in itinere inuentâ, & ex eâ die Dominico tridẽte fabricato &c. & quæ huiusmodi accumulat nefarijs libris suis *de cœlesti medicinâ, & de characteribus*.

ζ *de sortileg. q 8. n. 16.*

6. talis curatio fuit illa, quam Grillandus descripsit ζ, fuisse

fuisse Iurisconsultum quendam in Sabinensi agro coniugatum, sed maleficio factum impotentem, cui nullius medici ars poterat opitulari. is magum consuluit, à quo iussus; vt eâ nocte cum coniuge dormiret, sumptâ quadam potione priusquàm decumberet. Sedulò tantum caueret, ne nocte illâ vel vxor vel ipse signo se crucis communirent; néue metuerent, si quid auribus oculisue insoliti obuersaretur. Paruit cautus dicus, & ad vnguem cunctis obseruatis; quinctâ circiter horâ noctis, ecce illi pluuiæ, procella, tonitrua, fulguraque maxima; mox & adeò pauendi terræ motus, vt concussa domus ab imo nutaret, non secùs ac arbor à ventis pænè euulsa. succedere hominum magni clamores & eiulatus. Cumque in eam partem maritus oculos coniecisset, vidit in camerâ plusquam mille, vt apparebat (vtar verbis Grillandi) ad inuicem certantes, & vnguibus, pugnis & calcibus crudeliter pugnantes, & lacerantes alterius facies ac vestimenta tota: inter quos vidit mulierem quandam, quæ erat alterius oppidi vicini, & dicebatur, quod erat malefica, de qua ipse sponsus multum suspicabatur, ne ab eâ maleficiatus fuisset; quæ vltra omnes maioribus gemitibus & vlulatibus cruciabatur, & crines faciemque suam totam vnguibus lacerauerat. Propter quæ ipse maleficiatus dixit, quod aliquantulum timuit à principiò, dubitans ne quid mali sibi accideret: deinde recordatus de motionibus magistri reassumsit vires, vxorem verò semper tenuit sub pannis absconditam, ne ista videret. Postquam verò ista certauerant per mediam horam vel circa, ingressus fuit magister in camerâ prædictâ, & erat tunc circa mediam noctem: ad cuius ingressum omnes illi pugnantes vna cum muliere statim disparuerunt, & abierunt penitus. magister autem accessit ad maleficiatum, & illius humeros tetigit manu pertrahendo aliquantulum, dicendo quod non dubitaret amplius, quia iam liberatus erat.] post cuius discessum maritus conualuit, & deinceps liberis operam dare valuit. In hac narratione maleficus iste coëgit mulierem illam, quod intulerat maleficium tollere, immissis dæmonibus, qui sic eam speciem pugnantium acerbissimè cruciarent.

7. Superstitiosum est putare quod à Sophrone *in Mimis* tra-
canum, Rheæ & Hecatæ canes immolandos, propterea quod
canis latrans Lemures fugetac dissipet, quemadmodum &
res pulsatum aut aliquid tale. Vnde colligas non nouam esse
Iaponum superstitiosam curationem, de qua his verbis rela-
tio Lud. Frois, *pag. 246.* Quando dæmon hominem inuasit,
Iapones aiunt insilijsse in illum vulpem, nomine autem vul-
pis intelligunt dæmonem. Ad exterminandum autem dæ-
monem ritus exoticos & prorsùs peregrinos cum mille su-
perstitionum & incantationum formulis vsurpant: inter quas
vna fuit omnino ridicula. Iusserant enim omnes canes Oza-
næ vrbis trucidari ad perterrefaciendam vulpem Dominæ
ventri incluſum.] Æque superstitiosum, quod nonnulli
arbitrantur vi Gallicantus quædam maleficia dissipari. non
enim habet vim maiorem cantus oscinis huius, quàm cuculi
vel corui. Ast obijciuntur exempla quædam, quæ retulit
Nicol. Remigius [n], quibus probari videtur dæmonem ad
gallicantum, striges quas vectabat deieciſſe, vel conuentus
Iegarum hoc canore dissipatos. Idiotę gentilium respon-
dent, dæmonum noctu maximam esse potestatem, interdiu
vim infringi & debilitari. ideò noctis silentio nocere hos lu-
pos vespertinos, quo princeps tenebrarum dominatur. ideò
Genias circa tertiam noctis vigiliam (hoc est intempestâ no-
te, quæ mediam præcedit) vtplurimum mortalibus infestas
esse solere, vt tradunt Aristomenes & Telephron [θ], & Hie-
rocli obijcit Eusebius [ι]; quo tempore etiam se spectra sæpiùs
ostentare Plutarc. [κ] Plinius [λ] & alij [μ] docuerunt. At Chri-
stianis hæc indigna responsio foret. Philosophi confugerent
ad dissidium naturale gallinacei, cum Leone & serpente: fru-
strà, quia Diabolus dumtaxat Metaphoricus est serpens ac
leo. Si quid ergò veritatis huic experimento subest, credide-
rim potiùs tenebriones istos gallicantum odisse, propter my-
sterium aliquod ipsis odiosum. An quia diei prænuncius ales,
ad Dei laudem homines excitat, multaque peccatorum ge-
nera,

[n] *lib. 1. Dæmonolatr. c. 14.*

[θ] *apud Apulei lib. 1 & 2. & ex Philostrati lib. 4.*

[ι] *in Bruto.*

[κ] *lib. 7. epist.*

[λ] *docuisse comment. in Senec. Here. Oetæ. v. 123.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

nera,quæ obscuro suo peplo nox obtexerat, solari lampade dispellunturᵉ an quia, Domininicâ resurrectione commeminit se triumphatum & collisum , quæ post noctis medium contigitᵉan meminit pœnitentiæ Petri Apostoli ad gallicantum,vt lapsus prædictus fuerat, inchoatę, & electissimi sibi boli sic eripti? consideratione hæc digna videntur Ecclesiæ, quę cum B.Ambrosio concinit ᵛ de Gallicinio.

ᵛ *in laudib. diei Domin.*

Præco diei iam sonat,
Noctis profundæ peruigil.
Hoc omnis errorum chorus
Viam nocendi deserit,
Mucro latronis conditur.
(En vnam causam)
Lapsis fides reuertitur;
Hoc ipso petra Ecclesiæ
Canente culpã diluit.(en aliam.)
Gallus negantes arguit,
Gallo canente spes redit,
IESV labentes respice
Tu lux refulge sensibus
Mentisque somnum discute:
Te nostra vox primùm sonet,
Et ora soluamus tibi.

En reliquas causas, quas proposui.

Prudentius quoque Hymno ad Gallicantum.

Ferunt vaganteis dæmonas
Lætos tenebris noctium,
Gallo canente exterritos
Sparsim timere & cedere.
Inuisa iam vicinitas
Lucis, salutis, Numinis
Rapto tenebrarum situ
Noctis fugat satellites.
Hoc esse signum præscij
Norunt repromissæ spei,
Qua nos soporis liberi
Speramus aduentum Dei.

Subdit deinde & Petri cantugalli cognito pœnitentiam.

8. tale puto,existimare quod ablutio manuum matutina quidquam prosit ad maleficium illo die arcendum; falsoque id fagas illas Remigio persuasisse ᵒ. Munditiam quidem dæmon detestatur, sed animæ , non corporis. Nonne hanc membris suis,luxuriæ & nequitię mancipijs, & publicę libidinis victimis,vel nimiam & superfluam commendat? cur mulierculas & viros,quorum animi muliebres, ad tam putidum & curiosum sic lauandi,sic comendi,sic leuigandi, pumicandi , poliendi studium tam intensè & sedulò impelleret,si corporis munditiam odisset?

ᵒ *lib. 1.dæmonolat. c.1.*

His

9. His annumero lotium humanum , quod prodesse putat ᵖ Ananias,& exemplum de quodam Pherone suppeditat Herodotus ᵠ,à dæmone Pherõ rex excæcatus,quod spicum iratus in Nilũ flumen contorsisset;postquã vndecim annis sic luce caruisset,oracului quod in Buti vrbe consuluerat,fertur respondisse;visum ei rediturum, si oculos abluisset lotio mulieris,quæ à solo suo marito cognita fuisset. Experiens ergò primo loco proprię cõiugis vrinam, cùm nihil amplius cerneret; ceterarum deinceps, tandem oculos recepisset.Ibique omnes mulieres illas; præter eam cuius vrina salutaris fuerat,in vnam vrbem coëgisse; quæ ἐρυθρὴ βῶλος rubra gleba dicta;& eas illic vna cum vrbe omnes concremasse ; & medicam illã suam sibi matrimonio copulasse.] sic videlicet Diabolus nullã infamandi lædẽdique mortales, de imbecilli quoque sexu,occasionem voluit prætermittere. fuit in eadẽ superstitione Syracusanus iudex Pascasius ; qui D. Luciam Martyrij coronâ mactauit.idcirco enim virginẽ lotio perfundi iussit,quòd sagã putaret,& sic maleficã vim resistendi tormentis repelli arbitraretur. *lege Martyrium D. Luciæ 6. Surij tomo.* Scilicet, his perterreatur & fugetur, quem non pudet fœtere in fœtore cadauerum,& libidinũ stercoribus voluari.Tamen & Salisberiensis id censuit *lib. 1. Polycratici, ca. 8.* Quis, (ait) libenter non videat & rideat , cùm præstigiatoria lotio perfusi ars deletur, & oculis, quos malitia sua præstrinxerat videndi facultas reparatur?] Digni, qui credunt, non infundi tantum,sed perfundi.

ᵖ *libr. 4. de Naturâ dæmon.*

ᵠ *lib. 2. seu in Euterpe.*

10. tales sunt νεφελοδιῶκται, γυτευτάι, & φυλακτήριοι, quos damnat Synodus Trullana *can. 61.* vbi Balsamon , primos illos reponit diuinatores ex nubibus;ego etiam crediderim fuisse eos,qui nubes improbo ritu,ne nocerẽt,incantabant, & ideo persecutores nubiũ vocabantur. γυτευτὰς vocabant eos,qui exorcisabant morbos, & certis imprecationibus abigebant, illud optimè Balsamon, φυλακτήριοι hoc est remediorum seu amuletorum præbitores dicuntur, qui fraude dæmonis eis quæ à se decipiuntur,vincula quædam ex fericis filis conte-

xta, quæ & προγγία dicuntur, præbent; quę aliquando quidem intus habent scripturas, aliquando verò falsa quædam, alia quacumque inciderint. dicunt autem hæc iuuare, ad omne malum vitandum, si ex collis eorum qui illa accipiunt perpetuò pendeant. *Mox exemplum subdit, de τῷ ἀυχῖ gestatoribus:* Præfectus quidam Hosij de re huiusmodi accusatus, manifestò deprehensus est in sinu ferens indumentum infantis nuper nati: & dixit hoc sibi datum fuisse, à quadam muliere, ad auertendum eisque os occludendum, qui contra illum dicere conarentur. Vnde etiam subiectus fuit καθοσιώσει execrationi.]

s Isagog. de dæmoni subtũribus.

11. tale etiam illud quod narratur à Georg. Pictorio s ex Abbate Spanhemensi; subulcum quendam fuisse, qui in scipione suo vel baculo pastorali scedulam nomini D. Blasij inscriptam habebat; cuius baculi vi & potentiâ, porcos suos ab omni luporum vi & raptu tutos credebat, ac tantum scedulæ numinis tribuebat, vt etiam porcos in agris solos pascendos abigeret. Tamen contingente quodam tempore, cùm gregi pastor abesset; & quidam præteriens dæmonem custodire vidisset, illique dixisset, quid ipse hîc custodiret, qui hominum salutis persecutor foret pessimus? respondit, porcos custodio. retulit alter, cuius iussu: dæmon inquit, stultæ pastoris confidentiæ. Nam scedulam quandam suo bacillo inclusit, cui diuinam ascribit virtutem, vel inde quod Sancti Blasij nomine est inscripta: & eam porcos suos à luporum iniuriâ defendere, contra legem suam, credit, mihi falsâ superstitione inhærens: vbi cùm per me fuisset vocatus, & denuò vocatus, & non comparuisset, me S. Blasij vice huc custodiendum contuli. vt enim semper libens Dei & Sanctorum vices gero: ita & nunc libentissimè pro suo S. Blasio illi porcos custodio: vt stultum hominem in suâ vanâ confidentiâ extollam ac roborem, ac eo perducam, vt talem scedulam pluris quàm Deum faciat.] Non simplex sanè hîc pastoris error fuisse deprehenditur: non, quod S. Blasij deuotus esset cultor; & ei se suaque commendaret; quod Pictorius ex sectæ suæ mysteriis

riis latenter vult insinuatum; nam Sanctos honorare, obsecrare, & auxilio custodiæque eorum nos committere pium & salutare est, quicquid hæretici garriant: verùm quia fiduciam in schedulâ collocabat, & quia schedulæ diuinitatis aliquid tribuebat; & quia Deum tentabat, relictis suibus in schedulæ tutelâ: non etiam Sanctorum auxilium precibus impetrandum sibi, sed nudo nomine chartulæ inscripto opinabatur. Scio in Traiectensi tractu vltra Mosam, quibusdam in locis simili superstitione, certis verbis admurmuratis, pedum à pastoribus terræ infigi, & sic putare se absentibus nullum gregi à lupis periculum inesse, quod impiæ credulitatis.

12. Huc referenda multa Plinij, vt hyenæ sanguinem inũtilem impedire omnes Magorum artes τ; fel canis nigræ amuletum esse domus totius eo suffitæ purificatæue contra cuncta υ maleficia; eandem vim esse amianto lapidi φ; mẽstruoque sanguine tactis postibus χ, aut atricanis sanguine respersis parietibus, eiusque genitali sub limine ianuæ defosso ψ: quis ista non rideat non nisi qui probet eam quam idẽ tradidit lib. 25. Mandagoræ effossionem; aut Varronis *Sista, Pista, Rista, Xista*; vel eiusdem ter repetitum *Anasagens.* vel Pẽtagonos Antiochi aut Constantini fictitios, veteres tamen & antiquæ superstitionis, & innumera Marcelli Empyrici in libro Medico eius; quædam etiam Vegetij in lib. de Veterinar. & imaginum illam fabricationem planetariam, quam ex Plotino & Arabibus periculosè tradidit Marsilius Ficinus *lib. de vita cælitus comparandâ:* quo libro non videtur venenis exhibitis satis idoneam antidotum addere. facit enim perinde ac insitus & ineptus conuiuator, qui conuiuis apponeret cibos multos salutares, multos etiam veneno imbutos; & dum taxat diceret, vescimini salutaribus, relinquite noxios: nec indicaret qui in tam multis, tam variè conditis vt dignosci vix queant, sint illi noxij à quibus abstinendum censeat. Ludere hoc conuiuas esset, & lædere. Sapientis conuiuæ tunc foret incænatum abire potiùs, quam tam apertum vitæ discrimen subire. Idem ego censeo, de libro illo, præstare nihil eius

τ *lib.* 28. *c.* 8.

υ *lib.* 30. *c* 10.
φ *lib.* 26. *c* 19.
χ *lib.* 28. *c.* 7.

ψ *d. c.* 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quoad imagines illas credere; quam cum periculo aliquid in animum admittere.

13. annumerare licet, quæ recentiora contra visibiles invisibilesque hostes excogitata nugacissimæ superstitionis & taciti cum dæmone fœderis quædam retulit Pictorius *u*, primum de Cicorij radice, quam die S. Ioannis Baptistę paullo ante auroram, cum auro & argento flexis genibus cõtinuũ & ferro, per gladiũ Iudæ Machabæi, exorcisatam, multis cæremonijs ex terrâ eruunt, & secũ portant contra aduersa omnia. deinde de ijs qui crines pectinando euulsos non nisi conspectos abijciunt, &, si oua comederint, eorũ testas, nõ nisi ter cultro perfossas in catinum proiiciunt, timentes vtrumque neglectum veneficis nocẽdi occasionem præbere; seruatum, credentes præcludere nocendi potestatẽ. Denique qui Sammonici Sereni *Abracadabra* dictim ordine retrogrado minuentes de collo suspenderint; vel alia Hebræorum, ex Rabbi Hamâ *lib. speculationis*.

u Epitome de Magiâ. c. 26. & 27.

14. Quicquid Remigius dicat, non puto sic dæmoni odio esse salẽ profanum, vt ob eius aspersionem maleficiũ cogatur soluere: sed id eum facere ex pacto, vel vt aliquam introducat superstitionem. naturalis quoque vis salis non satis efficaciæ habet ad huiusmodi morbos sanandum. quare superstitiosa hæc curatio.

15. Loci mutatio quam Ananias *aa* suadet, vt & nominis mutatio; meritò suspecta est. quid enim virtutis occultæ, ob angelorum, quos propterea vult simul mutari, proprias vires, habere queat, nõ video; nec quisquã opinor, nisi per mendacia Cabbalistarum diopträ, Theologis Catholicis exsecrandã. In nominis mutatione quid est (quæso) efficientię naturalis? aut qui (quæso) angeli non ipsis hominibus, sed hominũ nominibus sunt præpositi? quid locus in maleficiũ insitum, ratione angeli loco præsidentis? potest situs & loci salubritas aliquid prodesse, vt & in ceteris morbis: potest imaginatio noxia deperdi, nec aliâ ratione loci mutatio potest prodesse.

aa libr. 4. fol. 145.

16. Clarioris superstitionis est, putare si quid precariò vel furto de malefici domo acceperis, maleficium cessaturum; idque meritò Remigius reprehẽdit *ββ*. Nec enim hoc aliud est, quam maleficium, maleficio sanare: par dementia illorũ, qui pro philtro vruntur crepidis, lacinijs vestium, vel præsegminibus vnguium personæ quam amant; vt docuere veteres scriptores *γγ*.

ββ lib. 3. de monolat. c. 2.

17. similis est vanitas existimantium *δδ*, contra spectra prodesse canes, equos, vel stricti gladij vibrationem, ex doctrinã Homeri *Odyss. 7.* & Virg. *Æneid. 6.*

γγ Theocri. in Pharmaceut. Lucian. in Dial. meretrivij, Melissæ & Bacchid. & Apulèius lib. 2. de asino.

Tuque inuade viam, vaginâque eripe ferrum.

Vbi perperam Lamb. Hortensius asserit reipsâ compertũ ferri actiẽ dæmonas formidare. Iudaica illa opinio fuit, vt patet ex Thargumæo in c. 3. Cãt. v. 8. sed ridicula. Nulla enim huic rei causa subest, nisi quod ictu & vibratione aer dissipatur, & cõtinuũ illud cadaueris vel corporis aërei assumti soluitur: quod ipsum nihilominus procliuè sit dæmoni impedire ictu eluso per diuersionẽ, vel corporis alterius interiectionẽ. cur igitur hęc timeat? non certè magis quàm culicem elephas, vel triceps Cerberus catellum Melitæũ. *Plura Tyræus d. p. 3. cap. 57.* Duo adscribam exempla ex Cæsario. de milite prius est, qui in Menœuelt, quo viuus vti solebat pellito indumẽto vestitus apparens, non potuit gladio fugari; quo cũ cæderetur nõ poterat spectrum vulnerari, talẽ ex se sonũ emittens ac si mollis lectus percuteretur. hic apparere desijt aquâ adspersus quę diuo Dominico fuerat superfusa. *Sic ille, lib. 12. c. 15.* Cõcubina Sacerdotis cuiusdã nocte mortẽ subsequente, diu ante lucẽ lunâ splendente cuidã militi apparuit, per viam equitanti. primũ miles & ferui audiuere muliebrẽ vocem opẽ postulantis: mox vidêre mulierẽ rapidissimo cursu ad eos properantẽ. Mox miles de equo descendẽs, & gladio sibi circulũ circumducens, feminã bene notã intra circulũ recepit. Et ecce ex remoto vox quasi venatoris, terribili ter buccinantis, necnõ & latratus canũ venaticorũ præcedentium audiuntur. Quibus auditis, cùm nimis illa tremeret, miles auditis ab eâ causis, equum seruo committens, tricas capillorũ eius brachio suo sinistro

dd Ananias d. lib. 4. fol. 155. Lamber. Hortens. in Virgil. 6. Æneid.

siniſtro circumligauit, dextera gladium tenens extentum. Approximante infernali illo venatore, ait mulier militi, sine me currere, sine me currere, ecce appropinquat. Illo fortiùs retinente, misera se eripere summâ vi connixa tandem ruptis capillis effugit: quam diabolus insecutus cæpit, equo suo illam inijciens, ita vt caput cum brachijs penderet ex vno latere, & crura ex altero. sicque captâ inuito sed vidente milite prædâ præteruehitur. Miles manè ad villam rediens, cuncta narrauit, & capillos ostendit; cumque minùs ei crederent, superto sepulcro cadauer sine capillis, qui euulsi, inuenerũt. *Sic ille lib. 12. cap. 20.* quid hîc gladij contra spectrum potuerũt? tantumdem quantum monachus spectrum feriens apud Gaguinum, vt alias narraui *lib. 2. q. 27. sect. 2. lite. L.* Ex qua narratione, vt & istâ Cæsarij colligitur & alia vereor ne superstitio fuerit, ex Magorum orta circulis coniuratorijs; nempe circumducendi circuli, & in spacio illo consistendi. Nam licet crux in medio circuli facta legatur, tamen illi circuli figuræ fidere videbantur, & crucis efficacitatem ad spacium illud circuli restringere, quod improbum profectò. Huius circumstitionis aliud quoque exemplum reperias apud eundem Cæsarium *eodem lib. 12. cap. 17.* de Sacerdote, qui spectris totiens per iter nocte infestatus, circulum circumcirca se ducebat ibi subsistens; & illis euanescentibus procedebat; mox iterum se ingerentibus, nouum iterum circulum ducebat: sicque ad lucem vsque laborauit. Obseruabis ridiculam illam opinionem de armis apud Psellum *lib. de dæmonibus in fine*; Dæmonicum corpus per totum se naturaliter sensuale, secundum partes singulas absque medio, videt, audit, tangit, patiturque tangendo, & diuisum dolet sicut corpora solida. sed hoc interest, quòd corpora quidem solida diuisa cùm sunt, aut vix aut nunquam restituuntur: corpus verò dæmonum, vti secatur, mox in se item recreatur atque coalescit, sicut aquæ actis que partes quando aliquid incidit solidum, sed & dicto velociùs dæmonicus spiritus in se reuertitur: dolet tamen interea, dum diuiditur. quam ob rem aciem ferri metuit, idque animaduer-

uaduertentes, qui fugare dæmones moliuntur, tela & enses in rectum ibi constituunt, quo nolunt dæmones aduentare.] Hæc more suo sibi vindicat Rhodiginus *lib. 2. cap. 8.* & sic Psselli errorem, suum facit. Quod de corporis discessione, & coalitione subitâ dicit, verissimum est. & experti duo in Hispaniâ Nobiles, mihi non ignoti. Quorum vnus dum nocturno tempore vagatur, in spectrum incidit specie Æthyopis teterrimi, mole Gigantæâ romphæam stringentis. hîc, cui plus audaciæ quàm pietatis erat, cetrâ siculneâ munitus, impetũ sustinuit, seque gerens animosè vulnera cæsim punctimque hosti ingerit. Sed aërem verberans, donec lassus concidit, & à vicinis, qui ad strepitum accurrerant domum sublatus, multis post diebus lecto affixus, vix conualuit. Hoc Burgis accidit: alterum Salmanticæ. Degebat ibi Theologię studiosus quidã, è primâ nobilitate; qui pristinæ castimoniæ & pietatis oblitus, noctu magno periculo & labore parietibus transcensis in quoddam Sanctimonialium monasterium, vsque ad Dormitorium (vt vocant) se penetrarat. ibi permittente Deo, priusquam ad cellulam, quam animo præoccuparat, perderentim perueniret, obijcit se illi spectrum, specie viri grauis & honesti, prolixo capillitio & barbâ, lorum ingens manu tenens, & nullo verbo facto, bubulam minitans insultationem. Venerat probè armatus miser ad incęstum, scuto, gladioque: hunc stringit, illo se tegit. visus sibi non semel latus aduersa illorum subiens, haurire & brachia illi lorumque rescindere: sed semper brachium corpori, lorum parti amputatę subiiciunctum apparebat. tandem lorarius decussatim illi in vtrumque humerum sic viuenti bouem mortuum (vt cum Comico iocer) impegit, vt in terram collapsus, vix trepidus se fugâ eripuerit; & domum reuersus deprehenderit, ad modum Sanctæ Andreanæ crucis sibi in pectore & in tergo, ad quatuor digitorum latitudinem, notam contusionis rubore fuscoque mixtæ impressam. tumuit mox vibex, & cum intolerabili ardore, quasi vermiculare nescio quid, quod grauissimum cruciatum adferebat, miser sensit sub cute, & (ne vanũ

visum

visum putes) altero tertioue post die ad plures migrauit. Nec annum, nec nomina addo, vt vnius qui adhuc superat, & defuncti quoque alterius honori consulatur. Notent lasciui illi palumbi Dionæi, quis nocturnarum ad stupra discursationũ vtrique fructus fuerit, & quam inanis ista de gladij rotatione contra vim dæmonum persuasio. Nam quod Erastus α ex Ioan. Oporino narrat; qui Paracelsi amanuensis fuerat; solitum Paracelsum noctu consurgere, & machæram suam Hebueticam vtraque manu in hostem inuisilem huc illuc torquere: id vel ferocientis furoris fuisse putarim, vel ex pacto conuento, sic molestiarum inducias à dæmone paredrio impetrasse.

α in vitâ Paracelsi.

18. sit, quod putant aliqui, remedia quæ contra maleficium vsurpantur nihil profutura, si re non integrâ adhibeantur: hoc est, irrita fore si priùs tentatum fuerit à medico corporis, à confessario animæ remedium. solemnis enim iste fo- β let esse magorum prætextus vt docet Nicola. Remigius β, & nota dæmonum fallacia; qua vtitur primò; quia, cum ex Zelotypus, veretur ne sanatio ipsi adempta alijs adscribatur. Secundò, vt sic homines à diuinis & naturalibus remedijs auocet. Ex hoc capite valdè mihi suspecta fuit scedula illa, hoc anno. 1597. hic Louanij, in cuius vno articulo hæc conditio continebatur. Idcirco etiam suspecti omnes illi medici, qui nolunt ægrum confiteri, priusquam præscripta ab ipsis pharmaca hauserit.

β lib. 3. demonolat. c. 5.

19. est putare maleficam non posse maleficium suum tollere, priusquam libertati sit restituta, & ex vinculis dimissa. potest enim, maleficium maleficio nouo tollere, quamdiu pacto cum dæmone non renunciauit, vt docet idem Remigius: potest etiam illud destruere, vt quilibet alius, remouendo signum, etiamsi adhuc carceribus contineantur.

20. maleficam scopis in ostio positis impedire, ne domo exeat; vel coniectis in bullientem ollam soleis aut crinibus eius, vel actibus, cogere, vt accurrat; magicæ nugæ sunt, & peccata

peccata grauissima. quia nituntur pacto cum dæmone inito.

21. minis, verberibus, aut vi maleficos adigere, vt maleficiũ tollant (cuius rei exempla peti possunt à Remigio ζ,) fieri ζ lib. 3. dæmonol. c. 3. potest vt liceat; si conditiones quædam adsint. primò si certò constet auctor maleficij. Nam suspectos tantũ verberare aut alijs afficere contumeliâ, nec fas nec iura sinunt. 2. si nihil superstitiosum putetur adhibiturus. 3. dum non existimetur morbum in aliũ translaturus, quod ferè semper facere consueuerunt, vt exemplo declarat Gregor. Turonensis ηη, videli- ηη lib. 6. hist. cet ista diaboli liberalitas est, vt boni nihil vllis hominibus Franc. c. 35. præstet, nisi cum æquali vel maiori hominum dãno, quo spectat narratio D. Gregorij Magni θθ, de virgine obsessâ, quæ θθ lib. 1. Moral. c. 9. sic operâ magorum ab vno dæmone fuisset liberata, in vnius locũ sex vel septẽ dęmonũ millia succesisse. Neque hoc poëtas latuit. ideo enim fortassis finxerunt, non potuisse Admeto vitam conseruari, nisi vxoris Alcestis vicariâ nece ι. Vnde ι Euripid. in Alcestid. noster Tragicus, cùm remisso ab inferis Theseo, Pluto Hippolytũ abripuisset, canit, alloquens Atticæ præsidẽ Deã;

Casta nil debes patruo rapaci.
Constat inferno numerus tyranno.

22. Quod remedium esse contra *Vultuarium* maleficiũ cẽsuit Salisberiensis *lib. 1. c. 11.* Horum (ait) malicia, etiã cùm plurimum nocent, artificio leui dissoluitur, si videlicet, qui suspecti sunt, cõuenti ab aliquo in iudicio crimẽ suũ inficientur, aut, si confessi fuerint, cogãtur maleficiũ reuocare.] quid enim ad curationem inficiatio virium queat habere, nisi ex pacto conuento? si tamẽ aliquis solummodo intẽdens signũ destruere sic interrogaret, non auderem illum peccati, saltem Mortalis, reum dicere.

23. superstitiosa sunt, vt cum ad maleficium amoris tollendum, vtuntur maleficio odij, v. g. certo ritu consecrant vel consecrant potius columbam nigrã, & diuisam per mediũ dãt comedendã amantibus. Item si vt odij maleficiũ tollant, vtantur amoris maleficio, v. g. Eucharistiam sacram in ore habentes osculantur eam quam volunt in amorem inducere, vel la-

bijs chrismate inunctis id faciant. Item si vt sterilitatis agrorum maleficium tollant, hostiam sacram comminuant, & tritam in pulueres spargant per hortum vel agrum. Quæ omnia sunt manifestè impia & sacrilega, & tamen hęc facta aliquando legitur. primum illud refert Hollenus in Præceptorio, de chrismate. alterum Grillandus; cetera de Eucharistia Cæsarius Eisterbacensis lib. 9.

24. Adde remedia iudiciariarum superstitionũ, de quibus 5. lib. 5. sect. 7. & 9.

Vltimò notandum multa esse superstitiosa (vt varijs locis ostensum) remedia; quæ ponunt Sprengerus κκ & ex eo Pet. Gregorius λλ, de plumbo liquefacto in scutellam aquæ plenam infundendo &c.

κκ p. 2. malleī. c. 1. q. 11. in 2. exemplo

λλ libr 13. de repub. c. 3. à fin. 2.

Et in his omnibus Notandum semper dæmonem lucrum aliquod sibi ex his comparare, & semper animæ, interdum & corpori nocere: quia semper aliquid admiscet, quo fiducia in ipsum homo profiteatur; vel quo nos à Deo ad creaturas auertat, & à cælestibus curis ad cænosa terrenaque deducat, vel saltem à serijs & grauibus ad ludicra & nugatoria. Sic semper in aliquod peccatum animam pertrahit vt rectè obseruarunt D. Augustin. & D. Leo μμ. Obsequitur mancipijs suis, vt firmiùs illos sibi deuinciat, & in peccato retineat. Si Deus permittit hoc modò sanari ægrum, plures in fraudem pellicit: si Deus non permittit sed impedit, tunc saltem peccatum hoc præcedentibus accumulans, conatur ægros in desperationem adducere. Si malum vni equo auferat, transfert in meliorem: Si mulierem morbo liberet, transfert in virum; si senem, in adolescentem. Si sortem magus in alium non transtulerit, ipsemet necatur, vel ingens vitæ discrimen adit. coactæ nonnullæ Lamiæ, quia non poterant in alios in suos ipsæ liberos transferre. Narrat auctor Dæmonomaniæ νν, fuisse in Gallià qui maleficio quo læsus erat curando magum accersiuit: ab hoc responsum; se morbo illum liberare non posse, nisi in eius filiolum adhuc infantulum transferret. consentit impius pater, & à mago sanatur. interea mu-

μμ D. Aug. lib. octoginta trium QQ. q. 79. D. Leo sermo. 19. de passio. Dom.

νν lib. 3. c. 2.

trix, re intellectâ, infantulum subducit & cum eo aufugit. cùm ergo magus non posset in eum transferre, fuit ipsemet à dæmone interfectus. Tolosæ idem scriptor ait, studiosum quendam amico suo grauissimè à quartanâ vexato dixisse, vt febrim vni suorum inimicorum traderet; illo vero respondente neminem sibi inimicum esse, dixisse: da seruo tuo. tandem cùm hoc illi religio esset facere, magum dixisse; da mihi eam; annuente ægroto, ipsum conualuisse; magum verò febri oppressum interijsse. Facit lueri semper alicuius certa spes, vt etiam planè futilibus & absurdis nonnunquam cooperetur. sic enim (vt narrat I.C. ille Francofurt. οο) cùm vetula laborans opthalmiâ studiosum quendam conuenisset, ab eoque petijsset, vt quæ in scedulâ, quam illi porrigebat, continebantur, sibi non grauaretur exscribere, certam se esse, si de collo illam gestasset, oculorum lippitudine liberandam: at studiosus scripti illius characteres, vel obsoletos cernens, vel obscuriores (vt solent) legere non valens; eorum loco hæc verba scripsit in schedulâ; *Diabolus huic vetulæ oculos eruat*: simulque præclarum philacterium mulierculę tradidit; quod cùm de collo suspendisset spe plena post paucos dies sanitati fuit restituta. Nimirum voluit Satan hanc anum decipere, & in superstitione sui obfirmare. Plura si vis, lege libr. 3. p. 2. q. quarta sect. nona. quibus addi quoque multa possunt ex Cardinalis Cusani Excitationum lib. 2. *in Sermone, Ibant Magi, quam viderant stellam* &c. vt eorum qui putabant contra sterilitatis maleficium, vel odij inter coniuges prodesse si quis nidum auium inueniens caperet ipsam cum pullis matrem: & ideo vult à Mose præceptum, *Deut. 22.* ne mater cũ pullis capiatur. similimodo vt ad vitandas alias superstitiones alia quædam vult Iudæis prohibita, nempe præcepisse Mosem vasa cooperiri, propter Dominas Abundas. sunt enim dæmones, quibus vetulæ offerunt esculenta & poculenta, quæ mundando domum non comedunt, imò seducunt. Prohibuit ne vir indueret vestem mulieris, & è conuerso, propter idololatriam: quia mulieres vestes viriles & arma in

οο libr. 1. de lamijs. c. 8.

honore Martis induebant: & viri muliebres in honore Veneris. Hoc festum peragitur à Christianis in Carnispriuio.] Et postea idem addit sequentiâ exempla vt ait superstitionis in curandis morbis: si res consecratæ ad aliud quâ ad propriũ vsum applicentur est superstitio, vt aqua benedicta quæ bibitur contra infirmitatem, vel spargitur ad fertilitatem, vel datur aliquando brutis. (*Nota hoc sanè intelligendum, vt & quadam sequentia. Nam aquam benedictam adhibere, vt remedium naturale, vel addito ritu aliquo superstitioso id verè malum: sed eam adhibere vt quid Sacramentale, & vim tribuere Deo per sacramentalia sua ad corroborationem fidei mirabilia operanti solito, item vt dæmonis maleficium vel præstigium cesset, hoc pium & licitum esse Catholicus nullus potest negare, vt docebo sect. 3.*) & de lumine cerei paschalis, & de aquâ baptismatis. [*de his idem censeo quod de aquâ lustrali.*] Abstinere à capite animalium in honorẽ S. Apollonię vel Blasij: vel vere carpitũ luminis consecrati (*hoc non intelligo, si loquitur de cera benedicta seu candelis probo ritu benedictis, errat.*] crux facta de ligni palmarum; balnea in vigiliâ Natiuitatis & Carnis privij contra febres, & dentium dolorem; non comedere carnes in die Natalis Domini, contra febres; vel ad honorandũ sanctum Nicolaum pro diuitijs acquirendis, petẽdo eleemosynam; (*hæc omnia satis clara sunt*) eundo ad Sanctũ Valentinum contra morbum caducum, põderando puerũ cũ siligine vel cerâ; (*in his potest aliqua superstitio ab extrinseco aduenire, sed secundum se pia sunt & licita*) portare crucem circumquaque per campos in vere contra tempestates (*si non fiat, ponendo in tempore veris, non est superstitiosum, sed licitum*;) in certis oblatis superaltare, sicut lapidibus in die S. Stephani, & sagittis sancti Sebastiani (*hoc quoque pium, si tantum fiat in honorem & commemorationem certaminis horum Sanctorum, sine fiduciâ in materiâ, formâ, numero* &c.) addit de acu quæ tetigit vestem mortui, de lignis furcæ, de lignis coniungendis contra febres, de hostiâ non consecratâ contra febres (*hæc verè superstitiosa sunt*) contra ictericiam de vrinâ, de pulli &c.] &c. puto legendum *de pediculis*, neque hoc est superstitiosum, cum subsit ratio physica.

QVÆSTIO II.

An liceat remedium petere à maleficis?

LAtissimè hæc quęstio patet, in quâ multi multa scripsêre, multi etiam periculosè admodum errarunt.

Dico primò fallũtur Iuristæ, qui existimant iure ciuili licere maleficijs vti, in bonũ finem: nempe ad curãdos morbos, vel ad repellendas tempestates; *vt Hostiens. in summ. Azo in summ. Per. Aerodius lib. rer. iudicat. 8. tit. 7. cap. 6. Bart. Salycet. Godefrid. & alij in l. eorum C. de malefic. Troilus Maluetius de sortibus, Grilland. de sortileg. & alij communiter.* dico fallũntur, quia legem illam Constantini qua nituntur [a]; recentiore lege sustulit postea Leo Imp. *Constitut. 65. ad Stylianum de Incantatorum pœnâ*; vt rectè aduerterunt Nicol. Remigius: & Pet. Gregorius & Godelmannus; quã quod Tribonianus, homo planè scelestus, prætermiserit, causam aliã non video, quã quia ab omni erat pietate & verâ religione alienus. ibi Leo grauissimis verbis negat quidpiam verè bonũ his artibus effici: sed apparens illud bonum, illecebrã atque naslam esse; quæ illectos (inquit) in malorum omniũ extremũ vbi à summo bono exciderint, absorbeat, compertum habemus. Notũ enim nobis est illas, vt qui se ipsis dedunt, pro creatore ac Domino infaustis diriſque dæmonijs adhæreant, efficere: & qui illas affectantur, hos, per externarũ rerũ lætam quandam speciẽ, vulnera in animâ excipere. Quale quiddã inter pugnandũ meticulosis frequenter accidit, qui dum ictus interdũ excipere manu nolunt, illis vel caput vel vẽtrem exponũt. Sanè verò si quis aliquo modo incantamentis vsus esse deprehẽsus fuerit, siue id restituendæ conseruandæue valetudinis, siue auertendæ à rebus frugiferis calamitatis causâ fecerit; is apœnitentiarum pœnam subiens vltimum supplicium sustineto.] Sed & Caroli. V. constitutio hos arbitrio iudicis condignâ pœnâ puniri iubet [β].

[a] *l. eorum C. de malef. & math.*

[β] *Althusius lib. 1. Iurisprud. Rom. c. 52. Fichardus consil. 112. Laur. Kirchonius tom. 2. cons. 12.*

Dico 2. Diuinâ & positiuâ Ecclesiæ lege semper prohibitum fuit vti maleficis artibus, vel maleficos consulere etiam in bonum finem. Est communis Theologorum sententia, & etiam Canonistarum. Probatur 1. ex sacrâ scripturâ. Deus id prohibuit. *Leuit. 19. v. 31. Non declinetis ad magos, neque ariolos aliquid scisciteminí, vt polluamini per eos.* & cap. 20. v. 6. *anima quæ declinauerit ad ariolos & magos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi sui.* Vnde putet hoc esse peccatum mortale. Deu. 18. v. 10. *Nec inueniatur in te, qui lustret filium suum aut filiam ducens per ignem, aut qui ariolos scisciteur, & obseruet somnia atque auguria* &c. In nouo quoque testamento vetat D. Paulus; quando iustam damnationem comminatur illis, qui ipsi impingebant eum mala facere vt bona euenirent γ : quo significat, graue peccatum esse mala facere in bonum finem: quod tamen prætexunt qui maleficorum operâ ad morbos depellendos tempestatesque arcendas abutuntur. 2. probatur ex perpetuo Catholicæ Ecclesiæ vsu, quæ semper id improbauit, vt plurimi canones ostendunt δ ; & presbyterũ damnarunt, qui bono fine diuinationem superstitiosam fuerat expertus ε . 3. probatur ex Patribus, *D. Chrysostomus* ζ ; & η tiùs mors homini Christiano subeunda, quàm vita ligaturis redimenda. *Huc referendum illud B. Leonis* θ ; cùm eis (*scilicet dæmonibus*) nihil amplius liceat, quàm iustitia diuina permiserit; agunt tamen versutissimâ arte fallaciæ, vt ex arbitrio propriæ potestatis aut parere videantur aut lædere ; & multis (quod dolendum est) ita per nequitiam simulationis illudunt: vt quidam illos & timeant pati infensos, & velint habere placatos; cùm beneficia dæmonum omnibus sint nocentiora vulneribus. quia rutius est homini inimicitiam diaboli meruisse, quàm facere.] *Nec non ista D. Augustini* ι ; cùm ergo cautæ articulus venerit, vt hæc proponatur conditio: aut faciendum esse contra Dei præceptum, aut ex hac vitâ emigrandum; quorum duorum homo si cogatur alterum eligere, comminante mortem persecutore: (*idem est de morbo per maleficium immisso*) ibi eligat deo dilecto emori, quam Deo offenso viuere. ibi oderit in hoc mundo animam suam, vt in vitam æternam custodiat eam.] Ex his

γ ad Rom. 3. v. 8.

δ c. qui sine Saluatore, 26 q. 2. c. ad nouenant. c. non obseruetis 26. q. 7.

ε c. ex tuarum de sortileg.

ζ homil. 8. in epist. ad Colos. η serm. 19. de pass. Domini

θ tract. 51. in Ioan.

Infertur primò peccare iudices, qui cogunt maleficas benedictione quadam ijs quos læserunt maleficium auferre. Nam hæc benedictio illarum, nihil aliud est, quam formula quâ ex pacto dæmon cessaturus: & si benedictione verâ sanandus æger foret, præstaret vti benedictione Sacerdotis, vel alterius probi hominis, quam malefici; cuius oratio Deo est exsecrabilis, neque licet nobis cum infidelibus hæreticis, apostatisque oratione in diuinis iungi. Vnde sequitur etiam maleficam obtemperantem tali iussioni, & ægros hoc remedio vtentes peccare. Valdè quoque falli illos, qui existimant licere maleficijs sanitatem quærere vel conferre, si id magistratus iubeat.

Infertur 2. veram esse decisionẽ *articuli Parisiensis* 5. Quod licitum est vti magicis artibus, vel alijs quibuscumque superstitionibus à Deo & Ecclesiâ prohibitis, pro quocunque fine bono: error. quia secundum Apostolum non sunt facienda mala, vt eueniant bona. & *decisio art.* 6. Quod licitum sit, aut etiam permittendum maleficia maleficijs repellere: error. & *art.* 7. Quod aliquis cum aliquo possit dispensare, in quocumque casu, vt talibus licitè vtatur; error.]

Infertur 3. impium & hæreticum esse dictum Paracelsi ι , nihil referre an Deus an Diabolus, angeli vel immundi spiritus ægro ferant opem, modò morbus curetur.

ι li. de morb. caduco. & li. de hyperphys. morbis cur.

Infertur 4. periculosam esse, & erroneam ; vel saltem non satis euolutam & explicatam sententiam Nicolai Remigij κ , precariò non licere opem à maleficis impetrare ; sed licere, vti & verberibus eam extorquere: qui hoc faciat, nunquam; qui illud, semper lethaliter peccare.] Quorum vtrumque, falsum videtur. licet enim aliquando id precibus petere & impetrare: aliquando etiam verberibus ad id adigere, non licet. Non igitur eò recurrendum ; sed res longè aliter explicanda. distinguendum videlicet primò inter maleficum paratum

κ libr. 3. dæmonol. c. 3.

tum auferre maleficiō nouo, & non paratum: aliter enim peccat qui hunc, aliter qui cogit illum. 2. distinguendus auferendi modus; an cum maleficio, an sine illo id fiat: quæ communiter theologi solent attendere.

Igitur primò falsa & erronea est sentētia Paracelsi & similium, licere maleficia maleficijs tollere.

Quidam putant licere tollere maleficium, non per maleficia, sed per res tamen superstitiosas & vanas: videntur hoc multi Canonistę tenuisse, & nonnulli Theologi, & legistæ λ, si superstitionis vocabulo hi DD. rectè vsi; nequit negari, hanc opinionem quoque erroneam esse. quia superstitio res est per se mala: nec malum licet facere, vt bonum eueniat. docet hoc Siluest. *verbo maleficium num. 9.* Rosella *verbo* & Tabiena non tenent illam opinionem, sed dumtaxat referunt.

λ *Hubertin. Goffred quos se quitur Sprenger. in Malleo, & eũ simpliciter referit, nec refellunt Petr. Gregor. 3. & Rickius libr. de prob aquæ frigida.*

Alij itaque fatentur per superstitiosa media tolli non posse; posse tamen per vana, quæ non sint illicita, sic Ioann. Frisburgens. *in summ. confessar.* & id sequitur Rosella μ, qui exemplum ponit, si maleficiati facerent celebrari tres missas de Dominâ & postea omnino nudi operam darent liberis quærendis, credentes sic maleficium cessaturum. Sed hoc exemplum mihi non placet, tum quia rem ad certum numerum missarum restringere, id non caret superstitione; tum quia medium illud non modò vanum est, sed & inhonestum, & vix potest peccato carere. si tamē omne peccatum impudicitiæ & inuerecundiæ deforet, neque vis in numero ponerētur; neque fides adhiberetur ipsi actui, sed misericordiæ diuinæ per missæ sacrificia propitiandæ: tunc posset admitti exemplum. Deinde si vana remedia sumant, pro omnino vanis hoc est inanibus; sicut omnis vana locutio est peccatum, & nulla vana operatio caret peccato, saltem veniali, *ex illud. 2. q. 2.* si verò vana vocant indifferentia, tunc si quis adhiberet ea inuincibiliter nesciens esse peccatum, nullum foret peccatum; si non inuincibiliter, non tamen affectatè ignorans, foret tantum veniale: idem foret, si quis ea faceret credens aut vo-

μ *v. impedimentum 15. nu. 19.*

lens experiri an per talia maleficium soluatur, non per operationem diaboli, sed per cessationem eius ab operando; propter pactū quod maleficus cum Diabolo habebat de cessando quando hoc vel illud fieret. *vide Silu. ẽ. n. 9.*

Tertia sententia quædam est Pet. Aureoli *in 2. d. 34. q. 2.* & Angeli *verb. maleficium §. 13.* licere à maleficio parato petere. vt maleficium maleficio tollat. Exemplum huius rei suppeditat Ioannes Nider.) Inquisitor (inquit) Eduensis mihi referebat, quod modus tollendi maleficium, aut se vindicandi in maleficio, talis practicabatur suo tempore. Venit enim aliquis ad fus in se vel in suis ad maleficam scisitans malefactorem. Tunc malefica plumbum liquefactū aliquoties fundebat in aquam: quousque opere dæmonis in plūbo imago aliqua videretur: qua visâ imagine, malefica quæsiuit ab explorante, in qua parte vis lædi maleficū tuum, & in eodem vulnere eū agnoscere? cumque explorator locū eligeret, statim malefica in eadem parte imaginis, quæ in plumbo relucebat, fixurā vel vulnus per cultrum posuit, & locum vbi reum inueniret indicauit: nomen tamen nullatenùs manifestauit: sed experiendā teste maleficus per omnia lædi reperiebatur, sicut sua imago plumbea.] hæc ille. hoc ergo secundum Aureolū liceret: & secundum Remigium posset verberibus maleficus ad hoc faciendum adigi. Argumenta Aureoli sunt. primò licitū est ab vsurario parato vsuras petere; & à parato conferre Sacerdote, in peccato Mortali constituto, sacramenta petere; & deferre iusiurandum idololatræ, quem scio per falsos Deos iurāturū. ergo similiter in nostro casu possum petere à maleficato parato &c. Secundò non potest excogitari remediū aliud ad tollendum maleficium: ergo si hoc quod vnicū est vti non licet, non licet illud tollere. Sed hoc meritò censetur durissimum: potiùs ergo dicendum, hoc vnico medio vti licere.

ν *in epit. Formicarij ca. 3. in fine.*

Verùm hæc argumenta nullius momenti sunt. Eorum enim quæ in primo ponuntur argumento planè dissimilis ratio est. nam illic inducuntur ad id, quod sine peccato facere possunt, si velint. sacerdos enim potest conari conteri, etsi

tempus habeat confiteri: vsurarius potest dare mutuum simpliciter: idololatra potest per Deum verum iurare: sed operatio maleficа, quæ petitur, est intrinsecè mala, nec sine peccato fieri potest, ideoque nec peti. quia petendo consentit eius malitiæ, quod semper illicitum o, & teste Apostolo ad Roman. *digni sunt morte non solum qui talia faciunt, sed & qui consentiunt facientibus.* In secundo argumento, falsò supponitur, alia remedia non superesse. supersunt enim alia, de quibus postea: quod si non supererent, præstaret mori millies quàm per peccatum sanari. nam bonum animæ corporis bono præferendum est, & honor Dei cunctis anteponendus. Neque hoc durum videri debet scienti, quod *qui amat animam suam plus quam Deum, perdet eam* &c.

o D Thom. de malo 15. q. 4.

Remigius verò coactionem suam astruit sequentibus argumentis. primò quia talis coactio inhonorat Diabolũ, & est expers omnis pacti. ergo licita est. *Respon.* magis inhonorat Deum, quia cogit alium peccare. imò nec inhonorat Diabolum, quia cogit maleficum vt inuocet & honoret dæmonem. ipse quoque eum honorat, quia credit dæmonem posse huiusmodi medelam adferre, & concurrit positiuè ad actum positiuum. dæmon verò pluris hoc facit, quam mancipij sui iniurias, cuius afflictione solitus est gaudere. Nec potest dici expressum pacti taciti, qui cogit maleficum ista perficere, virtute pacti quod maleficus cum dæmone inijt.

Secundò probat hoc pacto, licet à fure fugiente rem vi ereptam aliâ vi repetere: licet arcem ab hoste iniustè occupatam armis recuperare: licet vinculis per tyrannidem manentem, aestu violenterque eripere: cur non hæc vis licita, qua innocentem morbis indignissimis sanemus? *Resp.* illationem esse vanam, quia reliqua illa licita sunt, & iuri diuino naturalique consentanea: maleficium verò maleficio sanare omnino repugnat iuri.

Tertiò nititur auctoritate *l. nullus Cod. de malefic. & mathem.* vbi tantum punitur, qui aruspicem vel magum inducunt precibus vel suasionibus. ergo criminis atrocitas in hac sola inductione consistit. Confirmatur, quia Photius in Nomocanone dicit legis illius pœnam tantum debere intelligi, vbi διὰ θυσιῶν idest per sacrificia & mactationes, negocium peragatur. Non ergo locus est pœnæ, quando malo adiguntur. *Resp.* puerile argumentum hoc esse, illi simile; si quis dicat, lex eum punit, qui præmijs & blandicijs, & per artem lenocinium mulierem ad flagitium pellexerit: ergo criminis fœditas in hac blandâ inductione & pellaciâ posita est: & inferat postea, igitur puniri minimè debent, qui vi minisque matrẽfamilias in thori violationem impulerint. Constantinus autem id tantum vetuit eâ lege quod quidam sibi licere putarant. nam sponte facienti, nullam se iniuriam facere credebant: id verò quod multò grauius erat, non vetuit eâ lege, quia res apertè iniqua minùs indigebat nouâ legis coërctione. Quare Salyce. & Fulgos. mentem Imp. attendentes, de quibusuis euocatoribus & prouocatoribus idem obtinere censuerunt: nec illa Photij limitatio vlteriùs protrahenda, quàm vt significet Imperatorem de illis egisse maleficis, qui tum temporis priuatim, prætextu amicitiæ, & hospitij recepti in domos gentilium, dæmonibus clanculum sacrificabant: quod ipse fieri prohibuerat aliâ lege π. Nec tamen vllus sanæ mentis hinc inferat, licita fuisse maleficia Magorum, in quibus non sacrificabatur. potest enim vnum factum ex pluribus capitibus illicitum esse: quorum vno cessante, ratione aliquorum adhuc illicitum manebit.

π l. 2. C. The odos. de malef. & math.

Dico igitur tertiò, sententia hæc Aureoli, Angeli & similium est erronea & causa multorum peccatorum: nec licet vllomodo nec ab imparato, nec à parato petere vt maleficiũ maleficio tollat. hæc est communis sententia Theologorum, Aureolum & Angelum ideò grauissime reprehendentium: *vt recent quod dixi D. Thom, D. Bonau. Scot. Tho. de Argentina & alij in 4. d. 34. Silu. Verb. maleficium q. 8. Armillanum. 2. Tabiena Ver. impedimentum 12. nu. 9. Rosell. S. Caietan. 2. 2. q. 78. art. 4. Ver. Ledesm. ad 3. q. 58. a. 2. d. 2. Alfons. à Castro lib. 1. de iust. hæret. punit. cap. 15. Sprenger. p. 3. mallei. q. 16. Nider. sup. Nauarr. ca. 11. n. 29.*

n.29.Angl.q.de arte Magica ar.6. diffic.2. Abulens.in c.19. Matthæi q.90.litt. O. Dom.Scot.in 4.d.34.q.1.a.3 & 8.de iust.q.3.a. 2.Viguer.c.16.§.4.Martin.Ledesm.in 4.q.60.a.2. Brianson.q.13. conc.2.Orbell.q.34.Henriq.lib.2.de matrimon.c.8.nu.2.& n.3. in fin. Probatur,quia hoc sacræ litteræ, canones, ius ciuile & SS. Patres improbant,vt ostensum fuit conclu.præced.2.quia nō licet consensum præbere in peccatum alterius ρ. 3. quia licet sit paratus peccare: hoc tamen peccatum,& isto tempore,nō faceret,nisi inductus.4.quia vt actum per se malū nemo vnquam licitè facit; sic, nec ad eum licitè poterit induci σ. Nota magis peccare,qui cogit inuitū,quam qui orat paratū. nam qui cogit inuitum iniurius est cogendo,& simul cooperatur: qui petit à parato,nullam ei facit iniuriam. quod nota contra Remigium.

ρ *Rom.1.v. vlt.*

σ *vid.D.Th. 2.2.q.78.a. 4.Turrecre. in c.mouet 22.q.1. Sot. lib.6.de iusti. & iur.q.1.a. 5.Cast.& al. supra.*

Dico quarto hautdubiè potest maleficus induci, vt per modū aliquem licitū tollat maleficium] in hanc sententiam conueniunt omnes in præcedenti conclusione citati DD. & est verissima,caretque dubitatione, sed indiget tamen explicatione.nam quidā DD. non satis clarè loquuntur, etsi bene sentiant.Guido Brianſonus *in collectario §.4. sent.q.13. con. 3.* Imo (ait) ego fortiùs dico quod si aliqua persona erat impedita vel vexata quacunque vexatione per aliquam personam fortilegam per pactum dęmonis: & per orationes vel vota vel artes nō posset sanari,nisi ab illâ personâ quæ talia intulit.Dico quod accederē ad illam personā,quæ mihi dedit talia,non vt faciam homagium diabolo,nec vt colā illum fortilegum;sed vt mihi auferat,quod mihi dedit. Si ipse agat cum diabolo,ego non consentio:sed tantū peto,vt remoueat malū quod mihi dedit.Et multotiens iustitia cogit tales, vt restituant sanitatem,quam abstulerunt. imò si proprius diabolus dedisset mihi talia;dicerē sibi quod à me remoueret tale impedimentum: nullo tamen modo faciendo sibi homagiū.] Sed quod ait de diabolo.id ego prorsùs periculosum puto & meritò negauit Sotus *in 4.d.34.q.1.a.3.* Nā nō possum petere, vt ab amico;quia cum eo inimicitias indicēte Christo,gerere debeo;

debeo:omnis etiam mihi cum eo familiaritas & cōmunicatio interdicta est. Per modū verò imperij, nō possū iubere: quia mihi non subijcitur. Dūtaxat in Dei nomine, per exorcismi modū,ei possem imperare. Nec etiā simpliciter verū est,licere semper petere à maleficō vt malū remoueat. Quid si enim sola maleficium non posse tolli,nisi modo illicito? certū est, me tū non posse τ petere. quid si etiā moraliter mihi constet maleficum,etsi possit tolli sine maleficio,nō tamen sublaturū nisi cū maleficio? certum etiā puto,tum non licere petere, vt tollat υ. Potest huius rei exemplum dari,quando petitur tolli ab eo,qui non est auctor maleficij,nec locū & modū maleficij & curationis ab ipso maleficō vel homine alio intellexit: nā talis non potest curare sine maleficio alio, aut dæmonis cooperatione nouâ.Quare rarò admodum vel vix vnquā licebit petere ab alio,quàm ipsomet maleficij auctore.

τ *Pet.Ledes. §.*

υ *hoc voluit hautdubiè idem Ledesm. & Henriq. d.n.3. in fin.*

Dico igitur quinctο, licet à maleficō petere, imò licet etiam illum minis & leuibus verberibus cogere,vt maleficium tollat;quandocumque probabiliter credo illum sine maleficio,modo aliquo licito id facere posse; siue quandocumque nō sum moraliter certus,quod vtetur modo illicito.]est sententia communis *Henrici postea citandi, Scoti & omnium citatorum in concl. 3. & Præterea Ioann. Bassol. Vorrilloni in 4. d. 34.Cuiet.in Verb.maleficium. & in opusc.12.to.2.Gabr.in 2.d.28. q.4.dub.2.Binsfeld.in Leorum q.5.C.de malef.* probatur,quia hoc est vti iure meo,& inducere magū ad id quod facere tenetur; & sine peccato,si velit, potest facere.nō autem est consentire pacto quod dæmō habet cū mago. De coactione id cōcedit Remi.de precibus negat.sed ratio nostra,& cōmunis sentētia DD.de precibus idē conuincunt.de iussione exēplum habemus B.Theodori Archimandritę ; qui Theodorū Magū ad pœnitentiā adductū iussit, primū omnia peccata sua cōfiteri. Si quos haberet libros maleficos in mediū proferre.3.quoscumque homines aut domos aut animalia maleficijs suis obstrinxerat,dissoluere:4.nō amplius ea in quēquā exercere,sed pœnitentiā agere φ. De verbere & minis probatur quoad eos,

φ *Georgius in vitâ S. Theodori, apud Surium mens. April.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

quos constat maleficio læsisse. quia non tam infero iniuriã, quàm illatam repello: & sicut crumenam meam possem furi extorquere, sic etiam possum mago quam quasi detinet corporis sanitatem. Confirmatur hoc, quia docet experientia, nunquam nisi vi coactos maleficium tollere velle. Dixi, leuibus verberibus: quia grauia vulnera vel immodicos cruciatus inferre, id ad iudicem sceleris vindicem, non ad priuatos pertinet. Leuia non erunt, si maleficæ inde immineat periculum vitę, mutilationis, aut grauis morbi.

χ *tom. 2. opusc. 12.*

Caiet. χ cautelam proponit, vt quis expresè protestetur, se nihil commune cum diabolo habere velle. Hæc sanè prorsùs necessaria cautio, quando petitur ab eo maleficio, qui non intulit maleficium. vix enim (vt dixi) sine peccato talis potest maleficium auferre. Sic cum crudelis & nefarius Bertulphus dixisset coniugi suæ B. Godoleuæ; in eam ferociæ suæ causam, esse dæmonem, & ex maleficio natum discidiũ; addidisset que se nosse fæminam, quæ iactitet se posse illos mutuò amore & beneuolentiâ adeò connectere, vt non queant coniuges ardentiùs se amare: respondit Sancta mulier; *Christi ancilla sum, illi ego mea omnia commendo, si tamen absque sceleris alicuius commixtione id fieri potest, quod dicis, non reprobo.*

† *Drogo Gestellensis in vitâ S. Godeleuæ 6. Iulij.*

† gor †.] Si quis ab ipso, qui nocuit, medelam petat; fortasse absolutè loquendo, non est necessarium addere illam protestationem, sed sufficiet absolutè (in casu conclusionis huius quintæ) petere vt nocere desinat. quia res quæ petitur bona & iusta est, nempe non nocere proximo: & potest ac tenetur maleficus id licito modo facere, nempe per medium aliquod naturale (si nouit) vel per signi destructionem. ideò quod de pecuniâ ab vsurario mutuandâ dictum, id hoc loco vim obtinet. Attamen semper vtiliùs erit & tutiùs hanc protestationem adijcere, maximè si petam vt tollat maleficium, vel quid aliud huiusmodi, quod non nudam cessationem; sed quietatis actus positiui significat. quia malefici vtplurimum sunt homines idiotæ, & alia quam superstitiosa remedia ignorant. Quare etiam consulo, vt petatur ab eo, quo remedio sit vsurus.

rus. si nolit dicere, non est vtendum eius operâ: quia hoc ipso satis indicat se vsurum remedio illicito. Si verò indicet remedium; tunc si satis prudens es & doctus, ipse considera & discerne an sit licitum necne: si non es idoneus iudex, doctiores & prudentiores consule; si dubitetur an sit medium naturale, consulantur medici; si verò an sit diuinum, consulantur theologi. In his etiam diuinis aduerte, tunc præstare illa applicari à Sacerdote, quam à maleficâ. Nam si miraculosa operatio est, Deus illam potiùs operabitur per seruum suum, quàm per Diaboli mancipium. si malefica dicat, non profuturum, nisi ipsa adhibeat: satis hinc apparet, aliquid eam adhibituram ex pacto conuento. Quare nec videtur toleranda nixis quorumdam iudicum; qui cogunt maleficas benedicere ægrotis ex maleficio: & si sanentur, tunc habent pro indicio certo, quòd sint maleficæ. Liceret tamen iudicibus eas cogere, vt citrà maleficium liberare conarentur: sicut licere priuatis iam docui, atque ita intelligendus Brianſonus *d. cap. 5.* Quod si res moram non pateretur, & maleficus non foret persona rudis & idiota, sed satis prudens ad discernendam maleficam curationem à naturali vel diuinâ; & tunc aliquis simpliciter secutus fuisset sententiam Pet. Ledesmij *sup.* credidisset que dicenti se non vsuram vllo maleficio, non auderem damnare post factum: sed antè factum semper vtendum puto consilio & examine quod dixi. Reuerà enim qui non examinat neque interrogat, neque protestatur, neque aliam adhibet cautionem vt intelligat, an remedium quod adhibebitur sit legitimum, an illicitum: is non videtur facere, quod in se est, sed obijcere se temerè periculo peccandi: ipsa nouo periculo peccandi obijcit rudem illam & idiotã & peccatricem animam.

QVÆSTIO III.

An liceat maleficij signum destruere, vt Diabolus nocere desinat?

Nota

Universidad de Deusto
Biblioteca

NOta primò signa maleficij vocari, ollas, ligamina, claustra & similia; quæ, ex pacto cum dæmone inito, magus adhibuit vt aliquis maleficio lædatur: pactum verò esse solet, vt quamdiu ligula sic nodata fuerit, vel tale quid sub limine defossum, vel sera clausa manserit; tamdiu talis persona sit maleficiata; aut moriantur, qui in tali loco erunt, aut intrabunt vel exibunt, & huiusmodi; de quibus actum lib. 3. Porro de ligaminibus & ollis, res notior est: de *serâ* legi apud auctorem innominatum lib. pœnitentialis à Rectore & academiâ Colonienſi ante annos centum approbati, & excusi; *cap. 70. quod est de impotentiâ coeundi*: Parisijs (ait) contigit quod quædam sortiaria virum, qui eam reliquerat impediuit, ne posset cognoscere aliam, quam legitimè superduxit. fecerat enim incantationem suam super clausam seram, quam in puteum quendam misit, & clauem similiter in puteum alterum: & sic diabolo promouente vir ille factus est impotens cum vxore suâ.] Quæritur ergo V. liceat aperiendo claustrum, comburendo capillorum glomum, soluendo ligulæ nodum, vel effodiendo ollam, & exurendo quæ in illâ habentur, aut similia remouendo perdendoque, maleficium destruere, & liberare maleficiatum? Duæ de hac re sunt sententiæ. vna, nullius quod sciam in libris editis, in quibus nondum mihi contigit inuenire; sed nostris temporibus Ioan. Hessels à Louanio, *in prælectione lib. 4 sent.* docuit; nullomodo licere. hoc haud dubiè pio docuit animo, & vt homines à maleficio absterreret: quàm tamen prudenter & verè, manifestum spero fore ex ijs quæ hac quæstione differentur. multi ex eius discipulis rem non multùm discutientes, neque auctores alios curantes, Pythagoræorum more, vt oraculum exceperunt; neque in scholis tantum docuêre, sed in concionibus adeò nonnunquam calidè; vt contra sentientes damnare, & etiam pœnis Ecclesiasticis coërcere, sint conati; non modicam scrupulorum carnificinam etiam pijs & bonis, injicientes. hoc ergo diligentiùs res discutienda, quam cùm superioribus amnis docerem, ideò breuiter perstrinxi, quòd tum nescirem quam

quem ex doctioribus communem sententiam, quam amplectebar & amplector, improbare.

§. 1. Hesselij & discipulorũ eius argumẽta fuere. primò, cũ signũ amouetur; sanitas exspectatur non à Deo vel sanctis, per miraculũ; nec ab humanâ voluntate nec à causâ naturali. ergo à diabolo. Sed hoc est superstitiosum. ergo nõ licet amouere.

2. Qui signum tollit câ spe, vt nocumentũ cesset, miscet se pacto, quod malefico cũ diabolo intercedit; quia diabolus cũ maleficio pactus est, vt signo posito ipse noceat, signo remoto nocere desinat. ergo talis societatẽ quandam cũ diabolo init, cui coniungitur, & communicat in pacto conuento eius.

3. amouere signum, est colere diabolum, quia est protestari, quod possit nocere quibus & quando voluerit, quasi ab alio non pendeat; item quod sit fidelis & verax, qui pactum seruet cum suis: sed diabolum honorare vel colere non licet. ergo nec amouere signum licebit.

4. Nõ licet declinare ad magos, vt scripturæ docẽt: sed qui amouet signũ, declinat ad magos. ergo. Min. probatur, quia petit à maleficio vt signa tollat, vel vt sibi tollenda ostendat.

5. Qui amouet signa ostendit se maleficos & dæmonem timere: sed S. S. iubet nos solum Deum timere.

6. Non tãtum res quæ ponitur vel amouetur est signũ diaboli, sed & actio circa rẽ, vt positio eius ad nocendũ; permanentia eius ad nocumenti perseuerantiam, amotio eius ad nocumẽti cessationem: sicut non tantũ aqua est Sacramentũ Christi; sed & ablutio per aquam facta. ergo sicut qui ponit signum exercet sacramentum Diaboli, sic & qui amouet. Exercet enim vterque actionem ad eum effectum consequendũ, ad quem aliter non valet, nisi ex Diaboli institutione.

7. Diabolus nunquã sponte cessabit à nocumẽto corporali, nisi vt grauiùs noceat in animâ: cũ sit hostis noster capitalis, semper cupiens quã maximè nocere. ideo, iuxta D. Leonem, *beneficia eius cunctis sunt nocentiora vulneribus*: ergo per cessationem nocumenti, quæ fit amoto signo, grauius infert nocumentum vel amouenti, vel maleficiato, vel vtrique.

8. si licet signa maleficij amouere, vel ad ea implorare opem malefici: igitur quoties quis maleficium patitur, nec aliud supereſt remedium quo adiuuetur, tenebitur procurare signi amotionem: sicut tenetur homo ægrotus licito ac possibili remedio procurare, vt sanitati restituatur: peccaret enim si sic sanitatem à Deo exspectaret, vt interim medici consilia reijceret. Atqui nemo eorum, qui sunt in contriâ opinione hoc docet, videlicet hominem aliquando ad amouendum vel destruendum maleficij signum ex conscientiâ obligari.

9. Si id licet, ergo illi rectè faciunt, qui maleficis ad quæstionem vocatis abradunt omnes pilos corporis, ne quo maleficij signo corpori adhærente, reddantur insensibiles, ideoque ad confessionem cogi non possint, quod tamen videtur satis manifestè superstitiosum. Vnde Fran. à Victoria *in relect. 12. de arte magicâ*: si (inquit) ad expulsionem dæmonum radunt pilos aut capillos, aut aliquid eiusmodi: est magia manifesta. Nam veri sancti, qui gratiam Dei habent, nunquam vtuntur talibus ritibus aut obseruationibus.

10. Probari posse videtur ex eo, quod Dominus dicitur Euãg. *hoc genus dæmoniorum non ejicitur nisi in oratione & ieiunio.* sensus enim est non aliter rectè ejici. ergo si quis dæmonium eiusmodi intraſſet in aliquem per maleficium, non liceret egressum eius procurare per signi amotionem.

11. probatur ex eo quod D. Hieron. commemorat *in vita S. Hilarionis*; ad quem cùm adducta esset puella à dæmone obsessa, & dæmon clamaret; se inuitum in puellam ingressum fuisse, vtpote vi maleficiorum coactum; nec se posse eam relinquere, nisi priùs ablatis signis sub limine positis: vetuit sanctus signa perquiri, & orationis virtute dæmonem expulit: ne (inquit Hieron.) aut solitis incantationibus receptus dæmon videretur, aut ipse sermoni eius accommodasse fidem.] igitur, ex Hieronymi sententiâ, perquirere & tollere signum, vt nocumentum cesset, ad incantationem pertinet: alioquin ad miraculum diuinum non rectè confugisset Hilarion;

sed remedium facilè ac prõprum de signis amouendis, si licitũ erat, præscribere debuisset; ne Deũ tẽtare videretur.

12. apud Gratian. *ca. si per sortiarias 33. q. 1.* vbi enumerantur legitima remedia maleficij, nulla fit mentio requirendi & destruendi signi: nec quisquam alius veterum Ecclesiæ patrum reperitur, qui de remedio hoc tanquam licito loquatur. Si respondeas esse argumentum negatiuum ab auctoritate negatâ. Vrgent; non esse ab auctoritate negatâ, sed ab auctoritate negante. quia cùm remedium tollendi signi sit facilè & cuique obuiũ, eius maximè mentio fieri debuisset, si licitum illud concilia & patrũ decreta censuissent.

13. Diabolus non est alligatus signis; potest enim nocere sine signis; & positis signis liberum illi adhuc est non nocere, vt & amotis adhuc nocere & non desinere. ergo frustrà tolluntur signa, nisi pactum malefici & Diaboli intercederet. ergo remouens consentit in hoc pactum.

14. Diabolus non potest diutiùs nec fortiùs, nec breuiùs, nec leniùs hominem affligere, quam & donec ei Deus permittit; qui pactis huiusmodi non astringitur: ergo absurdum est exspectare remedium ab huiusmodi remotione signi, aut curare talia diaboli pacta: sed recurrendum est ad Deum, in cuius potestate est Diabolus. His illi argumentis vtuntur, quæ verbis ipsorum rettuli: ne quis suspicetur me minùs bonâ fide agere.

§. II. Nihilominùs sit conclusio; *signa maleficij etiam spe cessationis morbi seu mali licet quærere & inuenta remouere & tollere.* dico, *spe cessationis*; quia fatentur opinionis contrariæ assertores, in contemptum & deletionem Magiæ, superstitionis, ipsiusque Diaboli, licere maleficij signa tollere, destruere, atque abolere: imò sanctum id esse, si ex solo odio totius artis, & intentionis Diabolicæ id fiat; sed negant, id licere eâ spe, & intentione, vt nocumentum cesset. *Notandum primò*, quod omnes fatemur, signi ablationem nullam habere vim naturalem neque supranaturalem mali auferendi seu sananti; sicut nec eius positio vim vllam huiusmodi habuit, ad ma-

lum inferendum. sed sicut, posito signo, dæmon fuit, qui nocumentũ intulit; sic ablato signo, dæmon est, qui malũ aufert, quia cessat nocere. cessat autem, quia sic cũ mago pactus fuit; non quod pacto se ligari putet, sed quia hoc sibi iudicat expedire ad animarum perniciem. *Notandum 2.* aliud esse vti peccato alterius ad bonum, aliud cooperari peccato alterius. nam peccato alterius vti possum ad commoditatem meam; quando ille potuit peccatum vitare, & licito modo mihi gratificari, vt dictum de vsurario præcedenti quæstione. ipsius enim malitia mihi nocere non debet. Cooperari verò peccato alterius nunquam licet, quia nunquam peccare licet: cooperor verò, quotiescumque peto ab alio, id quod aliàs sine peccato nequit præstare. Quando ergo peto vt maleficium maleficio, vel nouo pacto inito, tollat; cooperor peccato: quando peto vt id faciat, destruendo signum iam ante initi pacti, sed sine maleficio, & ipse me nolente adhibet nouum maleficium; ego illi non cooperor, sed vtor tantùm eius peccato. Est doctrina Soti, & Pet. Ledesm. & alior. mox citandorũ. *Notandum 3.* Signum tolli vel ab ipso qui posuit, vel ab alio qui non posuit. Si ab eo qui posuit; vel ille inierat duo pacta cũ dæmone, vel vnum tantùm. duo quidẽ, quando cõuenerat, vt dæmon permanente signo debeat nocere; & sublato signo teneatur non nocere. nã hic vnum pactum fit de positione signi, alterum de ablatione. Vnũ tantùm fit, quando simpliciter conuenitur, vt signo permanente teneatur dæmõ lædere. huius pacti vis includit, non vt sublato signo teneatur nõ nocere, sed vt, si velit, possit nõ nocere. Quando duo sunt pacta, tunc considerandi est duplex, quę potest accidere, malefici intentio. Si maleficus cùm tollit, vult sibi seruari pactum illud secundum; non licet tollere: quia hoc est confirmare illud pactũ. Si verò maleficus ex pœnitentiâ pacti initi motus, vult pactum suum cũ dæmone initum cessare; & ideò, vt rescindatur; tollit signum, quod est pacti vinculum, & tollit non quatenus ablatio signi est signũ secundi pacti, sed quatenus est destructio primi pacti, potest tollere, quia sic non confirmat secundum pactũ, sed rescindit.

Quod si sit alius qui tollit; hic nõ fecit vllum pactũ cũ dæmone, nec potest diu cõfirmare primũ malefici pactũ; quia illi non cooperatur. Sed si gnarus secũdi pacti quod maleficus fecit, illud tollat, quia vult malefico seruari secundum pactũ; ille quantũ in se est pactũ confirmat, & sic malo cooperatur, quare hoc non licet: si vero vel ignarus vel gnarus, illud tollat dumtaxat, vt maleficiũ destruat, vel vt pactũ rescindatur, sperans dæmonẽ liberè cessaturum à nocendo; nullo modo cooperatur pacto: non primo, quia iuxta illud nõ operatur: nõ secũdo, quia illud non curat, sed vult facto suo destruere primũ. Denique si vnicũ maleficus fecit pactũ; tunc tollendo signũ, primũ pactum destruitur, nec nouũ initur: nec ipse maleficus vllo modo cõfirmat, vel operatur ex primo; quare nec ei alius tollens cooperatur. *Not. 4.* si scandalũ sequatur, nõ posse tolli. quare sic ista peragenda, vt scãdali occasio iusta detur nulla.

His positis *probatur 1.* conclusio, quia quotquot auctores excusi de hac egerunt quęstione; illi ad vnũ omnes, ex quo ea quæstio discuti cœpit, in hac cõclusione conueniunt: eos autẽ loqui, de eo qui spe cessationis signum remouet, clarè patet ex verbis & rationibus, quibus vtuntur. Ante tẽpora D. Thomæ, & ipsi D. Tho. ac D. Bonauẽturæ, & eorũ pręceptoribus, puto planè certũ fuisse hoc licere; & ideo de hac re nihil expressè proditum; nisi quod maleficia sine maleficio tolli posse censuerint; quod etiã Tho. de Argentinâ *d. 34.* & Abul. *in 19. 1. D. Matth. q. 90.* & alij communiter tradiderunt. Quod verò Durand. hoc non dixerit parum refert: omisit, quia nõ habebat, quod eâ in re cõtradicetet D. Thomę; ad cui cõtradicendum, commentarios suos elucubrauit. Primus quẽ inuenio *Anno 1290.* ex professo quęstionẽ discussisse, qui tẽpore D. Thomę vixit, Durando prior, est Henricus Goethalzius siue Gandẽsis, archidiaconus Tornacẽsis. hic *quodlib. 5. q. 33.* vbi quęrit, *an liceat tollere tegulam maleficij signum?* tandem resoluit his verbis, *licet autem pernicioſum est operibus superstitiosis communicare, aut facere talia, qualia faciunt superstitiosi communicando operibus dęmonum:* Catholicũ tamen est destruere

opus superstitiosum dæmonis, & in hoc ei contrariari. Et sic dico, quod licitum est maleficium deponere simpliciter, quemadmodum licitum est idolothytum in cloacam proijcere: & etiam vt curetur infirmus maleficiatus (*ecce, quod sub hac spe*) non credendo quod virtute illius maleficij morbus ille contingat (hoc enim credere infidelitatis esset) vt procedit prima obiectio, sed credendo contrarium, & quod fiat solâ dæmonum actione, ex diuinâ permissione; qui non consueuerunt secundum pactionem suam maleficiatum vexare, nisi stante illo maleficio.] Hæc ille: sequitur, eum, more suo non nominans, Scotus, & ipse aliquot annis antiquior Durando, his verbis; si per orationes Sanctorum impediatur virtus dæmonis, benè fit: si tamen Deus illas non exaudiat, tunc si sciretur maleficium & destrueretur, dæmon non faceret eum amplius. quia ex pacto non assistit, nisi dum durat aliquod signum. Et ex hoc patet quod trufatica est illa quæstio, *an liceat tollere maleficium intentione curandi maleficiatum*: non enim solum licet, sed est meritorium, destruere opera Diaboli: nec in hoc est aliqua infidelitas. quia destruens non acquiescit operibus malignis: sed credit dæmonem posse & velle fatigare, dum tale signum durat, & destructio talis signi imponet finem tali vexationi α.] vides à Scoto hoc meritorium censeri, quem discipuli eius ad vnum sequuntur, vt nominatim Ioan. de Bassolis ibid. *q.*1. qui etiam expresse addit meritorium esse si fiat cum intentione curandi; & sic etiam Antonius And. in 4 d.34. in fin. sequitur Nicol. Vorillon. *ibid.* & Nicol. de Orbellis ibid. & Guido Briansonus β, & Iosephus Angles γ, & Alph. à Castro lib. 1. de iust. hæret. punit. c. 15. & Pelbert. Temesuar. *Rosarij p. 4. ver. matrimonium. 5. §. 38.* Est etiam hæc sententia communis Thomistarum, vt Caietan. *tract. 12. to. 2.* vbi ait; duobus modis contingit maleficium à maleficis solui; primò per simplicem dissolutionem seu destructionem maleficij prius facti; puta dissoluēdo ligaturam capillorū cum annulo ligneo &c. & hoc absque dubio licitū est. nec est opus maleficij vt maleficus est, sed homi-

α *in* 4. *d.* 34.

β *in* 4. *q.* 13. *concl.* 3.

γ *q. de arte magicâ. a.* 6. *difficul.* 2.

innèl in 4 *q. de impedimē. matrim. a.* 2.

hominis scientis impedimētum boni proximi sui. quia nulla hîc euenit inuocatio dæmonis, sed sola dissolutio signi; quo durante diabolus statuerat malum alterius continuare. 2. per inuocationem dæmonum, seu aliud maleficium, & hoc procul dubio peccatum est mortale.] *hæc ille.* vides Caietan. hoc definire, vt indubitatum. idem volunt Siluest. *verb. maleficium q.* 7. *&* 8. Tabiena *verb. impedimentum* 12. *ver.* 9. Fumus *ver. maleficium nu.* 2. Domin. à Soto. *in* 4. *d.* 34. *q.* 1. *a.* 3. vbi dicit nos posse maleficum rogare, & ab eo pecuniâ extorquere, vt ligaturas, quas habet sepultas, aut suspensas, aut alicubi asseruatas, illinc dimoueat; quia illud maleficum facere tenetur est: & quicumque sciret vbi sunt posset illas inde subtrahere &c. idem asserit addens meritorium id esse Bartolomæus Ledesmius *de Sacramento matrimonij difficul.* 49. & eiusdem instituti ac nominis recentior Petrus Ledes. *in* 3. *p. q.* 58. *a.* 2. *d.* 2. Henric. Henrriquez *lib.* 12. *de Sacram. cap.* 8. *num.* 3. Consentiunt Nominales, *vt Gabri. in* 2. *d.* 8. *q.* 2. *a.* 4. *&* Aureolus *in* 4. *d.* 34. Consentiunt etiam Summistæ vnanimiter Siluest. Tabie. *&* Fumus §. *Angelus in ver. superstitio. §.* 13. Rosella *ver. impedimentum ver.* 13. Caietan. *in ver. maleficium. &* Iacob. de Graffijs *in decis. aureis. c. de maleficio.* Consentiunt Iuristæ, non tantum qui tenent posse nos maleficijs in bonū finem vti; & alij, qui dicunt per superstitiosa posse tolli maleficium, quos §. citaui. sed & qui hoc reijciunt, *vt Turrecrema. in d. c. mouet te*, Nauar. *in Manual. c.* 11. *n.* 29. *&* Pet. Binsfeld. *in Leorum q.* 5. *Cod. de malef. & mathemat.* Inquisitores quoque Germani, Sprenger. *in malleo, &* Nider. *in Formicario*, §. citati, *&* Ioan. Chappeauuille *Vicarius & Inquisitor Leodiens. in tracta. de casib. reseruatis.* Vnde patet hanc esse sententiam planè communem, Hispanorum, Germanorum, Italorum, Gallorum, Britannorumque; Theologorum quidem Scholasticorum omnium, Nominalium, Scotistarum, & Thomistarum; ex quibus multi Cardinales & Episcopi & Magistri Sacri Palatij fuere, ceteri dignitatibus alijs, aut eruditione saltem, & pietate conspicui. Quare cùm sit incredibile, tot academiarum

tuiarum præcipuarum professores, in hoc dogmate ad mo-
res pertinente, vsque ad Hesselium erasse, & hodie quoque
errare, tum in lectionibus publicis, tum in confessionibus au-
diendis, idque errore tam periculoso: sanè non videntur ca-
rere temeritate, qui hos omnes inscitiæ & erroris condem-
nare audent; & puniendos putant; quotquot, solâ etiam au-
ctoritate talium adducti, maleficij signa remouerunt. Accedit
quòd auctoritatem hanc rationes validissimæ comitantur,
quibus contrariæ opinionis defensores nondum satis effica-
citer responderunt.

Probatur primùm hæc sententia exemplis illis superiore ca-
pite narratis B. Godoleuæ, & B. Theodori archimandritæ,
& quodam quod Cardinalis Illustrissimus, ex Societate no-
strâ Rob. Bellarmin. in publicis prælectionibus narrauit, cum
ante multos annos Louanij sententiam illam Hesselij solidè,
sed breuiter refelleret. Concionator (*verbis eius vtar*) quidã
Prædicatorum; quod me puerum vidisse memini; in mona-
Policiano in X L. cùm vellet concionari, loqui non potuit,
accidit id secundò & tertiò. videns id non esse rem naturalem,
in concione tantum sibi vocem præcludi; votum vouit Sanc-
ctæ Agneti, quæ erat loci patrona; inuenitque signa in sugge-
stu, capillos inter se ligatos, & similia. comburit ergo illa, &
vox ei restituitur. concionem postea habuit.] Quod si pec-
catum hoc fuisset, Deus à pio concionatore inuocatus, &
to sollicitatus eum non sanasset; neque signa illi ostendisset,
quæ tollere non liceret. his accedat simile æquè contestatum.
Anno 1589. Genuæ adolescens quidam pius, ex impro-
denti aspectu, ita effusè in amorem mulieris exarsit, vt cæte-
rum excluserit: mittebantur vltrò citróque munera, & fami-
uæ litteræ, idque trimestri spacio. Post quod, is graui mor-
afflictus decubuit. Mirùm certè, quam immundas sordes, &
varias ante ora astantium euomuerit: muliebres crines, ob-
villos, linum, bombycem, crinales acus, & sutorias, vngui-
segmina, ossium fragmina, & ferramentorum, non paruo
mero, vnâ cum sanguine. Quidam è nostris hortatur etiam
ampliùs

ampliùs illigari se patiatur amore pestifero. Quærit deinde,
num quæ essent ab eo munera aut litteræ? litteras acceptas
aiebat, sed deinde laceratas; noster non credens, admonet fa-
miliares, vt eius arculam scrutentur, &, si quid sit amatorium,
tollant. Ea res cum ægro occultâ voce quadã innotuisset, ar-
culæ clauem horrendis clamoribus postulat, & acceptã eadẽ
voce admonente, iniecit in os voraturus, nisi prohibitus fuis-
set: eam puluino supponit: oculorũ vsum amittit: admonet
mater, vt doctus malo reddat clauẽ: eam cũ quærens nõ inue-
niret, furto ablatam credidit: tunc incipit magis vociferari,
nec tamen reperta in toto lectulo diligenter excusso: vi tan-
dem cùm arcula esset reserata, binę litteræ amatoriæ inuen-
tæ, & igni traditæ sunt. quo facto restitutus ei sensus videndi,
& clauis non sine admiratione apparuit antè oculos quęren-
tis exposita. Meliùs interea habere cępit & corpore & animo,
& paullo post sanus omninõ factus est.] Hæc Fran. Bẽcij no-
stri verbis perscripta, & Romæ excusa in anni illius litteris
descripta. facilè videt hic vnusquisque signum maleficij lit-
teras fuisse, quod ne tolleretur dęmonẽ conatum; eoque amo-
to & cremato, nocere desijsse. Sprẽgerus *p. 2. Mall. q. 1. c. 1.* nar-
rat historiam sequentem. Comes quidam præclarus genere
Westrasiensis territorij in confinibus Argentinensis diœcesis
tuuenculam simili genere prędclaram duxit vxorem, quam ta-
men, post celebratas nuptias, vsque ad tertium annum, carna-
liter cognoscere non poterat maleficiali impedimento, vt rei
probauit euentus, impeditus; anxius, & quid ageret ignorans,
& sanctos Dei iugiter interpellans. Accidit vt ad ciuitatem *Hoc probum.*
Metensem, ob negotiorum quorundam expeditionẽ, appli
carer: in quâ, dum per vicos & plateas seruis & familiâ vallatus
incederet, quãdam mulierem, quę ante illos annos concubi-
na sua fuerat, obuiã habuit; qua visâ, dum super maleficia sibi
illata minimè cogitaret, improuisè eam blandè, ex amicitiâ
cõtractâ antiquitùs, alloquitur; & qualiter se haberet, vt va-
lere, inuestigat. At illa cernens Comitis pietatem, vice ver-
sâ, de valetudine sui corporis & status, diligenter inuestiga-
uit:

uit: quo respondente quod benè & prospera cuncta sibi succederent, illa attonita paullum siluit. & Comes cernens illam attonitam, amplius verbis blandis eam aggreditur, ad collationem inuitando. At illa de statu vxoris interrogando simile responsum accipit, quod benè in omnibus se haberet. Tum illa anne pueros etiam generasset, inquisiuit. Et Comes, tres mihi (ait) sunt pueri masculi, quolibet anno vnum genuit. Tum amplius illa stupefacta paululum siluit. Et Comes, rogote, carissima, cur tam diligenter inquiris? indica, nec enim dubito, quin meæ felicitati congratuleris. Tum illa, verè congratulor, sed maledicatur illa vetula, quæ obtulit se velle corpus vestrum maleficiare, vt carnalem actum cum vxore vestrâ minimè haberetis. In cuius signum puteus, qui est in medio curiæ vestræ, continet in fundo ollam, certas res maleficiales continentem; quæ eâ de causâ ibidem posita fuit, vt quamdiu ibidem contineretur, tamdiu coëundi impotentia vobis adesset: sed ecce omnia vana sunt, de quibus gaudeo, &c. Nec Comes diu distulit, ad domum regressus, puteum exhauriri fecit, ollam reperit, & cuncta concremando, potentiam illam perditam subitò recuperauit.] Hæc ille. sufficient hæc tria exempla certissima in diuersis maleficij generibus: & quod ad tertium istud, posset quis suspicari continuas ad Dei sanctos preces, vt hæc ei rei benè gerendæ occasio fortuita offerretur, à Deo impetrasse: quamuis, quæ hominum inconsulta est calliditas, media illicita (*nempe mendacium*) aliàs licitis (*æquiuocæ locutioni, & maleficij signi remotioni*) miscuerit. Si velis plura vide sup. lib. 3. *Par. 1. q. 4. sect. 3. in princ. & sect. 5. litt. C.*

Hoc improbum quis mendacium.

2. *probatur* conclusio communi praxi cunctorum ferè vbique etiam bonæ conscientiæ & scientiæ; qui hoc modo maleficiatos sanant: & fortè alius modus sanandi, vix vllus quam occurrit.

Ex Sprengero & Niderio quædam exempla *lib. 3. retuli*, vnum nunc addam de equo, sic mirè magicô maleficiô cruciatô, & solâ nodi solutione sanatô, quod narrat, quadam epist.

epist. insignis medicus Balduinus Ronsseus, his verbis; *A Medico Venationis epist. 50.*

„ Iam ad aliud digrediar, quod consulari huic viro contigit. „ Is in suburbanum profectus, cereusiariam quandam taber„ nam præteruectus, vidit aliquot multis nominibus sibi addi„ctos; statuit igitur eosdem admonere debiti, atque ni persolu„tum curarent, in ius vocaturum minatur: excusant alij moras, „ alij quibus ingenium hominis mite prorsùs perspectum esset, „ rogabant aliquantulum temporis concederet. atque inter „ hos prorupit quædam toruo vultu, fixis in terram oculis; „ quæ, calcitrantem cui insidebat equum admirata, sicuti vide„batur, rogat quonam pergat, atque interim monet, ne quid „ nimis equo suo confideret. Subridens ille, ecquid (inquit) „ putas mihi incognitam equi huius indefessam virtutem; qui „ eò ad decem & eò amplius milliaria citra vllam defatigatio„nem vti consueuerim? Respondit illa, vereri tamen se, ne fe„rendo sit. Virum anilem subesse fabulam suspicatus, subdit equo „ calcaria; qui præter consuetudinem iam primùm ad motum „ pigrior, progreditur quidem, sed labascentibus quodam mo„do, ac titubantibus pedibus. Admiratus igitur hanc subitam „ equi debilitatem, domum redit, equum manu pedetentim „ ducens, accirique iubet ex tempore veterinarium. is cùm su„dore madentem videret equum, rogat numquid defatigatus „ fuerit, vtrum post diuturnam quietem subitò exstimulatus „ ad cursum, & num à concitatiore cursu confestim bibe„rit, & alia huiusmodi, quæ iumentis morborum origo esse „ solent: & cùm nullam euidentem causam ad morbi huius „ generationem facere animaduerteret, rogat vt sue fidei com„mittatur equus, pollicetur interim, se suo non defuturum „ officio, atque omnem moturum lapidem, vt cognito tandem „ morbo, eidem auxiliares adferat manus. Conceditur Veteri„narij fidei equus, atque ad eundem in stabulum deducitur, „ vbi equus doloris vehementiâ exagitatus, pedibus humum „ scalpens, protinùs in terram deuoluitur crebra trahens suspi„ria. Veterinarius consilij penè inops, animo voluens quot „ quantisque casibus morbosis impetantur equi, venit illi in

mentem eosdē aut propter emphraxim vt vocant, aut quoties suo tempore lotium non reddiderunt, grauissimis subiacere periculis: experiundum igitur censuit, num quod vitium in ano aut vesicâ esset. manum ergo in anum ingerit, perscrutaturus num quæ materia in eo cōtineretur, quæ huiuscemodi accidentia parere posset. consueuerunt namque equi, quibus durior est aluus, & quorum anus scybalis quibusdā præcluditur, ex qualibet causâ volutari, ac sudore perfundi: &, cùm nihil tale reperisset, equi membrum genitale aut penem attrectare cæpit; quem manu eductū, vidit arctissime, atque intricatissimè colligatum esse: tentat igitur primùm nodū vnguibus dissoluere, sed frustrà. nexuum enim capita cū occulta essent, obliquisque inuolucris variè inter sese abdita, fere tantum dissolui poterant. Erat autem nodus hic maleficâ arte, vt suspicantur omnes, contextus ex cannabis radicibus; in hoc Gordium superans nodum, quòd hic ex corni papyro plicabili, & in omnem partem flexili connexus esset, ille etiam ex ipsâ radice durâ, & ad complicationē rebelli. Nodo igitur dissoluto prosilijt protinùs equus, atque per lotium maximâ copiâ concreti sanguinis reiectâ, conualuit quidem; verū ita vt ad pristinum illum suum vigorem nunquā redierit.] Arbitror hanc maleficam, intempestiuâ in compotatione interpellatoris molestiâ in bilem prorupisse, & obmurmurato carmine, per dæmonē curasse, equi membrum sic vinciri; idque sentientem equū ita calcitrasse: mox obscænam illā prodijsse in publicū, & quę narrata miscuisse colloquia. Neque hic vllū erat naturale remedium aliud, quā si nodus ille dissecaretur. sic etiam in maleficio lactis furaculo, nō alind ferè præsentaneum occurrit, quàm si vtres coriaceos; in prata vel stabula missos, vbi armenta vaccarum degūt; deprehendas, & remoueas, dissecesque. Monet me series epistolæ illius Ronssei, vt adijciam quod ille præcedenti historiolæ subiecit: Quid (ait) hīc commemorem vtres illos emissitios, ad anatis similitudinem ex corio consutos, quos vulgus, *Lite latas* vocat, quibus ad emulgendum in pratis lac è vaccis vtuntur? nam quan-

quantumuis eosdem hactenùs, pro anili quadam fabulâ atque meris nugis æstimauerim; Neostadij tamen ad Lenū, quod hāc Landstrostiū appellatur, fortuitus quidā euentus docuit rem esse nimisquàm veram, & in hominum pernicie excogitatam: quando sub annum ni fallor 1555. miles quidam probè potus ex pratis in ciuitatem per Leni pontem sese volutantem vtrem vnum obuium habens, nescio quid antea stomachatus, reducto gladio mediū dissecans; totam plateā lacte repleuerit: adeò vt facti rumor per totam ciuitatē dispersus, omnes quotquot essent ciues rei nouitate obstupescentes ad spectaculum alliceret: atque id ita factū esse multi fide digni ciues mihi retulere, qui suis oculis ea se vidisse testati sunt. Huc accedit, quòd audiuimus *Godelam* quondam *Kukers* palam confitentem, vtrē hunc emissitiū à se consutū atque emissum fuisse, ac non rarò magnā lactis copiā ad se detulisse.] quis asseueret non licere tales vtres perdere, ne fructum vaccarū perdant armentarij: si vtrem perdere licet, cur non & nodum illum soluere: si nodum, cur non & ollam subliminarē effodere?

3. *probatur* conclusio validâ ratione. nullā in hac amotione illicita intercedunt: licita itaque est amotio. Antecedens probatur enumeratione omnium actuum, qui hīc reperiuntur. Omnes actus vel sunt interni animi, vel externi verbi & operis. Animi interni actus sunt tres, primus desiderij vt sanitas reddatur & cesset nocere dæmon: & ad hunc finē; vt tollatur conuentio malefici & dæmonis de nocēdo; & quia hęc pactio dependet à signo, cupere proinde ipsum signū tolli ac destrui. Proximus actus est opinionis, siue credulitatis humanę, quod videlicet opinor seu credo probabiliter, cum sublatione signum pactū cessaturū, & cum pacto noxā, & sic noxâ cessante sanitatem reddendā. Tertius est, spes sanationis & cessationis. Verbi externus actus, rogare maleficū vt signum tollat. & nocere per dæmonē desinat. Operis externus actus est, ipsa signa tollere & destruere. Sed omnes isti actus, siue singulos spectes, siue cunctos simul copulatos, liciti sunt, & superstitionis expertes. licita igitur, & superstitionis expers est, tota hæc amo-

amotio cum spe tollendæ noxæ. Maior probatur, quia nihil aliud intercedit in re totâ. Minor verò, *de desiderio*; quia licitum, imò & meritorium est desiderare suam & aliorum sanitatem; quare & desiderare impedimentorum ablationem, & mediorum ad id vtilium adhibitionem. Medium verò ad hunc finem, est maleficij cessatio: ad cessationem, medium est causa aliqua cur dæmon velit à noxâ inferendâ cessare: ad hanc causam aufferendam, medium est, infringere pactū, ex quo nocet; & quod, nisi fuisset cum malefico initum, non nocuisset. pacti istius duratio, commensurata est, dæmonis voluntate, ipsius signi durationi; quare medium destructionis pacti, est destructio seu amotio signi: atque ita; à primo ad vltimum, destructio signi, est medium necessarium sanitatis recuperandæ. quare sicut licitum est sanitatem desiderare: sic & licitum est signi destructionem desiderare. Probatur etiam minor, *de opinione*. quia opinari cessaturum maleficium cessante pacti signo, non est illicitum, nec vanum. non illicitum, quia id fidei non repugnat; nec vllâ lege prohibitum est. non est vanum, quia nititur rectæ rationis coniecturis. vide enim verisimile est dæmonem tum cessaturum: primò quia ad nocendum impulsus fuit pacto, quod iam cessat. secundò, quia nihil superest, quur hac in re à malefico honoretur. tertiò quia si promissis fleterit, maleficum arctiùs sibi deuinciet, & plures alliciet. *De spe* quoque probatur. quia hæc nihil aliud, quâ desiderium boni cū opinione euētus. quare quod meritò opinor euenturū mihi bonum, id licitè spero; si bonum sit ex rerum numero, quæ licitè desiderantur. Exhibitum sit de actibus externis. nam quod licet cogitare, licet optare, & quod licet concupiscere, id licet petere. quare si possum desiderare à mago sanitatem, & opinari me ab illo consecuturum, possum etiam ab eodem illam petere: & quia desidero consequi modo licito, possum petere subtali modo. vt manifestum est. Denique quo ad actum externum, res quæque aperta est. actus ille est amotio signi: sed in hac amotione nihil illicitum est, ex parte intentionis, nec ex parte petitionis, vt probatum, ergo nec ex parte executionis. Consequentia probatur, quia executio nihil addit illiciti, nec superstitiosi, quia nec ratione intentionis, nec ratione operis, quando scandalum abest, de quo non est quæstio, sed abesse præsupponitur.

Dicunt aduersarij, *ratione operis id fieri*; quia semper sit tacita quædam honoratio seu inuocatio dæmonis. Quod falsum esse, sic ostenditur. opus illud amotionis signorum: nec est dæmonis inuocatio vel honoratio ex naturâ rei, vt per se patet; neque etiam ex intentione maleficium amouentis, quia non intendit hac ratione dæmonem honorare vel eum inuocare; sed intendit inuocationem per magum signo posito impedire: nec etiam intendit comprobare pactum magi cum dæmone, vel quicquam operari ex illo pacto; nec dæmonem inducere vt illud pactum cum Mago seruet, sed solum modò intendit pactum illud nocendi rescindere, & annihilare. neque etiam dici potest esse honoratio, vel inuocatio dæmonis ex pacto aliquo præcedente eius qui petit amoueri, quia iste nihil expresse vel tacitè cum dæmone pactus sit, ne id quidem vt sublato signo desinat damnum dare: neque etiam ex errore opinionis, quia nō tollit idcirco quòd putet illis rebus vim inesse sic nocendi, sed quòd existimet quamdiu hæc posita manebunt, dæmonem, Deo permittente, nocere posse; & propter pactum cum mago initum nocere velle, & eâdem ex causâ signo sublato à nocendo desistere velle: quæ omnia docet experientia esse verissima.

Dices fortè, dæmon ideirco nocere desinit, quia sic existimat se honorari. *Respondeo*, etiamsi ille putaret se honorari; quamdiu, nec res talis est quæ naturâ suâ honorem tribuat, nec adest vlla intentio honorandi, in eo qui remouet, parum refert, nec propterea dici quis potest dæmonem honorare. Deinde nec verum est ideò dæmonem cessare: potiùs cessat, vt pactum cum Mago seruet, & sic eum sibi deuinciat, & alios alliciat, & alias ob causas vt dixi.

Probatur concl. 4. Maleficus malè facit ponendo. ergo benè

facit

facit tollendo. Respondent non sequi, quia etiam in tollendo est superstitio, propter tacitum pactum, quod tum iterum cessetur inire cum diabolo. propterea quia tollit cum spe cessationis. Sed contra: res ipsa sine spe non includit pactum, (verbi gratia, si rusticus vel puer tollat omnino ignarus positum ad nocendum à magis, iste nullum tacitum haberet pactum, vt pateat: attamen dæmon cessaret à nocendo.) nec spes ista (vt probatum) per se superstitiosa vel illicita est.

Probatur. 5. Licet declinare à loco vbi positum est signum spe euitandi malum; licet etiam vitare personas, à quibus quis metuit lædi maleficio. ergo licet etiam remouere signum eadem spe. Nec satisfacit solutio negantium consequentiam eò quod fuga à loco noxio sit naturaliter ordinata ad euitationem mali, in quod quis incideret, si eum locum peragat: fiat: signi autem amotio ad hoc naturaliter nullomodo ordinata, nihilo magis quam signi positio ad malum. Nec inquam, hoc satisfacit. quia ratiocinantur à naturali causa moralem. argumentum verò procedit de eadem causa vtroque. ideò sic confirmo argumentum. si sciam posito veneno aliquo naturali locum esse noxium, licet mihi ab illo declinare, vt effugiam. ergo licebit etiam mihi venenum illud ab illo loco tollere, ne quem amplius lædat. Valet consecutio: progredior. igitur similiter, si scio sub limine positum maleficium, vt quicumque limen illud calcauerit moriatur; licebit mihi per aliam domus portam egredi & ingredi, amen virare: ergo licebit mihi quoque maleficium illud limine positum amouere. Omnino enim similes sunt hæ consecutiones. nam sicut in priore vtraque res naturaliter ad salutem ordinatur: sic in posteriore vtraque æquali modo naturaliter ad eandem ordinatur: & sicut se habent amotio & fuga, naturalem ad causam; sic etiam se habent amotio & fuga ad causam moralem, quale est signum ideò si rectè argumentamur à fugâ causæ naturalis ad eius amotionem, etiam recte argumentamur à fugâ causæ moralis ad eius amotionem, neque in eodem causæ genere vllum discrimen est fugæ & amotionis. sicut enim fuga personã remouet à loco noxio, sic & amotio rem remouet ne personæ in illo loco queat nocere.

5. licet maleficos de medio tollere, eâ spe & desiderio, ne hominibus ampliùs noceant per Diabolũ, vt eius viua instrumẽta: licet ergo signa quoque maleficorũ tollere, ne per diabolum illa ampliùs noceant, vt eius muta & fictitia instrumẽta moralia. sicut enim tubę & tympana & vexilla in bello, sunt quædã moralia instrumenta militiæ; sic huiusmodi signa, sunt quædam quasi nequitię & malitiæ diabolicę instrumenta, nõ operantia, sed eam ad operandum excitantia. Huic argumento nondum responsum est, ab ijs qui contra sentiũt. Nã quod illi argumenti & similitudinis positam putant, in ratione tantum signi; & maleficos dicant non occidi, vt signa diaboli: hoc est παράργον.

6. Posuit maleficus signũ: quid est facturus: si tollit, secundum vos peccat: si non tollit, verè & grauius peccat; quia relinquẽdo manet causa dãni proximorum. perplexus ergo futurus est, quem contra religionem, iustitiãue peccare necesse. *Respondent*, relinquere debere & pœnitere. nec peccaturum relinquendo. quia relinquendo non est causa nocumenti, sed eius causa fuit ponendo illud & paciscendo cũ dæmone. Restare ergo illi, vt pœnitens Deũ oret, reprimere dignetur Diaboli potestatem. *Contrà*: sicut peccauit causam dãdo, cur inciperet alius lædi; sic adhuc causam dando, cur pergat eum Diabolus lædere: & sicut positio vel ligatio fuit causa inchoati damni; sic relictio ligaminis siue non amotio, causa est continuati damni. ergo sicut tenebatur impedire, vel tollere causam ne damnum inciperet inferri, sic etiam tenetur ne illud vlteriùs proserpat, vel diutiùs duret. Quod sanè clarissimum est in maleficio quod effectum habet, sæpiùs renascẽtem. verbi gratia, maleficium sterilitatis primo anno nocuit tot equis, tot vaccis &c. 2. anno iterum nocebit fortè plurib. ergo si tenebatur impedire damnum primi anni, cur non & sequẽtis: Confirmatur, in foro exteriore damnaretur ad omnia damna illata restituenda, quamdiu illa inferentur.

& tam de damnis annorum sequẽtium quam primi; si diuersis actionibus ageretur de singulorum annorum damnis. sed hoc, quia peccat contra iustitiam, & est efficax adhuc causa damni. Ergo in foro etiam interiore adhuc peccat; quia tenetur facere, quod probabile illum est posse facere. probabile autem est illum tum tollere debere, vt proximi damnum impediat. quia communis hæc est sententia optimis fulta rationibus, vt ostendimus.

7. Si duo reges sic inter se paciscantur, vt columnâ seu turriculâ quapiam stante erectâ, ipsi sibi mutuò auxilium ferant contra tertium regem aliquem: si tertius iste pacti gnarus, vt illi desinant ipsum bello infestare, turriculam illam vel columnam dejciat, & demoliatur; non dicetur ille tertius propterea consentire in illorum fœdus, neque cum ipsis, vel eorum altero, qui fortassis illum admonuisset; pactum vel societatem inire. Igitur nec maleficiatus dicendus est cum maleficio vel dæmone propterea societatem inire, quia destruit signum, quod illi depacti, vt à nocendo cesset dæmon. Nec quicquam habet verisimilitudinis quod respondent, eiusmodi hunc terrium cum prioribus pactum inire; quia beneficium ab illis exspectat. Nec enim vsquam vel apud Iurisconsl. vel apud Theologos, inuenias talem pacti vel societatis incundæ formulam aut genus. deinde destruendo turriculam illam, potiùs pactum prius inter duos initum soluitur, adimpleto termino; sic etiam remoto signo pactum dæmonis & magi conditione sublatâ expirat. soluit ergo iste remouens pactum alienum, nec ipse nouum init.

8. si quis cum hoste foret pactus, vt suspensâ de muro flammulâ candidâ, accurrat, & portam occupet, vrbeque potiatur: & tertius quispiam ciuium hoc resciscat: nonne tollere licebit, imò merebitur si fecerit? quis quæso illum proditoribus consentire dicat? rectè æstimantes iudicabunt, cum pacta conuenta eorum non stabiliuisse neque approbasse, sed abominatum ea rescidisse. Cur igitur non eâdem ratione & iure, qui resciuit pactum dæmonis & malefici de ollâ in fi-

miliæ perniciem defossâ; poterit illam tollere, & tollendo censendus erit ab eorum pacto alienus? an cum ille non consentiat proditioni, quia illam destruit; hic censendus consentire maleficio, qui illud destruit?

Denique vt semel finiam (tædet enim tam multas soli facies admouere) licet omnes conatus similes dæmonis impedire. si incantamentis aliquis dæmonem ad nocendum inuitaret: rectè faceret, qui murmuranti os pugno obturaret: si per scripturam & characteres id conaretur, laude dignus esset, qui dissiparet & conscinderet membranulas. cur nõ idem ius conceditur in signis positis, quæ similiter dæmonem ad nocendum pelliciunt? sicut ergo possum impedire, ne verbis vel caracteribus magus consequatur effectum à dæmone, potero etiam signi alterius destructione id ipsum perficere.

§. III. Restat respondeamus obiectionibus, quæ quod multæ sunt, & prolixæ, cogent nos etiam, quam vellemus, esse prolixiores.

Ad 1. *Resp.* non fieri sufficientem enumerationem partiũ. sanitas enim exspectatur à morali causâ, nempe amotione signi. sicut in exemplo proditorum (de quo egi in probatione. 8.) liberatio non exspectatur à Deo, vel Sanctis, vel naturâ, vel proditoribus immediatè; sed à signi amotione. Sed vrgent, saltem mediatè exspectatur à proditoribus; ergo & sanitas hic mediatè exspectatur à dæmone. Sed hoc est superstitiosum quia est perinde facere ac si dicas; præsta quod promisisti. pactus es amoto signo te cessaturum. ecce amoueo: teneris cessare. *Resp.* negando minorem, & eius probationem. imò perinde est facere, ac si diceres: pactum tuum primum cum malefico conuentum exstinguo; signum quod nocumento inferendo præstituisti comminuo, & perdo; non est quod noceas, amplius nocere non teneris. Si pergant instare, saltem exspectat mediatè sanitatem à dæmone. *Resp.* exspectat, nõ à positiuâ aliquâ dæmonis actione, sed à priuatione actionis eius siue à cessatione. nõ enim expectat, vt dæmon aliquid faciat, sed vt desinat facere. ad faciendum alliciebatur

Universidad de Deusto
Biblioteca

signo,sperat illo sublato,nõ allectum amplius,desiturum nocere: vt amoto obiecto concupiscibili, quis vtplurimùm desinit concupiscere. Effectum ergo exspectat priuatiuũ;quem à dæmone non est illicitum exspectare. alioqui non liceret exspectare dæmonis fugam ex obsesso,cessationem à tẽtatione,& similia,ad quæ piè vtimur aquæ lustralis aspersione, reliquiarumque & agni Dei gestatione. Dũtaxat ergo illicitum est,exspectare effectum priuatiuum à dæmone,vi alicuius pacti conuenti cum dæmone: quod hic nullum est.

Ad 2. negatur antecedens: ad probationẽ eius dico; si maleficus vnicum fecerat pactum; tollens miscet se destructioni illius pacti,non conseruationi. quia destruendo signũ,facit vt pactum cesset. si duo fecerat pacta,non immiscet se secundo, quia nõ petit,vt Diabolus vi secundi pacti desinat; sed destruendo primũ pactum,virtualiter (vt dici solet) etiam destruit secundum,de quo non cogitat. si vi secundi pacti vellet dæmonem cessare,valeret argumentum. *Vide 3. Notabile.*

Ad 3. dico & antecedẽs,& probationem eius dissentire vero. nam tollere signum,tantũ est protestari,quod Diabolus qui Dei permissione,& non aliter,potest nocere; speretur nocciturus ampliùs,postquam causa ad nocendum allicies (nempe signi positio) cessauerit: itẽ quod aliquando sit pactis cõuentis,non quia sit verax aut fidelis; sed quia cernit hoc sibi esse vtile ad homines decipiendos. sicut solent decoctores minus debitum exsoluere, vt in grandiori summâ creditoris simplicitate abutantur.

Ad 4. Resp. Minorẽ falsam esse. nõ enim declinat ad Magos vt magi sunt: sed vt sunt homines gnari eius rei, quæ vel adspectu vel auditu potuit reperiri,& petitur ab ijs, non vt ex magicâ operentur arte: sed vt id faciant,quod quiuis rusticus & idiota posset facere: saltem quod ipsi sine vllo nouo cũ dæmone pacto possunt perficere,& perficere tenentur, ad communẽ dũ proximi. Potest ergo distingui maior, scriptura enim vetat declinare ad magos tanquam ad magos : non vero tanquam ad alios homines absque illo peccato.

Ad 5. Resp. aliter timeri Deũ solum,aliter timeri creaturas. Deus solus timeri debet,vt omnipotens & auctor omniũ, & quem nemo potest impedire,nec voluntati eius potest resistere: creaturæ timentur,tanquã quæ Dei permissione nocere valent,& quia malignæ sunt etiam interdũ volunt: & sic scriptura sacra non prohibet eas timeri. dæmõ verò inter omnes creaturas hoc timore maximè timendus, quia & cunctis hominibus animãtibusque potẽtior est,& nobis maximè infestus,& exigentibus peccatis nostris sæpissimè permittitur à Deo nos grauiter lædere,vt constat de Iobo,maritis Saræ, Achab rege,& alijs. Nonne licet timere sicarios,latrones, calũniatores? nonne licet fugere à domo dæmonibus infesta? cur talis fugit,nisi quia dæmones timet? tolle timorẽ,fugã sistet.

Ad 6. Negatur antecedens. impropria enim & falsa locutio est; amotio signi est signum. non magis certè quã homicidij actio est homo. sicut enim homo erat,ante occisionẽ;sic signum erat ante amotionem. nec iuuat comparatio illa baptismi: nam nec ipsa aqua est Sacramentum, nec ipsa ablutio: sed Sacramentum fit,quando ad elementum, verbũ cũ actione accedit. ablutio materia proxima sacramenti est, non Sacramentum. *Dicas:* saltẽ est aliquid Sacramenti. ergo & amotio est aliquid pacti. *Resp.* sicut ablutio non est aliquid Sacramenti,nisi abluens intendat baptizare: sic nisi ponens vel tollens signum,intẽdat ex condicto ponere vel tollere, vnquam positio vel sublatio erunt aliquid pacti.

Ad 7. Negatur consequentia,ideirco enim desinit nocere signo sublato,non quia per hanc amotionem grauius vulnus infligit animę tollentis: sed quia sperat vel maleficum in alium sortem (vt vocant) translaturũ,cum nouo suo lucro; vel sic plures sè sibi adiuncturum, videntes eum promissis stare. Præterea esto hoc diabolus speraret: sæpè spes illum fallit, & vnde compendium exspectabat dispẽdium patitur. Denique D. Leonis illa auctoritas parum aptè adducitur. cessatio enim à nocẽdo beneficiũ non est diaboli,sed Dei. sicut nõ est beneficiũ proditoris,quando ablato signo desistit à proditione

ne peragenda: neque qui tollit vllomodo dici potest, hoc beneficium à proditore exspectare.

Ad 8. Concessâ maiore, quæ verissima est; Negatur Min. omnino enim hoc volunt, quotquot nobiscum sentiunt; & quia hoc ex eorum doctrinâ sequebatur, ideo non dixerunt expressè. Neque enim putabant quenquam adeò moralium rerum forè rudem, vt negaret, primò ipsum maleficum qui posuit teneri signum, quod nouit, tollere; si nequit aliter damnum impedire, sicut, qui diabolo inuocato verbis vel scripto nocet tenetur cessare ab hac inuocatione, non tantum quia superstitiosa est inuocatio, sed etiam quia proximo pernicio-sa est. Nec vllo modo puto tolerabilem esse contrariam sententiam in praxi, nec absoluendum qui nollet cessare, vel signum tollere. sicut non est absoluendus, qui alicubi malleolos reposuisset, incendium sparsuros, nisi illos velit amouere. Eadem namque ratio est. sicut malleoli efficaciter sunt nocituri vi naturali; sic etiam signa hæc æque efficaciter nocitura sunt vi morali, siue vi pacti conuenti. Neque hic quærendum qua vi damnum inferendum, sed an inferendum: & æque iusta est illatio per vnam vim, atque per alteram. sicut malleolis inest vis ignea; sic censetur signis alligata vis siue actuitas diaboli multo promptior & fortior ad nocendum. Si vero tenetur maleficus tollere, quod posuit ex lege iustitiæ; tenebitur secundò alius qui positum resciuerit, id tollere, saltem ex lege charitatis.

Ad 9. Resp. id, si fiat seruatis circumstantijs quas requirit §. *lib.* 5. nec superstitiosè, nec impudenter; sed sapienter & honestè fieri, à iudicibus etiam maximè timoratis. Victoria verò loquitur de expulsione dæmonis ex energumeno, quod non facit ad rem, vt nec totum argumentum, quia depilatio illa non est ablatio signi, cùm pili non sint signa maleficij, sed latibula.

10. argum. multis peccat. primo quòd contradicit sententiæ quam eo niruntur probare. Nam si defensores contrariæ sententiæ censent, non esse licitam amotionem vllam, vt ex-

sentire patet; ex argumento sequitur, dumtaxat aliquam esse illicitam, nempe destinatam huiusmodi dæmonijs eijciendis: quia tales dæmones aliter eijci nequeunt. Si ergo eijci possent per amotionem, licita foret amotio. iam non ergo omnis amotio illicita foret Sin verò dicant se non contendere Vniuersalem negationem; (Nullam amotionem signi cum spe cessationis esse illicitam:) sequitur non omnem amotionem huiusmodi esse superstitiosam; quod ceteris omnibus argumentis suis probare nitebantur. repugnat ergo hoc argumentum alijs omnibus, quia subuertit commune ceterorum fundamentum. Secundò sensus verborum Christi non est, non aliter rectè eijci, sed non aliter eijci efficaciter. Nam Apostoli non querebantur se vsos malis medijs, quod non est credendum; sed se eijcere non potuisse. conatus enim Apostolorum non fuerat illicitus, sed fuerat irritus. & hoc scire volebant, cur efficax non fuisset in hoc energumeno, quemadmodum solebat esse in ceteris. responsum illis, id accidisse, quòd orationem & ieiunium non adhibuissent; quæ talium dæmoniorum pessimorum, quorum inueterata possessio, generi expellendo necessaria ipsis erant. Tertiò dæmon nõ exit ad signi amotionem, nisi quando erat ingressus ad signi positionem: quod Deus nonnunquam permittit. Quando autem propter hominis peccata Deus permisit operâ malefici dæmonem ingredi; tunc licebit signum tollere, non secùs ac in reliquis maleficijs. Quartò plus probat argumentum quam opus sit; imò & illud; (si valeret) nec exorcismis eijci licite posse: si tantum ieiunio & oratione tales licet eijcere. Denique non potest nobis constare, an ex hoc genere sit dæmon, an ex alio: ideò, durante hoc dubio, licebit signum amouere.

Ad 11. dico exemplum illud S. Hilarionis, dumtaxat probare quòd qui Hilarioni sanctitate & dono miraculorum sunt similes, aut quando aliquod scandali vel superstitionis augendæ subest periculum; debeant id facere, quod ad maiorem Dei gloriam tendit; vt est dæmonem oratione eijcere: non vero probat quod eo periculo cessante, aut quando quis

non

non est certus de dono miraculorum (vt hodie certi nulli sunt, in his partibus, vbi fides propagata) non liceat illi, vti remedio quod ad manum est, & experientiâ frequenti comprobatum nouit. Metuebat autem D. Hilarion, non, ne dæmon hoc pacto solitis incantationibus recederet; sed ne populo videretur ijs recessisse: imò neque hoc simpliciter verebatur, sed alternatiuè; vel hoc, vel ne videretur ipse dictis Diaboli fidem habuisse; qui negabat aliter se expelli posse, nisi signo priùs ablato. Quod falsum erat, vt D. Hilarion obtendit, & quia sponte ingressus, sponte remanebat; nec eum cogendi vim vllam magica illa signa obtinebant.

Ad 12. Resp. verè hoc argumentum esse nullum, & ab auctoritate negatâ, non ab auctoritate negante. Nã si vel Himarus cuius ille est Canon, vel alij patres censuissent hoc remedium esse illicitum, non fuissent contenti silentio pertermittere, quod vsu sciebant frequentissimum: sed diserte prohibuissent, vt solent similia. sic enim quia purgationes per monomachiam, per ferrum candens & similes, erant in frequenti vsu: ideò expressè illas prohibuerunt, summaque diligentia per Ecclesię curam fuit vsitatas superstitiones nominatim damnare. Inter licita verò remedia non meminerunt amotionis, quia de remedijs Ecclesiasticis & diuinis agebant: istud autem est merè humanum remedium, & quod ipsa ratio ac natura vnumquemque docet. nam & bruta norunt abijcere & repellere, quæ noxia sibi nouêre.

Ad 13. Respondeo Diabolum signis non esse alligatum naturaliter: sed moraliter ex hypothesi, quod vult stare pactis conuentis. Nec verum est semper illum posse nocere signis magicis. sæpè enim, imò ordinariè Deus permittit illum multa facere per maleficos, & signa malefica: quæ non permittit illum immediatè facere α. Vnde non est abiudicandum existimare, quod quando Deus illum permisit, mediante signo nocere: non possit Dæmon nocere signo destructo. Nec quia Deus tum videtur permissionem suam sic limitasse, sequitur tamen hinc sequitur Deum habere pactum cũ dæmone, sic

α *Victor relect. de Magiâ circa fin.*

nec Rex pactum haberet cum rebellibus, si ijs non resisteret cum filio suo rebellionem mouentibus. præsumptio quidem aliqua hinc in foro, vt vocant, fori nasceretur: reuerã tamen pactum conuentum propterea nullum intercederet, sed permissio dumtaxat & conniuentia probaretur.

Ad vlt. Resp. Negatur consequentia. quia nemo scit an Deus Diabolo permiserit nocere post signũ destructũ: & quia possumus ex frequenti experientiâ colligere, vel Deum id ei non permisisse, vel saltem reliquisse eius arbitrio vt adhuc noceat, vel cesset nocere, si velit: ideò possumus hoc experiri & signum amouere. Recurrendum quidem ad Deum; sed nõ propterea prohibita sunt remedia humana.

SECTIO II.

De remedijs naturalibus contra maleficia.

MVlta de his more suo Grillandus *q. 2. à n. 3.* in cuius sententiâ quid vitandũ docebunt sequentia. Theologi quidam vim omnẽ adimunt naturalibus medicamentis: medici plerique magnam nimis tribuunt; & quædã memorant, vt naturalia, quæ quibusdam queant esse suspecta, mihi pronunciandum vetus N. L. de multis. Non assentior ijs qui omnem omnino efficientiã rebus corporatis in dæmones tollunt; nec ijs etiam, qui directam vllam vim naturalem in dæmones cõcedunt, vt videntur concedere Faius, Pet. Gregorius & alij α: sed ijs assentior, qui secundariam & indirectam tantum tribuunt, quæ sententia peritiorum medicorum & Theologorũ est, *vt citandorum in fine huius sect. & Guilhelm. Paris. lib. de Vniuers. Dionys. Cartusiani in Tob. cap. 8. Francisc. Victor. relect. de Magia q. 6. Lulli lib. 2. de quinta essent. Leuini Lemnij lib. 2. de occult. nat. mirac. Francis. Vales. cap. 28. facr. philosoph.* nulla enim naturalis corporeæ rei vis est, quæ dæmoni possit præualere, aut directè in illum aliquid agere; *cui nulla super terram potestas est quæ comparetur: qui factus est, vt nullum timeat*, teste sacra scriptura. ℭ Sed concurrente cum naturali agente causâ supernaturali, Deo vel Angelo; agere res cor-

α *Faius in Energum. Pet. Gregor. in Synt. iur. Fran. Georg. in Problema.*

c *Iob 41. v. 24.*

porea potest in dęmonem,eumque pellere & etiam cruciare: verum tum agens primarium & directum, est supernaturalis illa causa;secundarium verò & indirectum est, corporeæ rei vis naturalis, illi à Deo initiò creationis insita. Hoc ergo in sequentibus remedijs semper ante oculos habendum,nec ea rum vis vlteriùs extendenda. Adscribam autem illa, vt mihi colligenti occurrent. Lapidibus & herbis vim aliquam tri buit canon. *dæmonium 26.q.7.* Et sane de multis mox subiun gam. radices varias commendat Ioseph. & in his *baaras*, sed modus euellendi,& alia quædam quæ addit suspectam red reddunt, *lege lib.8.antiqu.c.2.& lib.7. belli Iudai. c.23.* à Thau siâ dæmones fugari scribit apostata fidei Amatus Lusitanus *in Dioscor.libr.4.* Plinius dæmonum ludibrijs arcendis pro niâ commendat,sed nigram *lib.25.c.4.* Veneficia depellit ra ramo ad valuas & fenestras posito, vt fama celebre, scribit Dioscorides *lib.1.c.100.* confirmat Bionis exemplum,sed lau ri additis foliis,apud Illustrium *in eius vitâ.* Verbascum vale commendat botanographus Apuleius, *lib.de virtutib. herbar. c.71.* Ouidius, lib. 6. Fastor.

Spinam, qua tristes pellere posset
A foribus noxas (hæc erat alba) dedit.

Quid? quod & in humano sanguine vis aliqua naturalis & directa inesse potest? vt menstruatâ muliere agros circumeun te noxia vermina necari censuere Dardani sectatores apud Columellam.& Lud. Banairolus scribit, *Ennead.muliebr.* si menstruo cruore domus alicuius postes inungantur,de niacis Magorum artibus & insidijs aditum omnem præclu & apud Mich. Isselt. anno 1586. legitur,in Liuoniâ fuisse cum,vbi nymbis, tonitruis ac tempestatibus dæmonia trou lenter grassabantur,nisi in lacum quendam innocuus in tulorum cruor à rusticis infunderetur. Posterius hoc apo Satanicum;priori, aliquid physicum inesse potest, sed rectè agens. Sed non iniucundum erit si adscribam, ex duini Ronsæi venatione nonnulla,quæ vel carminis elegan tiâ,vel raritate materiæ,queant curiosum lectorem delectare,

Histor. continuationis Surij.

& si naturæ genius faueat,ægrum iuuare. *De lupo*, cecinit;

Nec rostrum virtute caret,nam munere quodam
Naturæ arcano depellit fascina dira;
Si priùs exuccum fuerit:mos hinc fuit olim
Antiquis villæ portis præfigere.
Quid? quod dura cutis rigidâ ceruice reuulsa
Tristia dicatur depellere fascina posse?
Restat adeps pinguis celebrem Saturnia Iuno
Quem fecit populis, dum vincla iugalia curat,
Et linit obductos vittis hoc vnguine postes,
Antè venit sponsus quam optatæ ad limina sponsæ:
Hinc quondam iuuenes illi,innuptæque puellæ
Instituêre lusus festos atque annua festa:
Quòd lamijs, strygibusque feris quoque sustulit ansam
Turbandi nouiter nuptos,noxamque ferendi,
Nomen & à facto sortita est Vnxia Iuno.
Quid referam cædes, aut quid data vulnera ferro?
Quidue cibis alijs dicam noua toxica mixta?
Dæmon homo est homini. sic nos væsana libido
Exagitans, semper trahit ad genus omne malorum:
Sic Stryx dira oculos & totos fascinat ameus
Artus, ac lento consumit corpora tabo.
Horrendum facinus nimium,nil tale verentes,
Promeritosue homines violentæ obtrudere morti,
Et spoliare bonis. sed magni rector olympi
Antidotos homines docuit. Nam frontis hyènæ
Noctiuagæ pellem perhibent arcere verenda
Fascina si gestet quisquam, tacitusue reseruet:
Stercora quæ reijcit violentâ & morte peremptâ,
Ossaque creduntur magicas depellere fraudes.
Et confert catuli nigri tinxisse cruore
Interiora domus, murosque obducere rubro
Incrustamento, vel sel suspendere tignis.
Lichenes tumidos celeris dromadæ & resecare
Conuenit, & siccos seruare cubilibus amplis,

Hæc de hyenâ sunt superstitiosa propter conditiones requisitas.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quod Strygibus fraudes adimant, & fascina pellant.
Atque oculus dexter mustelæ includitur auro,
Post teneris digitis aptatus, reddere tutos
Dicitur à diris Lamijs Strygibusque ligatos.
Creditur à multis torui seruata leonis
Pars caudæ prodesse viris, quos fascina vexant:
Fertur quod simili vi polleat vngula pardi.

Idem Ronsseus *epist. 22.* conatur ostendere cur asini silnestris seu onagri, nec non domestici, nullâ nigredine aspersi, vngula ad effascinationem faciat; idque tribuit salaci animalis eius naturæ, & ad illud maleficium restringendum censet, quo viri velut ligati ad venerem inutiles redduntur. Q. Sammonicus Serenus, medicinæ c. 58.

Præterea si forte premit strix atra puellos
Virosa immulgens exsertis vbera labris:
Allia præcepit tundi sententia Vecti,
Qui veteri claras expressit more Togatas.

Euonymus *in Thesauro Medico cap. de solidis quibusdam &c.* docet confectionem electuarij ex argenti viui puluere conficiendi, quod fascino aduersetur. Marbodeus Gallus[a] multa de lapidibus differens, inter cetera; de ADAMANTE.

[a] *in Dactiliotheca.*

Et noctis lemures, & somnia vana repellit.

Thetel Iudæus *lib. de sculpturis* eandem vim tribuit *Chrysolitho* mulieris figurâ naturaliter formato: sed & Marbodeus, de eodem; *Esse phylacterium fixus perhibetur in auro*

Contra nocturnos fortis tutela timores;
Pertusus setis si traijciatur aselli,
Dæmonas exterret, & eos agitare putatur,
Trajectum læuo decet hunc gestare lacerto.

Quid corallium?

Vmbras dæmonicas & Thessala monstra repellit.

Quid gagates?

Idem dæmonibus contrarius esse putatur,
Vincit præstigias & carmina dira resoluit.

Quid iaspis?

Et, sicut perhibent, phantasmata noxia pellit

Quid onyx?

Insomnes lemures, & tristia cuncta repellit:

Sic vulgò legitur, sed sensum membranę contrariũ exhibent:

In somno lemures, & tristia cuncta figurat.

Sanè maleficam eius vim ipsemet indicat Marbodeus *cap. de Sardio*, cùm scribit præsente Sardio Onycem nocere nõ posse. Georg. Villichius, β de cameleonte;

β *in* πκιτ8πλιφ.

Cammeleontis hepar tostum nicromantica pellit
Appensum collo. De asino,
Infantum cunas pellis villosa defendit,
Horrificosque metus pellit & ista simul.

Marcellus Empir. *lib. de medicinâ ca. 20.* potionem præscribit contra cuncta in cibo & potu sumpta maleficia; quæ ab illo peti potest; contra equorum fascinationes quasdam suffumigationes prescribit Renat. Vegetius *lib. 3. Veterinariæ cap. 74.* Sanè suffitibus dęmones expelli de corporibus, censuere Iudæi & Gẽtiles; teste Iustino mart. cõt. Triph. & Thargũ Chal. Cantic. 4. v. 6. De hyperici suffitu id testantur Lullus lib. 2. de quinta essent. & Mathiolus in Dioscor. & factitant nostri exorcistæ teste Mengo Flagel. dęmon ex. 3. 4. & 6. cetera à reliquis, qui Aesculapidarũ de gente. nos medicinã corporũ non profitemur. Animarum medici vtinã simus, summi illius archiatri qui viuificat mortuos idonea instrumenta. Theologis placuit estque verissimum, corporeas res in naturam intellectualem & immortalẽ, qualis est dęmonũ, nihil posse. quare censent cũ Angelo γ, lapides, herbas, particulas animantiũ, & alias medicinas directè & proximè nihil in dęmones operari; indirectè tamen & mediatè iuuare contra eius conatus maleficos, eo quod impediunt vel auferunt dispositiones illas, quibus dęmon vsus fuit; ob naturalem habitum corporis illius quem vexat, vel saltem inuitatus aut aditus ratione influxus astrorum, vt de Lunatico euangelico Origenes & Hieronymus censuere δ; vel ratione complexionis atrabiliariæ, & similium causarum. consideratio ista dispositionum

γ *in verb. superstitio q. 6.*

δ *Origen. in Matth. 17. tract. 3. Hieron. c. 4.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

vel amicarum,vel odiosarũ dæmoni (odiosę fuere in his duabus Iosephi & Tobiæ narrationibus) magis consentanea est philosophiæ, quam quod Drusus opinatur dæmonem fugatum dumtaxat ratione symboli & significationis per hepar & cor illud repræsentati. si dæmon dumtaxat vsus fuit efficacitate agentis naturalis,nec de suo addidit malitiæ aliquid artificiosâ commixtione, vel industriâ sibi notâ & hominibus incognitâ,vel fracturâ & continui solutione , vel detorsione occultâ;tunc posset fieri, vt totum maleficium naturalibus, quæ medicorum ars approbat,remedijs tolleretur. Sic interpretor sententiam Richardi Mediauillani, qui censet maleficium naturalibus remedijs aliquando in totum superari posse ε . Si verò quid huiusmodi immiscuit (vt solet) remedia hæc naturalia ex parte poterunt iuuare, in totum iuuare non poterunt. ratio diuersitatis est, quia priore casu poterunt illæ dispositiones in totum tolli, quibus dæmon vtebatur : posteriore possunt ex parte tantum tolli, vel ad tempus impediri, & sic etiam actio dæmonis priorè casu in totum tollitur, posteriore remittitur dumtaxat & ad tempus impeditur. Deinde dæmon etiamsi vsus sit solis venenis naturalibus, solet nõnumquam,vt potest, vim remediorum naturalium debilitare,& impedire, quando Deus permittit : rarò etiam medici possunt conijcere quibus medijs naturalibus ille ad nocendum sit vsus: ita fit vt ratò, imo vix vnquam maleficia naturalibus remedijs penitùs tollantur. Hæc causa est cur plerique Doctores communiter negarint morbos ex maleficio naturalibus remedijs tolli; sed communiter affirment à magis alio maleficio sanari ζ . Et propter hanc dispositionum alterationem canones permittunt energumenis lapides vel herbas portare,absque incantatione. *c. Vlt. 26. q. 27.* Propterea etiam in adhibendis naturalibus remedijs hoc obseruandum, vt consideretur;an contra dispositiones,quibus dæmon gaudet,& vti consueuit,in hominibus lædendis vexandisque,virium aliquid obtineant: quod si deprehendatur, (vt constat de pœoniæ radice, rutâ, & musicâ, & callyonimi piscis ieco-

ε *in 2. d. 3. q. 8.*

ζ *sic Albertus Mag. in Luc. cap 9. Paullus Burgen. in 1. Reg. 16. Pelbertus Guilh. Paris. Angl. quos citans sequitur Binesfeld. p. 1. Dub. 3. & Grilla. q. 2. n. 4. & 5.*

nore) tum iudicandum, ijs citra superstitionem vti licere. Vide quæ de his non omnino indiligenter dicta. *lib. 2. q. 30. sect. 3.*

SECTIO III.

De remedijs supranaturalibus diuinis seu Ecclesiasticis.

HÆc sola carent omni peccato & periculo, & à Christo, vel Apostolis eorumque successoribus fuere instituta: his,antè omnia vt vtantur homines, docendi monendique sunt. Hæc animæ prosunt semper,corpori nunquam nocent; sæpenumerò à morbis & alijs maleficiorum noxis liberant, aut præseruant. Hæc sapientiores medici & Catholicè sentientes approbant, vt Ioan. Fernel. *lib. 2. de Abdit.* & Cornel. Gemma *in Cosmocrit.* & alij. Nec rarò cogitur dæmon à Deo, mendaci ex ore veritatem promere,& ablegare homines , ad hæc Ecclesiastica remedia,quibus ipse vapulet. In valle quadam Cisalpinâ dioecesis Nouariensis destituebatur puella sensibus,sed & vmbrarum spectris, quas sibi videre videbatur, reddebatur attonita ac similis stupenti:versabatur in vltimis finibus huius de qua loquimur vallis;mulier veratrix & saga, quæ carminibus profitebatur sanare,quę apud alios insanabilia essent. magni ad eam concursus hominum consilij gratiâ & auxilij:& quanquam reclamarent nostri & scelus ostenderent,tamen illis abeuntibus adolescentulæ genitrix , affectu materno,filiam mittit, consulitque mulierculam de vmbris, & remediũ petit laboranti. Tum maga,adducite puellã ad illos *(homines Societatis intelligebat)* qui nuper apud vos versabantur:ab ijs petite opem. paret mater, filiam adducit itinere octo milliũ, idẽ exponit,ac responsum veneficæ:vtrãque adhibitâ peccatorum confessione,sacro se corpore Christi communire prȩcipiunt nostri:quo facto melius habuit adolescentula.] *Benciuslitteris Prouinc. Mediol. Anni 1591.*

PRIMVM est remedium in hoc genere *Vera & viua fides* hoc est caritate Dei & proximi vallata. hoc scutum nobis prȩfert & præbet D. Paullus ad Ephesios scribens α , hanc lori-

α *ad Ephes. 6. v. 16.*

cam

Universidad de Deusto
Biblioteca

β 1. Thessal. 5. v. 8. ricam vt Thessalonicenses induant vrget β; hanc discipulis suis commendat magnus ille Antonius; Magna, *inquit*, dilectissimi aduersus dæmonem arma sunt, *vita sincera & integerrata in Deum fides*. Ioan. Niderius γ ex Petri cuiusdam dictis quinque remedia, vt efficacissima laudat. 1. habere fidem integram & Dei præcepta in charitate seruare. 2. se signo crucis & oratione munire. 3. ritus & cerimonias Ecclesiæ colere. 4. publicam iustitiam benè exsequi. 5. Christi passionem verbo vel memoriâ ruminari.] de alijs posteà dicendum. de primo, confirmat exemplo huiusmodi: Cum *(inquit quidam maleficus*, me inuocaret, vt quendam inimicum suum vitâ priuarem aut in corpore læderem grauiter, fulminis ictu, aut alio modo: vocaui ego magisterulum, id est dæmonem; qui mihi respondit, quod neutrum facere posset: Habet, inquit, fidem bonam, & diligenter se signo crucis munit. ideirco nō in corpore, sed in vndecimâ parte fructuum suorum in Campo si libet, ei nocere possum.] Sic Cypriano Mago dæmon δ. Nazianz. orat. in Cypr. respondit, se Christi fide munitis nocere non posse δ. alia refert ad hoc probandum Thomas Bosius *lib. 15. de Eccles. ministris. c. 1. vers. 5.* Sed sunt apud Patres alia magis accommodata. Narrat Cassianus, duos philosophos magicis præstigijs & circumuentione dæmonum conatos D. Antonium perturbare; sed cùm irrito labore nihil penitùs præualerent; eo profecerunt, *ait*, tales tantæque eorum insidiæ, tantâ magicâ arte quæsitæ, vt per hæc euidentissimè comprobarent, magnam professioni Christianorum inesse virtutem; quibus illæ tam sęuę tamque potentes vmbræ; quas existimabant solem lucernamque si ad eas directę fuissent, obducere potuisse; hunc non solum nihil lædere, sed ne ad punctum quidem, de monasterio suo valuerint * perturbare.] Epiphanius *in hæres. Ebionæorum quę est 30.* scribit conatus magorum vt feminam quandam Christianam in amorem pellicerent, & tandem quopacto per crucis signum & Christi fidem superarit mulier: & claudit narrationem hoc epiphonemate; quòd non valuit incantātis vis, vbi erat nomen Christi & signaculum crucis.

Num legend. proturbare.

crucis.] Confirmat experientia, fide Christianâ in Indiam, inuectâ, dæmonū præstigia, spectra, oracula vel planè, vel magnâ ex parte vbique sublata. Et quid Indiā memoro? proxima nobis Frisia est, scribit de illâ Cornel. Kempensis *lib. 3. de orig. & situ Frisiæ, c. 31.* Circa tempora Lotharij Imp. erant passim in Frisiâ multa laruarum infernalium spectra; quæ, in paruo quodam supereminentis collis supercilio, subterraneum habebant specum, absque humanâ ope artificio præstigioso exstructum, in quo residebant quas antiqui vocabant, *Albas Nymphas*, siue vulgari gentis sermone Witte wyuen. harum speciem adumbratam, non verā fuisse constat: quæ solebant nocturnos viatores, gregumque & armentorū custodes excubijs, & puerperas cum infantibus sæpissimè in habitacula sua, & subterranea antra clanculum abducere, in quibus subinde subterranei murmuris sonus, atque etiam vagitus infantium auditi sunt, & præterea etiam ingens fletus & gemitus hominum, & quandoque Musarum cōcentus & voces dubiâ aure colligebantur. Quia de causâ magna fiebat custodia prægnantium mulierum, & paruulorū infantium, ne ab istis Nymphis infernalibus clam abriperentur. Quæ omnes dæmonum illusiones, post agnitum syncerum Dei Euangelij (*erant enim tum frisij Sabellij & Arij erroribus dementati*) euanuerunt, & in nihilum redactæ sunt. Scripsit enim S. Odulphus contra eiusmodi illusiones dæmonū chartam de S. Trinitate, quāper Ecclesias & Parochias Frisię sacerdotibus mitti, vt in populo frequenter publicè legeretur] chartæ exemplar, quod est Catholicæ fidei quædam explicata professio, mox subdit idē Cornelius. De mandatorum Dei obseruantiâ & vitæ innocentia, quam sint efficax remediū docere possunt D. Ciprianus ad Fortunatum, *de exhortatione Martyrij*, Lactantius *lib. 2. cap. 16.* & Ambr. Ansbertus *lib. 5. in Apoc. c. 11.*

Secvndvm, est *legittimus in Ecclesiâ Catholicâ Sacramentorum vsus*; Vt pro nondum initiatis *baptismus*. Nam docet experientia eos quos constat nondum baptizatos à maleficijs liberari, per baptismum absolutè collatum; eos quos probabiliter

liter putamus non baptizatos, per baptiſmum ſub conditione idem conſequi. dixi probabiliter putamus non baptizatos: nam ex leuibus coniecturis id putare non ſufficit, ne ad con-

ditionale quidem ε lauacrum, verbi gratia, tantum quia quis noctu ſomnians ambulat vel maleficiatus eſt, hæc enim etiam baptizatis contingunt.

ε *vide Sotum in 4. d. 3 a 9.*

De Baptiſmo, docet Eccleſiaſtica hiſtoria; Tyridatem Armeniæ regem, cùm Chriſtianos Diocletiani tempore varijs cladibus & damnis affeciſſet. & Gregorium quidem in lacum cum luto & altitudine moleſtiſſimum fame enecandum miſiſſet; Ripſimen verò virginem, recuſantem illi obſequi, & ſanctimonias eius Sanctimoniales plurimas, crudeliſſimè necari iuſſiſſet; mox Dei vindictam conſequutam. inuaſit enim eum inſania, qua planè dæmoniacè furebat, & mutatâ corporis figurâ in porcum, mentis emotæ, dentibus ſuas abſumebat carnes. ceteri quoque, qui eius facta approbarant, milites, magiſtratus & alij in furorem redacti ſimilia deſignabant, & ipſi in ſues conuerſi vt vult Nicephorus, vel mente tantum abalienati, vt cenſet Metaphraſtes: tandem baptiſmi lauacro abluti corporis formam & animę mentiſque ſanitatem receperunt, ipſo illos baptizante & exhortante ad pœnitentiam D. Gregorio Martyre; non quidem illo Thaumaturgo, vt putat Scholiaſtes Nicephori, ſed alio, vt docet Metaphraſtes. Neque hoc malum vllâ arte magicâ (vt eruditus vir cenſet) fuerat illatum, ſed Deo vindictam per angelos malos exequente: vnde patet, cùm ea vis fuerit baptiſmi, in dęmones maleficiorum auctores, maiorem in ipſos maleficos & eorum opera futuram. Non eſt diſſimilis narratio, Ioannis Villani apud Thomam Boſium ζ; Anno (inquit) 1298. rex Tartarorum Caſſanus, quem vocant alio nomine Magnum Chan cum ducentis equitum millibus Syriam cępit, & finitimas regiones: omnibus itaque formidandus petijt ſibi vxorem filiam Regis Armeniæ, quod audiſſet eſſe pulcherrimam. Rex Chriſtianus tanti Regis viribus exterritus dedit. Illa per aliquod tempus è viro ſuo Caſſano edidit in lucem partum

ζ *Villaneus lib 8 c. 35 Boſius lib 1. de Notis Eccleſ. cap. 16.*

tantæ deformitatis, vt rex maritus nullo modo illum veluti ſuum voluerit agnoſcere; quòd monſtrum videretur. Vocat ad conſilium primarios: de ipſorum ſententiâ vxorem velut adulteram, partum veluti ex adulterio ſuſceptum, vltimo ſupplicio adiudicat. Innocens mulier infelicitatem ſuam deplorans, ad preces confugit: ignara conſilij, petijt vt ſibi liceret baptizare quem peperierat, data illi faculras: ita tamen, vt adeſſent baptiſmo aliqui ſpectatę fidei viri vnâ cum rege, ne qua fraus fieret. Mira res. vbi baptizatus eſt puer, adeò venuſtus ac formoſus apparuit: vt Rex, tanta re permotus, cum pluribus, nomen Deo dederit, & maximum Chriſtianę rei factum fuerit incrementum. *fuſiùs idem narrat D. Antoninus p. 2. hiſt. tit. 20. cap. 8. §. 9.*

Veniamus ad recentiores narrationes æquè certas. Pet. Chieza de Leon *p. 1. Hiſtor. Peruanæ cap. 118.* miraculi plenam de ſpectris victoriam huic Sacramento à Deo tributam deſcribit, ex quo fideliter narrabo. Prope Anzermam, loco, cui nomen Pirſa, imperabat regulus cui frater florenti ætate erat, quem nominabant Tamaracungam. Iuuenis hic mirè baptiſmum ſitiebat: eâ causâ Chriſtianos adire cupiebat; ſed miris eum viſis dæmones perterrefaciebant. Offerebant ſe ſoli videndos, olidarum auium ſpecie, quas Auros, nuncupant. cernens iuuenis dæmones ſæuire, accerſiri Chriſtianum in vicinià degentem iubet. venit ille non ſegniter, & intellectâ reguli voluntate, crucis ſignum fronti eius impreſſit. hoc magis irritari hoſtes illi, & ſæuiori ſpecie ſe inferre. videbat ſolus Indus; Chriſtianus nihil niſi ſaxa cadentia, & dæmonum ſibila ſentiebat. Aduenit tum commodè eo loci Pachecus quidam Hiſpanus, & ſe ſocium addidit Chriſtiano alteri in diſcrimen. His cernentibus Tamaracunga trepidabat vehementiùs, & exalbeſcebat metu, quin & per aërem raptabatur: id omnes videbant, & ipſum quidem querentem gementemque illos vlulantes ſibilanteſque excipiebant auribus. Semel cum Indus poculum vino plenum manu teneret; en tibi vas in aëra efferri, & vino vacuum reddi; mox vinum in illud ex

alto refundi; & formi line plenum Indum veſte vultum faciemque cooperire, ne horrenda illa ſpectra in oculos incurrant. Sic tecto faciem, non remotis veſtibus, nihilominùs cretam in os ingerebant, vt obſtructo ſpiritu fauces præfocarent. Tandem Chriſtiani, qui continuè interea Deum orarant, ſtatuêre in vrbem Anzermam eum deducere, vt ibi ſalutari lauacro tingeretur. Dedere ſe comites viæ plures trecentis Indi, ſed adeò pauidi, vt ad Principem baptizandum propiùs accedere non auderent. Venêre ſimul omnes ad impeditum & præfractum; ibi hoſtes humani generis nitebantur abripere in aërem, vt præcipitarent; ſed ille validâ voce Chriſtianos orabat, vti ſuppetias venirent. accurrêre, & in medium agmen ſuum, recedentibus metu Indis, recepere, & cingentes eum funibus, funes cingulis ſuis alligauere, atque ita medium ſtipantes ſimul incedebant, manu tres cruces præferentes, nunquam intermiſſis pro liberatione & ſalute miſeri precibus. Ne ſic quidem omni moleſtia liberi proceſſere. Sæpè illum terræ adfixere hoſtes; & in vna cuiuſdam aceliui aſcenſu, vix manibus eleuare in aëra valentium & necare nitentium extorſerunt. Vt ventum Anzermam, in Pachieci domũ; Chriſtiani, quotquot in oppido, conuenere; ibi omnes cernere crebro grandine de tecto lapſa deijci, & audire ſibilantes, clamanteſque dæmones, ſolemne illud quo ſoliti Indi Martem laceſſere; HV, HV, HV, ferociter, & crebrò celerrimè ingeminatum. Mortem dæmones intentabant, niſi voluntatem baptiſmi abijceret: contra Chriſtiani Deum obſecrabant, ne dæmones permitteret crepa corporis vitâ Indo animę vitam impedire. Gliſcente deinde ſaxeo imbre, templum petiere. Ibi, quia ſtramineum erat, Euchariſtia non aſſeruabatur. Aiebant nonnulli, ſe ante ingreſſum neſcio quos inambulantes audiuiſſe. Vbi templum apertũ, & cum Indo ingreſsi ceteri, cernebat Indus dæmones terribili ſpecie, ſed capite deorſum terram ſpectantes, pedibus ſurrectis: cumque Frater Ioannes ordinis Beatæ Mariæ pararet eum baptizare, non viſi vlli Chriſtianorũ dæmones in omnium oculis, Indum eripiunt, ſuſtollunt in altum, & capite deorſum, vt ipſi erant, ſtatuunt. Chriſtiani tum fide freti, altâ voce, IESV CHRISTE ADIVVA NOS inclamantes Indum extorquent retentantibus, & iniectâ collo eius ſacrâ ſtolâ aquâ luſtrali aſpergunt. attamen adhuc in templo ſibila, fremituſque audiebantur; Tamaracunga dæmones cernebat, & alapis frequentibus cædebatur, adeò vt & pileum quem obtendebat oculis, ei excuſſerint; & faciem ab ijs conſpuebatur ſaliuâ fœtidâ. Hæc nocte accidere. Orto mane monachus ſacris veſtibus induitur, vt incruentum offerat Sacrificium. Vix miſſam inchoarat, ceſſarunt ſibila, fremitus, vlulatus, ſtrepitus, deſijt Indus vexari. Peracto Sacrificio, Tamaracunga cum vxore & liberis baptiſmum flagitat; quo percepto, fide robuſtior & audacior factus, ſe iam Chriſtianum aſſerit, experiri velle, quid hoſtes poſſent. Solum ſinerent periculum facere. ſolum non auſi aggredi. lætus ter quatérue per templum obambulans clamabat, gaudium nõ capiens, *Chriſtianus ſum, Chriſtianus ſum.* vt vidit ſe immunẽ, & victorem, domum redijt: nec quicquam amplius moleſtiarum ſenſit. Tanta vis baptiſmi fuit.

In Bũgo anno 1596. erat fœmina gentilis à dęmone obſeſſa, huic indicatum eſt à dæmone liberari nõ poſſe, niſi fiat Chriſtiana: cum illa annueret, & iam ſe ad baptiſmum compararet, nocte inſequenti dæmon ei diſſuaſit, ne fieret Chriſtiana, dicens: hactenus tantâ familiaritate, tanto tempore mihi es cõiuncta, & nunc me deſeris? non abibis profectò inulta. dormienti itaque, nec ſentienti, abſcidit capillos, vno tantum capillorum flocco relicto. Illa verò cùm ſummo mane deprehenderet ſibi ademptum capillum, & arundini lecto oppoſitę implexum; calcar eâ fraude ſibi additum putauit, vt citiùs aduolaret ad baptiſmi antidotum: quod & factum eſt: atque eo ſuſcepto mãſit ab omnibus dæmonis moleſtijs immunis.] *ſic P. Lud. Frois in litt. Iapon. illius anni.* Ex eodem ſunt ſequentia.

In Ciazzuranâ inſulâ gentili adoleſcentulo octodecim annorum ſe crebrò viſendum offerebat canis ingens, horribilis,

bilis,& rufus: qui eum alloquebatur,& per montes in loca ab-
ditissima deducebat, detinens eum ibi biduò, vel triduò, atque
impellens, vt se manibus sublatis adoraret, aliaque scriptione
indigna faceret. Adolescens miser, videns se tantas molestias
à capitali humani generis hoste perpeti, tandem perfugium
habuit ad Ecclesiam, doctrinam CHRISTIANAM audiuit &
didicit, baptismi Sacramento CHRISTO deuinctus, ac de
cætero nunquam à Tartareo illo cane diuexatus.]

Bungi circa annum 1549. quidam ancillam habebat dæ-
moni familiarem. Nam dæmon ad eam accedens vulpis fi-
gurâ singulis noctibus domo educebat. verum per baptismum
susceptâ fide, ab hoc spectro liberata est.] *Litteræ Iaponicæ illius temporis.* Tantum dæmoni detrahitur veræ fidei suscep-
tione. cui rei firmandæ adijciam ex Rhenanæ prouinciæ
gestis aliud.

Anno 1583. Herbipoli ædes erant cuidam parocho non
procul ab vrbe, siue malo dæmone, siue præstigijs infesta.
Narrabat ipse parochus domesticique propinqui, quidquid
erat in ædibus magno impetu ad terram adfligi, ardentes pa-
terea faces, easque plurimas in conclaui, quo nulla aspirabat
aura concluso, anhelitu vno restingui; lectos cubantibus, pu-
uinos ceruicibus vi summâ subtrahi; plerisque domesticorum
sic præludi fauces, vt præfocari viderentur: denique multa &
adspectu & auditu tetra in eâ domo fieri solita. Parochus mi-
stis, consilijque inops nostros adijt, commemoratisque quæ
pateretur iniurijs, Sacerdotem aliquem cuius præsidio tueri
se posset, à Rectore poposcit. Datum est vni negotium, qui
cùm ieiunus sub vesperam eo se contulisset; vix intra limen
pedem intulerat, cùm ea ipsa quæ audierat intuetur, ipso cum
comite inspectante parieti est impacta scutella, tantâ vi, tanto-
que impetu iaculantis, vt eos qui aderant metu propemo-
dum exanimarit. Pater omnes bono animo esse iussit, horta-
tusque parochum, vt ad expiandum animum se compararet
ipse superpelliceo stolaque indutus in superiore ædium par-
te, vbi plerumque tumultuari assuerat dæmon, ascendit.

Hic

Hic visitatis Ecclesiæ religionibus ad dæmones fugandos ad-
hibitis, cùm responsum daretur nullum, nemoque Sacerdotis
voce prouocatus adesset: redit ad exhortandos domesticos,
præcipueque ad hæresim abijciendum, expiandaque confes-
sione peccata: tum lustratis ritè sedibus, ad collegium nō sine
magno animorum fructu reuertit. constat enim multos ab
hæresi restitutos, Ecclesię, & ędes illas omni superiori mole-
stiâ, vt testatus est postea parochus, liberatas.] fuit eodem tem-
pore Monachij in Bauariâ quidam adolescens Iudęus, XXII.
natus annos, communi omnium gratulatione in ipsâ Gym-
nasij aula baptizatus. huic miras sæpe dæmon instruxit insi-
dias: & quo magis vrgebat ille baptismum, eo hic impugna-
bat vehementiùs. nudum penè de nocte eiecit ex ædibus, in-
terdum etiam fauces illi premere, nonnunquam eum visis
spectrisque terrere, vt de mente illâ deijceret consueuit. Vul-
tus dæmonis adeò fædi, vt negaret adolescens parem sibi vl-
lum videri ijs imaginibus cruciatum. Pridie eius diei, quo
baptismate lustrandus erat, quoniam eo demum die de victo-
riâ dæmonis agebatur, multò eum vehementiùs inuidus ho-
stis exercuit, ita vt is ne à pluribus quidem contineri loco pos-
set. Vt autem vi baptismatis Christi membrum effectus est,
continuò fractus & debilitatus dæmon fuit.]

Non dissimilis vis est *Confirmationis*. testatur enim Lactan-
tius gentilium sacra litare non potuisse, si assisteret Christia-
nus aliquis sacro chrismate delibutus; & sic huius virtute Sa-
cramenti dæmones fugari solitos, ne possent in viscera ho-
stiarum futura depingere, vel consulti responsa reddere θ. Et narrat Prudentius ipsi apostatæ Iuliano id accidisse, & omnes magicas eius artes, sic irritas factas, vnius Bataui speculatoris Chrismate signati præsentiâ:

θ lib. 4. diu. Inst. c. 17.

Principibus tamen è cunctis non defuit vnus
Me puero, vt memini. & postea
Fortè litans Hecaten placabat sanguine multo,
Cùm subitò exclamat media inter sacra sacerdos
Pallidus. en quid ago? maius rex optime, maius,

Nescio

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nescio quod Numen, nostris interuenit aris.
Accitas video longè dispergier vmbras.
Territa Persephone vertit vestigia retrò
Exstinctis facibus, fracto fugitiua flagello.
Nil agit arcanum murmur, nil Thessala prosunt
Carmina, turbatos reuocat nulla hostia Manes.

& postea causam exprimit turbati Sacrificij & artis irritæ.

Nescio quis certè subrepsit Christicolarum
Huc iuuenum, genus hoc hominum tremit insula, & omne
Puluinar Diuum, lotus procul absit & vnctus;
Pulcra reformatis redeat Proserpina sacris.
Dixit, & exsanguis collabitur, ac velut ipsum
Cerneret exserto minitantem fulmine Christum.
Ipse quoque exanimis posito diademate Princeps
Pallet, & adstantes circumspicit, ecquis alumnus
Chrismatis inscripto signaret tempora signo;
Qui Zoroastræos turbasset fronte susurros.
Armiger è cuneo puerorum flauicomantum,
Purpurei custos lateris, deprenditur vnus:
Nec negat, & gemino gemmata hastilia ferro
Proïcit, ac signum Christi se ferre fatetur.
Prosiluit pauidus, deiecto Antistite, Princeps
Marmoreum fugiens nullo comitante sacellum,
Dum tremefacta cohors, dominique oblita, supinas
Erigit ad cælum facies, atque inuocat IESVM.

Nec ocio multo, nec labore opus Scholiastæ Prudentij, ad narrationis huius de Iuliano confirmationem apud varios inueniendam: quam illi suggerebat vnus *Orat. 1. in Iulianum* Greg. Nazianzenus.

De *exomologesi & peccatorum confessione*, breuiter hæc accipite. Circa annum 1591. Pontimussi puer erat nobili magis pollens genere, quam domo opulentâ: compingitur in aulam parentum iussu à gymnasio abstractus: sed mobilitate ingenij, cùm recursaret desiderium vitæ prioris, statuit interim laxas caloneſque versari potiùs in castris. iter ingresso atra [illegible] species

species occurrit in sericâ veste: qui interrogans causam tristitiæ, pollicetur remedium. Verum, vbi ego te adiuuero, ecquid erit præmij? At puer. Vt totum (inquit) me excutias, ne teruncium quidem reperias. subijcit alter. da te mihi modo: nulla tibi cupiditas frustrà erit. existimauit puer se in seruitium expeti: postulat tempus deliberandi. ille contra, onerare promissis ingentibus, vt vel puero tanta iam vanilo-quentia mira esset. suspectare cæpit, num in figurâ hominis lateret cacodæmon. Mox cùm tacitus totum eius corpus emetitur oculis, sinistrum pedem animaduertit cum bifidâ vngulâ ac deformi: statim cohorruit, & (qui mos rectè institutis in metu repentino) IESVM ingeminans CRVCIS signo armat frontem: eodemque puncto sæua species euanuit. Tertio post die ad suos reuertenti eadem imago se offert, & proditur pedis eâdem notâ. Quærenti vtrum captum esset consilium, respondit puer sibi domino opus non esse. rogatus quo iret, vibem nominauit. tum dæmon ante eius pedes crumenam iacit sonantem, in qua triginta quadragintáue Flandrici nummi (ex his reperti postea inaurati duodecim, recentes diceres & asperos, veluti ab adulterantibus monetam: nam æreos fuisse ignis ostendit) tum puluerem in linteo pernicialem tradit, cuicumque subitâ morte tollendo. addit consilia ad turpes libidines, & admonita, ab *Piacularis* vsu *aquæ*, & ab adoratione *consecratæ hostiæ* (quam contemptim placentulam appellabat) abstinendi, eam blasphemiam dum auersatur puer animo pio, simulque veretur, ne obtorto collo stranguletur à monstro, salutarem *crucem* imprimit pectori, statimque magno impetu alliditur ad terram: nec nisi post semi horam exsurgit: mox matri redditus scholæque, & *sacrâ confessione* expiatus, è laqueo venantium metuque ereptum se esse diuinâ ope gratulatur.] *Bencius in litteris Prouinc. Franciæ.* Si quis malit vetusta: sic scribit Hector Boëthus *lib. 5. rerum Scoticarum*, Anno Christianæ salutis ferè supra octogesimum millesimum & quadringentesimum, nauigantibus è Phorteâ æstuario in Flandriâ negocia-

tionis causâ, tanta suborta est ventorum vis, vt velis, malo, ar-
mamentisque ruptis, nauique fædè inter tumentes vndas ia-
ctata, certissimam mortem cuncti exspectarent. Nauicularius
tantam tamque insolitam aëris inclementiam eo temporis
demiratus (suberat enim solstitium æstiuum) cùm id non in
derum, sed malorum dæmonum, qui hominibus semper sum
infesti, insidijs, magnis tribueret clamoribus; reddita est vox
ex imâ naui mulieris se miserè inculantis, quod incubo hu
manâ sub effigie, quî cum per multos anteactos annos habuis
set consuetudinem, iam tum fuisset commixta, & ab eo sub
acta: mari ergò celeriùs se tradendam, vt ipsâ pereunte, qua
tanti mali imminentis causam præstitisset, ceteri Dei benigni
tate permanerent incolumes. Accedens ad lacrymantem fe
minam iubente nauicularios sacerdos, eius atque ceterorum
saluti consulendi causa, crimen iam palam fatentem, horren
tem scelus, vehementer alto ex pectore suspirijs indicibus, pœ
nitentemque facti, piè est hortatus, ne sibi deesset; cui cum
cognoscceret Numinis fauorem adesse. crimina lacrymis
animi pœnitudine deleri. Tantam miserentis Dei clementiam
esse erga mortales, vt altiùs vel in malorum profundum lap
sos, resipiscentes, nonnunquam ad maiorem longè, quàm vt
quam ante habuissent gratiam, recipiat. Mediâ pij Sacerdotis
adhortatione, cùm multis suspirijs mulier admissum facinus
deploraret, cunctis visa est atra nubes è nauis sentinâ pro
lijsse, ingentique sono, flammâ, fumo, atque fœtore, sese dee
cisse in mare. Sedatum est inde cælum &c.] Aut si ne hoc
quidem satis vetulum: audite Hincmarum Archiepiscopum
Rhemensem, qui his vtitur verbis; si per sortiarias, ait, aut ma
leficas, occulto sed nunquam iniusto Dei iudicio permittente,
te, & diabolo præparante, concubitus non sequitur; hortandi
sunt, quibus ista eueniunt, vt, corde contrito & spiritu humi
liato, Deo & Sacerdoti de omnibus peccatis suis duram con
fessionem faciant, & profusis lacrymis &c. 1 *Beda* quoque, il
lud Christi dæmonem interrogantis explicans; *Quod est no
men tibi?* sic scribit; sed & nostri temporis Sacerdotes, qui po

1 *cap. si per sortiarias.* 33 q. 1.

exorcismi gratiam dæmones eijcere norunt, solent dicere;
patientes non aliter valere curari: nisi in quantum sapere pos-
sunt, omne quod ab immundis spiritibus visu, auditu, gustu,
tactu & alio quolibet corporis vel animi sensu, vigilantes dor-
mientésue pertulerint, confitendo patenter exponant.] *Et mox hoc idem exemplo confirmat ex relatione cuiusdam sibi vicini presbyteri*; quondam religiosam feminam à dæmonio curare cæpisse, sed quamdiu res latebat nihil apud eam proficere potuisse. Confesso autem, quo molestabatur phantasmate, mox & ipsum orationibus, ceterisque, quæ oportebat, purificationum generibus effugasse κ.] *Ioannes Diaconus* tria narrat exempla eorum qui à dæmone possessi, mox vt peccatum B. Gregorio confessi, pœnâ peccati se liberatos sensere: & eorum quidem vnum cum octies negasset, octies sic à dæmone renouatâ vexatione tortum, nonâ demum vice, qua furtum fatsus, perceptâ pœnitentiâ penitus fuisse redditum immunem λ. *Petrus Venerabilis*, abbas Cluniacensis cùm narrasset horrendam monachi cuiusdam à dæmone vexationem, neque eam oratione, & aquæ lustralis aspersione tolli potuisse, grauiter & verè subiungit; sed ne miretur aliquis, benedictæ aquæ aspersione dæmonem non fugatum, agnoscat tabe interiùs latente, vnguenta exteriùs adhibita nihil proficere posse. Tabem autem voco lethale peccatum, quod quamdiu in interioribus quibuslibet latuerit, nullius exteriùs sacramenti perceptio ei prodesse poterit μ.] Hortatus illum ad confessionem omnium peccatorum faciendam Abbas: postquam confessus, vexatio prorsùs desijt. Cæsarius narrat, Bonnæ quendam Sacerdotem pessimæ vitæ, laqueo eam abrupisse: eo mortuo, concubinam pœnitentiæ desiderio, monasterium ingressam; sed, Dei permissione, ab Incubo dæmone sæpiùs ad flagitium importunè sollicitatam; *crucis signo & aquæ benedictæ aspersione* repulisse: sed cùm rediisset, *Angelicâ salutatione* deuotè recitatâ, longius velut sagittâ ictum fugisse. Neque adhuc dum finis: donec purè omnibus vitæ maculis *confessione* expurgatis, abiit importunus

κ in c. 8. Lucæ col. 315.

λ lib. 1. vitæ D. Gregorij c. 11. 12. & 17

μ lib. 1. miraculor. c. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

procus nunquam rediturus [a]. Eâdem peractâ Leodiensem quendam, molestissimis succubi dæmonis ludificationibus testatur ereptum Niderius *in Formicarij Epitomâ*. Sed illustrius est, quod auctor Anonymus, sed fidei certę de B. Catharinâ S. Birgittę filiâ tradidit; eam cum Neapoli versaretur, cuidam Nobili viduæ narranti, filiam ab nocturno dęmone grauissimè infestari, optimè consuluisse. His auditis (ait) valdè illarum vicem dolebat Catharina, & tacitè legens secum semel *Salutationem Angelicam*, vt semper erat solita, cùm de rebus spiritualibus consuleretur, salubertimum eis consilium impertijt. Primò, vt puri sua peccata confiterentur. Aiebat enim ob peccata in confessione celata, plerumque id genus illusiones accidere. Deinde vt nudis pedibus, & aliaque lineis indusijs cum omni humilitate continuis octo diebus irent ad templum S. Crucis, & ob reuerentiam passionis Christi coram imagine ipsius à cruce pendentis legerent septies Dominicam orationem & Angelicam Salutationem. Addebat verò se quoque, licet indignam, ex commiseratione ne libenter pro ipsis Deum rogaturam. Fecerunt illæ quod iussæ. & octauo die liberatæ fuerunt. [*Sur. tom. 2. Maij. 22.*] vbi Nota Lector dierum continuationem petitam, quia continuata pænitentia solet esse feruentior, quàm interrupta: numerum verò additum, non fiduciâ numeri; sed vt feminæ illæ certi aliquid per modum spontaneæ pænitentiæ ex Sanctę consilio susceptæ præstarent: sic etiam D. Dominici tempore Reginaldus. *Confessionis* beneficio quendam fratrem, quem dæmon pede apprehensum per templũ raptabat, liberauit. [*Theodoricus de Appoldiâ lib. 6. Vitæ D. Domin. cap. 3.*] Sic & S. Athanasia abbatissa mulierem eripuit à vexatione mali dæmonis. [*Metaphr. 14. Augusti.*] sic quodam ob cupiditatem vindictę, dæmonũ à legione vexato, dirâ hanc pœnam S. Arnulphus Episc. Suessionensis depulit, vt elegantissimo stilo describit successor eius Lisiardus *Vitæ Arnulphi cap. 24.* Sed subdamus iterum quædam recentiora. In Austria (nondum anni sunt decem) vir nobilis magno quodam & furori proximo amore distinebatur vt nullum eius, neque humanis neque diuinis admonitis, faceret finem: ita vesano cõpleta igne torrebantur tota præcordia: hac ratione furere desijt, terrore diuinitus incusso. Leuiculâ correptus febri, cùm iaceret noctu lecto affixus, ante se videre visus rhedam flammiferam, subiectumque equum flagrantem igne: tum rhedarius, informe monstrum, tætrumque atque ipso (vtar verbo ipsius) malo dæmone truculentius, quo nihil terribilius mortalium timori est. Quid cessas, inquit? quin conscendis currum dignum promeritis tuis? horruit miser subito pauore defixus: tandem recepto animo corripit gladium proximum lecto, vibratque, vt subueniatur interim magnâ voce domesticos inclamans. trepidi accurrunt famuli, domusque tota sopore discussa: quinetiâ excitis vicini nonnulli, quærentes clamoris causam: dein prætexentes impositum fuisse auribus oculisque formidini alleuandę. Verum cum fremeret adhuc esse in conspectu, nec finiretur metus, insinuaret se potius in pectora aliorum, intempestâ licet nocte venitur ad collegium: mittuntur duo, qui *lustrali aquâ, crucis signo, & in cerâ consecratâ imagine Agni* timorem tantisper leniunt, dum affirmaret æger dæmonem abiecisse in præsens minaci vultu, sæuæque iræ manifestum: *detectis* deinde *peccatis*, turpi perinde amore; quam tristi animum terrore liberauit.] *Litteræ Austriæ 1591.*

Eodem tempore in Bauariâ, mulier ærumnosa, leuitate naturæ, siue grauitate ærumnæ; implorato dęmoni se deuouit, vt opem ferret: & tum quidem non sensit præsentẽ, verum in potestatem vt redijt ex merore, dedit pœnas iacti verbi, terroribus non tantum pauida, sed & verberibus tunsa: vt etiam ab aditu nostri templi prohiberetur, virgarum quas sola ipsa cõspicabatur intentu. Cùm rem narrasset matronę cuidam adducta ad sacerdotem nostrũ, ab eoque *Confessione* purgata est, omnique molestiâ liberata, *cercâ cælestis agni imagine* ad collum appẽsâ. Idem remedium alteri fuit eodem morbo laboranti. Votum alia virginitatis & monasticam vitam,

[a] *lib. 1. miraculo. c. 13. Theod. de Appold. lib. 6. vitæ D. Domin.*

cum inceſtis nuptijs mutarat propinquorum impulſu. non impunè. nempe coniuncta eſt, cum viro nequam, neque deſerebatur vnquam ab angore conſcientiæ: ita miſerè viuebat, cùm afflictaretur aliquando his curis, & careret ſolatio, domo egreditur: mox dæmonem cum ingenti terrore conſpicit, fugatque *Cruce* obiectâ. ſed confeſtim tamen, non ſecus ac furiis icta, quoduis facinus immane meditatur. intermicabat in his tenebris aliquid lucis. confugienti ad *preces*, vt ad exortum Solis nebula, timor abceſſit. ſubit cogitatio confeſſionis, & recordatio fidei violatæ: nimirum hoc ſeminarium mali. cùm acceſſiſſet ad ædem, multo magis cùm perrumpere conaretur *ad Sacerdotē à confeſsionibus*, retrahebatur quaſi manu iectâ: donec tandem aliorum auxilio exemploque & ſeipſum & malum dæmonem vicit.] *Litteræ German. ſuper.* in ijſdem & illud expreſſum; in Vindelicis matrona grauiſsimo contacta morbo, & à medicis deſerta, expers *confeſsionis* obſtinuerat mori: ſed cùm inuiſeretur ab vno è noſtris, deiecta ſententiâ, mox etiam de criminibus audita, & *ſacro Chriſto corpore* refecta eſt: poſt hæc meliùs eſt ægrę factum, præter ſpem medicorum: quos illa valere iuſsit, vtiliore iam probamaco, quod conſtituit ſæpè vſurpare in poſterum, reperto. At malefici quidam homo ingenij & audaciæ promptæ multa de morituris, diſtantibus quantum libet locis, vaticinabatur ludificante diabolo: à quo cum ſingulis penè noctibus exerceretur, incitabatur interdiù oblatâ ſpecie auguſtiore, ad grauiora flagitia. Fluctuabat miſer, & iam vulgo malerandus: ſed, Deo adſpirante, miſeriarum tandem perfugium *in portu confeſsionis* inuenit.] *Ibidem.* Vide etiam dicta ex Gaufrido *ſup. tom. 2. pag. 57. A.*

De Venerabilis *Euchariſtiæ perceptione* reuerenti ac debita vetuſti quoque patres id vnanimiter conteſtantur. Caſsianus de quodam à dæmone, nocturnis illuſionibus, grauiter infeſtato, meminit; qui cùm, Seniorum conſilio, medicinâ hanc ſalutaris remedij vſus fuiſſet; ita omnis Diabolicæ tentationis ſcena detecta eſt, vt mox virtute Dominici corporis profu-

gente, illa præteritæ illuſionis conſuetudo ceſſaret.] *B. Collat. 22. Proſper*; Noſtris quoque temporibus (inquit) Aſpere VI. c. 6. Coſ. Carthagini conſtituto, hoc ſignum diabolicum mōſtrumque, quod illic accidit, quis illius patriæ ciuis ignorat? Quædam iuuencula Araba natione, ancillæ Dei habitum geſtans; cùm in balneo lauans ſimulacrum quoddam Veneris impudicè aſpiceret, & ſeipſam, eique ſe conſimilans, domicilium ſe diabolo præbuit. Statim ille leo qui rugiens circuit, quem quærebat inuenit. Meatus igitur gutturis eius occupans, nullum cibum, nullumque potum traijciens per ſeptuaginta fermè dies totidemque noctes, ieiunium ſibi diabolus ex capto poſſeſſoque vaſe exhibuit. Hoc monſtrum parentes puellæ, per tot dierum ſpacia auferri poſſe ſperantes, dum iugę malum vlteriùs tolerare non poſſent, ſimul cum filiâ ſeſe ingeſſerunt ſacerdoti, quæ acta erant fideliter intimantes. Hoc tantum puella fatebatur, auem quandam noctis medio apparere, quæ ſibi ore, neſcio quid, infunderet. Stupor tunc inerat cunctis videre puellam nullis indicijs diuturni ieiunij fœdatam, nullo pallore, ſeu tabe, vel debilitate confectam: quin potiùs robuſtam ſucco viſcerum, moleque membrorum. Cumque incredibilia viderentur, quæ dicebantur, habito conſilio, in monaſterio puellarum, in quo reliquię S. Stephani ſitæ ſunt, ſacerdos puellam ſimul & præpoſito commēdauit. Illic primo tantum die apparuiſſe illam auem aſſeruit, ſibique increpaſſe; quòd neque fame neque ſiti compulſa illum appeteret locum, quo ſibi accedere non liceret. Per duas ſanè hebdomadas nihil cibi vel poculi ſumens in monaſterio manſit. Accidit autem vt quintuſdecimus Dominicus illuceſſeret dies, aſcendente nobiſcum Sacerdote, vt matutinum illic ſacrificium ſolitò offerretur. puellam præpoſitus ad altare perduxit, eo inceſſu & habitu, quo ſolent rubore perfuſæ ex epulis poculiſque mulieres aduenire. Sed vt ſe illa proſtrauit altari, clamore fletus ſui cunctis aſtantibus gemitus lacrymaſque induxit; quibus tantū malum auferendum plebs Dominum exorabat. erat enim iam indecens murmur in populo.

pulo. Peracto itaque sacrificio, cùm eadem inter cæteras, breuem particulam corporis Domini tinctam à sacerdote percipe-
peret, semihorâ mandens traijcere non valuit, nondum illo fugato, de quo dicit Apostolus, *Quæ consonantia Christi ad Be-
lial?* & iterùm; *non potestis calicem Domini bibere & calicem de-
moniorum, non potestis mensæ Domini participare, & mensæ de-
moniorum.* Manu igitur faciem eius sustentante Sacerdote, ne
Sanctum proijceret, à quodam Diacono suggestum est, vt ca-
licem salutarem gutturi eius Pontifex applicaret. Quod vt
factum est, statim vt locum illum, quem Diabolus obsederat,
Saluatoris imperio reliquit, Sacramentum, quod ore gesta-
bat, cum laude Redemptoris transglutisse puella clamauit.
Hinc lætitia, hinc voces in gloriam Dei, quòd post octoginta
& duos dies, diabolo expulso, puella de potestate fuerit eripta
inimici.] Hactenus π Prosp. D. Bernard. ρ aliam personam
super caput eius positâ Eucharistiâ liberauit ab eodem hoste
generis humani. Mediolani in Ecclesiâ S. Ambrosij adducta
ad eum fuit mulier multis annis obsessa sicque deformata, vt
monstrum non femina videretur. Conuersus ad populum,
iussit omnes attentiùs orare: Missamque, iussâ prope altare
constitutâ feminâ teneri, auspicatus; quoties de more sacrum
salutarem hostiam signabat toties ad mulierem quoque con-
uersus, eodem signo crucis edito Spiritum nequam athleta
fortis impugnat. Expletâ autem oratione Dominicâ efficacius hostem aggreditur. Patenę siquidem calicis sacrum Do-
mini corpus imponens, talia loquebatur: adest ille, qui pro
nostrâ salute passurus; *nunc*, inquit, *princeps mundi eijcietur fo-
ràs.* Hoc illud corpus, quod de corpore virginis sumptum
est, quod in stipite crucis extensum est, quod in tumulo iacu-
cuit, quod de morte surrexit, quod videntibus discipulis ascendit in cælum. In huius ergo maiestatis terribili potestate
tibi spiritus maligne præcipio; vt ab hac ancilla eius egre-
diens, contingere eam deinceps non præsumas. Cumque
eam inuitus deserens, & manere vltrà non valens atrociùs af-
flictaret, tam magnam iram, quam modicum tempus habens
redi-

π de dimid. temp. c. 6. ρ lib. 2. eius vitæ c. 3.

rediens pater sanctus ad altare, fractionem hostiæ salutaris ritè compleuit, diffundendamque in populo pacem ministro dedit, & confestim pax & salus integra reddita est mulieri.] Hactenus Guilhelm. Abbas *d. lib. 2.* Ioan. autem Molinetus *in Chron. Belgicis anni 1490.* describens molestissimam multorum annorũ vexationem, quam propter vnius (quæ diu dæmonis succuba fuerat) Nonnæ peccatum, in innocentes virgines socias eius Quercetenses Deus satanæ permiserat: narrat multos ex illâ legione, quæ religiosas inuaserat, & se Hierarchiæ Seraphinorum fuisse gloriabatur, hoc remedio pulsos ex Energumenis. Cùm enim Decanus Cameracensis, vir doctus & probus vna cum alijs exorcistis accederet, peractâ sacra communione; viuificam hostiam, non ferens, subito Dæmon exclamabat: Ah, satis probè armati acceditis! panémne illum sumsistis. Quem panẽ ais improbe? inferebat Decanus. Si nihil est aliud, quam panis; maneto in hoc corpore obsesso. Sin autem, vt nos credimus, verum est corpus IESV CHRISTI, Saluatoris nostri; iubeo, confestim fuge ex hoc corpore, nec vllam ei amplius molestiam aude exhibere. Quo dicto (rem mirã) energumena vt magno leuata fasce molestię, confestim respirare, & altâ voce IESVM vocare cæpit. Quod idem omnes faciebant ceteræ, quando dæmone expulso liberabantur.] Hæc Molinetus scriptor eius temporis. Cui simile nostris temporibus Laoduni in Belgicâ accidisse, tam norunt Caluinistæ; quorum aderant multa millia; quam fremunt & rumpuntur *e. B. Auxentius Abbas* discipulũ habebat nomine Basiliũ: hunc dæmones adeò malè multarunt, vt pro exanimi, corpore toto saucius & confractus ad Auxentium curru delatus fuerit. Abbas iussit eum surgere, & venerandum corpus & viuificum sanguinem Domini nostri IESV Christi sumere, & statim reuerti in locum suum. abijt, nec ampliùs tentator eum aggressus. τ] *Per. Martyr.* navigationis Columbi texens Historiam, in Occidentali illo Indiarum tractu testatur, commune miraculum fuisse; quòd si Eucharistię sacramentũ per Christianos alicubi collocabatur, continuò dæmones ob-

e liber existat de Nicolaæ Obry obsid. & dæmonis per venerabilem Eucharistiam expulsione: olim non semel Parisijs, nunc hoc anno 1598. Leodij apud Hoyum edito. testatur & Fatius in Energumeno.

τ Sim. Metaphrast. in vitâ S. Auxentij 14. Febr.

mutescebant. Ante annos fermè quadringentos vixit *Cesa-*
u lib.9.Mira. rius Cisterciensis, eius u hæc sunt verba; Tempore illo quan-
c.12. do manifestari cœperunt hæreses Albienses, quidam malig-
ni virtute diabolicâ suffulti, quædam signa arque portenta
ostenderunt,quibus & easdem hęreses roborauerunt,& mul-
tos fidelium in fide subuerterunt: super aquas ambulauer
& non sunt submersi. Cernens hoc sacerdos quidam fide ca-
tholicus, & vitâ religiosus, sciens vera signa cum falsâ doctri-
nâ esse non posse;corpus Domini cum pixide ad flumen, vbi
illi populis suas ostensuri erant virtutes, deportauit, dixitque
in audientiâ omnium : adiuro te diabole per eum quem in
manibus porto;ne in hoc flumine, ad huius populi subuer-
sionem,per hos homines tantas exerceas fantasias. Post hæc
verba,illis super vndas fluminis ambulantibus vt priùs, sacer-
dos turbatus,corpus Dominicum in flumine iactauit. Mira
Christi potentia. mox enim vt elementum tetigit sacramen-
tum,fantasia cessit veritati,& pseudo illi Sancti, quasi plum-
bum descendentes in profundum,sunt submersi, pixis vero
cum sacramento statim ab angelis sublata est. Videns sacer-
dos hæc omnia,de miraculo quidem exsultauit,sed de iactu
râ sacramenti doluit: totam vero noctem in lacrymis & gemi-
tu transigens, mane pixidem cum sacramento reperit super
altare. Hæc nobis eo tempore relata sunt.] *Thomas Brabā-*
tinus,vulgò vocatus *à Cantiprato*, eodem sæculo vixit; anno
1231. prædicante, *inquit*, in Teuthoniâ M. Conrado contra
hæreticos,& ab eisdem felici morte perempto,hęreticus qui-
dam (vt per fratrem Conradum, Prouincialem Prædicato-
rum per Teuthoniam,ante multos annos accepi) seductus a
dæmonibus,fratrem quendam ordinis Prædicatorum ad hę-
resim inuitabat Quem cùm videret instantissimè renitentem,
dixit fratri: pertinax es valdè in fide tuâ, nec tamen de hac
nisi per scripta quædam, aliquid certius inspexisti. Credere
autem si velles dictis meis, Christum tibi & matrem eius &
Sanctos oculatâ fide monstrarem. Mox ille illusionem dæ-
monum suspicatus,volens tamen probare quid esset:non in-
meritò

» meritò (inquit) tibi tunc crederem,si promissa duceres ad ef-
» fectum. Gauisus hæreticus diem fratri statuit.Frater verò pi-
» xidem cum Sacramento corporis Christi clam secum sub
» cappâ portauit. Duxit ergo fratrem hæreticus in specu cuius-
» dam montis in amplum valdè palatium,quod claritate mira-
» bili relucebat. Nec mora, vbi in inferiorem partem palatij
» peruenerunt,viderunt thronos positos, quasi ex auro purissi-
» mo,in quibus sedebat rex fulgore coruscо circumdatus, &
» iuxta eum regina sereno vultu pulcherrima;& ex vtraque par-
» te sedilia,in quibus seniores quasi Patriarchæ,vel velut Apo-
» stoli adstante permaximâ multitudine Angelorum,& hi om-
» nes luce fidereâ coruscantes: vt nihil minùs quàm dæmones
» putarentur. Hos,mox vt vidit hæreticus, cadens in faciem a-
» dorauit. Dictus autem frater immotus steuit: sed tanto spe-
» ctaculo vehementer obstupuit,& mox ad eum conuersus hę-
» reticus,quare,inquit,Dei filium intuens non âdoras? pronus
» accedens adora quem vides.& ab ore eius fidei nostræ secre-
» ta suscipies. Tunc frater accedens propiùs extraxit pixidem,
» & obtulit reginæ in solio sedenti, dicens : si regina es mater
» Christi,ecce filius tuus; quem si susceperis, te velut matrem
» Dei recognoscam. Cum hac protinùs voce totum illud phã-
» tasticum euanescit,& annihilato fulgore, tantæ tenebræ den-
» suerunt,vt vix frater cum ductore suo ad montis exitum re-
» gredi potuerint. Conuersus ergo hæreticus ad fidem redijt,
& miram dæmonis astutiam stupefactus expauit. Φ] Eadem
alio tempore eodem remedio patefacta fuit & dissipata. acci-
pite *Pici Mirandulani* verbis χ ; Fuit in Alpibus Rhetijs sa-
cerdos quidam probus ante annos duodecim ; cui cùm foret
» opus,ad ægrotum quendam graui oppressum morbo Eucha-
» ristiam deferre,cùm longiùs ille abesset, videretque se nõ ita,
» vt oporteret,celeriter ad eum pedibus posse peruenire,ascen-
» dit equum,colloque Sanctissimum Christi corpus pixidi in-
» clusum satis honorificè alligauit, iter suum quanto ociùs ac-
» celerans. Cùm nonnihil processisset, obuium habuit quen-
» dam;qui,vt equo descẽdens secum pergeret ad spectaculum

Φ *Cantipra. lib.1. Apum cap.23*
χ *lib.de Strigibus.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

quoddam mirabiliſſimum inuitauit. Imprudens homo & cu-
piditate rei tã ſtupendæ ductus paruit: vix equo ſe demiſerat,
cùm ſenſit ſe per aëra vnà cum comite deferri, & breui tem-
pore in altiſſimo montis cacumine ſtatui. ibi ampliſſima &
mœniſſima planicies erat arboribus vndique excelſiſſimis
obſepta, rupibuſque horrendis circumcincta. In medio cho-
ros innumeros ac varios ludos cuiuſuis generis, menſas lau-
tis ac diuerſis ferculis inſtructas erat videre, audiebantur
etiam concentus quilibet omni ſuauitate affluentes. deni-
que aderant quæcumque animos hominum iucundiſſimis
delinimentis tenere poſſent, & dulcedine perfuſos intimã
demulcere ſolent. Obſtupefactus improuisã re ſimplex ho-
nuſque ſacerdos, neque eloqui præ admiratione aut hiſcere
audens, penè extra ſe poſitus attonituſque, hærebat. Tum
cius, qui eum adduxerat, petijt ab eo, vellétne Reginam, quæ
ibi aderat, ſupplex venerari, & munus illi aliquod offerre.
In alto quodam ſolio Regina adſidebat, effigie formoſiſsimã,
regio cultu, & ornamentis mirificis ornata. Accedebant ad
eam proſternentes ſe humi cuncti, qui aderant, bini, quaterni
ue ordine pulcherrimo, & humi ſe proſternentes eã colebant,
varia munera offerentes. Ad mentionem Reginæ homo, cùm
videret eam ſic fulgentem, & miniſtris plurimis cinctam, pu-
tauit eſſe matrẽ Chriſti, cælique & terræ Reginã. neque enim
ſuſpicabatur vllas præſtigias, dæmonumque ſpectra, alio-
quin eò non appropinquaſſet. Reputans igitur ſecum, quid
illi dono daret, exiſtimauit nihil ei gratius aut iucundius fu-
turum in munus, quam filij corpus. acceſſit & ad pedes acci-
dẽs in modum ſupplicis, arculam, in qua erat auguſtiſſimum
Sacramentum, è collo detractam, in gremio mulieris illius
poſuit. Mira res, omnia continuò euanuere. Perculſus huiuſ-
modi nouitate homo rudis, & præſtigijs irretitum ſe videns,
& in horroribus denſiſſimis & luſtris deſtitutum conſpiciens,
opem diuinã tremens implorare, vt è tantis ipſum amfracti-
bus expediret. cumque diu per loca inuia ſiluaſque vaſtiſſi-
mas erraſſet, vix tandem paſtorem reperit; à quo in viam da-
ctus

ctus didicit, ſe millia centum à loco abeſſe, quo Euchariſtiam deferre cupiebat. Ad ſuas tandem ſedes reuerſus rem totam detulit ad magiſtratus. contigit hoc imperante Maximiliano. I.] Hactenus Comes Mirandulan. Quare propter hæc & ſimilia innumera ſemper Catholici credidere, hoc viuificum corpus, mortiferi hoſtis præſtigias diſcutere, & noxas ab eo inferendas arcere ac repellere. Sentiebat hoc Prædicatorum Neapoli Prior, hac ſe Panopliâ muniens contra horrendam viſionem, circa annũ 1370. Ibi in conuentu S. Dominici accidit, vt poſt completorium (inquit *Fr. Antonius Senenſis* ✝) refectionis locum ingrederetur, cui erat illius cura commiſſa; qui mox in ingreſſu videt illum fratribus circunquaque refertum, & illi cappas habebant indutas, &, tanquam hora foret collationis faciendæ & illam exſpectarent, aſſedebant. Accurrit ille ſine morâ ad Priorem & illud ei aperit. Prior fratrem delirum putat vel ſomnia narrantem: attamen dum vrgetur, vadit, videt & credit; & ille quoque turbatûr, & rem mox confert cum monaſterij grauioribus Patribus & prudentioribus: de quorum conſilio ſacras veſtes aſſumit, & ſacrum Chriſti corpus deferendo, toto conuẽtu comitante ſe illuc confert, & ad illũ ſermone directo, qui honoratiore loco ſedebat, eos adiurat, vt aperiant quinam ſint, & ad quid venerint, & quid velint: &, vt ad hæc reſpondeant, illis præcipit in nomine illius Domini, quem geſtabat in manibus. Vt autem quando Prior coram illis comparuit cum venerabili Sacramento, illi omnes aſſurrexerunt quidem & capita inclinarunt, caputia tamen taliter demittentes, vt eum minime viderent, & hoc facto iterum ſederunt: ita iuſſi à Priore, vt reſponderent ad propoſita, inclinarunt. Tandem, qui inter eos videbatur præcipuus, reſpondens dixit: quòd ipſi omnes fuerant eiuſdem ordinis religioſi, & pro maiori parte Magiſtri, Priores, Suppriores, Baccalaurei, Lectores, & alijs officijs donati, & quod omnes damnationis ſententiam acceperant: quoniam ambitio multa, ſuperba, inuidia, & alia huius generis vitia, eos fecerant damna-

✝ *in Chron. Ordin. Fratr. Prædicat. in Commun. fol. 199.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

tione dignos. Sed quod diuinâ permittente clementiâ, iussi fuerant illuc venire, vt eos & vniuersos ordinis cultores commonefacerent, vt suæ vocationi facerent satis. Nam illi, quia minimè id præstiterant, omnes damnati erant, & flammis cremabantur æternis. Et in signum huius cuncti in eos aspicerent. Et hoc dicto omnes illi cappas aperuerunt, & singuli eorum flammis circumcincti & incensi visi fuêre, & tunc idē præcipuus manu in mensâ signum dedit, & sic illa visio euanuit, & totus conuentus mansit timore consternatus.] Vah! quàm timenda pestis hæc ambitio, quæ tanto cum damno Sanctorum etiam in cætus se ingerit? Huic rei probandæ aliud testimonium, non minoris fidei adscribam obiter, nunc recens ex litteris cuiusdam fidei dignissimæ sacerdotis hoc
1599. anno Neapoli perscriptum in hæc verba; Casu accidit, vt cæptis tuis proximis litteris loquerer cum Fr. Pio de Neapoli philosophiæ Professore, qui in Salernitano Monasterio fuit superior. is mihi narrauit F. Tiberium de Airola, hominem Sanctimoniæ laude præstantiss. qui sæpiùs hoc Sanctitatis titulo fuit superior, sibi coram rem ita narrasse. cum quadam die sub noctem Fr. Tiberius inuiseret fratres, an in lecto decumbere accubuerint, transiuit per triclinium; vbi vidit pleraque lumina, & vocem audiuit hominis de superiore loco legentis, vidit plerosque ministrantes. tandem qui superioris loco tenebat, facto super mensam signo sic locutus est. Ambitio & crapula, duxerunt nos ad tartara. Et nunc etiam superest velut cicatrix in mensâ, perinde ac si igne tacta esset.] Hæc visio confirmat præcedentem. Ceterùm cùm tam efficax sit sola præsentia, quid sumere, & ei vniri? docet id D. Macha-
[ω] in Laufiacâ c. 19. rius. historiam narrat Palladius [ω], tradens vxorem cuiusdam Ægyptij maleficis carminibus sic affectam fuisse, vt adspicientibus equa videretur, cùm tamen sermonis humani vsum retineret. adducta mulier à marito ad D. Macharium: hic eam liberauit, & dixit; tantum dæmonibus in misellam licuisse, eò quòd multum temporis ab Eucharistiæ perceptione se abstinuisset. frequentiùs itaque in posterum ad IESV corpus sumendum

mendum accederet: cuius quam vtilis frequentatio, docet recenti exemplo Leonardus Vairus [αα], quod, defectu Codicis, nunc ascribere mihi non licet. [αα] li 3. de fascino c. vlt.

Separari non debet ab hoc remedio *Incruentum Missæ Sacrificium*; cuius oblationis eosdem effectus sæpè docuit experientia. Vir tribunitius (inquit B. Augustinus [ββ]) Hesperius, qui apud nos est, habet in territorio Fussalensi fundum Zubedi appellatum; vbi cùm afflictione animalium & seruorum suorum, domum suam spirituum malignorum vim noxiam perpeti comperisset; rogauit nostros me absente presbyteros, vt aliquis illorum eò pergeret, cuius orationibus cederent. Perrexit vnus, obtulit ibi sacrificium corporis Christi, orans quantum potuit, vt cessaret illa vexatio: Deo protinùs miserante cessauit.] idem confirmat exemplum illud D. Bernardi paullò antè narratum; & aliud à Gaufrido narratum in vitâ S. Petri Tarentasij sup. *tom. 2. pag. 73.* & aliud apud Metaphrastem de B. Theodoro Archimandritâ, qui precibus & Sacræ missæ oblatione multitudinem locustarum immensam, nebulæ instar, Mazaniæ locum occupantem interemit [γγ]. Possent ex Tilm. Bredenbachio addi nonnulla [δδ]; sed vnius D. Augustini sufficere debet auctoritas. Fatentur hodie maleficæ se dum missam audiunt, ab omni dæmonis vexatione liberas esse; ideoque se diutiùs ad horam vsque meridianam in Catholicorum templis, in quibus plures missæ dicuntur, moras trahere.

[ββ] lib. 22. de Ciu. Dei c. 8.

[γγ] Metaphr. in April. in vitâ Theodori.

[δδ] Aa lib. 9. collat. c. 5. & alijs eodem li. 11 Marci 6. v. 13 Iaco. 5. v. 14. c. ad obolendam. ext. de hær. conc. Florenti. in Decreto vnionis, Con Tridentino sess. 7. can. 1. & sess. 14. de extremâ vnctione. can. 1.

De *oleo* quoque *infirmorum* per Episcopum benedicto, quo in extremæ vnctionis vtimur Sacramento ex diuinâ institutione [εε]; dubitari nequit; cùm etiam ad corporis sanitatem sit institutum: & quouis oleo à viris Sanctis etiam non Episcopis, & non solemniter, sed obiter, vt se res offerebat, benedicto, id non semel legamus effectum. Exempla huius rei plurima habemus. Beda; cùm ageret de monialis cuiusdã obsessæ à varijs, quæ dęmon inflixerat, vulneribus, sanatione: & narrasset vno excepto ceteris sanatis, hæsitanti Sacerdoti ipsammet consilium dedisse [ζζ], si (inquit) oleum pro infir-

[εε] in Luc. c. 8. fol. 315.

mis

mis consecratum, eidem medicamento aspersseris, sicque me
perunxeris, statim sanitati restituar. Nam vidi quondam per
spiritum in quadam longiùs positâ ciuitate, quam nunquam
corporalibus oculis vidi puellam quandam pari calamitate
laborantem, taliter à sacerdote curatam. Fecit vt illa suggere-
rat, statimque hulcus remedium, quod ante respuerat, acci-
pere consensit.] Hoc oleo S. Theodosius cænobiarcha bru-
chos pellebat nn, morbos grauissimos S. Launomarus abi-
gebat θθ: Eucheria vxor Agapij veneficio attentata, cùm ei
roderentur intestina, adlata est ad S. Parthenium; qui tridùo
orans, & oleo Sanctorum ei propinato sanam remisit ιι: idē-
que hic ipse Sanctus beneficium eodem oleo inungens im-
pendit cuidam Lesbo Oano. Erat hoc ordinarium B. Auxē-
tij Archimandritæ contra dæmonis obsidiones, morbosque
ab eo illatos remedium κκ. Nec minori successu vsi eodem
contra serpētis ictum virulentum S. Winvvalocus Abbas λλ;
&, qui manum pictoris à dæmone inflammatam sanauit, &
qui energumenum ei sanandum obtulerat, & alium quoque
energumenum ferocissimum liberauit, & hydropicæ, cæco-
que sanitatem restituit, S. Eutychius Patriarcha μμ: & con-
tra virulentos morsus S. Paternus Abrincensis νν. Contra
dæmonis obsidentis ferociam non rarò præualuere priores
digiti Sacerdotales consecratione chrismatis in ordinis sui
ceptione sanctificati. Scribit Ioann. Molinetus Chron. Bel-
gici anno 1490. Ægydium Netteletum Decanum Camera-
censem, cum exorcisaret Quercetenses Energumenas, quæ
loqui, labra claudente dæmone, nolebant; solitum digitis illis
labra deducere, & increpitare hostem; si vales potesque digi-
tos hos oleo sacro imbutos mordere vel lædere, en illos tibi
permitto: si nequis, os aperi, impero. Mox autem Energu-
menas visas liberari magnâ molestiâ, cepisseque Decano pa-
rere, eique respondere ad quęsita.

Tertium remedium est, recurrere ad Sanctos viros, & X
auxilium ab ijs petere, quos constat habere donum mirac-
lorum (quod donum, etsi rariùs, etiam ijs potest competere qui

nn Metaphr. in eius vit. à mense Ianua.
θθ Surius Ianuar. 19.
ιι Metaphr. 7. Februar.
κκ Metaphr. 14. Februar.
λλ Surius 5. Martij.
μμ Eustatius in eius vit. à April. 6.
νν Anonymus in eius vitâ. 16. April.

qui vitæ sunt non probatæ οο, dū tamen fidem rectam habe-
ant) hoc remediū; quia vix vlli tales hodie, saltem in his Eu-
ropæis regionibus; vix vsui hic sit; olim frequens fuit. sunt e-
nim plenæ vtiliter ad Sanctos confugientium exemplis om-
nes sacræ historiæ: neque tum quotquot dæmonia ejicie-
bant, erant præditi Ecclesiastico ordine Exorcistarum, vt cō-
stat ππ: erat tamen etiam primis temporibus in Ecclesiâ hic
ordo, vt statim ostendetur. Sanè olim SS. viri dęmones fuga-
bant & vincebant solâ interdum præsentiâ suâ, vt legimus de
B. Macario Alexandrino, apud Palladium ρρ, & de Ægyptio
apud Sozomenū, & de S. Cuthberto apud Bedā, & de Rusti-
co apud Cassianū, vel verbis dumtaxat vt B. Basilius & Paph-
nutius σσ, vel litteris vt de S. Eugendo legitur in eius vitâ, &
de S. Gregorio Thaumaturgo scribit Gre. Nissen, vel percus-
sione & verbere, vt S. Paulus Simplex apud Palladiū & Theo-
dorus apud Gregorium presbyterum eius vitę narratorem, &
B. Vrsmarus, apud Ratherium in Surij tomo. 2.

Quartum est *exorcismus ecclesiasticus*. Nota hunc ordinē
exorcistarū in Ecclesiâ iā ante 1300. annos seruatū fuisse. patet
ex B. Ignatij epistolâ ad Antioche. & ep. Cornel. Papę ad Fa-
bianū, quā Eusebius cōseruauit ττ; &, ex Firmilian. ad Cipria.
υυ & ex alijs Patribus Consilijsq; φφ, cōstat ijs, quibus in Ec-
clesiast. Histo. constat aliquid. fuisse verò exorcismos, quibus
vtebātur, certas orationes ab ecclesiâ cōprobatas ex Concilio
illo Carthag. 4. probatur, & quia Micrologus obseruauit solos
exorcismos; *per Christum Dominum* &c. sicut ceteras orationes
non finiri; sed, *Per eum qui venturus est iudicare vivos & mor-
tuos* &c. cuius diuersitatis causa est, quoniam nihil magis dæ-
mones exhorrent, quā extremi iudicij memoriā, quo omnes
in æternam gehennam detrudentur χχ. Fiebant autem ini-
tio exorcismi non in domibus priuatis, ob metum; neque in
templis, ob reuerentiam; sed sub dio ψψ: sed hoc exoleuit.
Petebatur signum egressionis à dęmone ωω, & nomen dęmo-
nis αα; quæ duo adhuc hodiè retinentur: sed & cibos omnes

quibus

οο Matth. 7. v. 22. Mar. 9. & Luc. 10.
ππ Clemens Roma. lib. 8. constit. c. 32. Iustinus Mart. 1. & 2. dial. cont. Tryph. Tertullia. in Apoleg. c. 32.
ρρ Pallad. c. 19. & 20. Sozom. lib. 6. c. 20. Socrat. li. 4. c. 19. Beda in vit. S. Cuthberti cap. 15. Cassian. collat. 14. c. 7.
σσ Rufin. li. 1. Eccl. hist. c. 4. et Amphilo. in vit. S. Basil.
ττ lib. 6. hist. Eccles. c. 35.
υυ lib. 4. ep. 7.
φφ Clemens ep. ad Iacob. Anaclet ep. 3. Caius ep. ad Felicē epist. o. Concil. Rom. sub Silvest. can. 3. Antiochenum can. 10. Carthaginēse 4. can. 4. & sequ. cui interfuit & subscripsit D. Aug. stin.
χχ Marcel. de obser. Eccles. c. 7.
ψψ Concil. Laodicen. c. 26. ωω Pallad. in Lausia. cap. 77. & Ioseph lib. 8. antiq. c. 2. lib. 2. diuin. instit. & Beda in cap. 8. Luc.
αα Lactant.

quibus maleficiati vescuntur, exorcisari vtile putabatur, formulam nobis suggerit Sacerdotale Romanum: alia quoque in his obseruanda collegerunt alij β; Nobis non vacat ista hic persequi. solum addo cauendum exorcistis, ne cum dæmone iocentur, & curiosa, nugaciáue misceant colloquia. Vidi (*inquit Niderius in Formicario*) in conuentu Colonien- si fratrem, verbis satis iocosum, sed in gratiâ expellendi dæmones valdè famosum. Hic cùm in terminis conuentus Colonienſis dæmonem in obsesso corpore arctaret: dæmon petiuit à fratre locum recedendi: quo gauisus frater ait in ioco, *In cloacam meam vadas.* Exijt igitur dæmon, & nocte cùm frater ventrem purgare vellet, dæmon tam dirè eum torsit propè cloacam, vt vitam cum difficultate saluaret.] Sancta res est dæmones eijcere, sanctè tractanda. sic fecere quotquot olim hoc exorcismi remedio tam efficaciter vsi fuere. Vixit B. Vrsmarus Episcopus ante annos octingentos, vitam eius Rabtherius scriptis mandauit γ; memorat autem memoriâ dignum, quod hîc referam; Malbodiensis monasterij quandam monialem Diabolus inuaserat, & vehementer laniabat: cum sibi Episcopus iussit exhiberi quod cùm factum fuisset, ille non de suâ, sed de Domini præsumens virtute, accepto libro, cæpit legere exorcismum super caput eius. Dehinc benedicto oleo nares, oculosque, & os eius leniuit, & protinus immundum ab eâ spiritum fugauit. Liberatâ tamen puellâ, pauor quidam, qui præsentiâ Diaboli seminatus fuerat, adhuc pectoribus vicinorum inerat. At vir Domini præcepit sibi aquam cum sale deferri: quibus benedictis, iussit spargi per cuncta monasterij loca: & sic omnis pauor, cum auctore suo Satanâ discessit.] auditis exorcismum ex libro lectum, & capiti impositum vt sit hodie; audistis illitum oleum sacrum, audistis salem & aquam benedictam, & horum omnium audistis efficaciam. Sed & Adelelinus Sagiensis Episcop. in energumenæ Osburgis liberatione, aquam benedictam, signum crucis, & preces quæ solent, *inquit ipsemet* δ, adhibuit feliciter adhibuit. S. Maurilius Andegauensis Episcop. lanter-

β Pet. Gregor. to n. 2. de repub fol. 315. Sprenger. p. 1. Mallei. q. 2. c. 6. Anapias lib. 4. de nat. d emon. 2 fol. 156. Sed copiosius & ordinatius P. Thyræus noster integro de dæmoniac. opere p. 3.

γ April. 18. Surij tom. 2.

δ Adelelin. in vitâ S. Oportun. c. 22. April.

nem, quem ob furti crimen diabolus occuparat, per exorcismi (ait Fortunatus ε) gratiam à dæmone liberauit: at Maurilius B. Martini tempore vixit. Sed ista sufficiant de exorcismo. Si quæras cur non semper, dæmon pellatur; res clara est, id peccatis vel obsessi, vel adiurantis posse contingere, vel ob maiorem ipsius ægri vtilitatem, Deique gloriam. Notandum quoque quod verè & prudenter Tostadus monuit, non solere exorcismis omnes molestias & vexationes, quas dæmones inferunt hominibus, repelli: sed solum illas, ad quas repellendas exorcismi ab Ecclesiâ ordinantur, vt sunt molestiæ quas inferunt manendo in corporibus, & illa vexando; siue dum interiùs manent, siue dum exteriùs obsident; & illa (inquit) regulariter sanantur per exorcismos: maleficia autem dæmonum, & alia mala, quæ nobis inferunt, contra quæ non ordinantur directè exorcismi, non curantur per exorcismos, nisi rarò ζ.]

ε in vitâ S. Maurilij c. 10.

ζ in cap. 19. Matth q 90. litt. P.

Qvinctvm remedium petitur à *misericordiæ operibus* satisfactorijs ieiunio, eleemosynâ, & oratione; *Eleemosynas* commendat Canonum auctoritas η, vt & duo reliqua. *De ieiunio*; inuenio id præcepisse cuidam comitissæ S. Auxentium Abbatem θ, & S. Procopius Monachus hoc vsus sæpè victoriam contra dæmonem obtinuit ι, & alijs idem imperauit. Sed & Christi Domini testimonio accedente, (*Matth. 17. v. 20. Marci 9. v. 29.*) quid addendum? *De oratione* sunt sequentia exempla quædam, nostrorum hominum litteris, certâ fide contestata. Anno 1549. quidam vni è nostris confessus; mediâ circiter nocte; dum pænam pro delictis sibi irrogatam persoluit, repentè vidit feles, mures que & alias bestias colore atras aspectuque terribiles tam multas, vt totum occupare cubiculum viderentur: quo ille viso perterre factus, timere cæpit, ne vi- uus à bestijs abriperetur. Anxius & trepidus accurrit ad Domini nostri imaginem, magnâ voce opem implorans: quare omnium animalium species subitò euanuerunt, tanto cum impetu, strepitu, & fragore, vt domus ruere videretur.] Bungi in Iapone Anno 1555. familia fuit, quam iam à 100. annis

η d. c. si per sortiarias.

θ Metaphr. in eius vitâ. Febr. 14.

ι Nic. Salius in eius vitâ. 4. Iulij. c. 1. & 5.

dæmones infestabant,& molestia in posteros quasi hæreditaria transibat. Paterfamil. opes omnes placandis idolis insumserat. potius auctum eius,quàm cessauit malum. Triginta annorum filium dæmon occupauit,ita vt nec patrem nec matrē agnosceret, nec quindecim diebus quicquam cibi sumeret: sub horum finem Patrum Societatis vnus eum accessit,iussitque vt *D. Michaelem* nominaret.dum Diuū nominat vehemēti tremore cæpit cōcuti,& varios motus membrorum edere, ita vt circumstantibus terrori fuerit. Inuocante vero Patre DEVM PATREM & FILIVM & SPIRITVMSANCTVM, subitò à dæmone liber exstitit. Huius soror, paucis post diebus molestijs dæmonis agitata est, qui etiam in eâ loquebatur. Certis temporibus patris nostri concionibus auditis, Christianam fidem suscipere voluit: cùm verò sacro fonti esset admouenda,conareturque principiò se sacro *signo crucis* munire,tremere vehementer ac concuti cæpit. Pater preces fundebat sollicitè, ipsa verò sacrum IESV nomen & D. *Michaelis* proferre nitebatur, sed magis ipsam tunc dæmon irritauit obstringendo os & comprimendo. Tandem verò in cantum prorumpens exclamat: si idola Xacam & Amidam, sectarum Iaponensium auctores reijcimus, nullus supereſt qui adorari debeat,aliaque huc spectantia protulit,nec esse quod in ijs reprehendere quisquam posset. Quadam die innumeris Christianis præsentibus Pater sacrum fecit, cui quoque intererat dæmoniaca.quo finito, rogat, qui valeret? optimè, ait, iussa verò D. *Michaelis* nomen pronunciare, tremere ac dentes stringere cæpit, & dæmon se velle exire dixit: sed quoniam iam à tot annis eâ familiâ pro hospitio vteretur, non libenter migrare. Iubet iterum pater *S. Michaelis* nomen proferre. Respondit illa, id permolestum esse,& lacrimas fundens & conquerens; quo,inquit, me vertam? Christiani itaque omnes in orationes corruunt, dumque satis diu orant, dæmon occupatam hactenùs prædam deseruit: ipsa verò subito potum petijt. Admonita vt IESVM & MARIAM inuocaret,tanta suauitate vtrumque protulit nomen, vt angeli vocem videretur

rentur sibi audire.] Anno 1588. Brunę in Morauiâ,mulier erat in Nosocomio acerrimâ diaboli oppugnatione sic oppressa, vt nunc aquis sibi vitam extinguere,nunc cultro,quē gnarus nocendi porrigebat in manus,eripere moliretur, prohibentibus cunctis qui erant in valetudinario: post illam triennij vexationem apoplexiâ corripitur, obligatione linguæ loquendi vsu adempto: mittitur ad nostros, vt pro concione populi preces efflagitent: & exoratum fuisse Deum, solutus primùm linguę nodus,deinde animę,post sacram confessionē peractam,ostendit.] Hector Boëthius quoque Scotorum res describens *lib. 8.* In Marreâ regione testatur se ab ijs qui conspexerant accepisse,quod eius verbis adscribam; Puella Natalibus altis, formâ conspicuâ, complurium nobilium auerſata connubium in nefandam cum dæmone incidit consuetudinem; quæ cùm vterum ferret, parentum rigore coacta edere stupratorem, adolescentem mirâ pulcritudine frequentius secum noctu, interdiu nonnunquam conuenisse: vnde veniſſet, quóue abijſſet, nescire se respondit. Parentes, tametsi filiæ parùm crederent, accuratiùs rem aduertentes, consilio quis esset qui gnatæ expugnasset pudicitiam explorandi: cognito tertio post die indice ancillâ stupratorem adesse reclusis foribus, accenso thedarum ingenti numero, cubiculum ingressi, horrendum monstrum, figurâ supra humanam existimationem terribili, in filiæ amplexibus sunt conspicati. Cucurrêre ocyùs complures ad fædum excitati spectaculum. Inter eos sacerdos probatæ vitæ, sacrę disciplinę non ignarus, ceteris aut trepidè abeuntibus aut pauore terræ illisis, cùm Christi Apostoli Ioannis euangelij initium recitare orsus, ad eum locum, VERBVM CARO FACTVM EST, perduxisset; malus dæmon horrendo sublato clamore, cubiculi tecti secū asportans, omni supellectili incensâ abijt. Femina periculo seruatâ; enixa est mōstrum vndequaque fędum aspectu, quale nusquam antea (vt ferunt) inter nostrates visum. Id obstetrices, ne obseruatum contumeliæ esset familiæ, accensa ingenti pyrâ citissimè cōcremarunt.] Idem paullo antè docuit

dæmonem quoque succubam oratione fugatum. In Carcotha(*inquit*)regione,vico quatuordecim vix passuum millibus ab Aberdoniâ,adolescens multâ formositate,coram Aberdonensi Antistite quæstus est palam,sese à dæmone succubâ (vt dicunt) gratissimâ omnium quas vidisset formâ, multis antea mensibus infestatum,eandem occlusis foribus noctu ad se ingredi, blanditijs in sui amplexus compellere : dubiâ luce abire sine strepitu penè:nullo se posse modo, cùm plures attentasset,à tantâ ac tam turpi væsaniâ liberari.Iubet continuò optimus Episcopus adolescentem alio se conferre , & vt Christianâ religione magis laudatis ieiunijs & orationibus plus solito accommodaret animum: fore vt pijs operibus intentus victus cacodæmon tandem esset terga daturus. Euenit adolescēti,salubre consilium religiosè exsecuto, paucos post dies vti venerandus Antistes erat præfatus.]

In litteris Iaponicis anni 1569. ita scribitur; Multis in locis Bungensis regni, vbi quidam erant ab hoste humani generis obsessi, Christiani facto conuentu solâ recitatione Dominicæ orationis & salutationis Angelicæ clarâ voce institutâ,dæmonem sæpe repulerunt.] De *oratione* notior res ϰ , in confesso est etiam hæreticis:sed qualis ista esse debeat,non æquè. Inprimis maximè salutarem esse communem Ecclesiæ orationem Patrum testimonijs constat,Chrysostomi, Augustini, liorumque λ ; deinde & priuatam hominum Sanctorum,vt confirmant Glycas μ, Eugyppius,& Metaphrastes. Si quaras quid orandum? præcipua dignitas & efficacitas est, symboli Apostolici & orationis Dominicæ , non modo ex Canonum præscripto,sed & veteris æui nostrique experientiâ, vt docet multis D.Augustinus *lib.2. de symbolo ad Catechumenos c.1.& lib.de vtilitat.cred.cap.22.* & exemplis astruit Nicol. Remigius *lib.1.dæmonolatr. c.13.& lib.2. cap.4.* Nec dubito proximam his facere, Salutationem Angelicam, eiusque iterationem illam ad horarias globulos, quam *Rosarium* appellamus; cui licet Heidelbergensis aliquis anonymus suum bimonstrem partum ἀντιρόσαριον obiecerit,calumnias tamen

ϰ *Tobiæ 6. & 8. Matth. 10.*

λ *D.Chrysost. hom.3.de incōprehensib. Dei.Naturâ Augustin. lib.22.de ciu. Dei. cap.8. Theodoretus lib.4. Histor. Eccles. c. 11. Sozom.lib.6. c.18.*

μ *Glycas p. 4. Annal. fol.354. Eugypp.in vitâ S. Severini mense Ianuar. Metaphrast. in vitâ S. Auxentij Abbatis.*

ν *Fran.Iunium ferunt fuisse: sed incertâ fauâ.*

tamen & apinas meras,sub alieno nomine Ioan. Busæus pari & lepore & robore, ante annos iam decem disiecit: & quia Gelasimus quidam lepidè sibi visus ludere in nostrorum hominum apud Indos rosaria, describam quod scurrator legat, rideat,si lubet. In litteris Lud. Frois è Iaponiâ scriptis anno 1596. hæc narratio exstat,Moguntiæ his verbis Latinè excusa, fol. 179. Nobilis quidam homo, olim magnâ auctoritate in hoc regno Fingano pollens , habebat filiam matrimonio cum gentili copulatam,cuius mater cum totâ familiâ quoque erat gentilis,nullus verò Christianus nisi dictus nobilis, vir bonus & religiosus. Accidit filiam ex improuisò infirmari,& quidem intra sex dies vsque ad mortem : quidam aiebant à dæmone obsessam,propterea quòd tam furiosos & insolitos gestus ederet,vt ægrè à duobus vel tribus hominibus teneri posset. Maritus & socer implorarunt opem Bonziorum, sed suis illi ritibus & nugis superstitionis ne hilum quidem eam iuuare potuere. Verùm quia feminæ impendebat mors, certiorem reddidere eius parentem,octodecim milliaribus inde distinctum. Is celerrimè aduolat, inuenit filiam quidem spirantem,sed mentis impotem,vt patrem suum non agnosceret. Pater ilicò mandat submoueri omnes Bonzios,alios que Ethnicos lectum stipantes:ipse verò accepto rosario , ter Dominicam orationem & salutationem Angelicam aggreditur pronuntiare:femina interim nihil mutatur , sed horribiliores potiùs gestus, quàm priùs edit, vt à multis teneri vix possit. Pater redit ad præsidium rosarij, eo verberat tergum filiæ dicens:tu videre mihi dæmon aliquis, excede ex hoc corpore. Et respondit dæmon:non excedam.Pater, vt erat homo virtute præstans, rosarium inijcit in eius collum , dicens: velis nolis,excedes. Tum dæmon; Tollite, inquit, rosarium, quia abscindit mihi collum , & tunc recessero . Respondit pater. minime tollam,imò funes quosdam arripiens, minatus est se cum diuerberaturum:& sic dæmon excessit.&c.

Nec dissimile apparuit in eiusdem Iaponiæ insula Scichinâ, *quod ibid.fol.195.narratur*, de virtute Litaniarum; Mos est

opera-

Universidad de Deusto
Biblioteca

operariorum illius ditionis tempore pluuio, vasis aquam excipere, qua sudo cælo irrigare possint hortos & agros. Quoniam verò aliquando contigit (*haud dubiè maleficio dæmonis*) vasa, licet plena, nullam reddere, etiam post impedimenta omnia remota, aquam; vocarunt veneficum, qui suis ritibus diabolicis, & inuocationibus superstitiosis effecit, vt defluxerit, idque in multos annos perdurauit. (*En maleficium maleficio pulsum*) Hoc verò anno cùm rustici in Beatissimæ virginis confraternitatem adscripti essent, & anteactæ vitæ lapsus ex roresque cum dolore animi patefecissent: ac statotempore ad excipiendam aquam necessariam reuersi, animaduerterent more suo non defluere: (*en tertiam fraudem dæmonis iterum aquam sistentis, vt iterum veneficus adiretur*) non iam amplius ad magos, sed ad Ecclesiam confugêre, certioremque eâ de re fecerunt senem quendam optimum Christianum, qui in Ecclesiâ Futaianâ solus diu omnium fidelium personam sustinuerat; eumque etiam atque etiam rogarunt, vt ipse preces aliquas supra vas aquæ recitaret: se iam Magicis superstitionibus nuncium remisisse. Senex purgauit se quantum potuit, & re considerată secum in hunc modum est ratiocinatus. Si aqua Deo annuente fluxerit, Christiani fortiores, robustiores que in fide reddentur: si autem ob mea peccata non fluxerit, multi in fide refrigescent, & pluris facient fraudes, & veneficia Satanæ, quàm ritus & preces sacras. Tandem tamen existimauit eorum voto satisfaciendum, multisque eo loco Christianis comitantibus ad locum contendit, & primùm flexis genibus *Litanias de Sanctis*, deinde *Symbolum Apostolicum* recitauit, ac mox nullâ difficultate aqua per canalem effluxit. Igitur his addenda Catholica *Litaniarum* recitatio; quæ olim tum contra cetera mala omnia, tum nominatim contra ludificationes & vexationes dæmonum, semper vtilissima fuit, vt plurimis testimonijs, & argumentis egregie probatur ex nostris Nicol. Serrarius, eruditâ suâ Disputatione de Litanijs, Herbipoli editâ: cuius etiam sunt illæ aliæ piæ & eruditæ Litaniæ de Sacrosanctâ Trinitate, non semel iam excusę. De hoc

p Vide Ioann. Diacon. li. 4. vitæ D. Gregor. c. 93. & Sigisbert. an. 858. Iacobũ Rabum li. cõtra Marbæc. c. 26. Essinrinium lib. de exorcismo Ortingensi. Thyræum de dæmoniis. p. 3. n. 654.

hoc remedio trium satisfactoriorum operum non pauca, nec leuiter Tyræus p. 3. de locis infestis cap. 66.

SEXTVM est inuocatio deuota nominis *Saluatoris IESV*, vel *Christi*, vel B. *Deiparæ Virginis*, vel petita opitulatio ab *angelo custode*. De *Saluatoris nomine* docent vetustissimi quique Ecclesiastici scriptores, tam constanter tam frequenter, vt putidum sit verba eorum hîc coaceruare o. Tot etiam exempla reperiuntur eius efficacitatis, vt fastidium mihi lectoris cauendum potiùs, quam quærendi labor sit subeundus. Indicabo loca, vnde qui volet petat. *recens vnum refert Anania lib. 4. de Naturâ dæmon. fol. 152. vetustiora duo de B. Auxentio in eius vitâ Metaphrast. aliud auctor vitæ S. Euphrasiæ Virg. mense Martio; aliud de S. Theodoro archymandritâ Gregor. presbyter. 22. April. apud Surium, & apud eumdem alia quinque vel sex; tomo. 4. pag. 154. & 513. tomo. 5. pa. 827. & 892. tom. 6. pa. 671. tom. 7. pag. 567. vide præterea Gretzerum lib. 3. de Sanctâ cruce cap. 27.* & egregium exemplum illud, quod superius litt. R. retuli de Mussipontano iuuene. De *B. Virgine* docet exemplũ illud notum Theophili, de quo præter alios egit Honorius Augustodunensis, in *Sigillo Mariæ*; & nobilis cuiusdam Eburonici, de quo ex Cęsario egimus *li. 2.* & addi potest exemplũ nobilis puellę quod *ex Mori lib. 1. Dialog. c. 16.* narrat Bredenbachius *lib. 2. c. 27.* item quod narraui sup. tom. 2. pag. 55. A. De *Angeli custodis* ope satis clarâ, etsi non petitâ, capio miram narrationem Salisberiensis *lib. 2. polycrat. c. 11.* his verbis: „Dum puer vt psalmos addiscerẽ Sacerdoti traditus essem, qui „forte *speculariam* magicam exercebat, contigit vt me, & paulo grandiusculum puerum præmissis quibusdã maleficijs pro „pedibus suis sedentes ad speculariæ sacrilegium applicaret, „vt in vnguibus sacro nescio oleo an chrysmate delibutis, „vel in exterso & leuigato corpore peluis, quod quærebat, nostro manifestaretur indicio. Cùm itaque prædictis nominibus, quæ ipso horrore, licet puerulus essem, dæmonum videbantur, & præmissis adiurationibus, quas Deo auctore nescio, „socius meus se nescio quas imagines tenues tamen & nebulo-

o D. Iustin. aduers. Tryphon. Origin. lib. 1 contra Cels. Tertullian. de corona milit. ad Scapulam, & in apolog. Cyprian. aduer. Demetrian. D. Athanas. de incarnat. verbi, Climacus grad. 20. IESV nomine cædere inimicos: neque enim in cælo aut in terrâ potentiora sunt arma.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sas, videre indicasset: ego quidem ad illud ita cæcus exstiti, vt nihil mihi appareret nisi vnguis & peluis, & cetera quæ antea noueram. Exinde ergò ad huiusmodi inutilis iudicatus sum, & quasi qui sacrilegia hæc impedirem, ne ad talia accederem condemnatus. Et quoties rem hanc exercere decreuerant, ego quasi totius diuinationis impedimentum arcebar. sic mihi in ea ætate propiciatus est Dominus. [*Vtique arbitror per Angelum custodem: sed addit.*] Cùm verò paululum processissem, & flagitium hoc magis & magis exhorrui, & eò fortiùs confirmatus est horror meus, quòd cùm multos tunc nouerim, omnes antequàm deficerent, aut defectu naturæ, aut manu hostili, beneficio luminis orbatos vidi, vt cetera incommoda taceam, quibus in conspectu meo à Domino, aut prostrati, aut perturbati sunt, exceptis duobus, Sacerdote videlicet, quem præmisi, & Diacono quodam; qui specularium videntes plagam, effugerunt, alter ad portum cellulę Cluniacẽsis sacris vestibus insigniti. Eosdem tamen prę ceteris in congregationibus suis aduersa plurima postmodum perpessos esse misertus sum.] De imploratâ verò & impetratâ eiusdem custodis Angeli ope testis est S. Go-

a lib. 6. c. 19. lauduch, cuius mentio apud eius coętaneum Euagrium a sed quod adscribam, apud eum non habetur, sed ex Stephano Hierapolitano retulit Nicephorus *Histor. lib. 18. c. 25.* eam grauissimè varijs Persicorum Magorum verberibus, cruciatibusque affectam; semper absque vllo medicinę pręsidio, angeli ductoris operâ sanatam fuisse. Quę ad vtrumque Angeli nempe & Deigenitricis simul auxilium apprimè pertinent, dabo narrationem aliam, certâ totius Lusitanię traditione notissimam, & à rerum D. Dominici Ordinis Historiographo Ferdinando del Castillo memorię proditam, *1. p. Hist. Gener. ordin. prædicator. lib. 2. c. 72. vt ex eo refert Alph. Villegas Flor. Sanctor. p. 3. vitâ. 173.* Boncela municipium Conimbricense est, ibi nobilibus parentibus natus, quidam Ægidius. hic, vix dum adolescẽs, industriâ & fauore tres Canonicatus & Prioratum vnum adeptus, omni vitio diffluebat, non indoctus humaniorum litterarum, & philosophiæ, & medicinæ; cui, quam sibi oportuniorem ad nequitiam rebatur, totum se dare, & Lutetiam eius addiscendæ causâ cùm cogitaret, iter aggressus dæmonem obuium humanâ in specie habuit. Malus iste viæ comes, à noto sibi sed ignotus, paulatim varia quærere. vt audiuit profectionis consilium, quin tu (inquit) me potiùs audis. scientiam indicabo, quæ & adeptu facilis, & vsu præcipua ad dignitates voluptatesque; ipsius etiam, quam sitis, medicinæ summa perfectio est. Necromantiam dico. dixit & persuasit. abducit Ægidium, & adducit in vastum specum propè Toletanam ciuitatem. ibi occurrere læti, & excepere venientem viri dæmonesque humanâ effigie. itur in specum. exigitur non secreti tantum, sed & ligię fidei siue homagij perpetui Sacramentum. volens adigitur, & scedulâ proprio consignatâ cruore, promissum confirmat. Septennio illic tetris artibus, & caliginosâ scientiâ imbuitur. post Lutetiam profectus, miros breui inter Hippocratis sectatores progressus facit, & Doctoratus lauream adeptus: glisscebant enormia magis magisque peccata: ruebat de scelere in scelus: ambiguum erat, fama eruditionis, an nequitiæ infamia maior. Sed, ô Dei bonitatem! vi, quem lenitate nequiuerat, statuit trahere. Ecce tibi equitem hoplomachum, lanceam vibrantem, & intentantem misero, irato vultu, minaci voce clamantem; *Vitam hanc moresque defere, ad frugem reuertere.* Subitus Ægidium terror occupauit, sed veloci motu cum terrore instituta pristinum displicere desijt. ad volutabrum luti reuerso, post triduum idem ille eques iam terribilior non solum minatur, eadem verba repetens de mutando vitæ instituto; sed lanceam pectori infigit, & vulnus etsi non graue imponit. Fractus animo noster; *Dedo*, inquam, *me, faciam Domine quicquid iusseris.* Saulum diceres in terram deiectum. Statuit serió, se totum Deo dicare, & quo intus impelli se sentiebat (vrgente, sic opinor, angelo custode, qui apparuerat) religiosæ alicuius instituto familię se addicere. Hoc animo Lusitaniam repetens, dum per Pallentiam iter habet, vbi tum Monachi

Dominicani monasterium moliebantur; subit cupido cernendi operis. videt viros sanctitate & eruditione claros, quosdam etiam viribus & ætate defectos, delicatè olim nutritos, calcem subigere, ligna dolare, lapides parare, & onera humeris portare; summâ lætitiâ & alacritate. Optat se illis iungere, petit instanter admitti, impetrat. Tirocinio defungitur, magnâ spe Sanctitatis futuræ datâ. post aliquot annos missus Santarenum in Lusitaniam, ibi crescebat oratione, & victoriâ sui. Vnus angebat scrupulus, quòd penes dæmonem hæreret scedula illa obscæna & intestabilis. igitur ardentiùs Reginæ cælorum se commendabat, mali huius remedium aliquod postulabat, non sine lacrymarum imbre, & cõtinuo suspiriorum concentu. Quid neget misericordię Mater sic postulanti? Die quadam cùm in sacello templi prolixiùs oraret, apparuit illi dæmon formidabili aspectu, deteriore vultu, conuicium facit, & præstitam fidem acceptaque beneficia petulanter exprobrat. tandem post multa minaciter, & proteruè, & impotenter obiecta. *faxo* (inquit) *huius te monachismi, & Violentiæ quæ me tibi syngraphum hunc cogit restituere, nunquam satis pœniteat.* simul abijcit eum ad pedes Ægidij, & videri desijt. Ægidius chartulam accipit, & lacerat minutim. Nec vanæ dæmonis minæ fuere. admirandis illum modis plus septennio postea vexauit. mitto vexationes alias, assumebat monachi cuiusdam, qui in eodem degebat monasterio similitudinẽ, & nihil non, quod excogitari inter domesticos posset, molestiæ Ægidio interebat. patiebatur hic, sed tandem dolens malitiam illam serpere; & fratrem, vt putabat, illum, Deum sic semper offendere; rem defert priori, & petit aliò mitti, causamque aperit. accersito fratre, deprehensus calumniator, & insolens ab alijs, solitus ab Ægidio vinci, desijt victori negotium facessere. Viuus tandem clarus multis non virtutibus tantum, rapinisque, sed & miraculis varijs, anno. 1265 mundo denascitur, vt cælo nasceretur. sepultus Santareni, vt sanctus colitur. Habetis & Deiparæ virginis vno in exemplo efficacissimum contra dæmones præsidium, & (quę

& (quæ dixi alijs locis) præterea de scholis Magicis. Hispaniæ α, de homagio præstando β & chirographo cruento γ, de repræsentandis innoxijs δ, de apparitione dæmonum & etiam angelorum ε. Ioannes Molinetus ζ narrat Energumenarum illarum Quercetensium, de quibus egi non semel, possessores dæmones inter cetera quæstos; sibi à *Misericordiæ matre* manubias animarum plurimas quotidie eripi, necnon ab illo gigante pueri baiulo, & ab aliâ rotæ, & aliâ turris gestatrice. sic enim illos sacratis *Mariæ*, *Christophori*, *Catharinæ*, & *Barbaræ* nominibus abstinentes, ad Ecclesiasticam pictu-ram alluisse.

α *lib. 1. q. 1. 8.*
β *lib. 2. q. 4.*
γ *lib. 2. q. 12. num. 5.*
δ *lib. 2. q. 27. sect. 2.*
ε *lib. 2. q. 26. sect. 3.*
ζ *Chron. Belgiæ anno 1490.*

Quid verò prohibet me, PATRONÆ virginis DEIPARÆ memoriam & venerationem, aliâ quoque certissimâ narratione recolere, vt quàm efficax semper eius inuocatio contra tartaream tyrannidem fuerit Lectores intelligãt? Horatius Tursellinus Historiæ Lauretanæ scriptor, pari elegantiâ & fide, rem gestam proponit η: »alium porro iuuenem Lauretanę vir- η *lib. 4. c. 33.*
»ginis tutela seruauit, quem in præcipitem locum libido in»una prouexerat. Hic, vt erat proiectę cupiditatis audaciæ»que, in vetitas se effuderat voluptates. Expugnato multarum »matrumfamilias pudore, immodico cuiusdam mulieris amo»re flagrabat: qua cũ nec prece, nec precio, nec vi, doloue po»tiri liceret: vltima experiri statuit. Igitur conciliatum ma»gicis cantionibus dæmonem rogitat, vt se voti compotem »faciat, ad omnia se descendere paratum ostendens, si eo, quod »expeteret, frueretur. Diaboli ergo iussu à Christo deficit: se»que totum illi dedit, traditque. Super hæc omnia iurat con»ceptis ab illo verbis, & chyrographo suam obstringit fidem: »Vsque eo impuras mentis voluptatis amor excęcat. Cęterum, »vt potitus est, quod cupierat; fecit, vt fit, fastidium copia: & »cælesti luce obortâ, magnitudinem sceleris sui serâ æstimatio»ne perpendit. Ergo posteaquam animum curis anxium pœ»nitentia subijt, ad venię spem erectus, cælestem opem spectas»se, Deum Deique parentẽ implorare cœpit. Inter hęc occur»rit animo virgo Lauretana, eiusque ædis Sacerdotes amplissi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mâ facinorum expiandorum authoritate prædiri. Protinùs Deo authore ac duce Lauretum petit, haud dubius quin ibi esset tantis malis remedium inuenturus. Nec sua illum frustrata spes. Lauretum vt venit, Sacerdotem idoneum nactus, re omni expositâ, consulit, ecqua sibi spes sit reliqua salutis. Ille primò sceleris atrocitate exterritus paulisper hæsit: deinde immanitate facinoris demonstratâ; ita spem illi salutis ostendit, si precibus, ieiunijs, voluntariáque corporis vexatione Deum placare penitùs insistat. Cùm ille nihil omnino pœnarum recusaret; promisit Sacerdos si imperata feciſſet, se faciles aures ei daturum, & tantum piaculum Deo propitio vtique expiaturum. In digressu hominem monet, vt per triduum inediâ, cilicio, flagris corpus affligeret, B. Virginis opem implorans: per eam à Deo veniam exposcat: se eodem triduo rem diuinam pro ipsius incolumitate facturum. Et vtrinque exstitit fides. Ita triduo extracto, sacerdos optimum ratus eſſe ante absolutionem, chyrographum à dæmone extorqueri, ne quid omnino iuris in illum haberet. Proinde hominem ab se dimittit monitum, vt augustissimum sacellum ingressus precibus lacrymisque Deiparam vsque eò fatigaret, dum chyrographum à diabolo extortum reciperet. Morem gerit ille, suæ salutis, securitatisque auidus, haud dubiâ spe, id se deprecatione Deiparæ virginis impetrare posse. Ergo prostratus ante Virginem corpore, lacrymans obnixè eam precatur, vt recepto illo nefario chyrographo, saluti incolumitatique suæ consultum velit, ingenti miraculo compos voti efficitur. Versiculos illos ex animo iterabat; MONSTRA TE ESSE MATREM. SVMAT PER TE PRECES, QVI PRO NOBIS NATVS, TVLIT ESSE TVVS. Talia precatus subitò chyrographum in manus suas delapsum conspicit. Itaque vix sibimet ex inopinato gaudio credēs, integrato fletu grates Virgini enixiùs agit. Inde sacello egressus, lætitiâ exultans ad Sacerdotem accurrit: receptum Deiparæ beneficio scriptum ostendit. Id erat tot tantisque in Christum, atque in ipsum qui scripserat, diris & exsecrationibus refertum, vt facilè appareret, à sempiterno humani

humani generis hoste dictatum. Verumtamen tantum vinculum omni diabolicâ fraude potentior vis diuina dissoluit: ita deuotum illud inferis caput, Deiparæ benignitate asseritur *in libertatem filiorum Dei*: ne quisquam omnino, quamuis facinorosus ac perditus, si modò ipse perire nolit, de suâ salute desperet, neu cuiquam in dubium veniat Dei clementia, quæ vltrò MATREM suam reis PATRONAM dederit ad salutem.]

Hoc exemplum gratiùs futurum sperò, eo quòd simul praxim quamdam iuxtà tutam & facilem Confessarijs pœnitentibusque proponat; cuius normam ductumque in similibus admodum perplexis consultationibus imitari possint: quod libri huius sexti institutum vel maximè flagitabat, à me non præteriri. Alia duo valdè illustria refert Cæsar. miraculor. lib. 6. c. 26. & 27. ex quibus quã efficax contra dæmonũ præstigias remedium sit, nominis MARIÆ deuota cum fide pronunciatio clarissimè videtur. sed claudat hunc §. sanctus vir, & bonus poëta Prudentius de sacratissimæ Dei genitricis contra dæmonas potestate agens; Cathemer. hymn. 3.

Auctor & ipse doli coluber
Plectitur improbus, vt mulier
Colla trilinguta calce terat:
Sic coluber muliebre solum
Suspicit, atque virum mulier.
Ecce venit noua progenies,
Aethere proditus alter homo,
Non luteus, velut ille prior:
Sed Deus ipse gerens hominem,
Corporeisque carens vitiis.
Fit caro viuida sermo Patris:
Numine quem rutilante grauis
Non thalamo, neque iure tori,
Nec genialibus illecebris
Intemerata puella parit.
Hoc odium vetus illud erat,
Hoc erat aspidis atque hominis
Digladiabile dissidium,
Quod modo cernua femineis
Vipera proteritur pedibus.
Edere namque Deum merita
Omnia Virgo venena domat:
Tractibus anguis inexplicitis
Virus inerme piger reuomit
Gramine concolor in viridi.
Quæ feritas modo non trepidat
Territa de grege candidulo?
Impauidas lupus inter oues
Tristis obambulat, & rabidum
Sanguinis immemor os cohibet.
Agnus enim vice mirificâ
Ecce leonibus imperitat,
Exagitansque truces aquilas
Per vaga nubila, perque notos
Sidere

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sidere lapsa columba fugat. Tu niueus per ouile tuum
Tu mihi Christi columba potis, Agnus hiare lupum prohibes,
Sanguine pasta cui cedit auis Sub iuga tigridis ora premens.

SEPTIMVM, est *signaculum Sanctæ crucis*; de cuius præconijs liber esset solidus contexendus ex Sanctorum Patrum scriptis, & rerum gestarum exemplis. *Vide D. Ciprianum serm. de Passione Christi, Originem lib. 3. in Iob, Lactant. lib. 4. cap. 24. D. Antonium, apud Athanasium, ipsum D. Athanasium de Incarnat. Verbi*; (*Vbi ait*; signum crucis tollit omnem Magiam.) *D. Gregor. Nazianz. orat. 1. in Iulian. & ad Nemesium, D. Chrysost. hom. 8. in epist. ad Coloss. & homil. 50. in Matthæ. D. Cyrill. Cateche. 4. de ascens. Nissenum in Vitâ Thaumaturgi. Hieronymum in Vitâ S. Hilarionis, Augustinum lib. 2. de symbolo ad Catechumen. & sermo. 81. de temp. Theodoretum in Vitâ Macedonii, & lib. 3. hist. c. 3. & lib. 5. cap. 21. D. Gregor. lib. 2. Dialog. cap. 10. Ioann. Diaconum lib. 2. Vitæ D. Gregor. c. Vlt.* apud quos exstant memoriâ dignissimæ de hac re historiæ; nec minus illustres aliæ, vna de incendio sæuissimo quod Rhemis diabolus excitarat, & S. Remigius signo crucis exstinxit, habet Hincmarus *in eius Vitâ*. aliud de B. Vedasto qui crucis signo maleficium aliud aboleuit, teste Albino Flacco historico vitæ eius; eodem dæmonibus prævaluit signo D. Auxentius, teste Metaphraste: vt & S. Albinus teste Fortunato, & S. Suibertus teste Marcellino; & B. Caluppanus, teste D. Gregorio Turonensi, qui memoriâ dignam rem narrat ϖ, vt & de S. Nicetâ Theodoreti eius discipulus apud Metaphrastem in Aprili; & de B. Vincentio Ferrerio Rauzanus ρ; & de Eutychio Patriarchâ Eustathius eius discipulus: qui & signum crucis vocat *telum dæmonibus formidabile*: hoc signo Macarius Patriarcha Antiochenus in Bauariâ morbos pepulit, Mechliniæ incendium exstinxit, Tornaci seditionem compescuit, vt tradidit Anonymus, *in eius Vitâ*, qui ante quingentos annos scripsit. benedictione huius signi Theodorus archymandrita veneficium Theodori Magi vitauit, sæpè dæmones expulit, solitas fugum calamitates auertit, & dæmones certis locis includebat & signo

ϖ *in Vitâ Caluppani apud Surium tom. 2.*

ρ *lib. 1. eius Vitæ c. 10. & lib. 2. c. 7.*

signo crucis locum obsignabat, ne cui nocere possent, teste Georgio eius discipulo. Eodē gladio vtebatur B. Godefrid. teste Nicolao eius æquali, *cap. 13. eius Vitæ*; & S. Portianus, teste Greg. Turonico *de Vitâ Patrum c. 5.* & S. Maximus Rhegiensis, teste Dinamio Patricio (*apud Sur. in Nouembri,*) qui & miras dæmonum præstigias, & vnico hoc telō partā narrat victoriā. Docebat hoc S. Eligius Nouiomensis suos his verbis; Christiano nec auguria, nec alia quę liber figmēta possunt officere. quia vbi signū crucis cum timore & fide Dei præcesserit, nihil ibi inimicus nocere poterit σ.] Fatentur hoc dæmones expulsi à S. Patapio apud Metaphrastem *mense Nouembri*, clamantes; verè terribilis es ô Nazarene, verè terribilis es, & vbique in omnes obtines imperiū. Quo ergo proficiscaris si in desertum, si in ciuitatē, si vbicumque duxerit aliquis, tu illuc præuenis; solâ crucis figurâ, solo tuo nomine nos expellens.] Meritò itaque S. Daniel Stylites, ad effugandos dęmones, vbique crucē, vt arma inexpugnabilia (ait Metaphrastes) inferebat Hoc in signo tam feliciter vincebat S. Maurillius, vt narrat Fortunatus τ; necnon S. Aichadrus, vt refert Fulbertus scriptor eius vitæ; item S. Nicetius Treuirensis, vt prodidit Turonensis Gregorius υ; item ex consilio B. Nonni pœnitens illa famosa Pelagia, teste Iacobo Diacono Heliopoleos; item S. Iacobus Alemannus, teste Antonio Flaminio *Vitæ illius cap 11.* item S. Gallus Abbas & confessor, teste Walfrido Strabo *lib. 1. Vitæ S. Galli c. 7.* & innumeri alij. eadem enim Sanctorū omniū semper de hoc signo ac trophęo salutis nostræ sententia fuit, eadem sæculorum omniū experientia. Nolo plura addere, velim dumtaxat legi, quod de Diacono à S. Wulfranno missō vt præstigiosum palatiū Ratbodo offensum viseret, narrat Ionas Senonēsis, qui eo tēpore vixit, & id se accepisse ex oculari testis Ouæ Presbyteri Frisij ore scribit, in *Vitâ S. Vulfranni, apud Surium mense Martio.* Quod erat in dubium vocet, Corn. Kēpensis *lib. 3. Hist. Frisc. c. 11.* non satis intelligo. Multa enim passim talia à grauiss. scriptor. prodita. Legite quod de Cabade Persarum Rege narrat Glycas

σ *refert S. Audœnus eius æqualis lib. 2. Vitæ Eligij c. 16.*

τ *Vitæ S. Mauilij c. 3. & 6. & 21.*

υ *Vitæ patrū c. 17.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

p. 4. Annal, fol. 370. & his addite quę Thomas Bossius collegit *lib. 2. de signis Eccles. c. 8. & seq. & lib. 15. c. 1.* & Sprengerus *cap. 1. q. 4. p. 2. mallei.* denique Societatis nostræ Iacob. Gretzerus *lib. 3. de S. Cruce cap. 18. & 19. cum aliquot sequentibus*, & Pet. Thyręus *p. 3. de dæmoniac. c. 44. & lib. de locis infestis p. 3. c. 68.* Sed vnum nolo prætersluere notatum à Franc. Bencio litteris Mediolanensi. Anno 1591. Sacerdos quidam Aronæ agens pollicitus erat Deo, aditurum nostram societatem idque vni è nostris aperuit. Indignè hoc tulit dęmon seque solita arma conuertit. Impuris cogitationibus hominem aggreditur, ita infestis vt adimerent somnum: surgit è lectulo miles Christi, & lectitandis piorum historijs noctes ducit insomnes. neque hoc tulit aduersarius, suspensam lucernam ad parietem sic deijcit, vt effuso oleo totum volumen fœdè pingueret. neque hoc satis: inter cęnandum inuadit immundo afflatu: hic à mensâ statim in cubiculum, humiles ad Deum preces effundens humi proiectus, & pro cibo corpori flagra ingerere: cùm sic quoque cæco igne carperetur, nudatis pedibus terram institit binas horas vel ternas, dum importunus calor deferuescceret: dein conijcit se in cubile fessus: vitus in eodem strato videre mulierem & attingere eius cómam nunuum extentu: desilit repentè attonitus, & ad lectulum conuersis luminibus nihil videt: donec bis terue agnouit, timuit ludibria oculorum: idque pluribus noctibus accidisse testatus est: tandem eo res processit, vt miser iturus cubitum, brachia sibi manusque arctè colligaret, inditis vinculis ne in somno attrectarent quicquam manus errantes. frustrà. simul enim sopor & ligabat sensus, breue ad tempus, & brachia soluebat. Sed nimirum, quę est Dei clementia, Diaboli tentatio est ita fra hominum facultatem: fugauit illum qui pro castitate pugnabat, cùm fortiter obstitisset. Redijt tamen victus ad pugnam admirabili arte. Egressus aliquādo sacerdos idem ex oppido, leuandi ęstus, iuxta lacum inambulabat persoluens horarias preces *Mariæ Virgini*. Vix ducentos passus processerat, cùm assecutus est cum vir quidam, cum tutilâ barbâ & promisside-

» vestęque magni precij: insidebat equo pulcherrimo atri co» loris, qualis nullus illis regionibus: famuli erant à pedibus » duo: cùm accessisset propiùs perhumaniter salutauit, num» quid ad *Iubilate*, inquit, peruenistis? recitabat fortè Sacerdos » illum psalmum, & quod magis mirum, ita pressâ voce, vt ex» audiret tantum se ipse. tum verò equitem inter & sacerdotem » sermo institutus, hoc ordine. Prior eques specie timantis, quę » est animo tibi infixa cura? quæ sollicitudo marentem exe» dit? at ille dissimulans, mihi benè est ac bellè: frustrà tibi huius » rei quæstio fuit. Cui eques. Mi homo, mihi dare verba difficile est; cui datum olim à Deo, vt introspiciam, quid tacitis » cogitationibus volutent homines, agitentque. cùm stetisset » Sacerdos admiratione defixus, & stupens loquentis habitum, » corpusque totum lustraret luminibus, sumpto animo. Quod, » si tibi ea est virtus, effare, quæ me angit molestia? si quid fortasse tu plus scis de rebus meis, quam ego ipse. Cui ille: Votum Societatis Iesuitarum: hic stimulus cor vellicat, hoc te » quietum esse non sinit. Sed tu alias res agas necesse est: ad illas tibi aditus non patebit: me vide. Suspicatus alter, ne ali» quâ ratione inaudisset à nostris. Non certum satis votum illud fecerim necne: sed vt ita sit, si certum est Patribus me excludere, non abijciam animum, nec me discruciabo: neque enim vna est tantum piè ac sanctè Deo inseruiendi via. Rectè » istud quidem, ait eques, mitte illam de pectore curam. est tibi » ea indoles ingenij, is truncus corporis, & hæc, super ea, voluntas; vt vel in istâ qua nunc vteris ratione vitæ, possis innocentiam tueri. quod, si me audis, aliam terram vide, vbi Deo vuas & tibi, Aronâ relictâ. iam me sequere, nec temerè erit cōsultum rationibus tuis: optimâ apud me eris conditione. non » lacto inanibus promissis. huc respice. hæc cùm diceret, crumenam prægrandem manu percutiebat crepantem argento. » egit gratias sacerdos. non possum ad præsens vti liberalitate » tuâ, vt fidem meam præstem Ecclesiæ Aronensi. & subitò interfatus eques, quæ ista hæc fides, sine publicâ vllâ sponsione » aut chirographo? Ante. LIII. æris libræ (neque enim plu-

res accepisti) addictum habebunt. Assentiebatur hæc audiēs » non sine admiratione: sed coniecturâ ducebatur ad suspican » dum, ad illius aures permanasse omnia ab aliquo Aronensi. » Tum paullo fidentior, Tu verò quo iter intendis? vbi habes? » Pallantiæ, respondit (nomen est oppidi ad lacum Verbanum) » & qui ad nos appellit linter meus est, ad vicinalem vsum pa » ratus. agebatur ab vno atque altero remige, vtroque pullato. » aspicit sacerdos, & miratur non antea visum. Nunc, si accipis » conditionem, Pallantiæ mecum eris quamdiu voles. si stat » religiosam vitam complecti, vt in vnam admittaris insignem » & Sanctitate præstantē, curabo. Laudo egregiam humanitatē » tuam, qua sponte veteris in hominem ignotū: sed habeo cau » sas remittendi. Hæc sermonum vice cùm paullùm subsistere » cogeretur Sacerdos. Prēi, Domine, inquit, post paulo sequar, » nec aliter fecit ac dixit. Tum salutare crucis signum in fron » te exprimens atque in loco cordis, & pensilem corollam bac » cis consertam sacris, quis preces numerantur, manu preben » dens præcedentem subsequitur.] desiere ad crucem subitò » apparere, eques, famuli, cymba remigesque. Quis non mi retur tot contortuplicatas colubri tortuosi fraudes, vnico Sanctæ crucis signo nebulæ instar dissipatas? Et si non sis (Lector) præoccupatus aut mente vanâ, nihil dubito, quin Wieri impudentiam, virulento & tortuoso sermone conantis eleuare, quam ipsemet prodiderat narrationem, sis vehementer detestaturus. Illud quoque velim notes, & in memoriæ sinum recondas, quod B. Fortunatus diserte prodidit, aliquā do Sanctos hisce diuinis remedijs quædam alia adhibuisse, dicis tantum causâ: vt miraculorum gratiam, hoc quasi natu ralis remedij velamento, quæ illorum erat, humilitas, obum brarent, & humanam laudem effugerent, vt de B. Radegun de Reginâ idem prodidit, eam crucis signo folium pampini addere consueuisse φ.

φ Fortunat. lib. 1. Vitæ S. Radegund.

Octavvm præbent *Sanctorum* qui in cælis beatitudine ea perfruuntur æternâ, *reliquiæ*; de quibus illud, vt in cælis sic in terris verum, *Nimis honorati sunt amici tui Deus, nimis con*

fortatus

fortatus est principatus eorum. fremant vt lubet Vigilantiani nostri, in eorum illos Principe χ D. Hieronymus iam iugulauit. damnauit eos Nazianzenus, damnauit Chrysostomus, damnauit Ambrosius; damnant Ecclesiastici Annales, damnant gesta Sanctorum omnium; damnat, quæ errare non potest in fidei rebus, Ecclesia Catholica. de innumeris pauca memorabo. Quotannis ad D. Philippi Apostoli sepulcrum in Siciliâ plurimos energumenos liberari; adeò vt anno 1541. plusquam ducentæ feminæ huiusmodi fuerint numeratæ, auctorem habeo Thomam Fasellum *lib. 10. de rebus Siculis ca.* 2. idem cernimus in Brabantię Gelâ, ad S. Dympnę sepulcrū; in Flandriæ Rothnaco, ad reliquias S. Hermetis, scribit Turonensis puerum ægrotum, cum hariolo traditus fuisset sanandus incantationibus, sortibus, ligaturis, pro vitâ morti mancipatum: aliū eâdem lue laborantem, sumptis de sepulcro S. Martini pulueribus sanitati restitutum. [*d. c. 45.*] idem narrat, Iustinum magicis præstigijs ac laruis mire infestatum, suppositisse capiti frenum Constantini in quo claui Domini vnius virtus inexta, & tertiâ vexationis nocte quietem recepisse. [*de gloriâ Mart. lib. 1. cap. 6.*] Georgius Monachus scribit oleo sanctarum reliquiarum addito ieiunio & oratione multos dæmoniacos à B. Auxentio sanatos. Hanc virtutem sepulchro S. Hereberti Colonienſis Episcopi, tribuit etiam Rupertus Tuitiens. *cap. Vlt. eius Vitæ*; de sepulcro Lutgeri Monasterienſis Episcop. referunt Monachi Werdenenses *lib. 2. Vitæ eius c. 6.* de lipsanis capillorum S. Vincentij Ferrerij Petrus Rauzanus, *lib. 4. Vitæ illius cap. Vlt.* de S. Guthlaci zonâ Felix Crofandiensis *in eius Vitâ*; de S. Richarij corpore Albinus Flaccus, *in eius Vitâ*. Apud Cappenburgum quidam multas malignorum dæmonum infestationes patiebatur, vt adijt sepulcrum B. Godefridi omnia dęmonū phantasmata euanuerunt ψ. Meritò itaque S. Benno Misnensis Episc. toto vitæ suę tempore religiosè reliquias sanctorum colens, eas tanquam cælestem quendam thesaurum ω venerabatur. Meritò B. Ioā. Damascenus sanctorum reliquias vocauit,

χ D. Hiero. contra Vigilantium. D. Naz. orat. de B. Cipriano circa fin. D. Chrysost. in orat. contra Gentiles de sancto Babylā, & homil. 16. in 2. ad Corin. Ambros. serm. 77. & 91. Ruffin. lib. 2. hist. c. 25. Socrat. lib. 3 cap. 16. Euagr. lib. 1. c. 16. Sozom. lib. 7. cap. 26. Nicepho. lib. 10 c. 8. Greg. Turonen. lib. 2. de glor. mart. c. 45 plures alios citat ex nostris Io. Gibbonius eruditā Disputat. de Sanctis à num. 319. excusā Treuiris: & Bosius lib. 15. de signis Ecclesiæ c. 7. 11. & 12. & Thyr. p. 3. de dæmonia. c. 43. & addus accuratius p. 3. de locis infestis c. 67. Hi multos citant, reliquijs,

ω Sozomenus addo Theofril. Abbas. serm. de veneratione Sanctorum, & serm. de Sanctorum ψ Surius to. 7. ex Anonymo coætaneo S. Godefridi. ω Emserus c. 25. eius Vitæ,

fontes salutiferos, ex quibus plurima ad nos beneficia manãt, » suauissimumque vnguentum profluit [a].] Meritò tot olim » & hodie ad eorum sepulchra institutæ fuerunt peregrinationes, & suspensæ tot corollæ, atque anatemata. Cauendum dumtaxat, ne quas in hoc cultu Sanctissimo superstitiosas cæremonias misceamus, vt monet Siluest. *Verba reliquiæ.* Sanctis enim odiosa superstitio, grata religio. Testata id fuit B. Glyceria martyr, ex cuius corporeis exuuijs vnguentum suauissimum, & saluberrimum morbis omnibus medicamentum fluere solebat: quadam verò die, cùm Episcopus Perinthi insciente argenteum quoddam Vasculum emisset, quod Magicis ministerijs impensum fuerat, continuò desijt sacri fluor vnguenti. Re nouâ perculsus Antistes ad preces confugit, di» uinoque impulsus spiritu vas nouum amouit, & antiquum re» posuit, ac protinùs vnguentum sicuti prius scaturire cœpit. » Quocirca rem diligentius inquirens, comperit vas illud ne» fandis rebus seruijsse; quod simul atque ad Imperatoris au» res peruenit, habitâ quæstione, tanti criminis reum, vti pa» erat supplicio affici iussit.] *Narratur à Nicephoro lib. 18. ca. 32.*

[a] *libr. 4. de ortod. fid. c. 1.*

[β] *c. in Sabbato, & capnec quenquã. de consecr. d. 4.*

[γ] *Alex. 1. ep. 1. Concil. Nannetense. c. 5. Rhegino lib. 1. de disciplin. Eccles. c. 210. & li. 2. epist. de reb. Lapon. epist. 1.*

[δ] *Epiphan. hæres. 30. Pallad. Lausiac. cap. 19. Theodoret. lib. 5. hist. c. 21.*

NONVM, in Ecclesiâ quoque vetustissimum, & miræ efficacitis est, *aqua benedictione sacrâ & sollemni ritu ad id instituta*; eaque duplex, vna baptismalis in vigiliâ Paschæ & Pentecostes consecrari solita, quæ iure Canonico comprobatur [β]: altera lustralis, singulis Dominicis initio primi sacri consecrata, nominatim ad dæmonis impetum reprimendum, & alia pericula auerruncanda; iam in vsu ante Alexandri primi [γ] tempora, & semper à Catholicis omnibus, magno cum fructu, retenta honorataque. Meminit *in Vitâ D. Gregorii Magni* Ioannes Diaconus monasterij, per eius aspersionem, à dæmonibus liberati: hodiè miraculum istud apud Indos sæpè renouatur [δ]. Plura referunt alij exempla. de Iosepho quodam Epiphanius [ε] scribit, cùm adhuc ille Iudæus esset, insanum quendam ab eo per aquam cruce signatam, sanitati restitutum: de feminâ, quę magicis præstigijs in equam transformata putabatur Palladius testatur, cũ B. Macarius aquam benedi-

[ε] *Epiphan. hæres. 30. Pallad. Lausiac. cap. 19. Theodoret. lib. 5. hist. c. 21.*

benedixisset, superque caput eius precatus fudisset, fecisse, vt, quod erat, omnibus videntibus femina videretur. Apud Theodoretum Marcellus Episcop. Iouis Apameni fanum cùm diueret, atrum dæmonis spectrum flammæ vim ne materiam ligneam depasceretur, impedire cernens, aquam signaculo crucis muniuit (h. benedixit:) & eâ iussit flammam adspergi. contactum non ferens improbus ille aufugit, & aquâ quasi oleo excitatus ignis momento temporis fanum consumsit. B. Theodorus Archimandrita noxas omnes aquâ benedicta solebat repellere; etiam morbos à dæmonijs illatos, vt à Phentino illo apud Tantæ diam; qui obuius dæmoni in formâ canis solo illius hiatu in grauissimam ægritudi» nem inciderat: vt à Theodori cuiusdam tribuni domo, in qua » homines & animantia omnia à dæmonibus cruciabantur; & » cùm domestici pranderent aut cœnarent, lapides super men» sas iaciebantur. Ex quo magnus omnes terror inuadebat, & » mulierum telæ rumpebantur, & tanta serpentium & murium » multitudo domum occupabat, vt præ formidine in eam in» gredi nemo auderet. Domum igitur Dei seruus ingressus, to» tam noctem psallendo & Deum obsecrãdo traduxit: & aquâ, » cui benedixerat, totam domum aspergens, eam à spiritibus » immundis liberauit.] Hactenus Georgius presbyter sæpiùs iam citatus. Idem postea hoc quoque recensет illustre miraculum; Apocomensis vici incolę bouem occiderunt, vt carnibus eius vescerentur. Contigit autem vt omnes, qui ex illis » carnibus comederant, in morbum inciderent, & iacerent vt » mortui. & quicquid carnis reliquum fuit, nigrũ euasit ac fę» tidum. Qui igitur ex carne illâ non gustarant, id, quod acci» derat, viro sancto nunciauerunt. Qui respondit, exitium istud » à phalange dęmonum, qui per lebetes pertransierant, proue» nisse. Et cùm eo tempore non posset cum illis discedere, be» nedixit aquæ, quam per vnum è fratribus misit, vt periclitan» tes conspergeret, eisque bibendam propinaret. Quo facto, » cuncti tanquam è somno surrexerũt, præter vnum, qui mor» tuus est. Ioannes enim procurator, cuius fratri ea calamitas

conti-

Universidad de Deusto
Biblioteca

contigerat, non exspectans viri sancti benedictionem, accurrit ad mulierem veneficam; &, dum eius incantationes adhiberet fratri, ille animam egit.] S. Huberti Episc. Leodiensis, veri dæmonomastygis habitaculum multiplices catervæ dæmonum inuaserant: id animaduertens vir Dei, puero dixit: Vade, aqua quæ sacerdotali consecratione sale admixto benedicta, & ad effugandam inimici nequitiam orationis virtute inprægnata est, liquorque olim itidem (*en chrisma*) Apostolicâ auctoritate benedictus, huc deferatur: quorum aspergine atque liturâ mox ita effugabuntur hinc inimici virulenta phantasmata, vt ampliùs sua non audeat inferre machinamenta.] Hactenus Anonymus D. Huberti discipulus vel familiaris, scriptor vitæ illius. S. Eligius Nouiomensis Episcopus, quinquaginta amplius energumenos simul porrecta eis aquâ benedictâ liberauit, vt refert æqualis eius S. Audoënus [1]. Sed & S. Laurentius Dunelmensis » in Britanniâ, & S. Annon Archiepiscopus in Germaniâ, & S. Maclouius in Gallijs, alijque duo apud Petrũ Cluniacensem, sæpe dæmones hoc rore fugauerunt: nónne contumaciores dæmone Germani, Gallî, Britanni Caluinistæ; qui tam sacram vndam, vt hydrophobi atque lymphati auersantur? horum vnus è numero Wicrus scribere fuit ausus, in Græcorum Ecclesiâ hanc aquæ benedictionem, vt superstitiosam damnari. quæro in quæ nõ veteri. quomodo Theodorus, Theodoretus, Palladius approbarent? Agnoscit aquę benedictionem D. Dionysius Areopagit. *c. 2. de Eccles. hierarch.* & in Scholijs ad eum agnoscit Pachymer. fol. 128. An ergo in adhuc recentiore Schysmaticâ? nihil miror hęretico tales placuisse duces. Sed accedant & certæ fidei quędam narrationes. Rigæ anno 1583. Ruthenus quidã cùm sæpiùs moneretur, vt cum Ecclesiâ Romanâ rediret in gratiâ, semper autem obsurdesceret, sine pœnitentiâ decessit. Ex eo die varia se in eius domibus spectra domesticis offerebant, assidentibus auferebantur mensæ, nemine comparente: cubiculorum fores, non modò pessulis verùm etiam ferâ pentili obfirmatę totis cardinibus euertebantur. è summis ædibus lapides

[1] *libr. 2. Vitæ S. Eligij. c. 10.* » *Vide Surium in vitis horũ Sanctorum. & Cluniacẽs. lib. 1. c. 7. & 14. & plura recensentà de vi aquæ benedictæ Gretzerus lib. 4. de Cruce. cap. 36.*

» lapides ingentes iaciebantur pice fędati, quos se tractasse perhibet Sacerdos è nostris: quidam autem Polonus, quẽ pater » idem se vidisse affirmat, adeò grauiter est vulneratus in vertice, vt dies aliquot iacuerit semiuiuus. in eadem domo cùm » multum straminis esset, id totum in minutissimas partes comminutum est. Denique hæc & id genus alia cernebantur plena terroris; quæ non obscurè quantum sibi ius in ijs ædibus » sumsisset Satanas, indicabant. ingressus in eas is quem dixi Sacerdos cum comite altero, aquâ benedictâ thureque adhibitis expiauit, quo exorcismo omnis tumultus dęmonum conquieuit, id quod multis deinde gratijs ædium domini testati sunt.] *ita litteræ Collegii Rigensis illius anni.*

In Mexicanâ prouinciâ sedes etiam Pascuarę Societas nostra posuit, ibi circa annum 1587 (*vt litteris prouinciæ illius » accepimus*) erat Indæ fœminæ puer, quem cunctis noctibus » cùm cubaret, eripi sibi à latere sentiebat, deinde reponi, quò » rapere tur ignara. ipse puer interea vitali spiritu in dies egesto lentâ tabe properabat ad finem. huic puero salutare fuit » in ædem sacram deduci, & lustrali aquâ, adhibitis compreca» tionibus sacris, adspergi.

Sequẽti anno octuagesimo octauo, Viro cuidam Treuiris » mulier rustica nescio quid ouorum offerebat, excipit pileo » pediseguus, mox pileum ouis expositis imponit capiti, & » statim vsqueadeò vexari cœpit dolore, vt penè desiperet. con» fugit nescius quid ageret in ædem sacram, incensum caput » immergit in vas promptum aquæ lustralis, conualescit. maga » comprehẽsa in quæstione dixit, oua sic fuisse venenata, vt gustantibus interitum, exuberationem tangentibus essent paritura.] *Litteræ Treuirenses anni 1588.*

Mussiponti anno 1593. Virgo ætate prouectior, tot incita » furijs, vt obsessa diceretur, recitatis à Sacerdote nostro Lita» nijs; infecta altera maleficijs, epotâ salutari aquâ; alia vexata » à maligno spiritu, appensâ ad collum sacrâ cerâ cælestis agni ad se rediere, mox & confessæ decessêre è virâ, cùm essent » precibus intentæ.] *Sic Litteræ Prouinc. Franciæ illius anni.*

Franciſcus Lopezius Gomara quoque teſtatur dæmonum ludibria & apparitiones apud Indos tribus potiſſimùm remedijs diſcuti & depelli ſolita efficaciſſimè, Venerabilis Sacramenti Euchariſtiæ præſentiâ, Crucifixi imaginibus illatis, & aquæ benedictæ aſperſione. idque non ſemel ipſos cacodæmones Indis confeſſos. *lege Hiſt. Mexicanæ cap. 235.*

DECIMVM exhibent remedium res aliæ Catholico ritu ſolitæ benedici ad hunc effectum, vt cereæ formę orbiculares quas *Agnos Dei* vocamus, propter agnum vnâ in facie impreſſum. de quorum effectibus liber exſtat Vincentij Bonardi, multa quoque Petrus Matthæus in 7. Decretal. cùm conſecrantur à Pontifice Maximo, poſtulat ille à Deo, vt deuotè geſtantibus Deus tribuat, quæ breuiter his verſibus complexus fuit Fruſius noſter;

Poſtulat in primis ſacrati aſpectus vt agni,
Agnum ad cæleſtem concita corda leuet:
Vtque ſalutiferæ memores vitæque neciſque,
Criminis & vitii noxia vincla terant.
Hoſtis vt inſidias Stygii ac certamina vincant,
Decipulas mundi, carnis & illecebras;
Corporeos nobis morbos, caſuſque repelli,
Præſertim horriferos, mortificoſque petit.

Item *grana benedicta, cerei benedicti, ſal benedictum, & panis benedictus.* Inter quæ panis benedictio tum ob antiquitatem, tum ob crebra miracula, celeberrima ſanè videtur. Etenim & meminit illius non vno loco D. Paullinus in Epiſtolis θ: & eo vſi contra dæmones varij Sancti viri, vt B. Elphegus Cantuarienſis in Danis ſanandis (*auctor Oslernus in eius vitâ*) & S. Wolphelmus Abbas in morbidæ feminæ curatione (*auctor Conradus eius diſcipulus in vitâ S. Wolphelmi*) & B. Hildegardis, cùm improbo amore nobilem puellam Treuirenſem liberauit [*Theodoricus Abbas lib. 3. de vitâ S. Hildegardis c. 9.*] & S. Marcellus Abbas Eugenij cuiuſdam vxorem ex ipſo mortis limine in vitam reduxit, vt narrat menſe Decemb. Metaphraſtes. Sed iſta ſatis multa pijs, impijs nihil ſatis, vt credant;

θ *Vide Steph. Diuanti lib. 2. de ritibus Eccleſ. Cath. c. 58.*

dant; quiduis plus ſatis, vt nauſeent. *Lege, ſi lubet, Gretzerum lib. 3. de Sancta cruce cap. 37.* Accipite & iſta ex Epiſtolari Hiſtoriâ paucis nota: Drepani fuit anno 1585. paterfamilias quidam, cuius in ædibus, variæ dicebantur aliquot iam menſes ex occulto voces exiſtere. familiaris is erat dæmon, qui varijs modis conabatur hominibus illudere. iaciebat ſaxa prægrandia, nullius tamen capitis detrimento: vaſa quoque domeſtica altè iaculans, non frangebat. cumque in his tectis fidibus caneret adoleſcens, dæmon, cunctis audientibus, laſciuis cantibus proſequebatur teſtudinis ſonum, aperteque dæmonem ſe eſſe iactabat. cumque ædium dominus vnâ cum coniuge quoddam in oppidum, ad ſua negotia diſcederet, comitem ſeſe dæmon adiunxit: cùm autem ille madefactus aquâ pluuiâ rediret, nequam ſpiritus antevertit, ſublatiſque de viâ claſtris, præmonere domeſticos cœpit, ignem vt exſtruerent, herum iam eſſe in ianuis, totum imbribus madefactum. Verùm cùm ita ſe illudi Dominus ædium intelligeret, minitatus eſt dæmoni adducturum ſe patrem de Societate, qui è ſuis eum ſedibus exturbaret: ille verò, ne id faceret clamitare, minitarique inimicitias & odium, & quamdiu Pater in iiſdem ædibus verſaretur fore, vt ſeſe conderet & occuleret. Venit tamen herus ad patrem, & rem illi narrat ex ordine, domum etiam mutat, & ſe illis moleſtijs liberet obteſtatur. Pater, ne imperita multitudo elata cupiditate videndi, id quod fore videbatur, accurreret, ad eum ſibi proficiſcendum non cenſuit: tantum monuit vt ipſe, & tota eius familia *abluta generali confeſſione peccatis, cæleſti pane* ſe confirmarent, cauerentque ne quis aut ex domeſticis, aut ex externis, ſermonem cum hoſte miſcerent, néue ex eo, vt antea fecerant, occulta perquirerent; riderent potiùs, quæ ab eo dicerentur, & vt orta ex mendacij patre planè contemnerent. Illi cùm ſe facturos recepiſſent omnia, dedit eis pater ex conſecratâ *cera agni cæleſtis ſimulacrum*; quod filiæ ceruicibus, vt quæ omnium maximè à dæmone vexabatur, inſererent. Hic terrere dæmon cœpit clamoribus filiam, minitarique ni ceram illam abijceret, fore

vt ei obtorto collo animam eriperet. Sed illi patris monita & consilia secuti; cùm loquenti responsa non redderent, seseque inuicem contra hostem Sacramentorum telis armarent, facilè se ab eius insidijs molestijsque tutati sunt.]

In Treuirensi ditione hoc ipso tempore, vt sunt plurimæ illic fagæ; quædam puerum octo circiter annos natum, suis præstigijs ac carminibus circumuentum, in eas sedes solita erat abducere, vbi per licentiam noctis ac tenebrarum nefarijs lusibus indulgerent. hic suæ quoque partes puero dabantur, vt dum illæ choreas consertis manibus inter se ducerent, is earum saltationem tympano prosequeretur: nec modò ludorum erat chorique spectator, sed sæpe etiam præstigiarum quibus illæ humanis corporibus vitisque nocent. Hunc Archiepiscopus deductum in aulam custodiri iussit, vt Catechismo, cuius erat planè rudis, imbueretur: cui cùm sacerdos monsteret *effigiem cælestis agni* de ceruicibus suspendisset, noctu aduenit fuit dæmon, grauiterque puerum increpans, quòd tam facilè se decipi passus esset, iussit ceram illam, ni vapulare vellet, abijcere: territus puer imperata fecit, continuoque dæmon, eo quod iam metuebat amoto, ad muros vrbis eum abripit, nigroque impositum hirco, ad impurissimas sagarum regiones momentò transfert. Qui cùm aliquamdiu inter veneficas latitasset, restituitur iterum in Palatium, fractâ implicitaque nodis resticulâ, vnde cera illa pendebat.] Is puer Archiepiscopi & Ciuitatis petitione in Collegio nostro incluſus seruatusque donec doceretur quę ad disciplinam Christianam necessaria, vt cùm postea rediisset in aulam, Sacramentis religiosè munitus à dæmonum laqueis eriperetur. quod & denique factum, etsi postea relapsum criminis post aliquot annos pœnas dedisse debitas inaudiui.

Anno subsequente in eadem ditione fuit adolescens rusticus, sed peracri ingenio intra quintumdecimum annum. Hic non semel accesserat ad feralem locum vbi permisti feminis mares, & ætatis teneræ maioribus dæmone magistro crepulabantur, noctis licentiâ discrimine pudoris exstincto. ipse tamen

tamen nondum Deo Deiparæque renunciarat, execrandas nondum precationes fecerat dæmone præeunte. Felis tantum cerebrum cùm sumpsisset in cibum, decrescente lunâ sentiebat sibi mentem imminui. Vbi Treuirensem ingressus est vrbem, quam nunquam antea viderat; eò nimirum ducente ad supplicium, qui duxerat ad maleficiũ; vti fanaticus deductus est in ædes Principis, vt, seorsim ab alijs certâ in domus parte curatus à nostris, dęmonem excuteret. Sed cùm ei nulla à dæmone nocte daretur quies; coniuratisque à quibus diuexabatur, vel *cereâ effigie sacri agni*, quam ad collum habebat, auulsâ; Archiepiscopo placuit mitti in Collegium Societatis: nec hic quidem fuit misero pax, nisi solemni ritu cubiculo expiato. pretium erit quædam ex ijs memorare, quæ ab ipso narrabantur. ita enim ipsimet Antistiti ille: cùm exerceretur nostra comessatio, fuit vnus è tuâ cohorte, qui gloriatus est quadam nocte (indicabat enim eam quæ fuisset) dormienti tibi potionem pestiferam ingessisse, reperto ad te aditu ex occasione *agni Dei*, quem iturus cubitum reliqueras imprudenter in mensâ. quod si paullò capacior fuisset calix mortem non effugisses. Certè ipse Archiepiscopus dixit, se post illam noctem ita infirmâ fuisse valetudine, vt per aliquot dies decumbere cogeretur. Cùm hæc dicens in magnâ coronâ nobilium non faceret fidem, ad Præfectum Vrbis, quin & te, inquit, nostræ lamiæ bis inuaserunt; sed ab eâ pixidulâ quam fers continenter, vbi sunt imagines binæ, & nescio quid consecratum (*agnum Dei* intelligebat) sunt à conatu repulsæ. de harum gestatione rerum confessus est Præfectus.]

Alius à dęmone obsessus, canè magis ringendo & latrãdo, quàm ratiocinando & loquendo hominẽ, se esse ostendebat: hic à Burgundiâ vsque ad nos adductus, vique summâ cõpulsus in templum, non prius desijt canem agere, quã *agnus Dei in collum* insertus est: tum demum obmutuit, & humanitati redditus, salutari animum confessione purgauit. idem amuletum alteri fuit eodem morbo laboranti.] *Ex litteris Germaniæ superioris, collegii Friburgensis*, Anno 1590. ex eadem Prouin-

Prouinciâ in hæc verba Oenipontani; vt grauitati morborum » medicamentorum respondet vtilitas, terriculis diaboli oppo- » nitur multis in locis *sacrarum pangunicularum* vsus. ex eo gene- » re nonnulla ponentur. Affirmabat se quidam inferis destina » tum ob scelera commissa, furijsque agitatus inuocabat dæ- » monem subinde, quem & adesse monstrabat, pauentibus a- » lijs, indicis intentu: hunc persanauit vnus è nostris mollibus » primò delinitum verbis, mox etiam ad confessionem addu- » ctum, donatâ, quam piè demitteret in pectus, *bulla agni cale-* » *stis*. Corpus quidam animamque diro animarum prædoni » deuouerat tempore præstituto: horâ ferè instante, (vt sæpè » praua consilia, & nimiùm calida reputantur post factum) mæ- » stus atque anxius adit sacerdotem: eum dum consulit tremé- » tibus labris, dëerrantibus oculis, repentino pauore; Opem, » exclamat, infelici, opem. quin tu expedis, pater, auxiliare ali- » quod sacrum. Quærenti nostro, ecquid noui? Astat, inquit, » ante ostium hostis, operiens abeuntem & hostili vultu nimi- » tans raptum ex condicto. ergo huic quoque *simile remedium* » allatum est. Neque hæc sunt famâ incognita. Rusticus cùm » inaudisset Oeniponti agere viros, qui veneficia & prestigias » certis medicaminibus abigerent, in collegium venit, medi » cinam (hoc verbo vtebatur) petens aduersùs diabolum. in » terrogatus quid intelligeret nomine medicinæ: haud scio, » respondit: nihil enim præter auditum habeo: sed istud quid- » quid est, quod diabolum fuget. Datâ igitur *particulâ cereâ*, quâ » salutarem sensit adeò, vt paullo post vni è nostris per ipsius » oppidum iter facienti, cùm propterea obsideretur à pluribus, » septuaginta amplius fuerint dispertiendę.]

Tum etiam è Turnonensi collegio perscriptum; Puella re- » cens nuptui collocata, post horarum trium irritam luctam cũ » horrendo spectro, sono vocis motuque corporis energume- » nam referebat: mox breui gestatione *sacratæ agni imaginis*, quâ » à nobis acceperat, est in pristinum restituta.]

Sub idem tempus Auenioni mulier maligno vexata spiri- » tu, cui suaserat vnus è nostris vt conueniret sacerdotem (dato » interea

interea parentibus cœlesti agno, quem ignarę insuerunt in vestem) cùm consilium obliuiscitur, aut differt, à quatuor quasi felibus per fenestram raptata est supra domesticum tectum: mox audiuit humanâ voce minantem præcipitium, nisi *ceream imaginem* abijceret, quam in veste habebat. Intellexit illa quid esset, & agnouit suasores mali. ergo magno animo negauit facturam, statimque conuersa ad preces, relicta est (vt eam inuenit maritus excitatus clamoribus) de tecto suspensa.]

Anno 1590. Treuiris acceptam adolescens iniuriam, cum » insigni rerum iacturâ, à quibus minimè debebat, ferebat ini- » quiùs quàm Christianum deceret: ita dolore atrox & mœro- » ris immodicus, cùm sub crepusculum solus obambulat, dæ- » monem haut occasionum ignarum aut segnem obuium ha- » buit, effigie viri nobilis, atro colore: exhorruit primùm, sed » salus dicta timorem dempsit. Quærenti causam tristitiæ, res- » pondet quod erat: tum dæmon præcisam omnem spem reci- » piendæ pecunię per validiorum potentiam interuersę: proin » se sequatur: compensaturum omnia leui negotio. Cui ado- » lescens. A notis mihi & ab amicis imponitur, & habebo fidem » ignoto, & quem nunc primùm adspexi? *bone Deus*. Hoc ex- » tremo dicto velut fulminatum monstrum hominis in auram » cessit. postridie eadem horâ idem agitanti, offert se mulier a- » mœno cultu, orat breue spacium secreti recessus: abnegat iu- » uenis: instantem, repellit. Exin suadet illa, proferat è cubicu- » lo gladium, & in aduersum parietem impingat: recusat prin- » cipiò: demum, nescius quid ageret (aut cura abstulerat men- » tem) morem gerit: inter feriendum parietem, *Deus bene ver-* » *tat*, exclamat: hoc quoque secundum fulmen dæmonem ab- » egit. Redijt & tertiò (hærebat enim adhuc infixa animo soli- » citudo, & pellax non deserebat) mulierem assimulat pollen- » tem ætate ac formâ: in stuprum illicit lasciuâ voce gestuque, » nec se continet intra verba, vim adfert renitenti: vociferatur » iuuenis opem implorans: accurrentibus subitò domesticis, » improba facies euanuit: at ipse confectus lassitudine linquêre

En vnicum remedium.

animo

Universidad de Deusto
Biblioteca

animo repertus: rogatus timoris causam & clamoris, ne hiscere quidem: adeò iacebat rigentibus oculis exanimatus, per metum etiam voce amissâ: igitur collocatur in lecto ac retouetur, simulque reuocatur animus *aspersu aquæ piacularis*. postridie rem omnem exponit, & nostrorum suasu *sacris mysteriis, consecratâ cerâ*, cæterisque armis formidatis diabolo, instructus, ita perterrefecit aduersarium, vt apparere desierit.] *Bencius in litteris Rhenanis d. anni.* Fit tamen aliquando Dei permissu, vt hoc remedium non iuuet, maximè quando per aliud glorioſius vincere decreuit Deus, vt per nudum nomen Iesv vel Mariæ. verissimo id euentu comprobatum Augustæ Vindelicorum anno supra millesimum & quingentesimum nonagesimo primo: vbi adeptio *consecratæ ceræ cum imagine agni*, multis præsens remedium in horrificis à diabolo monstris, & terroribus nocturnis fuit: alicui tamen, quasi contemneret dæmon, palàm apparens, & magnâ oblatâ vi argenti ad flagitia impellens, retinaculo perrupto, abiectoque inuolucro; Iesv & Mariæ inuocata nomina saluti fuere.] *Idem in litt. Germaniæ Superior.*

Ex Secundo. Tertium. Quartum.

Anno 1589. mulier quædam quæ chirographo, quod proprio sanguine conscripserat, se dæmoni deuouerat; cùm resipiscenti illud dæmon sæpiùs ostentaret; freta *diuini agni* præsidio, cuius imagine pectus munierat, cùm reddi chirographum sibi iussisset; tandem vidit illud in cinerem & fauillam conuersum ad pedes sibi abijci.] *ita litteræ Colonienſ. & Treuir. Collegii.*

Vndecimvm sunt *pia scripta seu amuleta sacra* ad collum appensa, vt symbolum Apostolicum, Initium Euangelij D. Ioann. *In principio erat &c.* vel psalmi alicuius particula; quo & olim vsi multi, & scribit Eman. Costa 1 Hormutij nostris temporibus, hoc pacto dæmonem ex energumenâ pulsum. Sed vt hoc remedium sit licitum, duas conditiones B. Thomas exigit κ: Prima est, vt pijs verbis nihil superstitiosum admisceatur, verbi gratiâ, si fideret quis figuræ, coloribus litterarum, vel modo scripturæ, vel materiæ membranę, vel ali-

1 *Comment. rer. Indic.*

κ 2.2. q. 96. a. 4.

menti. secunda conditio, vt recta sit gerentis intentio, veluti si pius verborum sensus obseruetur, spes verò figatur in Deum, idque fiat vel ad professionem fidei veræ, vel ob alium pium & sanum finem, effectusque à diuinâ potentiâ, sub eius beneplacito, exspectetur. Vide quæ diximus libr. 1. q. *de Periapris, & periammatis.*

Vltimvm accedat *pulsatio Campanarum Ecclesiæ Catholicæ* (nam hæretici magis oblectantur tonitruis bombardarum) quam docet experientia quotidiana dæmonibus adeò infestam & inimicam esse; vt ab ijs excitatæ tempestates, vel ingruentes impediantur, vel iam ortę sedentur & aliò auertantur, vt rectè docuit Concil. Colonienſe λ; & confirmat exemplo quodam Venerabilis Petrus Abbas Cluniacens. μ „ Cum aliquando (inquit) frater quidam Ioannes nomine, „ natione Italicus, regularis disciplinæ seueritatem fastidiens, „ etiam fugere de monasterio cogitaret: ipse ei Diabolus Ab„ batis specie assumtâ se obtulit. Nam duobus dæmonibus in „ specie monachorum se comitantibus, fratri in quodam mo„ nasterij loco secreto soli residenti, multaque secum voluen„ ti, opportunum fallendi tempus se inuenisse credens appa„ ruit, eique assidens dixit: Ego (frater) modò huc hospitandi „ causâ diuerti, sed casu te conspiciens, agnoui multâ te sol„ licitudine laborare, multosque in corde tuo cogitationum „ æstus versare. Quorum causa, licet quibusdam referentibus „ mihi ex parte nota sit: si tamen eam plenius indicaueris, po„ tero forsitan vtile tibi dare consilium. Vnde, quis sis, & qua„ re mæstus sis, amico quærenti expone. Cumque frater ille „ ignoto, vt putabat, homini secreta cordis sui aperire formi„ daret, & se tantummodò natione Italicum esse respondisset: „ dæmõ, qui monachus videbatur, adiunxit: & ego ipsius regio„ nis abbas sum, & tibi benè in omnibus auxiliari possum. Noui „ enim, licet tu reticeas, quod abbas Monasterij huius & ceteri „ malè te tractant, neque vt dignũ esset honorant, insuper mul„ tis sæpè iniurijs & contumelijs vexant. Vnde admoneo te, „ vt tibi consulas, & locum hũc omnimodis pernicioſum dere-

λ *cap.* 14.

μ *libr.* 1. *de mirac. c.* 13.

linquas,& mecum recedas. Paratus enim sum te ab his malis » eripere,& Abbatiam meam quæ Cripta ferrata dicitur perdu- » ctum,omni te ibi honore sublimare. Ad hoc frater respondit, » Ego hinc exire nullo modo possum, quia & clausura mona- » sterij prohibet, & fratrum me multitudo circumdat. Tunc » Diabolus; Nec ego, inquit,quamdiu hîc fueris, te in aliquo » iuuare potero: sed fac qualibet arte, vt septa monasterij trans- » grediaris: quod postquam feceris,ego statim adero, teque ad » locum meum, vt dixi perducam. Sed misericors Deus, qui » non permittit nos tentari supra quàm ferre possumus, non » vltrà passus est hostem procedere: sed, sicut scriptum est, *qui* » *fecit illum, applicauit gladium eius.* Quando namque hoc age- » batur, fratrum conuentus in refectorio,ex consuetudine,ho- » râ cœnandi residebat: quâ expletâ,à Priore,secundum morem, » vno ictu scilla percussa est. Quo sono audito mox dæmon, » qui Abbatem se fingebat,actus diuina virtute, à fratre cui- » quebatur se abripuit,& præcipiti cursu ac maximo impetu ad » latrinas quæ proximæ erant,tendens,vidente fratre iam dicto » in earum se inferiora demersit.] Idem quotidiè fatentur ma- » leficæ, si,quando à dæmone ad conuentus feruntur, vel inde domum referuntur, signum campanæ audiatur; confestim dæmones ipsarum baiulos spurcũ onus in solum deijcere,& fuga trepidos dilabi. Recentiores historias ex actis iudiciarijs fideliſſimè depromptas,cum Martino de Arles *p*, & Grillando,non paucas nec illepidas suggerunt Binsfeldius,& Nicol. Remigius;qui sapienter nos admonet cauere à duabus technis Lamiarum,mendacio consutis: dum inquiunt primò hûc sonitum campanarum inefficacem esse, postquam tempestas se in territorij,vbi campanæ sunt,terminos penetrauit: quasi vero aliquæ potentiæ diuinę sint metæ ponendæ, vel Deus non semper paratus sit nos à maleficijs, cùm expedit, eruere. alterum,dum aiunt,non prodesse sonitum campanę,cui dum lustrabatur, concubina Sacerdotis nomen imposuit. quo quid magis ridiculum?

p Arles,tract. de superstit. Grilland. libr. de sortileg. q 7. Binsfeld, de confess. Malefi. post concil. Vt. dub. 6. Remig. lib. 1. dæmonolat. c. 26.

Obserua hîc (Lector) quæso duo. primò vulgus censere campa-

campanas baptizari, quod & Maximilianus I. Imp. putauit, vt patet ex grauaminibus sedi Romanæ ab eo propositis: arripiunt hæretici,& acerbissimè in hunc morẽ Brentius, Caluinus, Wierus,quem vocant campanabaptismum, inuehuntur. Sed hic mos illorum est,affingere Ecclesiæ errores idiotarum,vt transfugio & schismati suo nefario & monstruoso colorem aliquem inducant. Verissimum est, quod rectè docuit Cardinalis Hosius *o*; campanas non baptizari, sed benedici. Legant ipsum Pontificale Romanum; de baptismo nihil inuenient. Legant Alcuinum Flaccum,& reperient hęc » verba; Neque nouum videri debet campanas benedicere, & » vngere; & eis nomen imponere. En tibi verè & integrè ritum totum. an hoc est baptizare? Sed ecce,inquiat aliquis, tibi in Capitulari Caroli Magni prohibetur,ne qui clocas (*h. campanas*) baptizent. Sed(quod Vitus Amerbachius etiã non diffitetur) non benedictio illa de qua eius præceptor Alcuinus, sed quæ fortassis tum irrepserat superstitiosa quæ piam baptizatio & intinctio campanarum in aquam, prohibetur. Alioquin etiam benedictionem alibi à Gallis scriptoribus baptis- » mi nomine scio nuncupari. Iuo *serm. de Sacr. dedicat.* Ipsum, » inquit,templum suo modo & ordine baptizamus.]quid hoc, nisi benedicimus vel consecramus? Hanc benedictionẽ etiam Græci olim nouerant. Nam apud Georg. presbyterum lego, B. Theodorum archimandritam tintinnabulis benedixisse. vixit autem ille D. Gregorij Magni temporibus. Nolæ in Campaniâ inuentas campanas Strabus est auctor, *lib. de reb. Eccles.* inde à Nolis nolæ,à Campaniâ campanæ. putatur ante mille annos D. Paullinus Nolanus Episcopus instituisse, vt tubis veteris *o* testamenti argenteis & corneis succederent, & populum ad festorum cultum,missarum sollemnia, & horas Ecclesiasticas conuocarent: quid hîc Deo displiceat? benedicuntur,vt fragore suos spirituales hostes terreant & repellant. quid hic superstitiosi? Nomen illis in Beati alicuius honorem imponitur,vt illius quasi commendetur tutelæ vas metallinũ, diuinæ laudis instrumentum. quid dignum reprehensione?

o lib. 5. contr. Prolegom. Brentij.

Num. 10. & 29. Leuit. 23. Sophon. 1. Ioseph lib. 3. antiqu. c. 15.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Effectus illos non tribuimus formæ, seu arti, vel naturæ metalli. Non obtusa adeò Catholici pectora gestamus, nec Solis veritatis ab Ecclesiâ tam procul auersus radios suos elongauit. Non asserimus, quod Petr. Mexia *w*, discuti has procellas vi sonitus aërem dissipantis. fecerit hoc efficaciùs sulphurea belli machina. poppysmis foret velle Iouis fulmen dispellere. foret in Gentilium opiniones deliras incidere de artis sonitu dæmonum fugatore; de quibus, videndi Alexand. Aphrod. & Macrobius *y*. Tribuimus ergo vim efficientiámque omnem consecrationi siue benedictioni, sic diuino iussu seu dispositione operanti. Dei virtus, Dei digitus agnoscendus. talia Deus diuinæ suæ protectionis & potentiæ suauiter omnia disponentis, & fortiter operantis signa notasque Ecclesiæ sponsæ suæ tribuit. Serui nequam dæmones hunc sonũ, quasi Dei viui imperantis fugam recognoscunt præconium: haud aliter quàm subditi omnes, etiam inuiti, regij saluiconductus signum reuerentur. *z*

Obseruandum præterea, Non semper Ecclesiastica ista remedia esse efficacia, neque semper homines per ea maleficijs liberari: duas verò huius rei causas præcipuas videri. alteram peccatum maleficio læsi, vel medicinam adhibentis, maximè si ea non vacet superstitione, vel si modicam spem fidemque habeant; propter quæ, indignos effectu se præstant: causam censeo alteram, maius bonum ægri seu læsi. nam afflictio & ægritudo solet à multis peccatis homines abstrahere, aut præterita peccata expiare, aut patienti meritum adaugere, & spectantibus patientiæ aliarumque virtutum specimen præbere. Quid? quod & Gentiles intellexerunt, præstabilius & felicius esse, patienter aduersa tolerare, quàm illæsum nihil omninò aduersæ fortunæ degustare? *a*

w in Silu. var. lect. lib. 1. c. 9.

x Alexand. Problem. 43. libr. 2. Macrob. lib. 5. c. 19. vide Magium miscel. lib. 4. c. 14.

z vide de his Guil. Parisiensem lib. de legib. fol. 44. & Stephan. Durant libr. de ritib. Eccl. 1. c. 21. Binsfeld. 2.

a vide D. August. lib. 22. de ciuit. Dei c. 22. & lib 83. qq. q. 79. & Chrysost homil 8. in cap. 4. ad Roman.

CAPVT III.

Quorundam remediorum Ecclesiasticorum contra calumnias hæreticorum defensio.

Sollennia

A Sollennia semper insaniunt, qui ex Ecclesiæ matris gremio, ab eruditione & pietate implumes pulli euolarunt; quotiescumque vel rei tractatio, vel mala illos mens adigit de cærimonijs ritibusque Ecclesiæ Catholicæ disserere. Fecerunt tamen inter eos furoris & maledicentiæ palmam, qui Theologiam vix ac ne vix quidem à limine salutarunt, impudentes quidam medici, arrogantes grammatici, & litigiosi leguleij. absit Iurisconsultos vocem, & sanctum augustumque nomen rabulis prostituam; qui diuinę sapientiæ, cui vera iuris disciplina innititur, tam sunt expertes, quàm maledicentiæ virulentæ periti, & superbiâ hęreticâ turgidi. Luminaria iuris duo, vnum sęcularis, alterum Ecclesiasticę iurisprudentię sunt: hoc Soli, illud Lunę non abs re simile dixeris. iubar vnum fudit radiatus apex Imperatorius, alterum Pontificius. Solem hunc è mundo tollere conantur hi rabulæ, quia Pontificum; qui B. Petro in clauium & legislationis potestate succedere; sanctiones ignibus traditas, ex hominum memoriâ, & tribunalium subsellijs excutere obstinatè nituntur. Diuinum ergo ius ignorant, quod non agnoscunt: quare nec Iurisconsulti, sed leguleij merentur audire. Vnus de hoc grege caninam suam facundiam ante aliquot annos, in rabiosi fori iurgijs vænalem, scriptis vno in capite satis παρεργῶς prodidit; sed & inscitiam suam & antiquitatis omnis ignorationem, quin & cerebri læsi vęsaniam simul orbi propalauit, Godelman. lib. 1. de Lamijs. c. 6. à num 21.

Reprehẽdit primò *Exorcismos* Pontificiorum; & dicit an- * Pro exor-
„numerandos exorcistas Pontificios incantatoribus. cur quæ- cismis.
„so? primùm, quia Aretius scribit, hos vt plurimum esse Magos. scribit Aretius? vah; quantæ fidei? quantæ nimirum hostis Pontificiorum, hęreticus Suinglianus. idoneum testem, cui credas iniurato. hoccine est Iurisconsultum esse, tales testes adducere? sed video addi multos alios, & quos honoris (credo) causâ nominabat, Chemnitium, Lauaterum, Peucerum, Bodinum, & Wierum. benè quod eiusdem farinæ. benè quod hæretici aperti ceteri, vnus vel hæreticus, vel fidei

Universidad de Deusto
Biblioteca

nullius ſtatæ. inteſtabiles omnes; & vnâ lineâ inducenda nomina. vno verbo reijciendi, *inimico iurato contra hoſtem non creditur*. Addit probationem ſecundam, vt incantatores diris euocationibus diabolos ab inferis euocant: ita exorciſtæ malignos ſpiritus ex hominibus & animantibus certis precibus recitatis & vſurpatis, additiſque aliquibus cerimonijs, caracteribus, execrationibus, & ſæpè repetito DEI nomine, MARIÆ & Sanctorum eijcere conantur.] vide comparationem & ride, incantatores diris carminibus dæmones ex inferis euocant; &c. inprimis falſum illud, Incantatores ex inferis dæmones elicuiſſe: aërij tantum fuere, & nondum in inferni malam manſionem compulſi. inde nullis patet exitus ad Magorum carmina. Soli Deo hæc poteſtas eos emittendi comperit. Sed ignoſce hoc erratum Leguleio, & qui ex Chemnitio, Aretio & Lauathero lectis obiter, ſubitò Theologus. Deinde non qui conatur pellere de corporibus dæmonem idcirco Magus, quia conatur. Sed ſi magico ritu conatur. idcircò (inquiet) dixi id eos conari certis precibus, caracteribus, execrationibus, &c. de caracteribus, quod ait mendacium eſt: Pontificij exorciſtæ ijs non vtuntur. de precibus reſpondeo, illas quæ in Pontificali Romano præſcribuntur Sanctas & pias eſſe, nihilque continere quod ſapiat ſuperſtitionem: vel, cedo, quid illud? Execrationes Diabolo ingeruntur non vt hoſti conuicia tantum, quod magicum tamen non foret; ſed ab vtentibus auctoritate, à Deo Apoſtolis & ſucceſſoribus eorum conceſsâ, in pœnam criminis Diaboli, & pœnę illius à Deo inflictæ commemorationem. quid hic magicum? Dei nomina repetuntur, quia Dei potentia his declaratur; eaque declaratio dęmoni admodum odioſa, Deo honorifica eſt. nam Dei virtute ſe exorciſta dęmonem expulſurum ſperat & confitetur. quando tamen B. Virginis & Sanctorum nomina adiunguntur, (nec enim id frequenter fit) idcirco adiunguntur, vt ſit quod dęmonem mordeat, qui ſe ab his ſæpe victum, ſępè triumphatum meminit, & tali nominatione vehementer cruciatur: prętera vt hi Sancti, & præſert-

præſertim Deipara virgo MARIA (quam contemtim caninum illud os *Mariam* nudè nominat) interceſſione ſuâ energumeni à Deo liberationem obtineant. Quis (ô caput inſanum) queat hoc incantationi aſcribere? multi veſtrum Sanctorum inuocationem, quàm calumniosè, tam ineptè ac frigidè, in hunc vſque diem impugnarunt: non eò tamen inſaniæ prouecti, vt Magiam in hac inuocatione vllam cauſarentur. Fatetur poſtea in Eccleſiâ primitiuâ peculiare donum fuiſſe, voce humanâ & poteſtate diuinâ de corporibus obſeſſorum exigere Diabolum vel compeſcere; & hi (ait) dicebantur *Exorciſtæ*, propterea quòd manus vexatis à cacodæmone imponebant, & ſolemnibus quibuſdam imprecationibus & obteſtationibus dæmones eijciebant.] Igitur te ipſo (mi homo) teſte in Eccleſiâ primitiuâ *Exorciſtæ* fuerunt; qui quo nunc noſtri eodem & nomine dicebantur, & eadem ex causâ, & eodem ritu ac munere fungebantur. Quid igitur in noſtris culpas? an idem culpas in veteribus? illóſne incantatores etiam facis? non opinor. Si non facis, cedo diſcrimen: cur noſtri incantatores & non illi, qui quod noſtri faciebant? ſi diſcrimen nullum oſtendere potes; nonne mortalium ineptiſſimum te calumniatorem meritò pronunciemus? Sed ecce diſcrimen. olim hoc in primitiua (inquit) Eccleſia fuit peculiare donum: cùm autem hoc donum eijciendi dæmonia in Eccleſia deſijſſet; κακοζηλία illa ad ſuperſtitioſos exorciſmos, & ad Magicas veriùs incantationes tranſijt, vt Chemnitius ait.] Pergit nobis Oraculum ſuum ex Chemnitij cortina depromere. Nos Chemnitium ceteris, quibus eius libri referti ſunt mendacijs, hoc inprimis illuſtre adieciſſe contendimus, nec ſimplex iſtud, ſed in vno multiplex mendacium. Primò mentitur, cùm ait, hoc donum eijciendi dæmones in Eccleſia deſijſſe: quando enim deſijt, quod quotidie videmus per totam Europam, vbi Catholica viget, vigere: quod in vtramque ſe Indiam propagauit? Indicarum rerum Annales euolue, adi templa Catholicorum per Italiam, Germaniam, Gallias, Hiſpaniam: frequentius nihil inuenies narrationibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

tionibus veriſſimis eiectorum dæmoniorum. Deſijt hoc donum in Proteſtantium Synagogis fateor α : ſed illæ partes Eccleſiæ eſſe ſchiſmate nefario deſierunt. Secundò mentitur κακοζηλίαν vocans hanc obſeruationem Catholicorum. Obtemperant illi diuinæ iuſſioni, & ritum ab Apoſtolis per manus acceptum retinent: ſibi promiſſum ſciunt; *In nomine meo dæmonia eiicient*. fidei, quam mordicùs tuentur, hanc promiſſionem annexam fallere ſciunt non poſſe. hac illi fiduciâ, & proximorum iuuandorum caritate inducuntur ad ſuſcipiendum cum dæmone certamen: hac freti, diuinâ eos iuuante gratiâ hoſtem occupatis ſedibus etiamnum expellunt. Tertiò mentitur, cum ait ad ſuperſtitioſos exorciſmos deflexiſſe & Magicas decantationes. Proferant exorciſmum aliquem ſuperſtitioſum; ex Ceremoni. Eccleſ. Roman. quod nominant. proferant, inquam, ſi poſſunt. non protulêre, quia non potuere. In re tam graui, tam capitali, nudis aſſertionibus vtendum non fuit. non fuiſſent vſi, niſi mentirentur. Ex Mengi libello video illos quiddam fruſtulatim intexuiſſe de Nominibus Deiparæ: quæ nomina illi ſanè vereque tribuuntur: ſi pietas ac deuotio Mengi illa ſibi cenſuit adijcienda ceteris; quibus Dei virtus Dæmoni obijcitur, quaque ille iubetur egredi; quid magnoperè culpandum, niſi illis qui Deiparam vilis mancipij loco habent, qui eius laudes & præconia non ferunt? Sed nec nos omnes priuatos exorciſmos à diuerſis exorciſtis, pro cuiuſque deuotione compoſitos, defendimus: ſolum Eccleſiæ Catholicæ ritum, & publicâ Eccleſiæ auctoritate introductos exorciſmos, tuemur: hos ab omni ſuperſtitione vacuos, & expertes incantationum aſſerimus; neque hoc certamen ſubire contra quemuis aduerſariorum detrectamus. hinc in nos tela torqueant, ſi quæ inuenient: hoc ipſi ſcuto facilè illa depellemus, ne latus hauriât. Probandi onus illis incumbit. nondum probauere. Nec probabunt. quid enim queant idoneum mendacio proferre probando? Veritas mendacio nequit ſuffragari. moleſtiâ nos liberaſſet Godelmannus, ſi quid in Cærimoniâ exorciſmi Magicum ſit, at-

α *Vid. Thyræum de dæmoniac. p. 3. c. 40.*

ſit, attuliſſet. Non ruſparemur, nec ſingula perſequenda forent. In exorciſmo, *perſonæ, res, verba, intentio* reperitur. Perſonæ culpa nulla; non obſeſſi, cui licet ab Eccleſiâ remedium petere, quam nouit pharmocopeijan à Chriſto morbis ſpiritualibus inſtitutam. non exorciſtæ; nam inſtitutus hic ordo iam ab Apoſtolorum fermè temporibus, vt doctum c. præcedenti β. non eorum ornatus. Nam ſtolâ cinguntur eâque energumenis inijciunt qua meminere feliciter ſic vſum Pontium Bonevallenſem Abbatem γ: ſciunt hac dæmonẽ quaſi ligari, & memorẽ fieri eũ eſſe Chriſti captiuũ & à Chriſto ſubiugatum. ſuperpelliceum induunt, quia hoc ordinis & officij eorum eſt ſignum; ſicque ſignificant ſe in pugnã non priuatâ temeritate, ſed ab Eccleſiâ ſtipendiatos auctoratoſque procedere. Rerum quæ adhibentur vitium nullum inuenias, ſi adſunt accenſi cerei; teſtantur lucis aduentum exſpectari à verâ luce Chriſto, & fugam poteſtatis tenebrarum: ſi flagella & alapæ accedunt, moderatæ; fit non vt corpus obſeſſi lædatur, ſed vt contumeliæ impatiens obſeſſor diffugiat. vſum hoc remedio D. Gregorium, & D. Hubertũ, & alios feliciter, docuit; qui de his ritibus egregiè Pet. Thyræus, cuius tantum nunc veſtigijs inſiſtimus δ. Manum exorcizandis imponere, docuere Apoſtoli, & vir Apoſtolicus B. Martinus, cũ Tetradij ſeruum Treuiris expulſo dæmonio liberauit. Euchariſtiam in hunc finem energumenis & oſtendere, & ſumẽdam præbere; quàm efficax ſemper & frequens fuerit; legere potuiſtis cap. præcedenti ε. nec opus repetere.

β *ſect. 3. rem. med. 4.*

γ *vit. S. Bernar. li. 4. c. 7.*

δ *d. p. 3. cap. 46. eum adi, Lector.*

ε *ſect. 3. rem. med. 2.*

De verbis res æquè expedita. Verba exorciſmi (vt rectè Thyræus) vel ad Deum diriguntur, vel ad Sanctos, vel ad dæmonẽ. ſi non ſufficiens iſta diuiſio, oſtendant quid deſit: equidẽ nihil inuenio. Ad Deũ dirigitur petitio, vt peccata remittat, vt miſereatur obſeſsi; vt potentiâ ſuâ dæmonem comprimat & exire compellat. Hoccine Magicum dicent? tollãt igitur orationem omnem, vt ieiunia ſuſtulere. Negent fidem hiſtoriarum omnium: quibus efficacitas orationis in dæmonũ expulſione conteſtata ζ. reſpuãt Chriſti Domini auctori-

ζ *vid. 3. ſect. 3. remed. 5. & Thyræ. 3. num. 649.*

tatem,id in D.Lucę Euangel.c.9.asserentis. Ad Sanctos quæ diriguntur,diriguntur vt ad Dei familiares amicos,& cœlestis regiæ intimos Palatinos,gratiâ valentes; vt nobis impetrent, quod à Deo obtinere contendimus, petimus,vt ipsi intercedant. Eorum adiungimus interdum merita: non vt æqualia Christi meritis(per hæc enim illa efficacia sunt, & sine his illa nullius meriti forent penitùs separata) nec etiam vt meritum Christi deminuant:sed vt primùm & præcipuè Deus filij merita adspiciens,& oculos vltra porrigens ad ijs tincta imbutaque merita Sanctorum, fructum meritorum filij tam longè patentem,& per omnia membra corporis sui influentẽ considerans;citiùs moueatur, seque à nobis exorari patiatur. Sic ergo per Christi & famulorum Christi merita interdum exorcistæ obsecrant. Nec ociosa est Sãctorum nominatio; quorum olim nomen dæmones non tulisse constat, ex ijs quæ de B. Antonij nomine Athanasius,& de Litaniarum recitatione alij tradidere ». Nihil ergo Magicum in his ad Sanctos verbis. Dęmonem exorcista alloquitur, increpando eum seuerè, & comminatoriè,& per modum imperij, sicut habens auctoritatem à Deo: quo modo loquendi & eijciendi dæmonem Apostoli vtebantur, secuti exemplum Christi: sic etiam solitos increpare dæmonis primitiuæ Ecclesiæ sanctos viros docet B. Ciprianus ad Demetrianum, Adiurantur à nobis & torquentur spiritualibus flagris, & verborum tormentis de obsessorum corporibus,eijciuntur dæmones. & omnium optimè Prudentius;

» vide supra d. sect. 3. remed. 5.

In Apotheos

Intonat antistes Domini, fuge callide serpens,
Exuete membris,& spiras solue latentes.
Mancipium Christi fur corruptissime vexas?
Desine.Christus adest,humani corporis vltor:
Non licet vt spolium rapias,cui Christus inhæsit.
Pulsus abi,ventose liquor.Christus iubet.exi.

Nec Christi IESV nomen solum inculcatur, sed & alia Dei nomina,& cuncta Christi miracula. idem Prudentius;

torquetur Apollo

Nomine

» *Nomine percussus Christi,nec fulmina verbi*
» *Ferre potest.agitant miserum tot verbera linguæ*
» *Quot laudata Dei resonant miracula Christi.*

Addunt adiurationi (qua voce vsus Ciprianus) dum exorcisant (sic etiam Tertullianus locutus) alia nonnulla: petunt nomen dæmonis,quod Christi faciunt exemplo (Marci. 3.) & fieri solitum superius docui θ. & si hoc licet,cur etiam non liceat petere vt socios indicent,vt sciamus cum quibus congrediendum? petunt causam ingressus: vt à similibus peccatis alij caueant,& eo vitato vel expiato faciliùs sanetur energumenus. signum egressionis petunt vt constet iam verè liberatum ægrum. Mendax quidem est Diabolus;sed exorcismi verum inuito extorquent. Denique iubent illum in certum locum proficisci, verbi gratiâ, internum, quem ei Deus ab æterno præparauit; vel desertum aliquod, vbi nequeat hominibus nocere. Hunc illi locum exorcista tantum definit,sub spe diuinæ ratificationis: eiectionis enim habemus promissionem, exilij illius exempla quædam,non tamen promissionem. Restat mens siue intentio exorcistæ; illa Magica non est: quia sperat & cupit dumtaxat, pro officij sui ratione ac munere, diuinâ potestate sibi concessâ & promissâ, dæmonem in Dei nomine eiicere,& suæ consortem naturæ hominem eâ miseriâ eripere. Si ergo nec in mente,nec in verbis, nec in rebus, nec in personis Catholici exorcismi,quicquam est vel superstitiosum,vel incantatorium: eant nunc Nouatores nostri, & toties in hâc lyrâ delirent.

θ d remed. 4.

Pergamus ad impij hominis reliquas inaniloquentias. » Ait; Salem quoque exorcisant vt sit omnibus sumentibus salus animæ & corporis,& fuget diabolum.] hic iterum nugatur. Salem exorcisamus,& quidem formulâ quæ exstat in Romano Missali;inde petat qui volet. Exorcisare, licet vt iã probauimus. Creaturis benedicere licet. nam & Christus panì benedixit, & aquæ & aliis creaturis primi Christiani benedixerunt. Multa testimonia protulimus capite præcedente; & alia contexuit Thyręus noster ». Addo nunc solũ testi-

ι sect. 3 remed 9.

κ d. p. 3. c. 45. à n. 615.

monium B. Dionysij Areopagitæ, qui in Baptismi ritibus & olei benedicti (seu chrismatis) & crucis signi, & benedictionis seu sanctificationis aquę simul meminit, his verbis, vt Perionius vertit λ; Cùm ei (*baptizando*) planè vestes ministri detraxerunt, tum sacerdotes sacrum vnctionis oleum afferunt: ipse cum inungendi ac perfundendi ter exprimendo signum crucis initium fecit, virumque deinceps perfundendum toto corpore Sacerdotibus tradidit, ad Matrem adoptionis venit: eiusque sacrâ appellatione inuocationeque sanctificatis aquis, cùm eas trinâ vnguenti perfusione &c. Græcè clariùs; ᾧ τελείως ἀναμφισάντων αὐτὸν τῶν λειτουργῶν, κομίζουσι μὲν οἱ ἱερεῖς τὸ τῆς χρίσεως ἅγιον ἔλαιον. ὁ δὲ, τῆς χρίσεως διὰ τῆς σφραγίσαι τρὶς ἀναρξάμενος, τὸ λοιπὸν τοῖς ἱερεῦσι τὸν ἄνδρα χρίσαι παντόμως παραδοὺς, αὐτὸς ἐπὶ τὴν μητέρα τῆς υἱοθεσίας ἔρχεται. ᾧ τὸ ταύτης ὕδωρ ταῖς ἱεραῖς ἐπικλήσεσι καταγιάσας, τρισὶ τῆς παναγεστάτης μύρου σταυροειδέσι χύσεσι &c. In formulis autem quid reprehendi meritò potest. En illas bonâ fide. *Salus hæc est*; Immensam clementiam tuam, omnipotens æterne Deus, humiliter imploramus, vt hanc creaturam salis, quam in vsum generis humani tribuisti, benedicere & sanctificare digneris; vt sit omnibus sumentibus sanitas animæ & corporis, & quicquid ex eo tactùm vel aspersum fuerit, careat omni immunditiâ, omnique impugnatione spiritualis nequitiæ, per Dominum nostrum IESVM &c. Ecce totam quam fraudulenter truncatam exhibuit aduersarius: neque in eâ dicitur; vt fuget Diabolum, quod ille fingit: nec mens illa nobis ea dicentibus, credere salem efficientem fore causam effectuum illorum; sed illo sale vtentibus oramus vt per IESV merita Deus petita largiatur. Eadem mens formularum sequentium; *Aquæ*, huiusmodi; Deus, qui ad salutem humani generis maxima quæque sacramenta, in aquarum substantiâ condidisti: adesto propitius inuocationibus nostris, & huic elemento, multimodis purificationibus præparato, virtutem tuæ benedictionis infunde: vt creatura tua mysterijs tuis seruiens, ad abigendos dæmones morbosque pellendos diuinæ gratiæ

A de Eccles. hierar. c. de Sacramento illustrationis

fol. 117. edit. Morelianâ.

Exponit Pachymer τὴν κελυμβίθραν de Deiparâ dictum putes: sic etiam Maximus fol 75

Pro aquæ benedict.

gratiæ sumat effectum &c. Vbi hîc illud, quod crepant aduersarij, *aqua benedicta deleat tibi tua delicta?* Vides effectum non tribui efficacitati aquæ, sed diuinę gratiæ, quam sibi concedi postulat, qui aquam sumit; vt illi Ecclesia gratiam diuinam orauit. Herbas quoque benedicimus, & ramos palmarum; & cùm benedicimus rogamus, vt quicumque ex eis acceperint, accipiant sibi ad protectionem mentis & corporis &c. Mentitur autem Leguleius dum scribit, hęc verba: Herbis quoque à se exorcisatis certâ & conceptâ verborum formâ has vires affingunt: quòd omnes qui vtuntur, ex eis benedicantur & sanctificentur, & sit eis sanitas animæ & corporis. Et omnibus hominibus pecoribúsue qui ex eis gustauerint, omnem putredinem & omne phantasma Diaboli, & omnem morbum & omnem pestilentiam & dolorem expellant.] In his verbis primum mendacium est nos herbas exorcisare: tantum enim illas benedicimus, quòd quantum discrepet ab exorcisatione, vel pueri norunt. alterũ est, quod nos has vires ipsis herbis sic benedictis tribuimus: hoc falsum est, nã tribuimus ipsi Deo, per illas herbas. vt per morale instrumentũ, sanitatem & alia illa reliqua operanti. Tertium est, quod his putemus homines iustificationem consequi. Nihil enim tale vnquam Ecclesia Catholica somniauit, non modò nõ dixit, vnde colligatur eã iustificationem alteri rei quàm quibusdam sacramentis tribuere; vel vt putarit hæc esse sacramenta. Sed pergit mentiri & maledicere; De agno Dei ex cerâ & lanâ confecto, atque à se consecrato asserunt; peccatum frangit vt Christi sanguis & angit.] ô impudentem insaniam! Túne vnquam agnum Dei vidisti, qui ex lanâ confectum putas? si non vidisti, vbi legisti? si nec legisti, vel finxisti, vel audiuisti. ex auditu solo narrare talia, leuis est cordis, & nimis credulus: fingere, dignum hæretico, dignum filio diaboli; qui mendax ab initio & in veritate non perstitit. disce materiam. constat cerâ virgineâ, chrismatis balsamo, & aquâ benedictâ. Benedicit non quilibet, sed solus Romanus Pontifex; formâ hac vtitur, inter alia (longum enim foret ritum totum ascribere) Quæsumus,

De herbarũ & palmarũ benedict.

De agni cerei bened.

Domine, hos agnos, quos de cerâ virgineâ in tuum honorem formauimus, sacrâ & perenni vndâ, balsamoque sacri chrismatis perfusos, benedicere, sanctificare, & consecrare digneris: quatenùs à te benedicti, virtutem accipiant, contra omnia Diabolica tentamenta, & omnes portantes tuti esse possint, inter aduersa & prospera: vt tuâ consolatione acceptâ nullum periculum timeant, nullamque formident vmbram, nulla sæuitia Diaboli aut versutia humana illis noceat, sed fortitudine tuæ virtutis roborati, tuâ consolatione glorientur, qui verè paracletus diceris &c. En materiam, en finem & formæ preces, en cui tribuatur efficacitas. Quid in his carpi dignum aut culpari? quid non pium & sanctum? petitur vt Deus benedicat, sanctificet, consecret, ipsos Agnos; dicitur fieri ad Dei gloriam: petitur vt consolatione suâ Deus propitius sit hos agnos gestantibus. Vbi hîc audis comparationem sanguinis Christi, & agni huius? vbi hîc tribuitur agno peccati fractio. A page calumniator cum tuo versificatore: si quis Catholicorum, auctor versiculorum talium, cur non reliqua adscripsisti? sano ille sensu suspicor aliquid addebat quod suliginem calumniæ tuæ detergebat. Sed quisquis auctor illius versiculi: id nostra parum refert, qui non quid singuli priuati, sed quid Ecclesia Romana sentiat solliciti sumus. Sequitur apud rabulam; De balsamo & oleo, dicunt exorciso te (audis verba Magorum.) Siste Lector ad hanc parenthesim. censet homo scilicet eruditus; Magicum esse verbum; *exorciso te.* At ille ipse sui immemor, ex ipsomet Vlpiano paullo ante rectè docuerat [u], Christianos olim vocatos exorcistas. Vnde quæso, si non ab exorcisando, siue adiurando (nam nihil aliud est exorcisare, quam adiurare, vt patet ex collatione textus Græci Euangeliorum cum Latino) si ergo exorcizo est verbum Magorum: certè qui exorcizant, Magi. certè veteres illi Christiani, Magi fuêre. certè Apostoli Magi fuerunt, qui exorcisarunt, nam eos imitati Iudæi illi fuere, qui verbo vsi quod dicentes Apostolos audiuerant, dixere; *Adiuro vos per IESVM quem Paulus prædicat* [x]. Non vsus fuit adiuratione Christus, sed nudâ increpatione; quia, per quem adiuraret, maiorem non habebat. Exorcismos Ecclesiæ agnoscunt; Cælesti. primus, Cyrillus, Chrysostom. Augustin. Ciprian. & alij Patres [o]: sed omnium antiquiss. horum D. Iustinus Martyr, in Apolog. Adiurati (inquit) dæmones nobis parent. Verum dicat aliquis dixit ideo esse Magicum verbum, quia additur; *Exorciso te creatura olei per Deum patrem &c.* vt fias omnibus, qui ex te vngendi sunt in adoptionem filiorum Dei per spiritum Sanctum.] *Item*; vt per hanc vnctionem olei sacrati accipiat vnctus plenam remissionem peccatorum, & sit ad refectionem mentis & corporis, ad euacuandos omnes dolores, omnes infirmitates, omnemque ęgritudinem mentis & corporis.] Sed esto nihil hîc immutant, sit sanè formula sollemnis, quid reprehensione dignum? Exorcisatur inanima creatura verbis, sed re dæmon expellitur vel arcetur: ille se adiurari sentit. notæ huiusmodi locutiones Sacræ scripturæ. Iubetur cælum audire, idem terrę præcipitur. iubentur elementa & creaturę inanimę omnes, etiam imperfectiores meteorologicæ, benedicere Deo, & laudare creatorem. Adiurantur per Deum Patrem omnipotentem &c. hoccine displicet? an malles adiurari per Iolum tuum Islebiēse? petitur adoptio filiorum Dei. Nonne licet petere, cuius facta nobis potestas, vt filij Dei nominemur & simus? nō tribuitur hæc vis egeno elemento, quod vt signum adhibetur: non tamen vt signum nudum, sed vt verbi accessione ex opere operato efficax sacramentum. Semper nobis hæc repetenda, quia non desinunt veterem suam in limo ranæ querelam concinere. Vim verò hanc & peccata remittendi, & quæ minora adjiciuntur, vt baptismi sacramento collatam doceam, nolite hîc exspectare: seu quia maioris hoc operæ', seu quia iam ab infinitis, & inter ceteros nostris hominibus Bellarmino, Soarezio & Valentiâ præstitum. Damnet aduersarius Origenem; qui amputari ab hominibus peccata dixit, cùm in baptismo donatur remissio peccatorum: damnet Tertullianum, qui dicere non veritus, Caro abluitur, vt anima emaculetur: caro vngitur,

De Balsami & olei benedict.

[u] tit. 24.

[x] Act. 19.

[o] Cyrill. Cateche. 2. Chrysost. homil. de Adā & Eua. Augusti. lib. 1. de Symbol. Ciprian. ad Demetrian. Raban, Maurus, Alcuin. Strabus & alij de ritib. Ecclesiast. Cælestin. 1. epist. 1. ad Episcop. Galliæ, Lactant. libr. 2. c. 16.

Orig. hom. 4. in Cant.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tertul. lib. de resurrect. carnis. tur, vt & anima consecretur: caro signatur, vt & anima mu-
niatur: caro manuum impositione adumbratur, vt & anima
spiritu illuminetur.] damnet Ciprianum, nam scribit hæc
verba; in aquæ baptismo percipitur peccatorum remissio: in
Ciprian. libr. 4. ep. 7. baptismo sanguinis corona datur virtutum.] damnet Basi-
Basil. serm. exhortat. ad baptismum. lium, cui baptismus est peccati mors, regni cælestis conciliatio, adeptionis gratia. damnet Ecclesiam Græcam Latinam-
que, cui semper hic sensus, cuius hæc semper fides o. Verùm
o Chrys. hom. 40. in 1. ad Cor. Ambr. in 1. ad Cor. c. 6. August. lib. 1. de nupt. & concup. Conc. Valentin. 3. Can. 5. Lateran. sub Innoc. 3. can. 5. Florentin. sub Eugenio 4. in formâ Sacramento. Trident. sess. 7. c. 1. aliud adiungit reprehensionis caput. Oleo, inquit, infirmo-
rum, vnguntur membra humana quæ sunt organa sensuum
externorum, vt per istam vnctionem expietur quicquid ho-
mo istis membris & sensibus vnquam deliquit. Has vires
creaturæ istæ non habent ex naturali creatione, neque diuinâ
ordinatione, aut verbi Dei institutione: ideoque mera, verè
Diabolica, impia, & blasphema Magia, vt rectè scripsit *Iaco-*
bus Heerbrandus, primarius Academiæ Tubingensis Theo-
logus. De hac consecratione Papisticâ ita scribunt Augusti-
nus Lerchemer in suo Germanico tractatu & D. Iacobus An-
dreę in suis Esslingensibus concionibus &c.] Nam verba sub-
dit Germanica vtriusque; credo ne vetulis deesset aliquid
quod ex eius libro vtilitatis perciperent, vel ne esset, quod e-
ruditi, linguæ illius ignari, possent reprehendere. Ne quid
autem præclari in verbis illis inclusum putent Lectores: Ler-
chemer, benedictiones omnes de quibus iam egimus, abu-
sum Diuini verbi, agyrtarum & simiarum opus vocat: Schmi-
delinus autem Confirmationis Sacramentum merum Dia-
boli opus appellat; nec aliter probat, quam ex ipsâ chrismatis
consecrandi formulâ: & ex crucis signaculo, quod Sacerdos
adhibet; & ex exorcismo, quem adiungit. Sed cum nec ex-
orcismus Diaboli opus sit, sed Dei; nec crucis signaculum
Diaboli opus sit, sed Ecclesiæ ab Apostolis recepta institutio
sacratissima; nec in formulâ quicquam, nisi sanctum & pium,
& sacris litteris consentaneum contineatur; rectè sequitur,
maledicum & blasphemum scurram, & Diaboli per os eius
loquentis tubam fuisse hunc Doctorem Iacobum Andreæ:

De chrismate & oleo infirmorum.

cumque

cumque benedictiones creaturarum non in circulis, & agyr-
tarum aut histrionum scenis natę, sed semper in vsu Catholi-
cę ecclesię fuerint: sequitur Satyri personam, & comicum hi-
strionem agere suis maledictis Lerchemerum, verè Diaboli-
cam, merè nugatoriam, impiam, & blasphemam censuram
esse Primarij illius Theologi Tubingēsis. probatum id prius:
sed addam nunc quędam, vt horum insciti a fiat manifestior.
De benedictionibus rerum variarum testis est omnis antiqui- De variarū rerum benedict.
tas. Species fructuū, quas nō licet super altare offerre, à sacer-
dotibus domi benedici, & benedicta à populis sumi, statuit
Eutychianus Papa, *epist. 1. ad Ioann. & Episcopos Bæticæ*; &
benedictionis rationem reddit, & vsum retinendum sancit
Conc. Moguntin. 4. c. 39. Aquæ benedictionem statuit Mat-
thæus Apostolus *apud Clementem I. lib. 8. constit. Apost. cap. 31.*
& eum secutus Alex. I. *ep. 1 ad omnes fideles, habes in cap. aquam.*
de consecrat. d. 2. & amplexi sunt Chrys. *in Ioan. hom. 24. & 25.*
& *in Psalm. 22. ad illud, super aquas refectionis*, Ambros. *lib. 1. de*
Sacrament. cap. 5. Varadatus *epist. ad Leonem I. habes in Synodi*
Calcedonens. act. 16. Chrismatis conficiendi & benedicendi
rationem præscripsere nobis Apostoli, *apud D. Clementem lib.*
7. Constitut. Apostol. c. 42. & lib. 8. c. 35. D. Dionysium Areopa-
git. de Eccles. hierar. p. 2. c. 2. D. Iustinum siue alium Ad orthodox.
q. 14. Cyprianum orat. de Vnctione chrismat. Cyrillum Hierosolym.
Cateche. 3. & ceteros omnes. Panis benedictionem & Salis
etsi iam probauimus, accedat tamen auctoritas D. Hieronymi
de Sancto Hilarione, à quo benedictum panem omnes sume-
bant; & Nannetēsis Conc. can. 9. vbi & formā habes, tantope-
» rè displicentem hæreticis; Domine sancte pater omnipotens
» æterne Deus, benedicere digneris hunc panem tuâ sanctâ be-
» nedictione, vt sit omnibus salus mentis & corporis, atque cō-
» tra omnes morbos, & vniuersas inimicorum insidias tutamē-
» tum, Per Dominum nostrum Iesvm Christvm, panē vitæ,
qui de cælo descendit &c. Eadem ratio rerum ceterarum. si v-
nam licet, ceteras licet eodem ritu. Sic censet Ecclesia Catho-
lica, sic concilia sanciuere, sic Ecclesiæ lumina docuere. recla-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mant Heerbrandus, Schmidelinus, Lerchemerus? qui, quibus? terræ tubera, cæli stellis, apocalypticæ locustæ illis Ezechielis animantibus. suos sequatur hos de puteo abyssi duces, Godelmannus: nos cum Euangelicis Magis Stellam sequamur cynosuram, quæ nos ad MARIAM, quæ nos ad IESVM perducat tramite inoffenso. Illi benedictionem spernant, & implentur maledictione: ideo maledicentiâ os eorum plenum est, ideo in cælum os suum eleuarunt, & blasphemias ore sacrilego, quas adscripsimus eorum verbis, cruciarunt. Vires has res naturâ suâ non habent; sed habent diuinâ institutione. nam, qui sacramenta instituit Christus, sacramentis vim largiri dignatus fuit: sacramentalibus verò, quæ ab Apostolicâ traditione recepimus, etiam moralis vis à Deo tribuitur, quam Ecclesia Christi sponsa precibus suis obtinet, in membrorum suorum vtilitatem. Cærimoniarum institutarum & curam, & potestatem, Christus Ecclesiæ reliquit, cùm mysteriorum Dei dispensationem Apostolis reliquit. ideo enim Apostolus se ministrum Christi & dispensatorem mysteriorum Dei dicit. Ecclesia autem eas instituit, quæ & honestari, & cultui Diuino sunt accommodatissimæ: quare dubium esse nequit, quin ex se aptæ sint, & idoneæ ad meritum, & vt gratiam Dei mereantur, ad quam poscendam adhibentur. Vnde & illud fatendum, spiritualem aliquem eorum esse effectum: non quidem vt habitualem gratiam, ex opere operato tribuant (quod Sacramentorum proprium) nec etiam, vt vim ex opere operato habeant, ad excitandum in nobis aliquem bonum gratiæ motum: sed quando res ista ab Ecclesia benedictæ in ipsâ benedictione specialiter ad hûc motum excitandum sunt ordinatæ, per Ecclesiæ orationem; tunc per modum impetrationis, ijs adhibitis, specialiter à Deo aliquando talis effectus tribuitur. dixi *aliquando* quia nõ est infallibilis hic effectus, vtpote nullâ promissione firmatus, nisi eâ quæ orationi adiuncta; *Quicquid petieritis, accipietis* &c. Peccata quoque mortalia remittendi vim non habent vllam; quia hæc sine infusione gratiæ non remittũtur: Venialia verò dimit-

1. Corint. 4. vide Concil. Trident sess. 7. can. 13.

dimittendi vim, si ad hoc specialiter ab Ecclesiâ fuerint instituta, per modum eundem impetrationis habent. potest enim sic orando Ecclesia bonum motum animi impetrare, per quẽ hominis veniabile peccatum deleatur. Expellẽdi verò dæmones potestas, harum cærimoniarum & sacramẽtalium ad hoc ab Ecclesiâ institutorum, non est posita in physicâ siue naturali efficientiâ; sed morali dumtaxat: eò quòd dæmon percipiat signa, & verba humana, & ijs obedire cogatur; tum quia hoc à Deo impetrat oratio ecclesiæ, & sic exorcista hoc per modũm impetrationis à Deo consequitur; tum quia ecclesiæ data fuit à Christo specialis potestas dæmonibus imperandi; tũ quia dæmon virtutẽ Christi, vel inuitus agnoscat & credat, & meminerit se victum, & superatum crucis trophęo; fit quasi naturaliter vt non ferat adspectum crucis, vel mentionem victoriæ Christi, & cladis suæ: ideoque ad hęc timeat ac tremat, ac fugere malit, quàm hæc videre & audire. Ceteri effectus, nempe sanitas corporis, & fructuum, temporaliumque bonorum conseruationes & huiusmodi, per modum dumtaxat impetrationis directè & per se obtinentur; per accidens tamen, & per modum remotionis obstaculorum obtinentur, coërcitâ dæmonis potestate, vt solet contingere in exorcismis insectorum noxiorum, & tempestatum, vt post Waldens. & alios copiosè & eruditè docuit Fran. Suares *in 3. p. q. 65 a 4. disp. 15. quæ est de Sacramentalibus.* Hæc de effectu sufficiant; quæ necesse fuit addere, vt aduersarij mentiri desinant, nos tribuere vim per se diuinam his cærimonijs. Impudens verò mendacium est; nos vngere, vt expietur per illam vnctionem membrorum quicquid illis membris deliquit.] dicimus tantum per modum orationis & precis, ex formulâ in sacrosanctâ vniuersali Florentinâ Synodo præscriptâ; *per istam vnctionem, & suam pijssimam misericordiam indulgeat tibi Dominus quicquid deliquisti per visum &c.*] & quoad membra quædã, & non alia inungenda, idem illic à Latinis Græcisque Patribus quicquid agimus, & Nouantes reprehendunt, apertè seruandum definitur, & ratio singulorum additur. Lege, si lubet. Nõ dicimus

In fine concil. in formulâ Sacramentorum data Armenis.

dicimus per vnctionem peccata remitti, vt est vnctio; sed vt est Sacramentum gratiam conferre, peccata remittere, & infirmos alleuiare: dicimus à Christo Domino institutum, & à B. Iacobo Apostolo promulgarũ α. Et cùm illi præceperint, infirmum vngi; nec nisi in membris vngi queat, dicimus ineptos hæreticos, quod vel nolint in membris vngi, vel alia membra magis vnctioni idonea existimẽt. Postquam sic Godelm. H miser in ritus nostros debacchatus fuit, vnum ex Historiâ depromit argumentum. In priscâ (inqnit) Ecclesiâ Dæmoniaci in cœtum adducebantur, & populus totus orabat Deum, vt apud Chrysostomũ & Clementẽ legimus. Augustinus quoque lib. 22. de Ciuita. Dei & Sozomenus li. 6. c. 28. scribunt, nihil aliud Dæmonibus pellendis olim fuisse vsurpatum; quã preces coram Deo.] videamus quàm hæc vera. benè, quod ad Clementem & Chrysostomum relegamur, fatemur in Ecclesiam adduci, vel potiùs extrà Ecclesiam principiò in mediũ ante fores Ecclesiæ produci Energumenos consueuisse, & populum pro ijs orare solitum. quid tum? an igitur Sacerdotis nullũ in hac re officium, nisi quod populi? an nõ tum quoque exorcistę? si exorcistę, erat & exorcismus. Exorcistas salutat Ignatius Martyr? epist. ad Antiochens. ἀσπάζομαι ὑποδιακόνους, ἀναγνώστας, ψάλτας, πυλωροὺς, τοὺς κοπιῶντας, ἐξορκιστὰς, ὁμολογητὰς. Saluto Subdiaconos, lectores, cãtores, ostiarios, laborantes, exorcistas, cõfessores.] Quomodo exorcistarum meminit ipse D. Clemens lib. 8. constit. ca. 26? vbi quòd negat eos ordinatione fieri; id negat, quia de illis tantum loquebatur, qui per Spiritus sancti gratiam se exorcisandi donum consecutos miraculis comprobabant. Quomodo Cyprianus β scribit, per exorcistas voce humanâ & potestate diuinâ dæmonem flagellari, vri, torqueri? Quomodo scribit Cyrill. Hierosolymitan. *in Præfat. Cateches.* exorcistas per Spiritum sanctum dæmones effugare? Quomodo Optatus Mileuitan. *lib. 4.* asserit, per exorcismum Spiritus immundos depelli & in desertum fugari? Quomodo de exorcistis idem affirmat tot locis Augustinus γ? Quomodo ipse Chrysostomus

α *Innoc. I. in c. illud superfluum. d. 95. D. Clemens d lib. 7. c. 42. & seq. Beda in ep. Iaco. c. 1. Concil. Cabilon. 2. can. 48. Senonẽse can. 10. Augustanũ can. 20. Moguntinum 4. can. 34. Coloniẽse 3. p. 7. c. 49. & 50. Trident. sess. 14. Rabanus lib. 2. de Instit. cleric. c. 55.*

β *lib. 4. epi. 7.*

γ *libr. 2. de Nupt. & cõcup. c. 13. & 29.*

Chrysostomus (quem aduersarius obtrudit) *exorcismis* (inquit) *& exsufflationibus clericorum ab eis immundus abigitur* δ? Mendacium verò est, quod dicit Augustinum & Sozomenũ scribere, nihil aliud præter orationem fuisse vsurpatum. Nam disertè lib. illo 22. c. 8. D. Augustinus narrat dæmonum vim maleficam ex Hesperij domo non solâ oratione, sed & missæ lectione, & aquæ benedictæ aspersione, & reliquiarum Sancti pulueris adhibitione pulsam. addit secundo alium adolescentem admotum reliquijs DD. Protasij & Geruasij liberatum. 3. narrat Hipponensem virginem cùm oleo, cui sacerdos lacrymas suas instillarat, se perunxisset, mox à dæmonio fuisse sanatam. Et audet miser Augustinum nobis obijcere? Audet confingere huiusmodi, quæ tam clarâ luce mendacij plena deprehendantur? Sozomenum quoque vel non legit, vel non intellexit. asserit ille *lib. 6. cap. 21.* non pullum Macariorum oratione dæmonem, sed solâ increpatione; vt (inquit) Macarij Dæmonium increpauerant, puella ad sanam mentem redijt. ἐπιτιμησάντων δὲ &c. Et quamuis meminisset solius orationis Hermias, non tamen inde sequeretur aliàs non solitos vti alijs remedijs. Vide quæ fusè narrauimus & de Macario & de alijs præced. c. sect. 3. Vnũ restat Godelmanni non in nos, sed in ipsum Christũ Dominũ telum; nempe ἀρτολατρείας vt ipse vocat crimẽ; quod explicarat paullo ante nu. 26. his verbis, Ad hæc prolatione horum quinque verborum, *hoc est enim corpus meum*, cum halitu factâ, se panis substantiã mutare, corpus Christi de cælo detrahere, & in hoc illum cõuertere, planè magicè sibi & alijs persuadent.] ô linguam eradicandam stirpitùs! os impurũ & blasphemias euomens assiduè! ergo Christus Dominus Magus? qui asseruit eum quẽ manu tenuerat panem, corpus esse suum. Si caro erat, panis nõ erat. Si panis erat, Christi dictũ verum nõ erat. Sed panis, inquies, remanet cum carne. Impanationem vestram insinuas, ô artocrearie: vel sanè Christum velut dolio aut marsupio includis: dignus hoc nomine qui insutus culleo vel dolio in profluentem coniiciaris. Refutarũt hoc commentũ, nostri Theo-

A homil. de Adam & Eua.

logi,quotquot fuere. Nec nobis nunc vacat de *Transsubstantiatione* agere: nec huius loci disputatio est. Videamus ergo quid hic magicum, non illorum verborum quinque prolatio,quæ & Christus protulit, in vltima cænâ:& D. Petrus, & D. Iacobus, & D. Andræas,in suas Liturgias seu Missas retulerunt:& tota semper Ecclesia fuit amplexa. Non afflatus, cui nos vim nullam tribuimus; nec etiam alium necessarium putamus,quam qui in verbis proferendis necessarius. si loqui sine halitus exspiratione possemus,halitu opus non foret: si crederemus halitu speciem panis contingi debere, superstitiosi essemus:si inhalationi illi vim transubstãtiationis tribueremus, stulti excerebratique meritò audiremus. nihil autem tale Catholici credimus. quare mentitur more suo Leguleius. mentitur etiã cum ait nos nobis & alijs persuadere quod corpus Christi de cælo detrahamus. Nam censemus, etiam sine vllo Christi Domini motu locali, hanc transsubstantiationem fieri posse. si potest per motum localem; cur non potest sine motu locali, ille qui est omnipotens? nam potest per se,quicquid per causam secundam potest: motus autem localis tantum foret caussa extrinseca præsentiæ Christi: nihil autem illi intrinsecum est vel essentiale. Non est etiam Magicum,putare panem in corpus Christi conuerti: imò est fidei articulus,ab initiò Ecclesiæ semper retentus. dixit Christus,docuere Apostoli, & omnes quotquot per hæresim ab Ecclesiâ non defecere. sub anathemate hoc credendum statuitur in Concilijs Romanis tribus,duobus contra Berengarium,& 3. maximo sub Innocent. 3. item Turonensi contra Berengar. item in Constantiensi contra Wiclephum,in Florentini decreto vnionis, in Tridentini sess. 13. can. 2. Patres commemorare lõgum foret,omnes ad vnum pro nobis sunt: omnes veram Christi carnem in Eucharistiâ crediderunt,omnes adorarunt. D.Iacobus in Missâ suâ, rogat vt Spiritus sanctus faciat hunc panem corpus Christi &c. quod etiam in Liturgijs D.D.Basilij & Chrysost.habetur. D.Ignarius Epist. ad Roman. ἄρτον τοῦ θεοῦ θέλω, ἄρτον οὐράνιον, ἄρτον ζωῆς, ὅ ἐστι σὰρξ

σὰρξ τοῦ χριστοῦ quid apertius? sed & D.Dionys. Areopagita, hunc panem vitificum dicit habere vim maximam perficiẽdæ Sanctitatis, τῆς ἱεροτελεστικωτάτης εὐχαριστίας. vocat sacratissimam Eucharistiam ἱερωτάτην εὐχαριστίαν. addit Christi Domini sententiâ iudicatum hoc Sacramentorum Sacramẽtum,siue mysteriorum mysterium,hoc est augustissimum & præcipuum. ἐν γὰρ ἔστι κατὰ τὸν κλειτὸν ἡμῶν καθηγέμονα, τελετῶν τελετὴν, accumulat præterea similes laudes multas & magnificas D. Paulli discipulo dignissimas. Hunc Galliarum Apostolum,cur Gallici Caluinistæ non audiunt? video, quòd nequeant eludere testis auctoritatem,eo illos confugere,vt negent esse libri auctorem. Sed quo id negant auctore? nullo quod sciam vetustiore. Quamuis quidam olim dubitarint, statim tamen eorum error ab æui illius scriptoribus fuit confutatus. Quæ dubitandi quæso causa idonea; cùm & res verbis,& verba rei respondeant,& vtraque primitiuum illum spiritum Ecclesiæ penitùs redoleant? vide (*Lector*) maliciam dicam an impudentiam? ipsam phrasis antiquitatem, quæ maximè idonea esse debuit persuadendę veritati, contra veritatem intorquẽt. »si hoc argumento vti licet,cui veterum libri relinquentur sui? procliue semper faerit dicere recentiorum aliquem sic scripsisse, vt affectet antiquitatem. cùm duo sint ad dignoscendos scriptores idonea indicia, stylus & testificatio scriptorum aliorum : vtrumque fauet nobis. Stylum negare non possunt prorsùs eruditum & antiquariũ. auctores ferè innumeri contestantur Græci Latinique. Scilicet, isti ignorassent hoc opus post Valentiniani tempora conscriptum ; vt asserit nuperus quidam temporum emendator,qui suo se suffragio claui figendi Dictatorem constituit. profert auctorem? coniecturam suam , imo potiùs vetẽrem Illyricianam cauillationem. Is (inquit) vt affectet antiquitatem, μοναχοὺς κοινοβίους vocat θεραπευτὰς. Monachos autem μονοβίους vocat ἰσαίους, ne videretur sui sæculi vocibus vti.] Non credimus hosti Monachorum,& illis tam antiquã institutionem inuidenti,&,vt auertat, hæc omnia comminiscenti.

c.2. Eccles. hierar.

c.3. de Eccles hierar.

Notant Beza in N.T. Schalig. & quidã alij de hoc genere.

Illyric. & Schaug.E.

centi. Quomodo probas, ideo sic vocasse, ne sui sæculi vocibus vteretur? Potiùs credendum sui sæculi vocibus vsum, quã alieni hac etiã in re, cũ toto reliquo libro cetera vocabula antiquioris illius cuius, quibus nunc vsus, erãt sæculi, retinuerit. Puerilis planè illa hariolatio, & acumine isto, quod quę nec sunt, nec fuere, videre se credit, & alios sibi credere Manlianis iubet imperijs, digna: multoque magis quod de *Mandrii* & *Mandritus*, lepidum scilicet apophoretum apponit: cuius meritò statua inaurata locetur in Cõsistorio Lugduno Batauico; vel potiùs, quod in Miscellaneis Lugdunensibus victi solebãt, λείχειν imperetur. Vnde etiam probat Dionysium hunc (quem *Simium*, honoris causâ, pro suâ innatâ modestiâ, vocat) θεραπευτὰς monachos nominare; idcirco quòd apud Eusebium, sic vocatos ex Philone, legisset? credo in bifido Parnassi vertice cum Ennio somniantem didicisse. quasi iã probarit, Eusebio hunc scriptorem esse recentiorem: quamdiu hoc nõ probat, frustrà conijcit, nec optimus vates audiet, quia conijciet pessimè. Quæ hęc temeritas est, somnia nobis sua obtrudere, & pro oraculis Delphicis mera coniectanea? Sed profectò tali in veteres quosque scriptores petulantiâ, &, quę cum ætate augescit, in ceteris solita decrescere, fitque amicissimis etiam grauior, iactantia, præclaras ingenij, & eruditionis dotes mirũ in modum dedecorat. Verùm quid illi facias, habet hoc hæresis omnis, Caluiniana præsertim. cunctos spernit, sibi soli sapere & scire videtur; monitoribus aspera, reprehensiones etiã iustissimas contumelijs & conuicijs munerat. Tollantur isti næui de corpore pulcro, placebit omnibus labor ille, & feret æuum. Dionysium Areopagitam auctorẽ operis Hierarchici agnoscunt ex Gręcis, non tantùm B. Maximus, & Georgius Pachymerius, & Ioan. Sycopolitanus, qui commentarijs illustrarunt, & in Encomio Michael Syngellus, Photius, And. Cretensis, Ioann. Damascenus, Suidas; sed & antiquiores his Anastasius Sinaita, & Anastasius Nicenus; & B. Chrysostomus, cui hæc Areopagitę scripta cognita fuisse, testatur Anastasius Bibliothecarius epist. ad Carolum Caluum; eadem nõ nouisse

nouisse tantum, sed & explicasse commentarijs Dionysium Corinthium, laudat Maximus, in scholijs, auctorẽ suum Anastasium Antiochenũ ἐν τῷ ὁδηγῷ: & ex his testimonia desumpsisse contra sui temporis hęreticos Cyrillum Alexandrinum narrat Liberatus in breuiario, & multa huius scriptoris verba suis inseruisse libris D. Gregorium Nazianzenum scripsit, Billius Prunæus *Sacrarum obseruationum lib. 1.* Billius ille Nazianzeni lectioni apprimè deditus, idoneus, si quis alius, & locuples huius rei testis. Hilduinum etiam Francum, & Gregorium Magnũ, Martinum Papam & Martyrẽ, Agathonem, & alios PP. Romanos prętermitto; quibus horum librorum fides indubitata fuit, & ab alijs citatos inuenias; vt & illud inprimis notatu dignum, quod in Bibliothecâ suâ Photius commemorauit; Theodorum Presbyterum Græcum ex professo hac de re librum composuisse, vt conuinceret, ea quæ habemus S. Dionysij Areopagitę opera, nõ esse pseudepigrapha, & tot antè sæculis quattuor præcipua, quibus nunc hæretici nostri abutuntur, vt ea impugnent argumenta luculenter dissoluisse. Si quid aduersarius nouit, quod nec Valla, nec Erasmus, nec Flaccus Illyricus obiecere; amabo, profetat in medium. Veritatis amator sum, vt qui maximè. audiri cupio, & audire; docere & discere amo. eandem ferram reciprocare non amo: abstineat velim, quæ iam alij illi præoccuparunt, & recenti memoriâ, à Matthæo Galeno Belgâ, & Cæsare Baronio, validè calcata protritaque. Dignus fortassis, cui potiùs, quàm tot Græcis doctissimis antiquissimisque Patribus credamus; quem doctiorem, acutiorem, sapiẽtioremque arbitremur. opponet os columnatum tot Ecclesiæ luminibus, tot fidei columnis. dicat se vnum meliùs nosse characterem Dionysianũ discernere, quã Chrysostomũ Cyrillũque: passos sibi per ingenij stuporem imponi. Græcę linguę ignaros fuisse Marsilium Ficinũ, Ambr. Camaldulensem, Perionium & tot sęculis priorem Ioannẽ Scottum illum; alium à Dunsio & Maiore; qui quatuor pro Areopagiticis libris, cùm verterent, agnouere. Occalluimus ad similes Pyrgopolynicis

Galen. in Areopagi. Baron. Annal. tom. 2.

cis Nitiobrigis Thrasoniſmos. Qui ſaxorum nouus epigrammatarius Lucano ſculponeis os batuit; qui Manilium docet aſtronomiam; qui in Geometricis adhuc diſcipulus, & malè calculi ſubducti à Laniſtâ deprehenſus, ſupra Euclidem, & Archimedem ſapit; qui Tacitum, Suetonium, eius quo vixerunt temporis, & quod ex tabulis publicis didicerant, rationem dedocet: cui Euſebij aniles & pueriles hallucinationes manifeſtæ, & Euſebium ceteri patres pueriliter ſequuti; præ quo vno ceteri vt vmbræ volitant, ſimioli, fanatici, furioſi, hoſtes veritatis, ſtupor; cui omnes ludibrium debent; quem nemo reprehendit, niſi qui ignorat; qui in hominibus ſtudio ſis huius ſæculi, in alijs candorem, in alijs ſtudium, in omnibus ſenſum bonarum rerum deſiderat, (*Vtor eius verbis, nec adſingo quidquam.*) Quem nullus hactenùs reprehendit (*oblatraſſe dicit*) qui non furioſus, aut flagitioſus, aut indoctus, aut etiam tribus his virtutibus ſimul exornatus fuerit. Et hîc bonos nullos inſectatus eſt; cui illi agyrtæ, ſcurræ, vel Sophiſtæ, ſi quid mutire contra hunc Temporarium Dictatorem auſi. Hic nullis obtrectatus, leniſſimè, & abſque omni penitùs amaritione ſcripſit, quæ ſcripſit. huic à ſapientiâ moderatio imperata eſt. Mauult iſte modeſtiam eius omnes, quam iuſtam iram pauci ſentiant: [*benè & verè, hoc quia iniquam vult omnes perpeti, iuſtam vix ſcio an in quenquam hactenùs calamo ſtrinxerit.*] Iſtius virtutem euitari non poteſt, quin tanquam vmbra, gloria & inuidia ſequantur. Ecce, quocumque ſe confert, inuenit rupices & Marrucinos; quibus eius virtus ſtatim ſubolet, vt ſuibus Amaracinum. Quocumque it, mittit ſignum ſui. Quiſquis perditus eſt, inſanus, virtutum & bonarum literarum hoſtis, veſtigijs eius cum colligit, & capitali odio proſequitur.] Quam hîc de ſe demiſsè, quam de alijs omnibus ſentit magnificè? Nonne ſe præbet omnibus, modeſtæ ſcriptionis, & humilis animi exemplum illuſtriſſimum? Quanta hæc ignoratio eſt ſui? quantus ſtupor, his animis cùm ſis, eos litteris ſeræ poſteritati notos velle? quæ inſania arbitrari, adeò omnes hebetes, vt, talium verborum veſtigijs, in animi arcana

Ex Libb. de emend. Temporis, & epi. de vitâ Iulij Scaligeri.

arcana ſe iudicando non penetrent? vt hæc humanitate tinctos, & amantes Chriſtianæ pietatis & officij, non offendant? Nec contentus graſſari in ſingulos, ſtringit acumen ſtili in integras Sodalitates & religioſos ordines, à Tridentinâ Synodo Oecumenicâ laudatos; quodque audaciæ intolerabilis eſt, Eccleſiam vniuerſam à multis iam ſæculis erraſſe, nec verum vidiſſe; fretus leuiculis rationibus, graui ſupercilio contendit. Quas qui legunt futiles deprehendunt; cùm aliàs ob cauſſas; tum quia fingit ipſe ſibi periodum & præfigit, quam commentus potiùs, quàm validè probauit: &, cùm æquiùs fuerit normam ſuam, Eccleſiæ ſcitis, & veterum placitis accommodare; ipſe contra, vult omnem vetuſtatem edicto noui Dictatoris parere, & eâdem confidentiâ præceps ingenium, quicquid non eſt ad amuſſim illam ſuam, id damnat erroris. Quid veroſimiliùs; an erraſſe vnum, qui cum nullo veterum; nec cum Eccleſiâ conſentit; an erraſſe veteres omnes, & Eccleſiam, eo quòd in pleriſque ad illam amuſſim nouam non conueniant? ſcio cum quo errare malim, ſcio quem potiùs erraſſe credendum. Verùm tamen fruatur iudicio ſuo, quia monitioni locus non eſt; incurrat in omnes vt lubet, qui ἐπλάσατο ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ διέθετο; non illas Regij Vatis; ſed illius, ſuperborum Regis, qui poſuit in cælum os ſuum, vt thronum figeret in Aquilone, & ſimilis eſſet Altiſsimo. Se vitij omnis expertem profiteri, eſtne ſimilem ſe Chriſto profiteri? Soli tibi IESV optimè licuit dicere; *Quis veſtrum arguet me de peccato?* mortalium nemo expers vitiorum eſt. Hic tamen permiſit calamo chartis illinere; *Quid mihi obijcere poſſunt, præter virtutem, quam non habent? Nullius mihi conſcius ſum, cuius me apud homines pudere debeat.*] Apoſtolum puta Paullum loqui. an idem illi licet, quod *vaſi electionis?* non ſanè. non quia diſsimilis res, ſed is qui dicit. Si de grauibus flagitijs, & publicè vindicandis loquitur, egregiam ſanè laudem, cur id opus tantoperè iactare, quod cum pleriſque commune? Quamuis & Caluinianiſmus, quem profitetur, certè tale tantumque crimen eſt, vt ſi ſanæ mentis foret, eius illum perpetuò

Universidad de Deusto
Biblioteca

petuò & pigere & pudere, & pœnitere oporteret. Si de alijs animi vitijs, quæ hominem dedecorant, & Deo hominibusque minùs gratum faciunt, senſit; vt senſiſſe reliqua, quæ addidit, ſatis oſtendunt: nihil arrogãtius, nihil à veritate alienius dici potuit. faſtuoſitas, iactantia, contemptus aliorum, virtutes credo ſunt, non vitia: quàm ab his immunis, quàm integer, ſi philautia non excæcaſſet oculos, ipſimet iudicium permitterem. Sed fruatur, inquam, ſuo iudicio, ſibi plaudat, placeatque: vel potiùs (fac, qui potes Deus, & hoc animo me iſta noſti ſcribere) reſipiſcat, & in poſterum infrunitæ linguæ, calamoque infreni, deſinat tam laxas habenas permittere. Quod ad me, puto licere mihi, qui ex omnibus vnus ſum, in eum aliquid, qui ſibi cuncta in omnes voluit licere. Licuit homuncioni in diuinum Dionyſium petulanter; cur mihi non liceat pro Diuo conſtanter? Mentem ſaniorem illi opto. conuitia nec curo, nec metuo: iſta ceſſare æquum eſt, rationes compulſandæ. Quod ſperare non audeo. conſueuit vel ſilentio, ſi quando nequit reſpondere, dicta tranſmittere: vel contemptu, & maledictis certare. Fors iſta nec limis dignabitur. audiet certè, quod legiſſe diſſimulet, & aliquem vel ex Armoricis ſubſtituet.

Incubuit nunquam cæleſtis flamma ſalictis,
Nec parui frutices iram meruere Tonantis.

Causâ certè non mereor, qui hęc animo non malo; ſin aliter: noui cœleſtia à Claudianis tonitruis, & à Ioue Salmonea diſcernere.

ANACE-

ANACEPHALÆOSIS
DVODECIM SALVBRIVM MONITORVM, QVÆ CONFESSARIIS IN PROMPTV ESSE DEBENT.

MOMITIO I.

Dæmones eſſe.

CVM in homines atheos inciderint, dubitantes an ſint dæmones? proponant illis 1. id doceri apertis S.S. verbis paſſim occurrentibus: 2. hunc perpetuũ Eccleſię ſenſum fuiſſe. 3 hęreſim eſſe contrariũ defendere: quę tria probãtur à Theologis in materiâ de Angelis. 4. cõuincit ratio: effectuũ quorundam mirabilium experientia. vt v.g. ſubitò montem vnũ loco mouere: bruta loqui: defunctorũ ſimulachra oculis ſpectanda proponere: linguis incognitis loqui: res ferreas (ſine magnete) argenteas pateras, aut ſimilia magni ponderis ſuper mensâ locata, ſine funiculo aut ſimili inſtrumento attrahere, ab vno extremo ad aliud, ſubſultantia: quod quis foliolum chartæ inter multa ſit electurus certò prædicere: chartam ab aliquo ex toto chartarum ludo extractam, in manibus extrahentis manentem, nouâ inductâ figurâ, ter facere immutari: facere vt tres vel plures diuerſę perſonæ de vnâ eademque re cogitent: vim imaginatiuæ alterius facere, vt de aliâ re vix cogitet, quàm eâ quæ cogenti nota. (vix dico, nam omnino vel voluntatem vel intellectum cogere, ſeu neceſſitate quadam abſolutâ ad id adigere, nec dęmon poteſt) facere ſpecula, in quibus, quę in decem milliaribus fiant, videri poſſint: trium horarum ſpacio arbuſculam veram ſpitamæ longitudine ex mensâ facere excreſcere: facere, certæ lucernę lumine accenſo, vt quotquot adſunt mulieres, veſtibus ſe nudent, & quę natura docet tegenda oculis obijciant, & ſic nudæ tripudiare non deſinãt, donec ardeat in medio appoſita lucerna leporis adipe plena, & certis characteribus inſculpta, & huiuſmodi alia; quæ

vide lib. 2. q. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nobis circulatores Baptistæ à Portâ scriptis & disciplinâ obtrudũt; quorum cùm nec naturales nec artificiosæ causæ proferantur idoneæ, spiritualibus causis effectricibus tribui debent; quæ sunt angeli, & dęmones.

MONITIO II.

Non licere vllum pactum vel amicitiam cum dæmonibus inire.

vide lib. 1. q. 4. & lib. 4. par. poster. q. 4. sect. 8.

QVI putant non esse magnum peccatum cum dæmonibus fœdus, pactum, aut familiaritatem habere, doceantur primò; quanta sit vis & dignitas primi præcepti prioris Decalogi tabulæ. Nempe illud vt ordine, sic & dignitate primum esse. Nam digniora esse ratione obiecti tria primæ tabulæ septem alijs tabulæ secundæ: & inter illa tria, præcipuum esse primum. Tertium enim potissimùm agit de cultu externo, secundum de verborum honore, primum de amore & fidelitate animi Deo exhibendâ, & virtute religionis seu Theosebias, seu Latriæ. quare cùm hæc virtus Deo gratissima sit, etiam illi contrarium vitium est odiosissimum, nempe idololatria & infidelitas. nam est quædam apostasia, proditio, & transfugium ad hostium Dei Principem Diabolum: quod peccatum est omnium vitiorum moralium grauissimum: & ideo huic præcepto à Deo pœna fuit addita, cùm Deus testatur se fortem & zeloten esse, & hoc peccatum vsque in tertiam & quartam generationem vlciscì, & vocat hoc peccatũ odiũ sui, eo quod transgressores vocat osores suos *α*. Secundò doceantur omne cum dæmone fœdus aut amicitiam contra hoc primũ præceptum esse. Cùm enim inter Deum & dæmonem sit quasi perpetuum bellũ, seu odium (Vnde de dæmonibus legimus; *Superbia eorum qui te oderunt, ascendit semper*: & Diabolus vocatur *Satan*, hoc est aduersarius) tenemur nos, vt vassalli Dei, perpetuum quoque & capitale odium cum dæmone exercere, hoc bellum vt Paterpatratus initio mundi Deus indixit, cùm dixit Serpenti; *Inimicitias ponam inter te & mulierem, & semen tuum & semen illius.* *β* quibus verbis prohibemur vllas cum

α Exod. 20. v. 5.

β Genes. 3. v. 15.

cum dæmonibus inducias aut commercium habere. Idẽ nos docet Apostolus; *Nolo*, inquiens, *socios vos fieri γ dæmoniorum.* *γ 1. Cor. 10. v. 21.*

Idem nos in baptismo promisimus, Sacramento adstricti, Ecclesię nomine rogante Sacerdote, & patrinis pro nobis respõdentibus non semel, Nos abrenunciare Satanæ & põpis eius. Cùm itaque hoc bellum initiò mundi conditi indictum, & initiò Ecclesiæ Christianæ tubâ Apostolicâ renouatum, & à nobis cùm in Ecclesiâ fuimus regenerati iureiurando votiuo sit susceptum ac promissum; sequitur eum qui cum hoste pactum vllum aut familiaritatem colat, perfidiæ, transfugij, & apostasiæ reum non minùs esse; quàm vel monachus votiuam deserens professionem, vel miles ad hostem transfugiens, vel Christianus Mahumetismo se addicens. Tertiò moneantur non tantùm hoc Deo displicere, sed ipsis quoque perniciosissimum esse. Dæmonum enim in homines odium est inexplebile, & à sui lapsus tempore nunquam illud remiserũt, nec vnquam remittent aut minuent: si permitterentur à Deo omnes mortales interimerent; quod quia vident sibi non licere, ideò assiduè hominibus animæ mortem moliuntur adferre per varias & multiplices peccandi illecebras; ne, quâ excidere beatitudine, homines potiantur. Odij magnitudo patet ex vehementiâ & acerbitate cruciatuum aut vexationum quas intulêre, quotiescumque Deus illis permisit, vt testantur Iobus, Saræ mariti, D. Antonius &, alij innumeri. Pertinaciam odij docent, Iobus dicens; *Cor eius indurabitur tanquam lapis, & stringetur quasi malleatoris incus δ.* & CHRISTVS Dominus; *Vos*, inquit, *ex patre Diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere: & ille homicida erat ab initio: & in virtute non stetit & non est veritas in eo. cùm loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est, & pater eius ε.* cùm dicit homicidam esse ab initio significat hunc eius perpetuum esse conatum, animas necare: circuire instar leonis rugientis & quærere quem deuoret, vt ait D. Petrus. cùm addit veritatem in eo non esse, docet frustrà quem cum illo paciscì, qui totus ex perfidiâ cõflatus est. Ideò cùm semper velit nocere; certò tenendum nobis,

δ Iob 41. v. 15.

ε Ioan. 8 v. 44.

bis,illum nullis blandicijs,obsequijs,aut cultu homini reconciliari,placari,aut deliniri:sed quando se benevolum aut amicum fingit,tum maius malum hominibus moliri.

MONITIO III.

Ne iudices hoc negligant punire,aut dissimulent.

Pro libr. 5. sect. 4.

QVando confessarij incidunt in Prælatos,Principes aut Iudices,nimis lenes,& remissos,& negligentes in sectę huius exstirpatione:Monere illos debent,quòd sint à Deo constituti ad vindictam malorum, & sine causâ gladium non acceperint:quòd mala quę ex eorum negligentiâ orbi & Ecclesiæ inferuntur & gliscunt quotidiè,seuerissimè ab illis exigentur:quòd ad damnorum restaurationem teneantur. hoc peccatum directè & immediatè contra Maiestatem Dei tendere; & idcircò non magis licere Principi diuinam iniuriam remittere aut dissimulare,quàm Prętori licet sui Principis,vel militi sui Imperatoris. Legem illam veteris Testamenti; *Maleficos non patieris viuere* α, non esse dumtaxat iudicialem positiuâ, sed iudicialem iuris diuini & naturalis, & ideo non esse per legem Euangelij sublatam.Iudicibus inferioribus non licere vitæ securitatem reis huius delicti promittere, vt crimen spontaneè confiteantur & socios detegãt: licere id solo summo iudici,qui lege superior,& ex causâ iustâ, & quando hoc euidés necessitas vel vtilitas reip.postulat.Meminerint, si qua damna per eorum conniuentiam aut negligentiam à maleficis subditi patiantur,si qui necentur,aut ad cõsortium criminis pertrahantur;sanguinem hunc à manibus eorum Deum requisiturum.Non hominis illos,sed Dei iudicia iudicare.Cauendũ ne fiant socij furum;& ne dum, vt Iosaphat, his qui oderunt Dominum amicitiâ iunguntur, iram Domini mereantur β. videant ne audiant terrificum illud Prophetæ dictum Regi Achaz; *Quia dimisisti virum dignum morte de manu tuâ,erit anima tua pro animâ eius,& populus tuus pro populo eius* γ. Qui denique falsis opinionibus, & erroneâ suâ existimatione decepti, conantur iudices abducere, à cognitione & vltione criminis

α Exod.22.

β 2.Paral. 19.v.2.

γ 3.Reg 20. v.42.

nis huius; vel auctoritate,vel calumnijs, illi monendi vt resipiscant;ne & se conscios eiusdem delicti, vel fautores delinquentium,vel iustæ & Canonicæ contra hanc hęresim inquisitionis disturbatores & impedimẽta præbeant,cum periculo incurrendæ excommunicationis. *c.vt inquisitionis de haretic. in 6.* Denique hos omnes honorem Dei negligere,& proinde solere à Deo negligi,& in maximas calamitates & ignominias abijci,iuxta cõminationẽ Heli Sacerdoti factã,*1.Reg,2.v.30.*

MONITIO IIII.

Superstitionibus vti quam noxium & execrandum.

Confer cum lib. 3. parte posteriore.

QVi parui faciunt discere ritus superstitiosos & eos exercere; moneantur omnium superstitionũ & vanarũ obseruationum inuẽtorem esse Diabolũ;qui principio mundi statim in idololatriam ferè totum genus humanum pellexit. Sed cùm hoc eius imperiũ Dei filius destruxisset; *ad hoc enim apparuit filius Dei vt opera Diaboli destrueret* α ; & paucis ante passionem diebus dixit: *nunc mundus iudicabitur, & Princeps huius mundi ejcietur foras* β ; & hic fuit scopus Apostolicæ per totum orbem prædicationis:& tamen cum imperio non fuisset imminuta vetus illa ambitio diuinitatis: pro illâ apertâ & clarâ idololatriâ penè extinctâ, tectam quandam specie pietatis & vtilitatis idololatriam inuexit, artium superstitiosarum cupiditatem & cultum. hanc ergo diram curiositatem inuenit,& propagauit, primò vt sic possessionem animarum qua vi crucis deiectus fuerat clanculum dolo malo recuperaret. Secundò vt homines hoc pacto primum & maximum pręceptũ,& votum religionis quo se Deo adstrinxerunt in baptismo,violare assuescerent.3.vt spem,quam homines in Deo habere debent, amittant, & eam collocent in rebus istis vanis,& ideò sint Deo maledicti;qui γ *odit obseruantes vanitates superuacuè*. 4.vt sic in lethale peccatum pertractos, leo rugiens δ deuoret,& decipiat hominem draco venenatus,quem Deus formauit ad illudendum ei ε. Hęc sunt cõmoda superstitiosarum obseruationũ, & qui eas colunt, aut amant docent

α 1.Ioan 3. v.8.

β Ioann.12. v.31.

γ Psalm.30. v.7.

δ 1.Pet.5.

ε Ps.103.26.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cent se non CHRISTI, sed Diaboli discipulos esse, & eius magisterium amare, in eius ludo doctos esse, & alienos à doctrinâ Ecclesiæ Catholicæ.

MONITIO V.

Vnde poterunt cognoscere an à dæmone effectus exspectetur, an à naturâ, an à Deo?

Vide libr. 3. par. poster. q. 1. 3 & 4. sect. 1.

MOnendi sunt rerum istarum ignari, Vanitatẽ & mendacium omne Deo displicere qui veritas est: dæmoni verò placere, qui mendax est & pater mendacij. *Beatus Vir* (ait Psalmista α) *cuius est nomen Domini spes eius, & non respexit in Vanitates & insanias falsas.* Vanitatem verò dici quotiescunque homo facit vel dicit aliquid, boni consequendi, vel vitandi cuiuspiam mali causâ, quod vim nullam neque naturalem, neque supernaturalem obtinet, ad effectum intentum. *v.g.* si quis in flumine seminet, vel litus aret, dicendus est vanitatem operari; eo quod arandi & seminãdi finis seu effectus est messis & fructus perceptio, quem finem hæc eius actio nequit cõsequi. ita si quis vt capitis dolorem pellat, fasciâ lineâ, vel cartulâ albâ cingat tibiam, aut ægrum inter sarmentum diffissum perducat, vel palmo cingulum ægri metiatur; clarum est has actiones esse vanas & superstitiosas, quia nullam vim habent ad humorem noxium capiti molestum inde expellendum. Contrà si applicaretur capiti aqua rosacea, vel ad bilis expulsionem rubarbarum præbeatur, vel ad flegmata capite educenda per sternutationem comedatur sinapi, non erit vana obseruatio, sed licitum remedium, quia natura ad hoc vim hisce rebus inseuit. Sic etiam verba nulla vim naturalem habent aliquid efficiendi more agentis physici: sed quædã verba vim habent operandi ex instituto Dei, & iste effectus est supernaturalis: quędam non tam vim habent supernaturaliter operandi, quàm putantur ab imperitis habere. Prioris generis sunt verba Sacramentorum, nempe collationis baptismi, consecrationis Eucharistię, absolutionis peccatorũ &c. hæc verba licitè vsurpantur à Sacerdotibus ad effectum, cuius causâ Salua-

α *Ps. 39. v. 5.*

uator noster illa instituit. Verùm si quis hæc verba ad aliam intentionem siue finem proferens transferret; eorum vsurpatio sacrilega, vana, & superstitiosa foret; quia ad hunc effectum vim supernaturalem ea verba non acceperunt. Vana quoque est prolatio aliorum verborum, quæ non est ex vsu Catholicę Ecclesiæ recepta. Si quis itaque vana huiusmodi vel verba vel facta adhibet, superstitiosus est, & Diabolicus est effectus operis; quod probatu non est difficile. Effectus iste non est naturalis, quia quæ adhibuit media naturalem vim ad eum non habent; nec est miraculosus & à Deo, quia testimonium illi nullum perhibet sacra scriptura, nec Ecclesiæ Catholicæ consuetudo aut doctrina. Procedit itaque ex occultâ quapiã spiritualis creaturæ operatione: non Angelicæ, quia Angeli semper faciunt Dei voluntatem, & cum Deo mendacium ac vanitatem omnem detestantur: restat, vt operentur hic cacodæmones, superstitionis inuentores & amatores. Quare, qui hæc faciunt, Deum deserunt, & dæmonis doctrinæ atque imperio se subijciunt, cuius auxilium expoſcunt, & operâ vtuntur.

MONITIO VI.

Quæ remedia tutissima.

SI quis afflictus vel vexatus sit à maleficis seu à dæmonibus eorum operâ, & pro remedio vel consilio confessarium consulat: is illum inducat ad remedia Ecclesiæ consueta. Theologi monent α. duo considerandа, Deum qui hæc mala permittit, & Diabolum qui mala infert; nam nihil hic inferre posset, nisi ille permitteret. Quoad Deum, causæ cur permittat esse solent, vel peccata, vel probitas famulorum eius; propter peccata permittit vt puniat præterita, vel vt arceat à futuris alioqui: probitatis verò gratiâ permittit, vt magis humilientur, vel vt probetur eorum constantia & fides. ob has causas Deus dæmone vtitur, tanquam lictore aut carnifice bonorum. dæmon autem alium longè finem sibi proponit, & Dei voluntatem ignarus exsequitur non cogitans hæc ad

α *Cyruelus lib. de superstit. p. 2. c. 1.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

salutem humanam & gloriâ diuinam à Deo dirigi, sed conatur exsaturare malitiam suam,& odium explere nocendo hominibus,& simul si queat in superstitionem aliquam illos pertrahere. Itaque non potest salubrius consilium iniri, quam quo quis & Dei voluntatem perficiat, & dæmonis proteruiam atque odium eludat. hoc autem præstât remedia Ecclesiastica.vt exempli causâ,si qua domus spectris aut aliâ dæmonum infestatione sit inquieta, statim inquilini conscientiam excutiant, conterantur, & de peccatis confessionem instituant,& omnia de domo remoueât quę Deo queant displicere; deuotè insuper se Deo cõmendent, & Deiparæ,& Sanctis: & interea dũ durat vexatio quotidie mane ac vesperi Sacerdos quispiam habitu Sacerdotali indutus, cum stolâ, cruce, & aquâ benedictâ accedat,& lustret omnia domus cubiculà & loca alia,recitans deuotè,Psalmum; *Qui habitat in adiutorio altissimi*; & Euangelium S. Ioannis, *In principio erat Verbum*,& alias precationes pias; & exorcismos, qui Dominicis diebus in benedictione aquæ contra dæmonum vim & insidias leguntur:ponantur per singula præcipua domus loca rami Palmarum benedicti,& candelæ benedictæ;iubeantur dici Missę à viris pijs & Deum timentibus pro quiete familię illius, & vt Dei ira cesset,& mittat custodem Angelum suum, qui domo illâ dæmonem exturbet: caueant autem ne cum dæmone sermonem vllum misceant,vel loquenti quidquam respondeât: multoque magis caueant ne quem Magum,aut vlla superstitiosa vexationi reprimẽdæ remedia accersant. Sed magnâ spe & fiduciâ in Deum,misericordiam eius summâ cum patientiâ præstolentur. [*Sic Cyruelus d.c. 1. in fine.* Sed hæc remedia fusiùs nobis nunc non sunt probanda.

MONITIO VII.

Pro ijs qui curiosi sunt diuinationum,& secretorum.

Vide lib. 4. q. 4. & sequ.

TAles moneãtur,etsi desideriũ sciendi (teste philosopho) cunctis naturale sit;tamẽ id moderandum est habenis legis Dei,& rectæ rationis; quibus nisi frenetur, infrenis equi more

more nos cupiditas hæc in præceps abripiat. Legi diuinæ & rectæ rationi consentanea regula est, Non velle aut conari scire quæ lumine naturæ scire non possumus, & diuinâ solũmodò reuelatione sciri queunt: & in illis ipsis quorum scientiam possumus labore nostro,aut industriâ consequi, rectũ & probum discendi modum tenere, ne regiam tutãque viã deserentes inani labore quærendi defatigemur, & per inuia ac deuia ablati optatam metam nunquã cursu contingamus.hęc docemur à Spiritusancto,cuius sunt ista; *Sicut qui mel multum*
» *comedit,non est ei bonum:sic qui scrutator est maiestatis opprime-*
» *tur à gloria* α .& alio loco; *Altiora te ne quæsieris & fortiora te* α Prouer.25.
» *ne scrutatus fueris: sed quæ præcepit tibi Deus illa cogita semper,* v.27.
» *& in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. non est enim tibi*
» *necessarium,ea quæ abscondita sunt videre oculis tuis. In super-*
» *uacuis rebus noli scrutari multipliciter. Plurima enim super*
» *sensum hominum ostensa sunt tibi. Multos enim supplantauit*
» *suspicio illorum & in vanitate detinuit sensus illorum* β . My- β Ecclesiast.
steria fidei & salutis nobis fide credenda sunt, & à Deo reue- 3.v.22.
lata fuerunt Ecclesiæ suæ. Alia occulta quædam Deus nulli reuelat,sed sibi reseruat, vt secreta cordium, futuræ merè contingentia &c. & hæc citra reuelationem sciri arte vel scientiâ vllâ nequeunt. Et hęc conari scire est vanum & inane; & artes ad hoc nitentes sunt superstitiosæ. Aliæ res sciri possunt studio, disciplinâ & experientiâ; in his cauendum ne sine labore, aut vsu, vel doctore, ea conemur scire per media illicita,vt sunt ars Notoria & similes diuinationes,de quibus egimus toto lib. 4. Harum rerum talem scientiam à dæmone infundi seu tradi patet,ex rebus quas prædicunt; quas cum nequeant scire luce naturæ, nec acceperint diuinâ reuelatione; consequens est ea discere à dæmone: qui (vt foueat superstitionem) eo quòd vtantur signis ab ipso institutis, etiam ignaris nec sentientibus illis phantasiam mouet vt hoc vel illud dicant, vt docet D. Augustinus *lib. 2. de doctr. christianâ.* vnde sequitur eum qui vult huiusmodi scire, consentire in magisterium diaboli, seque eius disciplinæ

næ tradere, & Deum doctorem atque Dominum deserere, & à fide apostatare.

MONITIO VIII.

Pro ijs qui scientiam infusam affectant certis ritibus sine labore &c.

MOnendi primò, curiositatem sciendi non necessaria, nō modo non vtilem, sed valdè noxiam esse solere. Spiritum sapientiæ & intellectus à solo Deo exspectandum; quo non qui volunt, sed quos placet, solet implere. *Melior est homo* ait Ecclesiasticus, *qui minuitur sapientiâ, & deficiens sensu in timore; quàm qui abundat sensu, & transgreditur legem altissimi.*] Et verissimum illud D. Hieronymi, nescio vbi; *Melius est nescire aliquid, quam cum periculo (scilicet animæ) discere.* vt & illud *Prosperi*; Non sunt scrutanda, quæ Deus occulta esse voluit; quæ autem manifesta fecit non sunt negligenda: ne & in illis illicitè curiosi, & in his damnabiliter inueniantur ingrati. De altitudine discretionis Dei non conturbabitur cor humilitatis nostræ, si firmâ & stabili fide tenebit; omne iudicium Dei iustum esse secretum: vt vbi inuestigari non potest quare ita iudicet, sufficiat scire quis iudicet. Lauda & venerare quod agitur, quia tuum est nescire cur agitur.] Sanè scrutatores huiusmodi diuinorum secretorum, mergi solent inuadabili profundo. Nec minus periculosum est nouos sciendi modos, quàm nouas doctrinas inuenire, de quibus ab Apostolo prænoniti sumus fore, qui sectarentur *doctrinas dæmoniorum.* quid aliud faciunt qui doctoribus dæmonibus vtuntur? Audiant Chrysostomum explicantem illud Saluatoris, *obmutesce & exi ab homine*; Salutiferum hoc nobis (ait) dogma datur, ne credamus dæmonibus, quantumcunque denunciēt veritatem.] cauēant ne *irritent Deum in adinuentionibus suis & multiplicetur in eis ruina.* Cauēant ne, quod deplorat Richardus Victorinus; Veritatem quærant non in veritate, sed in vanitate: quæsitam inueniant non ad veritatem, sed ad vanitatem, & quod miserrimum est, in verbis vitæ lucra mortis negotientur.

c. 19. v. 21.

de gent. vocat.

1. Timot. 4. v. 1.

Mar. 1. v. 25.

Psl. 105. v. 28.

negotientur.

Præterea tales admonendi sunt, subesse periculum superstitionis, & tentationis Dei. Nam qui scientiam quęrunt, modis insolitis, vtrique se periculo exponunt. Naturaliter scientiæ paullatim successu temporis, lectione, auditione, & experientiâ acquiruntur (vt rectè Aristoteles α): petere à Deo vt infundat, sicut Danieli & Salomoni fecit, est petere vt sine necessitate miraculum edat; quod est tentare Deum. Adhibere orationes aut alia ad hoc non instituta à Deo aut Ecclesiâ, est vanitatem quærere & mendacium diligere (vt ait Psalmista) & proinde superstitiosum. Orandus itaque Deus, & nobis simul naturali conatu elaborandum. Nam facientes Deus adiuuat. Periculum magnum est ne *arti memoriæ* (quæ tradi potest præceptis locorum & cellularum ad hoc accommodatis) aliquid superstitionum *artis Notoriæ* admisceatur: hoc ergo vt caueant, monendi.

lib. 4. phys.

MONITIO IX.

Pro ijs qui sunt cupidi corporeæ salutis, honoris, aut pecuniæ, aut gratiæ acquirendæ vel recuperandæ, & ad hoc vtuntur medijs suspectis Salmatorum, seu Salutatorum, de quibus actum *lib. 1. c. 3. q. 4. vel etiam Periaptorum*, de quibus *ibid. ca. 4. q. 5.*

INculcanda diligenter illis est hæc regula; In omni ægritudine, aut iacturâ bonorum fortunæ vel corporis, quæ solent hominibus à Deo, vt flagella peccatorum, & mala pœnæ infligi; seruos Dei ad duo debere præsidia confugere. Primò quærere & inuestigare modos, & remedia cuncta, quæ naturalis ratio hominem docet, vt se hoc periculo vel noxâ liberet. Secundo, sedulò & feruenter commendare Deo & sanctis personam suam, familiam, & bona, & orare, vt cælesti suâ ope & liberalitate suppleat, & præstet, id quod humana imbecillitas nequit consequi. Quoad primum ergò moneantur adhibere humanam naturalemque diligentiam, ipsi per se sibi non deesse; & prudentiores consulere; quoad valetudinem, pharma-

Iungē hæc ḱ quæ dicta ſ. 6 cap. 2. lib 3. sect. 8. q. & lib 4 pa 2. q. 4. sect. 3

Universidad de Deusto
Biblioteca

pharmacopolas,medicos,chirurgos : quoad iacturam aliorũ bonorum,amicos, & alios qui prudentiâ, & vſu, experientiaque pollent. Quoad ſecundum, ſeu ſpiritualem diligentiam; confugiant ad orationes,ieiunia,& charitatis opera; confidãt in Deo,ſperent ab eo remedium;curent orari à perſonis pijs, religioſiſque;miſſas ad eam intentionem dici; denique omni ſtudio conentur Deo quàm maxime placere. talibus enim hoſtijs placatur Deus. docet nos hoc ipſum S.S.in Eccleſiaſtico ; *Honora à medicum propter neceſsitatem. Etenim creauit illum altiſsimus. A Deo eſt enim omnis medela , & à Rege accipiet donationem. Altiſsimus creauit de terrâ medicinam, & vir prudens non abhorrebit illam. Ad agnitionem hominum virtus illorũ, & dedit hominibus ſcientiam altiſsimus , honorari in mirabilibus, in his curans mitigabit dolorem, & vnguentarius faciet pigmenta ſuauitatis, & vnctiones conficiet ſanitatis.*] En primum quòd diximus de diligentia naturali: de altero, nempe morali diligentiâ,ſequitur; *Fili in tuâ infirmitate non deſpicias te ipſum, ſed ora Dominum & ipſe curabit te. Auerte à delicto , et dirige manus,et ab omni delicto munda cor tuum.* Hoc intelligendum de omni damno quorumcunque bonorum.Igitur cùm hæc homo præſtiterit,patiẽter ferat, & voluntatem ſuam diuinę ſubijciat,certus,ſe,ſi magis expediat,liberandum;ſi non liberetur, id ſibi vtilius eſſe. Moneantur,ſi alijs illicitis remedijs conentur vti,tum illos à Deo,quo inuito conantur ſanari,ad dæmonem confugere.Malè etiam ſibi conſulunt,quia perdunt fructum patientiæ,qui maior eſt & melior cunctis corporis aut fortunæ bonis.ſtulti ſunt,quia vt corpus ſanent, animam necant. Quid ſtultius & impudentius, quàm ſi Deo dicerent; Quia tu me ſanare non vis ,transfugiam ad hoſtem tuum , & ab illo ſalutem petam ? hoc non verbis, ſed pertinaci conatu dicunt.Hi tandem adeò diuinam iram inflammant pertinaci cupiditate,vt Deus ad eorum ſummum malũ ſinat illos,quod expetunt, ope dæmonis conſequi . Sed dies veniet, quando intelligent longè ſibi vtiliùs fuiſſe morbo affligi , imò & per ſummos diuturno tempore cruciatus emori, quàm ſuperſti-

Eccleſiaſt.38. in princ.

perſtitioſis artibus ſanari.

MONITIO X.

De exorciſatoribus, ſeu coniuratoribus energumenorum.

QVoniam nonnullis in locis multi abuſus irrepſere in exorciſmos legitimos & Catholicos, cõtra Apoſtolicæ Romanæ Eccleſię conſuetudinem;quædã monendi ſunt,quibus harum rerum inſpectio & cura incumbit.Suppono,Saluatorẽ noſtrum dediſſe ſponſæ ſuę Eccleſiæ poteſtatem dęmonia de corporibus pellendi, *Luc.10.v.19.& Mar.16.v.17.*hanc poteſtatẽ verò ab Eccleſiâ conceſſam dũtaxat clericis;& nõ omnibus,ſed Epiſcopis,Sacerdotibus,Diaconis,Subdiaconis,& exorciſtis tantum. Vnde apparet ijs qui ſaltem *Exorciſtarum* in gradu non ſunt,hanc facultatem non competere iure ordinario: ideoque neceſſe eſſe,vt qui illam velit contendere ſibi datam & conceſſam à Deo, is extraordinarij iuris ſeu priuilegij documenta debeat oſtendere talia,vt iudicio Eccleſię idonea cenſeantur. Quoad eos verò qui hoc officium iure ordinario acceperunt,non plus poteſtatis vni competit hac in re, quam alteri;niſi quòd honeſtas & recta Eccleſiæ conſuetudo poſtulat,vt coram ſuperioris ordinis clerico, minoris gradus clericus ipſo id inuito non attentet.

Vide ll.c. c.2.q.3.ſect. 3.lit.I.& ll. 2.q.30.

Ex his ſequitur ſuſpectos eſſe pacti dæmoniaci , primò laicos,ſeu clericos non præditos ordine Exorciſtarum , qui hoc munus quaſi ex officio,aut peculiari gratiâ donóue Dei vſurpant:illos quoque clericos,& religioſos , qui quaſi ſibi peculiare vindicant,dicentes, ad exorciſandum , plus virtutis naturalis vel ſupernaturalis ſibi eſſe, quam ceteris eiuſdem ordinis aut gradus.

Solent huiuſmodi, peculiares exorciſandi formulas & ritus habere, diuerſos à communis Eccleſiæ ritibus & formulis;quæ ſunt diligenter ab Epiſcopis examinandę, & non permittendæ facilè, niſi iudicio piorum & Doctorum virorum ſint approbatæ. Vehemens ſuſpicio eſt ,his eſſe pactum cũ dęmonibus, vt talibus obſeruantijs ſe fingant compelli exire.

Causa dæmoni est, quia dum isti sic publicè coniurant, semper in frequenti coronâ adstantiũ aliquid lucri facit. Accedũt multi, vt sermones, quos vltrò citroque miscent exorcisator & diabolus, audiant. gaudet dęmon, quia solet aliquos fidei aut morũ errores spargere, aut saltem impetrare vt faciant aliqua superstitiosa, vana, ociosáue; diffamat innocentes, nocentium occulta crimina reuelat, vt malè de illis suspicentur ceteri; instigat quosdam ad carnalia, quosdã ad auaritiã dictis suis; bonos fingit se timere, vt impellat in superbiam. Monendi ergo vt abstineãt exorcisatores superfluis colloquijs, & terminis illis actuum iudiciariorum, quibus iubent dęmonẽ nunc exire, & iterum se iudicio postea tali die sistere. 2. vt abstineant formulis illis nouis & insolitis ac secretis, & non approbatis Ecclesiæ iudicio. 3. vt ad exemplum CHRISTI α paucis iubeãt Dæmonem tacere & exire, nec garriendi præbeant vel causam vel potestatem. Videntur autem monendi quoque Prælati & Iudices Ecclesiastici, ne in diocœsibus suis permittant esse aliquos priuatos, qui quasi ex officio & virtute peculiari exorcisent. Nam hoc est officium proprium pastorum Ecclesiæ; & in eorum absentiâ cunctorum qui saltem ordine exorcistarum præditi sunt; qui non vim naturalem, sed supernaturalem ad hoc in Sacramento Ordinis acceperunt. Priuati verò monendi sunt vt à pseudo exorcistis huiusmodi sibi caueant, neque accedant ad eorum conuentus; quia cùm Deus β prohibuerit ne pythones audiamus β, hoc etiam prohibuit ne energumenorum huiusmodi in corporibus loquentes dęmones auscultemus: item si forte accesserint monendi sunt omnes, ne quam mendacij patri fidem præstent, néue quid faciant eorum, quæ ille pręcipit facienda quia ipse præcepit, maximè quando mentitur se defuncti animam esse: quod semper est falsum. Si iubet faciamus aliquid, ad quod faciendum lege iustitiæ vel charitatis astringebamur; id faciendum etiam illo nihil dicente fuit; si aliquid boni, ad quod non tenebamur, quod facere sit meritorium, licebit facere, quia naturâ suâ licitum & meritorium erat. Tutiùs tamen foret aliquando

α *Luc. 4. v. 35.*

β *Deut. 18. v. 11.*

quando ista secundi generis commutare in alia, vel prętermittere; ne quid fraudis insit in dæmonis consilio vel iussu, quod nõ videamus. Moneantur ipse exorcista non minùs quã ceteri, nihil curiositatis aut discendi causâ dæmonem interrogare, aut ab eo exquirere, licet id honestissimum sit & vtile videatur: quia non licet familiaritatem cum eo instituere, vel eius discipulum esse, vel eius consilium, aut auxilium petere. Nisi si forte, virtute CHRISTI, vi cogatur & iubeatur dicere veri aliquid, quod ad spiritualem salutem adstantium prudẽs & pius exorcista meritò iudicet pertinere, vt videmus CHRISTVM *Luc. 8.* nomen dęmonis interrogasse: vnde consuetudo inualuit nomen dęmonis exquirendi.

Quoad ipsum exorcismi modum moneantur sequi Pastorale suum: sed priùs medicorum iudicium audiant, an videatur verè energumenus.

Hæc quę dixi de energumenorum exorcistis pleraque locum habent etiam in exorcistis nubium, quę tempestates & procellas, grandinesque adducturæ videntur; item ijs, qui cõiurant seu exorcisant locustas, & alia infecta agris damnosa: de quibus quæ peculiaria sunt proximo monito expediam.

MONITIO XI.

De coniuratoribus nubium & insectorum.

QVoad nubium coniuratores, qui iactitant se vim habere nubes à certis locis expellendi repellendique; eorum iactantia facilè conuincitur. primò, si interrogentur, an nubes illæ sint naturalibus ex caussis ortæ, an ex maleficio & operâ dæmonis? si dicant ex naturalibus caussis; ergo exorcismus fertur contra Naturæ auctorem Deum; quod blasphemum & sacrilegum; & vim habeat naturalem contra nubes necesse est, aut supernaturalem. Supernaturalem, non accepit à Deo, qui sibi contrarius non est; nec à bonis Angelis: ergo à dæmonis ope vis illa prouenit: si nubem dicant ex maleficio ortam & moueri à dæmone. Vnde sciunt, nisi ex pacto? Secundò interrogentur, si notitiam habent & potentiam pellendi

Vide libr. 6. c. 2. litt. B. & lib. 4. p. 2. q. 4. sect. 8. & vide Martin. de Arles lib. de superstit. paullo ante med.

Universidad de Deusto
Biblioteca

malas nubes,cur non etiã norunt & possunt adducere & euocare,tempore squaloris ac siccitatis, in agros nubes bonas & salutares? Tertiò cur non etiam fulmina & ignem de cœlo cadentem, ac incendijs domos absumentem, valeant arcere aut exstinguere? 4.cur non sciant etiam coniurare ventorum turbines,& aquarum eluuiones,quibus sata & domus, & arbores,sternuntur & abripiuntur? nam vt nubes illas aliquando à malis Angelis permittẽte Deo formantur & immittuntur,sic & alia ista,vt ex Iobi sacrâ historiâ docemur. cur igitur si ad hominum commune bonum hæc ars aut potestas à Deo illis tributa,cur beneficẽtia Dei ad vnum hoc ab illis restringitur? Vnde apparet illos hæc ex pacto operari. Moneantur itaque cereri,vt ab eorum consortio abstineant,& ne tales exorcistas suspectos vel pretio vel prece conducant: sed vtantur contra nubes huiusmodi armis consuetis Ecclesiæ,nempe benedictiones,preces, letanias,, vitæ emendationem, & opera pia,ac satisfactoria,ieiunij,disciplinarum &c.adhibeant; quæ remedia etiam sunt vtilia contra cetera illa quę diximus mala & pericula. Parochi locorum indicant & celebrent processiones,& sacrum canant pro serenitatis & fertilitatis impetratione,& irâ Dei auertendâ. Cantentur in templo deotè Psalmi accommodati, vt *Canticum graduum*, *Miserere mei Deus*, *Qui habitat in adiutorio altissimi*, *Libera me de inimicis Deus meus*.& *Deus misereatur nostri*,& similes.Legantur Euangelia accommodata, vt de sedatâ à Christo maris tempestate; fiat processio per claustrum Ecclesiæ; canantur Letaniæ,& recitentur collectæ propositò seruientes ; inuocentur Sancti loci patroni,& quorum illic reliquiæ honorantur: quas tamẽ tutius fortasis & honestius sit foràs in tempestatem & pluuiam non proferre, præsertim Venerabile Sacramentum (quanquam deuotionem id citrà irreuerentiæ & iacturæ periculum facientium,pro more regionis putem seruandam) & hæc omnia intra templi ambitum perficere, vbi & minor distractio,& deuotio maior esse solet: nec minùs audiet Deus in templo quàm foris: cauendũ verò maximè, ne cum nubibus colloquia instituantur; sed sermo omnis cũ Sanctis & Deo sit. Mensibus autem quibus solent hæ noxiæ nubes esse frequẽtiores,vt Vernis & Auctumnalibus; asceẽdant parochi quotidie manè turrim templi,vnde agros parochię queant intueri, & non coniurent aërem,sed benedicant agris & terminis suę diocęsis,recitent psalmos aliquot,euangelia,& collectas,& aquam benedictam more solito in aërẽ & terram iaciãt: & meridiano tempore campanam pulsent; vt parochiani ad templũ veniãt Deũ oraturi,vt fructus terræ Deus conseruet. Campanę quoque pulsentur: qua de re,actum li.6.c.2.q.3.sect.3.FF.

Alij sunt,qui vindicant sibi artem quãdam aut potestatem peculiarem,vt à Deo cõcessam,expellendi necandiq; campi bruchos,locustas,cantaros,& alia insecta atque vermina, quæ fructus,& radices,& semina depascuntur, & spem agricolarũ deludunt: & tales multis in locis solent à rusticis quotannis magno pretio accersiri.Praxis esse solet huiusmodi.Impostor iste se iudicem constituit,comparent corã eo duo procuratores,vnus causam populi agens fungitur vice accusatoris: alius à vicario Episcopi, vel regio officiato loci constitutus vicem subit rei,pro locustis seu alijs insectis.litẽ contestantur, & seruantur processus ordinarij omnes tricæ & morę ac dilatorij termini.tandem in causâ cõcluditur, & bellus Iudex fert sententiam,quâ insecta illa iubet intra certum dierum spaciũ terminis illius territorij excedere sub pęnâ excommunicationis latæ sententiæ &c.Superstitio hic apertior est,quàm vt queat tegi.Quare monet Ciruelus (è quo pleraque superiora monita ferè desumpsi) vnanimiter omnes sanctos Doctores hæc damnare, eo quòd lis instituatur cum creaturâ irrationali,quæ quid agatur nec scit, nec sentit,nec potest intelligere : & cùm illa insecta naturaliter nascantur, iniusta est excõmunicatio nec mortaliter nec venialiter peccantium: blasphemũ verò est hanc sacram Ecclesię censuram sic derisui & ludibrio habere,non secus ac si quis sub pœnâ excommunicationis iuberet canibus ne latrarent,& lupis ne vlularent, aut vulpẽ absolueret à rapinis gallinarum &c. denique constat omnia hæc

p.3.de superstit.c.10.

acta iudiciaria nec naturalem,nec ſupernaturalem vim habere contra huiuſmodi inſecta. *Vide quæ fuſius diſputata contra Malleolum lib.3.p.2.q.4.ſect.9.* Moneantur vti potius remedijs tũ Eccleſiaſticis tum naturalibus. Naturalia docent libri Geoponicorum, vt v.g. ſolum vinearum ſæpe expurgare cuulſis omnibus herbis vineæ innaſcentibus; ipſos truncos & ramos vinearum diligenter putare, & aliquando decorticare, & falculę aliorũque ferramentorũ,quibus vtuntur,ferrum inungere vrſi pinguedine, aut ſaltẽ aceto forti cõtuſis allijs cõmiſto: excutere inſecta,ſuppoſitis lãcibus vel teſtis aceto alliato plenis;folia præſcindere in quibus ſunt ſemina verminum; & ſi iam in folliculis ſunt ſemina, folliculos ablatos extra vineas cremare;caprifici radices appendere vitibus; ſuffumigare vites & arbores cerâ & ſulfure accenſis, & vento capto qui diſpergat fumum per vineam & agros; vel alijs etiam ſimilibus vti acribus & grauibus ſuffitibus: ſepelire in horto, vel vineâ, tribus aut pluribus locis inteſtina pecorũ, ita vt pars non exigua emineat ſupra terrã: & cùm eo confluxerint inſecta,ſimul illic igne exurere, & aliâ quæ norunt boni olitores, vinitores, & agricolæ. Pro Eccleſiaſtico remedio,licebit illud deſumere ex ſequenti hiſtoriâ,quam idem Ciruelus memorat. Multis olim annis, Cantabriam, totãque Hiſpaniam Tarraconẽſem infeſtatam à vermibus fuiſſe, qui quotannis fructus omnes terræ abſumebant. Misêre itaque Cantabri, & Celtiberi ad Sedem Apoſtolicam petentes conſiliũ,quid facto foret opus. Motus eorũ precibus Pont. Rom. eo miſit Legatũ Epiſcopũ Oſtienſem nomine Gregorium,virũ eximiâ prudentiâ & ſanctitâte: Qui vt in Hiſpanias aduenit crebris concionibus populos illos à vitijs varijs ad ſeriam pęnitentiam perduxit,præſertim publicorum flagitiorũ; poſtea inſtituit fieri proceſſiones publicas ſæuientium in tergum flagellis: indixit aliquot dierum eleemoſynas,ieiunia,preceſque: demum veſtitus ornatu Pontificio Miſſas in altari portatili in ipſis agris dixit,qui magis erant calamitoſi. ſic fugauit necauitque multitudinem inſectorum,adeò vt multis poſt annis immunes omninò agri fuerint.

fuerint. Solent in his partibus Sancti huius opem implorare: conſultumque fuerit alijs quoque locis hanc eius methodum & exemplum ſequi.

MONITIO XII.

Quæ cauendæ in precibus & orationibus vanæ obſeruanti.æ

ORationum quoque Sanctitatem Diabolus multis ſuperſtitioſis circumſtantijs ſolet violare: aliquando violat malo fine propoſito,vt cùm quis orat aut celebrari curat miſſam ad exitium alicuius;aut vano,vt ad ſciendum aliquid boni ſucceſſus &c. Moneantur ergo in orationibus attendere ad ſequentia axiomata. *vide lib.6.c.1.q.3.ſect.4. litt.Z. & li.3.par.poſter.q.4.ſect.1 & ſect.8.& 9.*

Primum peccatum orationis eſt ratione materiæ, quando petuntur res illicitæ aut noxiæ; quæ repugnant honori aut præceptis Dei,aut caritati proximi: aut quando res indifferentes (verbi gratia,diuitiæ,honor,doctrina &c.) petuntur abſolutè,aut pertinaciter nimiſque inſtanter;aut quando petuntur inſtanter res,de quibus iuſtum dubium eſt an ſint homini ad ſalutem profuturæ.

Secundum eſt ratione formæ, quando continent verba vel ſenſus verborum aliquid falſum,mendax,fidei,vel naturali rationi contrarium; vel nomina barbara,& ignota, aut nugas & ineptias;quia hæc omnia ſapiunt blaſphemiam.

Tertium peccatum eſt ratione modi ſeu cerimoniarum, quæ adhibentur; quando illæ ſunt vanæ & præter vel contra communem Eccleſiæ conſuetudinem: vt ſi neceſſariò debeãt fieri certo ſtatu corporis,certis horis vel diebus non interruptis,brachijs certo modo expanſis, oculis in certum locum defixis,cum tot candelis talis vel talis coloris: & ſimilibus,exiſtimando circumſtantias has ad effectum aliquid conferre naturalis vel ſupernaturalis virtutis.

Contra hæc peccata adhortandi ſunt homines, vt firmiter apud animum ſuum ſtatuant, nec velle malum vllum vitare, nec velle boni quidquam conſequi vel retinere, per vlla media illicita,vana,aut ſuperſtitioſa. 2. Poſtquam diuinum auxilium

liũ seriò implorant, conentur suam voluntatẽ diuinæ prorsùs cõformare, sibique certò persuadeant quicquid eis acciderit, id à Dei prouidentiâ procedere, & ipsis esse longè vtilissimũ. 3. certò credant, quando Deus illis non concedit, quod postulant, id paterno Deum pium & misericordem animo facere; quoniam hoc illis non expediat. sicut solet medicus ægro multa subtrahere & denegare, non inuidiâ nec sæuitiâ, sed beniuolentiâ & sapientiâ. 4. Non apponant missis, quas ad intentionem suam dici curabunt, vllum numerum aut determinationem, loci, diei, candelarum &c. ex hoc capite damnantur Missæ quas vocant tricenarias reuelatas, & clausas; missas Comitis; missas S. Amatoris, contra quas disserit D. Vincentius Ferrerius *hom. 4. Dominicæ. 4. in Aduen.* Ex dictis etiam damnantur orationes, in quarum titulis præscribitur certus dierum numerus, quo exacto sint exoraturi; contra illud præstantis viduæ Iudith. 8. v. 12. *Qui estis vos qui tentatis Dominum? Non est iste sermo, qui misericordiam prouocet: sed potiùs qui iram excitet, & furorem accẽdat. Posuistis vos tempus miserationis Domini, & in arbitrium vestrum diem constituistis ei.* necnon orationes, quibus petunt à CHRISTO, Deiparâ vel sanctis reuelationes aut apparitiones, quia hoc est plenũ periculi ac deceptionis, audaciæ, curiositatis ac præsumptionis; quẽadmodum etiam orare vt significent eis diem & horam obitus, & istis insuper inculcandum illud Thomæ de Kempis, Quid faceres si scires? nunc ita viue vt securus horam illam exspectes. Hæc sufficiant: sunt enim cataplasmata contra superstitionũ præcipuos fontes causasque. reliqua ex toto petenda sunt opere,

IN QVO QVÆCVMQ. SCRIPSI; EA CVNCTA S. A. ET C. R. ECCLESIÆ IVDICIO, ET PIORVM THEOLOGOR. CENSVRÆ SVBIICIO: SI QVID IGNARO ELAPSVM, QVOD ECCLESIÆ MINVS PROBETVR, IMPROBO, DAMNO, ET PRO NON SCRIPTO HABERI VOLO,

MARTINVS DELRIO,
SOCIET. IESV PRESBYTER.

FINIS.

INDEX RERVM ET VERBORVM LIB. V. ET VI.

A

Abiuratio quid, quando, & quo modo facienda. 82. MM.
Abiurandi formulæ. 84. MM
Ablutio non est Sacramentum baptismi. 225. M
Aborsum procurantes vt venefici puniendi. 96. SS
Abracadabra. 184. B
Absolutio quid operetur. 8. E
Absolutio quomodo impendenda maleficis. & qui absoluere possint de hoc crimine. 168. cum seq. H
Absolutioni quando locus, eius species, & praxis. 86. OO
Absolutus definitiuè quis cẽsendus. 87. OO
Absolutus in vno foro definitiuè, adhuc potest in alio puniri. 87. OO
Accusatio quid. 52. AA
Accusare in hoc crimine an possint omnes inhabiles. 43. AA
Accusatio post capturam. 60. DD
Accusator ad quid teneatur. 3. AA
Actus omnes in amotione signi perpensi. 218. AA
Adamas. 232. N
S. Adelinus. 262. Y
Admonitio legitima quæ. 38. R
Aegidius Santarenus, ex mago quopacto conuersus. 270. AA.
Aegidius Netteletus. 260. V
Aegyptij vxor videbatur vacca. 258. S
Aequiuocationum licitarum exempla. 76. II.
Aeris crepitu gentiles magica dispellebant. 296. FF.
Affligi melius aliquando quam nihil aduersi sentire. 296. GG
Agnus Dei. 71. HH 284. DD
Agni Dei cerei vis 249. R. 286 cum seq. EE
Agnorum Dei materia, & benedictio, & vis. 305. B
Agrippa. 11. F
Albæ Nymphæ. 237. O
Albertus Archidux Caletum expugnauit. 22. M
Albiensium hæreticorum falsa miracula. 254. S
Alisa tusa. 232. N
Allobrogis mulier culæ hypocrisis magica & iudicium. 116. AAA
Amatoriarum litterarum damnum. 213. L
Ambitionis pœna. 257. & 258. S
Amicitia cum nominante. 21. M
Amnij gestatio. 182. B
Amoris carnalis pœna. 249. R
A more improbo quopacto quędam liberata 286. DD.
Anatolius & socij Magi. 118. AAA
Angeli custodis inuocatio & auxilium contra maleficia. 269
Angelicę Salutationis vis. 247 P. 248. R
Antropophagia Sortiariorum. 106. XX
D. Antonius maleficio lædi non potuit. 236. O
Anum hirci maleficæ osculantur. 106. XX
Anzerma. 239. P
A pamenum spectrum. 283. DD
A pocomenses liberati à maleficio dęmonum. 283. DD
Apostasia maleficorum. 100. VV
Apostata à fide degradandus. 110. YY
Apostasiæ à religione pœna. 250. R
A postasiæ crimen enormissimum. 322. L
A postasiam cogitãti insidiatur diabolus. 298.
Appellationi à tortura quando deferendum. 62. DD
Aqua lustralis cur sæpe non prosit contra dæmones. 247. R
Aqua lustralis strigum. 135.
Aqua piscularis 292. EE
Aquæ benedictæ vsus contra maleficia quis superstitiosus. 192. D
Aquæ benedictæ vis. 247. P. 249. R. 262. Y 282. cum seqq.
Arabæ puellæ energumenæ curatio. 251. R
Arbitrium quomodo iudici moderandũ. 93.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Arbitrium iudicis quo pacto moderandum. 2. A & an liceat pœnam augere vel minuere pro arbitrio. 3. B. arbitrarias hodie pœnas esse. quomodo intelligendum ibid.
Areuali sententia defensa contra Banes. 38. R
Argenti vivi pallueres. 232. N
S. Arnulfus Episcopus Suessionens. 248. R
Aronensis sacerdotis cum diabolo colloquiū & victoria. 298 88.
Asinini pulli philtrum. 42. T
Asini siluatici vngula. 232. N 233. N
Assassinorum pœnæ. 113. YY
Assassinis similes & pro talibus habendi malefici. 110. YY
S. Athanasia. 248. R
Atrebatensiū strigarū historia. 136. cum seqq.
Auinionensis inquisitio. 134.
Auri aues obscœnæ. 239. P
Auriti testis quæ auctoritas. 49. Y
Austriacus nobilis quomodo à spectris & amore væsano sit liberatus. 249. R
B Auxentius archimandrita. 260. V
BAarat 230. N
Baptismi vis. 217. P
Baptismus sortiariorum. 105. XX
Baptizatio & rebaptizat. imaginū magica 91
Basilius Magus finxit monachari, & combustus. 116. AAA
Bauarica fœmina dæmoni deuota, quopacto liberata. 249. R
Beelzebub adorant sagæ in hirci specie. 106
Bellum inter hominem & dæmonem à Deo indictum. 322 L
Benedictæ aquæ infusio. 67. GG. ceræ benedictæ. 70.
Benedicti olei vis. 262. Y
Benedictio aliquando vocatur baptismus. 255
Benedictio maleficarum vitanda. 197. F
Benedictio ciborū pro energumenis. 162. Y
Benedicere maleficiatis an iubendæ maleficæ. 203 H
D. Bernardi miraculum. 252. S
Bestæ mendacium pro concione. 136.
D. Blasij veneratio. 182. B
Blasphemijs dæmon non abigitur. 177. A
Braues hommes. 126.
Brunensis mulieris liberatio. 265. Z
Bungensis fœmina liberata à dæmone. 241. P
Burdigalensis Parlamenti iudiciū. 134. & seq.
Burdegalensis puellæ sagæ confessio. 166. G
Burgensis hidalgui cum spectro pugna. 187. B
Burgus in Bressia. 110. AAA
Baris oraculum. 281. A

CAdaueris sanguinātis indicium. 44. V
Cadauera exhumant Lamiæ. 106. XX
Caleti quid mirum acciderit. 22. M
Cærimoniarum institutio penes Ecclesiam. 310. F. vis. ibid. & 311
Calicis Sancti vis. 252. S
Calidius Loseus patronus maleficorum. 31. B
Calumniator ad quid teneatur. 53. AA
Caluiniſtæ. 284. DD
Caluiniſtarum fastus. 316. I
Campanarum nomen vnde & origo. 295. FF
cur nomen eis imponatur. ibid.
Campanarum pulsatio dæmoni exosa & quare, & exempla prodesse contra vim diabolicam. 293. FF
Campanas nō baptizari sed benedici. 295. FF
Cameleontis hepar. 235. N
Candelæ piceæ dæmoni à sagis offeruntur. 106
Canis nigræ medicamenta. 231. N
Canonum contemptores non iurisconsulti, sed Leguleij dicendi. 297. A
Capi quando possint malefici. 54. AA
Capere maleficos & incarcerare quibus licitum. 53. & 54.
Capiendi maleficos praxis & cautela. 58. DD
Capti maleficiti citò expediendi carcerib. 59.
Captæ maleficæ cur non noceant, & an possint? 58. DD. dæmonem cum ijs adhuc agere probatum exemplo. ibid.
Captas cur dæmon non eripiat. 57. DD
Capillorum & pilorum abrasio. 68. GG
Capitulum generale strigum. 135 157. G
Carcer maleficarū an possit esse lethalis. 54
Carceris mutatio an vtilis cōtra maleficia. 73.
Carceris perpetui pœnā quando infligēda clericis vel religiosis in hoc crimine. 115. YY
Carceribus effugere an quis teneatur, aut possit sine peccato. 57. CC
Carolus Billeus. 66. GG
Caroli V. factum. 11. F
Caroli IX. remissio. 11. F
Casus reseruati Episcoporum à religiosis quibusdam possunt absolui. 159. cum seq H
B. Catharinæ Sueticæ remedium. 248. R
Causæ iudicium. 43. T
Cautio qualis exigenda in relaxatione. 56. CC
Cautelæ quibus vtendum quando petitur ablatio noxæ à maleficō. 202. 203. H
Chemnitij mendacia. 299. B
Chirographum Magicum. 272. AA
Chrismatis vis. 284. DD
Chrismatis eradicatio. 46. X
CHRISTI domini longitudo. 71. HH
S. Christophorus. 273. AA
Chrysolithi vis. 232. N
Circulus magicus. 135.
Circulus sagarum. 105. XX
Ciazzuranus à dæmone liberatus. 241. P
Claui Dominici vis. 281. CC
Clericus per assassinum conatus occidere an possit à iudice sæculari capi & puniri. 113.
Clerici malefici pœnæ. 55. QQ
Clericorum peculiaria maleficia. 54. KK
Cogere inuitū peius est quā orare paratū. 200
Complicis nominatio an debeat esse facta in tortura an non. 17. L
Complices quando examinandi, quid valeat eorum depositio. 16. & 17.
Componere cū reo quando liceat iudici? 10
Cōcubina sacerdotis liberata à dæmone. 247
Concubinæ sacerdotis pœna post mortē. 185.
Concubitus cum dæmone verus. 99. VV
Condemnationis vis. 8. E
Confessio extraiudicialis 23. M
Cōfessio erronea differt à dolore extorta. 64
Confessio rei conuicti an necessaria. 125
Confessio quo modo in hoc crimine instituenda. 160
Confessio per fraudem extorta, an legitima & reo nocens. 63
Confessio reorum qualis, & quid operetur. 76. LL. inualida quæ, confesso dandum tempus ad se defendendum. 80
Confessionis auricularis vis. 244 R
Confessionis sigillum quàm arctè seruandum & nunquam licitum frangere, ne in hæresi quidem aut fascinario crimine. 154 cū seq.
Confessarius gerit personam iudicis & medici. 145. A
Confessarius potest dicere se nescire vel non audiuisse quæ accepit per confessionē. 158
Confessarius adsit morienti, potest petere vt sacculus pulueris pectori apponatur, aut succendatur, vt si ranguletur qui viuus exurendus 162. E
Confessarius quæ interrogare, & quo pacto iudicare de singulis debeat, 145. cum seqq
Confessarius non intimet sententiam mortis, non adsit torturæ, bene tamen in loco vicino. 161. 162. E
Confirmationis Sacram. vis 243. cum seq. Q
Confrontatio qualis. 78. KK
Confrontatio an facienda testium. 48. Y
Coniuratio ad lacry mandū superstitiosa. 69
Coniuratores nubium & insectorum impostores, quo pacto deprehendendi. 335. L
Consulentium magos pœna. 95. SS
Consuetudo iurandi, denouendi & blasphemandi, quale indicium. 41. X
Contritio, quomodo procuranda. 162. E. cur tanta difficultas hac in re quo ad sagas. 162 & 163. E
Conuentus sortiariorum. 106.
Conuerlatio quale indicium. 41 S
Conuicti non torquendi. 64. DD
Conuitiorum vis in dæmonem. 177. A
Corallij vis. 231. N
Cornelij Loosij Palinodia. 139. cum seqq.
Correptionis fraternæ an ordo seruādus. 37
Crapulæ pœna. 218. S
Cicorij radicis effossio. 184. B
Crimen, delictū, maleficiū strictè differūt. 2.
Crinium resectio superst. 184. B
Crux formate manu læua. 135
Crucis signi vis. 236. O. 245. R 247. 249. 250.
Crucis efficacia contra dæmones. 276. BB.
Crucis imago contra dæmones. 236. DD
Curiosus. 113
Curiositatis secretorum & diuinationū morbus quibus monitis sanandus. 323. cū seq.
Cyprianus magus. 236. O

DAemō familiaris quopacto pulsus 277
Dæmon apparēs in specie abbat. 253
Dæmon in specie canis. 241. P. in forma vulpis. 242 P
Dæmon fugatus sanctorum præsentia, verbis, litteris, verbere. 261.
Dæmon quibus modis fingat indolentiam in tortura. 66. GG
Dæmonis variæ fraudes & spectra. 291 EE
Dæmones esse contra atheos. 321 L
Dæmonem inuocans ad ea quæ potest dæmō scire vel facere, an sortilegus hæreticus. 89. PP.
Dæmonum inuocatio per modum precarij, vel imperij. 92. BB
Dæmonum beneficia noxia. 194. E.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dæmonum lucrum ex superstitiosis remedijs. 190. D
Damnatus ad mortem censetur in articulo mortis quoad absolutionem non quoad alia. 168. G.
Decalogi 1. præceptum quanti faciendū. 322.
Declinare ad magos quid. 224. M
Defensores & excusatores maleficorū quomodo & quando vt suspecti capi & torqueri possint 35. & 36. R
Deferendæ sagæ statim. 38. R
Defigere & defixiones magicæ. 128. & 131. 157. G
Degradatio quando in maleficijs locum habeat. 99. TT
Degradari ob quæ crimina hodie possint clerici. 108. & 109
Degradationis duplex acceptio. 114. YY
pro quibus criminibus infligendam Abbas censuerit ZZ. ibid.
Dei nominatio dæmonem fugat 291. EE
Denunciare omnes tenentur. 37. R
Denunciatio qualis esse debeat. 47. Y
Denunciatio spontanea. 42. S
Denunciati non admitteudi ad colloquium iā damnatorum. 42. Y
Depilatio sagarum licita. 226. M
Detrectans abiurare quomodo puniendus. 85. M M
Deuouentis se dæmoni vltio. 249. R
Deuotans se dæmoni abrepta. 47. X
Diabolus Christum, Mariam, Apostolos, & Angelos exhibens. 255. S
Diabolus conatur persuadere vana esse, quæ de maleficis feruntur. 35, & 36. R
Diabolus non liberat maleficio, nisi forte in alium translata. 189. C, & 190. D
Diabolus orari non potest, vt tollat maleficium. 200. G
Diabolus quid persuadeat maleficis morituris, vt non pæniteant. 162. & 163. E. 165. E
Diaboli beneficia, nocentiora vulneribus. 205. I
Dicti iocosi seu scurrilis pœna. 252. Y
Dies conuentus sortiarij. 127.
Dierum continuatio non semper superstitiosa. 248. R
Dimittendi rei quo pacto. 64. DD
D. Dionysij opuscula defensa, ipsique asserta. 325. I.
Dirarum magicarum quædam formula discussa. 111. YY
Dispensare vt liceat vti maleficio non licet. 195. F
Diuinatio dæmoniaca. 220. R
Diuinatores magi quā pœnā plectendi. 95. SS
Dompreana arbor. 132.
Domus seu locus quid probent in maleficio. 40. S. 42. T. 43.
Domus infesta spectris quo pacto purgata. 243. P
Domus infestæ à dæmonibus liberandæ methodus 328. L
Dorso aduerso an sistendæ maleficę 58. DD
Drepanitana familia infesta dæmone. 287. EE
Dromadæ Lichenes. 231. N
Duaci clericus ob Sodomiam degradatus. 110. YY

E

Ebroicensis Episcopi sententia contra Edelinum. 88. MM
Ebroicensis Episcopi Iudicium. 134.
Ecclesia non est asilum maleficis. 56. CC
Ecclesiæ communis oratio vtilissima. 266. Z
Ecclesię immunitas an profit maleficis. 57 CC
Edelini cum dæmone pactum, historia, & damnatio. 35. R
Educationis indicium. 45. V
Effectum priuatiuum licet à dæmone exspectare. 224. M
Effectus esse dæmonicum, quopacto dignoscamur. 326. L
Eleemosynarum vis. 265. Z
Energumeni confessione sanati. 247. R
Ephesia nomina. 177. A
Episcopi qua tales non habent licentiam legendi libros prohibitos. 118. AAA
Episcopi venia petenda vt malefici extrahantur. 17. CC
Equi maleficiati ligaculo nodi exemplum. 215. L
Erythobolos vrbs vnde dicta. 181. A
Euangelij S. Ioannis initium lectum fugat dæmonem. 265. Z
Buchariſtia abstinere, quam noxium. 259. S
Eucharistia quando morituris præbenda sortiarijs. 219. AAA
Eucharistiæ vis. 250. R. cum seqq. multis.
Eucharistiæ consecratio, & trāssubstantiatio & adoratio defensa. 313. H

Eucha-

Eucharistiam indignissimè tractant sortiarij. 107. XX
Eucheria Eugapij vxor. 260. V.
S. Eutychius. ibid.
Excusantia à tortura 65 DD
Exiens de loco suspecto. 40. S
Excommunicati accusare possunt. 52. AA
Exorcisans cauere debet iocos cum dæmone. 262 Y
Exorcisandi vocabulum Tertulliani 303. B. non magicum. 306 B.
Exorcismi Pontificij defensi. 297. B. cū seqq. quàm antiquus ordo exorcistarum. 299. & seq. B. 301. B. 307. B. ritus probati. 301. B
Exorcismus quæ dæmonum infestationes solitæ sanari, quæ non. 263. Y
Exorcismorum antiquitas & formula & vis. 261 cum seq.
Exorcisationum & exorcistarum abusus quidam vitandi. 333 L.
Exorcistæ, exorcismorumque ritus veteres. 312. H
Exorcistarum ordo. 261. x. y.
Exploratores non multiplicandi iudicibus. 56. CC.

F

Falsum dicere, & verum occultare differunt. 74. II.
Fama vehemens nominati 20. M
Fama quopacto probanda. 27. 28. 29 O
Famæ vis. 7. E
Famæ indicium quale, quid operetur, 25. & 26. O.
Fascinatio equorum. 233. N.
Fatæ seu fatuæ Bourlemontię. 132.
Fautores maleficorum. 37. R.
Fees. 133.
Felis cerebrum comedunt sagæ. 289. EE
Feminarum nominatio. 18. L
Fera. 131.
Ferale, quid significet. 129. & 131.
Festis diebus an examinandi aut torquendi rei. 71. HH.
Fidei veræ & viuæ vis. 235. O
Fidei vis contra spectra 217 O
Finganus nobilis rosario dæmonem expulit. 267. Z
Finis bonus maleficæ peccatum non excusat nec pœnam. 194. E
Forum Ecclesiæ duplex. 43. y
Florimundi de Remundis V. C. narratio. 134
Fraude & æquiuocatione an reus decipiendus. 58. GG. & susiùs. 74. II.
Frigidę aquę infusio. 67. GG.
Friliæ spectra. 237. O.
Fuga nominati. 21. M
Fugæ indicium quale, ad quid valeat, &c. 29. cum seqq. B.
Furto accepta de domo strigis. 185 B.

G.

Gabata ferrea. 177. A.
Gagatis vis. 232. N.
Gallicantus an dæmoni formidatus. 179. A.
Geiæ dæmones pelluntur à S. Dympna. 283.
Genuensis adolescentis maleficiati curatio. 212. & 213 L.
Gladiorum vibratio an timenda dæmoni. 185 B.
S. Glyceria. 282. CC
Godela Kukerz. 217. L.
Godelmannus refutatur. 259. A
S. Godoleuæ cautela. 202. H.
S. Golauduch. 170. A A
Gratia Princip. existente nullâ, an iudex possit punire reum. 11. F.
B. Gregorius Armenius. 238. P.
Gregorius Ostiensis episcopus quopacto insecta ex Cantabria profligarit. 333 L.
Gregorij XIIII. laus & bulla. 57. CC.
Guilh. Edelini abiuratio & condemnatio. 83.
Gyrouagæ. 181. A.

H.

Habunda Domina. 19. D.
Hæreticum factum quid. 88. pp.
Hæretici vbique & à quouis iudice puniri possunt. 13. G.
Hæreticorum vanæ visiones, & miracula. 254. & 255. S.
Hæreticos capi posse ex non semiplenis probationibus. 54. AA.
Hæretica aut hæreticalia, aut non sortilegia. 88. PP
Halensis fœmina à dæmone ablata. 47. X
Hepar piscis Callyonimi. 234. N
Herbipolitana domus à spectris liberata per fidem. 242. P
Heredum malefici obligatio restituēdi damna. 166. F
Hesperij fundus spectris liberatus. 259. T

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hexagoni superstitiosi. 177. A
D. Hilarion cur signum noluerit remouere. 227. M
Homagium dæmoni præstitum. 272. AA
Homo homini dæmon. 231. N
Homicidia fortiariorum cur grauissima & degradatione digna. 110. YY
Hospitij indicium. 42. S
Hotomanni impia locutio. 126.
S. Hubertus dæmonomastyx. 284. DD
Hugo Bourlettus. 128.
Hyenæ medicina multiplex. 231. N
Hypericon. 233. N

I.

IActantia differt à minis, & quomodo. 31
Iaponum superstitiosa curatio. 179 A
Iaspidis vis. 232. N
Idololatriæ solitæ signis describuntur. 135
Ieiunij vis. 263. Z
Iesu nomen quàm validum. 245. R
Iesu nominis vis, 269. AA
Iesu & Mariæ nomen. 292. EE
Ignis niger maleficorum. 106. XX.
Ignis pœna contra maleficos quàm antiqua. 115. YY
Ignis pœnâ an liceat iudici minuere, & quando 116. AAA
Imago maleficæ læsis obuersatur. 22. M
Imaginis magicæ medicinæ. 175. A
Imagines Ficini. 183. B
Imaginum conculcatio magica. 94. RR.
Imaginarium maleficium per defixionē. 197
Impedire omittens damnum, quando creditur reus. 34. R
Importuna sollicitatio. 42. S
Incantatio an magica vnde cognoscatur. 95
Incantatorum ad medicinam pœna. ibid. SS
Incorrigibilitas an ad degradationem requisita 109.
Incubi dæmonis proles monstrosa. 261. Z
Indicia qualia in hoc crimine requirantur. 14. I. indiciorum genera & effectus varij. ibid.
Indicia minus vrgentia. 34. R. per tot.
Indiciorum vis. 6. D
Indiciorum propinquorū exempla. 21. & 22
Indorum in bellis clamor, Hu, Hu. 240. P
Inediæ diuturnæ à dæmone procuratæ exemplum. 251. R
Infanticidia fortiariorum. 106. XX
Inferno non euocantur dæmones. 298
Infirmi denunciatio cuius momenti. 37. AA
Informatio extraiudicialis an idonea ad capiendum. 57. CC
Informationes ex officio quæ indicia requirant. 14
Inimici capitales non possunt accusare. 53.
Inimici nominatio an valida 18. L
Inquisitio quomodo in hoc crimine instituenda. 5. quotuplex, quomodo debeat de crimine constare. ibid. accusatio an debeat præcedere, quomodo debeat esse certa, specifica & clara. an debeant præcedere indicia. 6. D. an fama seu diffamatio debeat præcedere. 7. E. qualis esse debeat. Et quid si aliàs fuit de hoc crimine absolutus aut condemnatus. 8. E. quando impediatur inquisitio per transactionem. 9. F. fit contra mortuos & absentes. 13. & 14.
Inquisitio hic quæ indicia requirat. 14. I
Inquisitio est loco accusationis. 52. AA
Inquisitores de hoc crimine cognoscunt. 1.
Inquisitores cognoscunt de sortilegio. 124.
Inquisitores fidei de quibus sortilegijs possint iudicare. 89. PP
Insectorum prosligandorum remedia licita, & abusus varij. 336. L
Insensibiles quo pacto dæmon faciat in torturâ. 66. GG
Instrumenta maleficij quam suspecta, an ad condemnandum vsque. 40. S
Instrumenta inuenta, 21. M
Interrogatio de socijs quomodo faciēda. 18.
Interrogatoria in tortura. 60. DD
Interrogatoria confessarij in hoc crimine. 160. 161. D. E
Inunctio magica. 106. XX
Iudicium extremum iudicibus cogitandū. 4.
Ioanna Potiere. 113. YY
Ioanna puella. 128.
Ioannæ Lotharingæ virginis Acta iudiciaria accusationis Magicæ, 132. cum sequ.
Ioannæ Bosdeau condemnatio & confessio. 134. & seq.
Ioannes de Vaulx Stabulensis in carcere adhuc cum dæmone suo colloquebatur. 59.
Ioan. de Vaulx confessio. 176.
Ioan. Hesselij & discipulorum opinio refutata. 204. cum seq. I
Iudæus Bauarus. 243. P

Iudæ Machabęi ferrum. 184. B
Iudex non potest vti contra reum scientiâ accepta per medium confessionis, quomodocumque. 158. D
Iudex competens maleficij quis, fusè. 12. G
Iudici nec mentiri nec fallere licet reum, cōtra Bodin. 74. II
Iudici vitandæ cauillatoriæ cautelæ. 64. DD
Iudices an fascinentur à maleficis. 58. DD
Iudices peccant, qui cogunt maleficas benedicere. F. 195.
Iudices abstinere debent curiosis experientijs. 60. DD
Iudicum sacrilegium qui confessarios examinant. 154. C
Iudicium de strigibus quoddam iniustitiæ plenum. 137.
Iudiciarius ordo & processus an in hoc crimine seruandus. 2. A. 5. C
Iudiciarij actus contra dæmones & insecta superstitiosi cur iudicandi. 333. & 337.
Iudiciariarum superstitionū remedia. 190. D
Iuliani sacrificium Magicum disiectū. 243. Q
Iuris duo luminaria. 297. A
Iurisconsulti & Leguleij differentia. 257. A
Iusiurandum an liceat deferre idololatræ. 197
Iusiurandum fortiariorum. 105. XX
Iusiurandum nominantis. 19. L

L

LAcrymę varios effectus significant. 16.
Lacrymarum nullarū indicium. 46. X
Lacrymari an sagę possint, & an hoc indicium impœnitentiæ, fusè. 163. & 164. E
Lacrymari an queant maleficæ. 69. GG
Lactis furaculi vtres maleficī. 216. L
Lamiæ non fatentur impossibilia. & earum peccata sunt vera, & mentis sanæ, & vigilantium. 57. TT. non excusantur à sexu, aut senio aut sopore. ibid.
Lamiarū crimina non esse deliria. 112. cū seq.
Lansitrotium seu Neosiadium ad Lenū. 217.
Laodunensis energumena. 253. S
S. Launomarus. 260. V
Lauretanum miraculum. 273. AA
Leodiensis inuenis à succubi liberatus. 248.
Leodiensis iudicis prudens factum. 75. II
Leonis cauda. 232. N
Liber mortis cui inscribuntur fortiarij. 105. XX
Libri magici, quam vetiti, & noxij. & de pœnis habentium fusè. 118. AAA. soliti comburi. ibid.
Librorum prohibitorum Index Pontificius. 118. AAA
Libros Magicos legere quibus permissum. 118. AAA
Libertas an necessaria tollendo maleficio. 188. C
Lilithea. 174. A
Litaniarum vis. 285. DD
Litaniarum vis & vsus defensus. 267. cū seq.
Littelaten. 216. L
Liuoniæ lacus mirus. 230. N
Locus suspectus. 21. M
Loci mutatio. 184. B
Loci mutatio vtilis. 266. Z
Lotio corporis maleficorum. 68. GG
Lotio matutina quid profit. 180.
Lotij vis contra maleficia. 181. A
D. Lucia cur lotio perfusa. 181. A
Lupi remedia. 232. N
Lutheri os spurcum. 177. A
Luxuriæ tentatio vehemens & strennua resistentia. 278. BB
Lycanthropus Vvestphalus. 66. GG

M

MAgdalena Crucia. 115. XX
B. Macarius Antiochenus. 176. BB
D. Macarij miraculum. 268. S
Malbodiensis monialis obsessæ liberatio. 262. Y
Maleficus orari & cogi potest vt tollat noxā, quando non teneor cogitare quod per maleficium tollet. 200. & 201. G. & H.
Maleficus maleficium cogit. 178. A
Maleficus tenetur ad restitutionem, nisi signum amoueat 221. AA
Maleficī quo pacto priuilegijs spolientur. 64. DD
Maleficī nomen quam latum ex Philone. 111.
Maleficī hæreticales quomodo puniendi. 90. TT
Maleficī non facile relaxandi sub cautione. 56. CC. & ab altari auelli possunt. ibid.
Maleficī detegendi exemplū superstitiosum. 167. G
Maleficos mors crimine non liberat. 13 H.
Maleficorum punitio iudicibus & principibus curæ sit. 324. L

Universidad de Deusto
Biblioteca

Maleficæ occidendæ. 101. xx. contrarium asserere est hæreticum. 101. VV. igne cremandæ. a fol. 96. TT. cum seqq.
Maleficarum crimen quam graue & quot in eo crimina. 101. xx
Maleficium aquæ retentę. 168. Z
Maleficium non licet tollere per maleficium. 196. F. nec per res vanas. *ibid.* nec per superstitiosa, vanorum remediorum species. ibid. nec à parato licet petere. 19. A
Maleficij crimen est publicum, mixti fori & commune. 2. A. est crimen exceptum & extraordinarium, & quomodo. 2. A. gratissimum, enormissimũ, atrocissimũ, *ibid.*
Maleficij per maleficium pulsi exemplum. 268. Z
Maleficijs in bonum vti nec ciuili iure licitum. 193. E
Malus sub qua strigum tripudia exaruit. 119.
Mandragoræ effossio. 183. B
B. Marcellus. 283. DD
MARIAE Deiparæ nomen. 269. AA. vis contradæmones, 251. cum seqq.
MARIAE Deiparæ præsens auxilium in extorquendâ scedulâ homagij Diabolo datâ, exemplis probatum. 272. 273. AA
M. Maruli error. 74. N
Matrem cum pullis capi cur prohibitum à Mose. 194. D
S. Maurilius. 263. Y
Medicinam spiritualem vel naturalem prius attentatam noxiam esse, falsum. 187. C
Mediolanensis energumena quo pacto sanata. 252. S
Mediolanensis lepide iudicem ludens. 64. DD
Memoriæ ars quæ licita. 331. L
Mendacium rei quid operetur. 39. S
Mendacia placent dæmoni, Deo displicent. 316. L
Mendicantium priuilegium quoad absolutionem à casibus Episcopalibus expensum & defensum. 168 cum seqq. H
Mengus defensus. 300. B
Menstruus cruor. 130. N
D. Michaelis inuocatio. 264. Z
Minæ præcedentes. 21. M
Minæ quę sufficiant ad torturam, quę ad cõdemnationem. 33. Q
Minarum indicium quid quale esse debeat. 31. cum seqq. Q
Minorennium nominatio. 18. L
Mirabiliarij quidam taumathopeij an hæretici. 90. PP
Miracula non possunt ab hęreticis fieri. 254. S
Missæ vis. 259. T
Missæ quæ superstitiosæ. 340. L
Missa strigum & simulata hostia. 135.
Missarũ celebratio super res magicas. 51. PP
Mnusiris lapis magicus. 173. A
Monachi & monachæ quo pacto degradentur. 108. xx
Monetam adulterinam dæmon dat. 245. R
Mori præstat, quam superstitiosè sanari. 194. E. 198. G. 322. L
Morientis testificatio cuius ponderis. 42. Y. 52. Z
Mortis pœnæ causa triplex. 103. xx
Mortuus vel maleficium propinquo in loco, indicium. 42. T. 43. T
Mulier decidens ex nube. 22. M
Mulier cur prohibita veste virili vti & è contra. 192. D
Mulieres admittantur testes in hoc iudicio. 122.
Munditiem corporis an dæmõ timeat. 180. A
Mustelæ oculus. 232. N

N

NEapolitana visio. 257. S
Negatio rei post torturę confessionẽ quanti facienda. 63. DD
Nescire quædam expedit. 330. L
Nodus magicus. 216. L
Nolæ vnde dictæ. 295. FF
Nominis mutatio. 184. B
Nominis mali indicium. 44. V
Nomina mutant sortiarij. 105. xx
Nominum distinctio putida non curanda. 92. QQ
Nominatio complicis qualis ad tortur. 23. & 24. N
Nominatio complicum, quam vim habeat. 16. K
Notoria ars. 229. L
Nouariensis saga. 235. O
Nox intempesta infestior à maleficijs. 179. A
Nubium coniuratio quo pacto perageuda, & de abulibus hac in re. 335. L
Nubium execratores. 281. A
Nudi corporis inspectio lasciua punita. 251. R

Nudandæ maleficæ & nouis vestiendæ vestibus. 58. DD
Nudatio maleficorum. 68. GG

O

OBlatio sui ad inquirendum, indicium. 42. S
Oculorum in terram defixio quale indicium. 44. V
Odij maleficium. 189. D
S. Odulphi charta contra dæmonum illusiones. 237. O
Oleum infirmorum defensum. 308. E
Olei infirmorum vis. 259. V
Olla defossa quidam frigidus factus. 214. L
Omissionis indicium & præsumptio. 34. R
Onycis vis. 232. N
Operum bonorum vis. 217. O
Opthalmiæ ridiculum phylacterium. 191. D
Opinio quid. 81. MM
Oratio priuata. 266. Z
Oratio Dominica contra dęmonem. 266. Z
Orationis vis. 250. R. 263. cum seqq. Z
Orationum & precum superstitiones quæ cauendæ. 339. L
Oratione & ieiunio quando dæmon eijciatur. 227. M
Orationis vis contra maleficia. 70. HH
Ouorum consolsio superst. 184. B
Ous maleficiata. 285. DD

P

PActum cum dæmone verè ineunt malefici. 98. VV
Pactum cum dæmonibus quam grande peccatum. 322. L
Pœna sanguinis quando potest commutari in pecuniariam. 10. F
Pœna à Deo infligitur defendentibus maleficos. 118. AAA
Pœna magorum non eadem. 131. Constantini tempore combustos. ibid. & 132.
Pœna Sacerdotum reuelantium confessionem. 160. D
Pœna maleficorum quã sedulo curanda Principibus & magistratibus. 324. L. & quantopere delinquant, qui noxios pœnæ conantur eripere. 325. L
Pœnæ maleficorum. à 92. QQ
Pœnitentia vera minuit pœnam ordinariam. & quod eius signum. 115. YY. 116. AAA.
Pœonia nigra. 230. N
Palinodia testium complicum quando curanda. 42. Y
Panis, & salis benedictio. 309. E
Panis benedicti antiquitas & vis. 289. DD
Paracelsi remedia scheleſta & blasphema 175
Pardi vngula. 212. N
Parentum maleficorum indicium. 45. V
Parricidij crimen requirit confessionẽ rei. 123
Parisiensis curiæ decretum explicatũ 137. 139
Parisiensis curiæ sententia discussa. 122 cũ se.
Parisiensis Academiæ Theologi contrarium sentiunt de strigibus, quam Parlamentũ & illis potius credendum. 133. & 138.
Pascuarensis puer. 285. DD
Pascuis conuiuia. 227.
Patriæ indicium. 45. V
Paulli Tertij bulla de torturæ modo. 61. DD
Peccato alieno vti & cooperari differũt. 208.
Pentagoni superstitiosi. 185. B
Periammata sacra; & vt liceant quæ requisita. 292. FF
Periapta seu periammata quæ proba. 333. L
Permissionis maleficorum causa quæ ex parte Dei, & quæ ex parte Diaboli. 317. L
B. Petri abnegatio quale peccatum. 100. VV
Petri Iudicis remedia. 236. O
Pharon rex Aegypti 181. A
S. Philippi Apostoli sepulcrum. 271. CC
Philtri superstitiosi species. 185. B
Phylacterij. 181. A
Phylacteria Iudæorum. 176. A
Physiognomiæ malæ indicium. 44. V
Pignus sortiarij dæmoni dant. 105. xx.
Pirus Ioannæ virginis ex aridâ floruit. 129.
Pliniana remedia superstitiosa. 182. B
Politianus concionator quo pacto signum maleficij destruxerit. 212.
Pollutiones nocturnę à dæmone immissæ, curatę. 250. R
Pontificis iussio an ad degradandum exspectanda. 109. YY.
Pontimussani iuuenis liberatio. 245. R
Pontius Bonæuallensis Abbas. 301. B
Potio contra maleficia. 233. N
Prædicatorum spectrum duplex. 257. S
Præscribaturne huic crimini fusè. 13. H.
an hæredes contra pecuniariam pœnam præscribant. 13. H
Præscriptio agendi contra mortuum, quot annorum. 121. AAA

Universidad de Deusto
Biblioteca

præsumptio quid. 81. MM
Precario sumpta. 18. B
Præte xtatus Magus. 116. AAA
Principalis abolitio, indulgētia & gratia quid valeant in hoc delicto. 10. F. qui principes possint, & an pro lubito. 11. F
Probationis vulgaris oblatio illicita iudici. 73
Promissio celandi sub secreto sigilli quid operetur. 156. D
Promissio impunitatis quæ licita iudici 75. It
Protestatio quod nolo tolli per maleficium, quando necessaria. 202. H
Purgatio Canonica, quid, quando, & quo faciendā modo. 84. NN

Q

Quercetenses energumenæ. 273. AA

R

Ramirus Hispaniæ rex. 113. YY
Ratbodi vitio. 277. BB
Ratisponensis prælulis factum. 70. HH
Receptatores & occultatores maleficorū. 37.
Reginaldus. 248. R
Relapsorum abiuratio qualis. 82. MM
Reliquiæ Sanctorum. 71. HH
Reliquiarum vis. 185. B
Remedia contra maleficia quotuplicia, & de superstitiosis seu dæmoniacis, à fol. 173. A
Remedia malefica quomodo dignoscēda. 55.
Remedia quæ vtilissima maleficiorū. 527
Remedia naturalia cōtra maleficia. 220. cū se.
Remedia naturalia & moralia quā bona. 332.
Remedia Ecclesiastica seu supernaturalia. 235. cum seqq. O
Remedia superstitiosa omni iure prohibita. 193. 194.
Remedia superstitiosa contra indolentiam & taciturnitatem. 67 HH 73. HH
Remedij magici noxa. 281. CC. 284. DD
Remedijs naturalibus an curentur malefici. 234 N
Repræsentat innoxium monachum Diabolus. 278. AA
Restitutio ad quā Principes & Iudices, nimis lenes contra maleficos, tenētur. 118. AAA
Restitutio ad quam maleficę adstringantur, & quid hac in re illis imperandum. 165 F
Restituere damna iudex propter negligentiam tenetur. 17. K
Retrorsum salire ex pelui magicum. 47. X
Reuelare peccatum in confessione acceptum quando liceat, si licentiam dederit pœnitens. 158. & 159. item an si aliunde quoque cognouit. fusè. 159. & 160. & quādo credendum Sacerdoti hoc dicenti. ibid.
Reuelarēne liceat crimē auditū in confessione & postea acceptū extra cont. 165 cū seq.
Rigensis domus infestatio & liberatio. 284. & seqq. DD
Rosarij vis, & defensio. 266. cum seqq. Z
Rotnacū celebre reliquijs S. Hermetis. 281.

S

Sacerdotis hetici mira deceptio & trāsuectio. 256. S
Sacramenta an liceat petere à fornicario Sacerdote. 157. G
Sacramentorum vis quanta. 307. 308. B
Sacrarum rerum abusus sapit hæresim. vt. PP
Sacrilegi ritus maleficorum. 166. cum seq. G
Sacrilega remedia. 189 & 190.
Sacrilegia sortiariorum. 105. XX
Sæculari brachio quando & quomodo ab inquisitoribus tradendi sint sortiarij tam laici, quam clerici & monachi. 2. 107. xx
Salis profani aspersio. 184. B
Salis exorcisatio defensa. 303. B
Salisberiensis narratio de se ipso. 269. AA
Salmanticensis Scholaris cum spectro dimicatio. 187. B
Salmatorum seu Saluatorum ars discussa. 332. L
Salutatio Angelica contra dæmones. 266. Z
Sancti soliti remedia sacra humilitatis causa velare. 280. BB
Sanctorum honores superstitiosi qui. 192. D
Sanctorum virorum contra dæmones vis. 260. x. & 261. x.
Sanctarum reliquiarum vis. 280. cum seq. CC
Sanguis humanus. 230. N
Sanguis hyenæ vel canis atri. 233. B
Sardij vis. 235. N
Schaligeri superbia offensa & retusa. 316. cum seqq.
Scelchinaitarum mos. 288. Z
Scientiā ex confessione partā an liceat vti ad mala saltem auertenda citra sigilli violationem, fusè disputatum. à fol. 157. D
Scientiæ infusæ cauenda cupiditas & conatus. 530. L
Sciendi cupiditas quomodo coërcenda. 328. L
Scoparum in ostio positio, & alia detectoria maleficij. 188. C
Scotica mulier incubo liberata. 246. R. 265. Z
Sententiam damnationis quis maleficis denunciare debeat. 161. E
Sepultura arcens iudex quando peccet. 121.
Sepeliendi an & quando sortiarij. 120. AAA
Serui non defendentes Dominum, an teneātur ad restitutionem. 34. R
Sigillum seruandum etiam in hæresi. & post pœnitentis mortem. & de delicto tā commisso, quam committendo, diuersimodè tamen. fusè à fol. 154. C. D. & error Canonistarum 15.
Signum amouens non habet pactum cum dæmone. 222, & 223. AA
Signum maleficij destruere an liceat, fusiss. disputatum. 204. cum seqq. I. signa maleficij quæ. ibid.
Signum tenetur amouere, qui nouit; alioqui non est absoluendus. 226. M
Signum amouens à quo sanitatem exspectet. 223. M
Signi ablati exempla nonnulla. à fol. 212. L
Signi amotio non est signum. 225. M
Signi magici quæ vis. 208. K. 226. L
Signi amotione non honoratur dæmon. 219.
Signa sunt moralia instrumenta Diaboli. 221.
Signis dæmon quomodo alligatus. 228. N
Silentij indicium. 45. V
Singularitas in ostentandā deuotione an indicium. 46. X
Sixti V. bulla contra astrologos. 96 SS
Sixti V. bulla de aborsu reuocata. 169. H
Sodalitas B Mariæ in Iaponiā. 268. Z
Sodomia sortiariorum. 106. XX
Sodomita degradandus. 110. YY
Sortilegium quod plectendum degradatione 114. YY
Sortilegij quod non sapit hæresim pœna. 92
Sortilegia quæ hæresim sapiant. 90. PP
Sortilegi qui ab Episcopo tradendi sunt brachio sæculari, & qui non possint. 95. TT
Spectra varia. 185 & 186 B
Specularia diuinatio à Deo punita. 263. & seq. AA
Spina alba. 230 N
Spiritus spiritui alterius non dominantur. 90. PP
Spirituum vnio magica & hæretica. 90
Stigma magicum, 105. XX
Stigmatis indicium, & quale stigma. 48
Strigum immanitas. 231 N
Strigarum conuentus, ritus, tripudia, idololatriæ. 232 cum seqq. multis.
Stupri sacrilegi tentati punitio diuina. 187. B
Sublimes an tollendę maleficæ dum capiuntur. 58. DD
Sues custoditi à diabolo. 182. B
Sufitus contra maleficia. 233. N
Superstitio odiosa Sanctis, probatum exemplo. 282. CC
Superstitiosi ritus dæmonis inuentum, idolatrię suffecti. 325
Superstitiosę artes sunt tacita idololatria. 325. & ijs vti quàm noxium & execrandū 326. L
Superstitiosarum curationum multa exempla 192. D
Surdi & muti an damnandi, vt ex signis confessi. & an torquendi. 81 LL
Suspectum quæ faciant maleficij. 82. MM
Suspicionum species seu gradus qui. 81. MM
Symboli Apostolici vis. 266. Z

T

Taciturnitatis medicamentum seu maleficium. 58. DD. 65. GG. 212. L
Tactus maleficæ an Iudici cauendus. 53. DD
Tarraconēsis Hispania vexata vermib. & insectis alijs. 353 L
Tempestas à dæmone excitata 246. R
Tempestates cient malefici. 9. VV
Tentædij Phentini liberatio. 283. DD
Tentari nos vltra quam par est non patitur Deus. 294. FF
Teste variante, cui standum priori an posteriori testimonio. 43.
Testes esse qui cogantur, & quomodo. 48. Y
Testes infames & inhabiles aliis hic admitti. 48. Y
Testes quales sufficiant ad minas probandas. 31. Q
Testium nomina an submisse recitanda. 71.
Testium publicatio an cum nominibus facienda. 48. Y
Testium receptio à quibus & quo modo facienda. 47. Y
Testimonium complicum an sufficiat ad condemnandum. 49. Y. quod non licet ad torturam ibid.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Testimonia quæ requisita vt valeant pro indicijs. 15. K. 16.
Thapsia. 250. N
Theodorus Magus resipiscens, 201. H
Theodori praxis in pœnitentia Magi 201. H
Theodoreti & ibæ abiuratio. 82. MM
Theodori tribuni domus. 283. DD.
Thephilim quid. 174. A
Tiber. de Airola. 258. S
Timor seu trepidatio an indiciũ. 39. & 40. S
Timẽdus Deus quo pacto, & quopacto creatura. 225. M
Toletana specus schola Necromãtię. 271. AA
Torqueri quando possit quis propter neglig. aut omissionem. 34. R
Tortura tolerata quando liberet reum conuictum. 64. DD
Tortura qualis esse debeat, quando decernẽda aut iteranda & quoties, latè. 200. DD
Torturæ quæ indicia sufficiant. 15. K
Torturæ continuatio non distinguenda ab iteratione contra Sprengerum. 64. DD
Torturæ sufficiẽs nominatio socij quę. 19. M
Totaphoth, quid. 174. A
Traiectensium vpilionum superstitio. 182. B
Transuectio sagarum localis. 106 Xx
Transitio corporalis sagarum. 282. 291. EE
Translatio maleficij in alios. 190. D
Translationis de loco sagarum exempla duo. 22. M
Trepidatio captarum. 23. M
Treuirensis iuuenis à dæmonis dominio liberatus. 289. EE
Treuirense iudicium & censura de sortiarijs 140. & seq.
Treuirensium duorum puerorum qui sagis adiuncti historiæ. 288.
Triboniani facinus & impietas. 195. E
S. Trinitatis nominatio. 264. 2
Triscalinus. 11. F
Tyridatis Armeniæ Regis Metamorph. 233.

V

Vacillatio nominantis, 19. I.
Vagatio, domicilij mutatio, indicium. 46. X
Vanderburcht Decanus Mechlinienſis. 22. M
Vanitas quid, & vanorum operũ exẽpla. 326,
Variatio rei quid operetur. 39. S
Vasa operiri cur Moses iusserit. 191. D
Vaudeisiæ. 136. 138.
Venent nomine deuotationes & defixiones magicæ continentur. 111. YY
Verbascus. 250. N
Verberibus an cogi malefici à priuatis possint vt signum tollant. 202. H
Verberibus, misusue an liceat cogere ad tollendum maleficium. 189. C
Verborum vis qualis sit accuratè propositum. 326 L
Vicinię indicium. 43. T
Vicinorum depositio 19. L
Vindelica matrona. 250. R
Vita innocentis vis. 237. O
Viuet Doctor Treuir. malefic. 36. R
Vnctio extrema defensa. 311. F
Vnguentum maleficæ incarceratæ an vim retineat 600. DD
Vnxia luno, & eius festa. 131 N
Vociferationis indicium. 43. & 44.
Vsurarium an liceat inducere ad mutuandum sub vsuris. 197. G
Vtres ambulantes & lacte pleni. 217. L
Vulpes dicitur dæmon. 179. A
Vultuariorum maleficium. 190. D

VV

VAldenſium hæresis. 13?.
VVestrasiensis Comes maleficiatus & quomodo liber. 213
S. VVinvvalocus 260. V
S. VValfranni historia. 277. BB

FINIS INDICIS TOMI III.

INDEX LOCOR. QVIBVS LVCIS NONNIHIL IN HOC TOMO III.

SACRAE SCRIPTVRAE.

Genesis 3 v.15. pag. 321. L
Exodi 6. v 9. p. 174. A. 20. v. 5. p. 322. L 22. v. 18 p 102 XX. 110. Y 314. L. 22. v 19 101 XX
Leuit 20. v. vlt. 101. XX. 110. YY
Deuter. 18. v. 11 p. 334. L. 22. p. 192. D
Iob 41. v. 15 p 323. L
Psal. 105 v 28. 320 L. Ps. 39. v. 5. 326. L
Prou. 5. v. 25. 329 L
Eccles. 3 v. 22. 329. L
Ecclesiastic 19. v 21. 330. L 38. in pr. 331. L
Matth. 17. 22. p. 227 L
Ioan. 8 v. 44. p. 323. L
Rom. 3. v. 8 p 194. E
1. Cor. 10. v 21 p 323. L
1 Tim. 4 v 1. p. 330. L.

Patrum, & Theologorum.

ACta Martyrij S. Luciæ, 181. A
Cassiani, 236. A
Cassiodori, 116 AAA
Chrysostomi. 48 Y
Clementis Rom 311. H
Dionysij Areopag. 315. I
Gersonis 117 AAA
Gregorij Magni 116. AAA
Hieronymi 227. L
Ionæ Senonens 277 BB
Iuonis 297. FF
Leonis 225. L
Maruli 74. II
Nicephori 28. P
Nico. Cusani 90. PP. 191. & 192 D
Philastrij 176. A
Prudentij 244. P
Pselli 173. A
Sozomeni 313 A

CANONVM.

CAp. cum non ab homine de iudic. 109. & 113. & 114. YY
c. nouimus de verb signif 114. YY
c. tuæ de pœn. ibid.
c. abolendam. § in præsenti verò. de hæret. 93 QQ
c. penult. de hæret. 114 YY
c. vt inquisitionis. de hær. in 6. 315. L
c. accusatus. in prin. de hær. in 6. 317 R
c. cum contumacia. de hær. in 6 315. L
c. quisquis. 2. q. 8. 93 QQ
c. quorundam. d. 39. 93. QQ
c. vlt. 15 q 3. 113. YY
c vnicum 26 q. 1. 114. YY
c Episcopi 26. q. 5 37 R
c quicunque. 26 q. 5 94 RR
c si quis Episcopus 26 q 5. 114. YY
c admoneant. 26. q 7 93. QQ 114 YY
c. vlt 26 q 7. 234. N
c. de benedicto 32 q 1. 93. QQ
c. si per sortiarias, 33 q. 1. 228 L
Nomocanon. 198. G

LEGVM.

LRepeti, § 1 D. de quæst. 123
l. nemo C. de Epis audien 71. HH
l. Prouinciarũ. C. de feriis. 71 HH
l. vlt C. de accusat. 123
l. vni C. de his qui parent. 131
l. eorum. C. de malef. & mathe. 198 G
l. nullus C. de malef & mathe 118. & 130
l. multi. C. de malef & mathe. 129. & 131
Capitulare Caroli Magni. 295. EE
Carol V. cõstitutio de malefa 109. 104.

PROPHAN. SCRIPTOR.

EVripidis, 189 C
Marbodei 233. N
Marcelli Empirici, 183 B
Marsilij Ficini. 183 B
Meteri 139. N
Plinij 183 B
Sammonici 184. B
Senecę 189. C. 111. YY
Suetonij 123 N
Varronis. 183 B
Vegetij. 183. B
Virgilij. 185. B
Vlpiani. 131. N

FINIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

OREMVS.

Da quæsumus Domine populo tuo diabolica vitare contagia, & te solum Deum purâ mente sectari. Per Dominum nostrum Iesum Christum &c. Amen.

ERRATA PRÆCIPVA.

Pag.11.lin.16.vel aliam.corr.vel ob aliam. p.20.lin.27 sufficient.corr sufficeret. p.31.l.vlt.solitas minas.corr.solita minas. p.44.l.24 vere.corr.vero. p.59 lin.15. sacrificare.corr.significare. p.87.l.7.indicioram.corr.iudiciorum. pag.102.lin.21. Marantæ,Paponij,Aerodij.corr.Michaelij.Iaquerij,Papon.Berberij. p.110.l.5. à fin.Exo.c.20.corr.Exo.c.22. p.155.l.28.illis.cor. heredibus. p.157.l.24.raphano.corr.rapâ. p.188.l.4.à fine,contineantur,corr.continentur. pag.191.l.21.sui. corr.suâ. p.197.l.6.à maleficio.corr.à maléfico. p.209.l.2.diu.corr diei. p.246. l.5.à fin.horarias.corr horarios. pag.266.lin.14.superstitionis.corr.superstitiosis. pag.284.lin.8.olim.corr.olei. p.308.lin.vlt. Doctorem Iacobum.corr.Doctorem Tubingensem Iacobum. p.321.l.5.Momitio.corr.Monitio. lin.pen.donec.corr. quamdiu. 322.lin.1.circulatores Bapt,scrib.circulatores ex Baptistæ,

Universidad de Deusto
Biblioteca

LOVANII,
EX OFFICINA TYPOGRAPHICA
GERARDI RIVII TYPOG.
IVRATI, ANNO
cIↃ. IↃ. c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Binsfeld, tractatus de c...easionibus maleficorum et sagarum recognitus et auctus Trev. 1591. Pg.

Malleus maleficarum opus egregium: de variis incantationum generibus origine: progressu: medela atque ordinaria damnatione: compilatus ab eximijs Heinrico Institoris: et Jacobo Sprenger. Impr. Nurenberge in officina Fred. Peypus 1519. 4. Hldr.

Schönes Exemplar dieser sehr seltenen Ausgabe mit Titelbordüre — — auct J. Sprenger acced. Basin opusc. de artibus magicis ac sagarum maleficiis - **Ulr. Molitoris** de lamiis et Pythonicis mulieribus dialogus - **Joan. de Gerson** de probatione spirituum lib. - **Thomas Murner** de Pythonico contractu. Francf. 1580. Pg. Sehr selten.

— Impressum Colonie per Henricum de Nussia 1511. Ldr.

Mit einem Holzschnitt d. höllenrachen darstellend hinter dem Titel. Mit schönem gepresstem Lederembande.

Malleorum quorundam maleficarum, tam veterum quam recentiorum authorum 2 tomi. Francf. Bassaeus 1582. Pg.

Seltene Sammlung. enthält Malleus malefic. v. Sprenger und Henrici Institor, J. Nider formicarium de maleficis im ersten Bande. Im 2 Bde. ist Basin de artibus magicis, U. Molitor, dial. de lamiis et Pythonicis mulieribus, flagellum Daemonum, J. S. Gerson, de prob. spiritum, Th. Murner de Pythonico contractu, Foelicis Mahleoli Adiuration. de credulitate Daemonibus, Barth. de Spina, de strigibus s. maleficis.

Melander, O., Resolutio praecipuarum quaestionum criminalis adversus sagas processus; acced. Rod. Goclenii oratio de natura sagarum. Lichae. 1597. Pp.

Goehausen, processus juridicus contra sagas et veneficos d. i. Rechtl. Process wie man gegen Unholden und zauberische Personen verfahren soll. Rinteln 1630. Pp.

— decisiones aliquot quaestionum ad hanc materiam pertinentium. Rint. 1630.

Godelmann, J. G., tractatus de magis, veneficis et lamiis, deque his recte cognoscendis et puniendis. Frankft. 1601 4. Pg.

Scribonius, G. A., examen epistolae et partis physiologiae de examine sagarum per aquam frigidam 1589 — Refutatio responsionis G. A. Scribonii sagarum purgationem pertinacissime defend. ab Ignoto Patrono veritatis. Herb. 1591. Pp.

Spee, Cautio criminalis seu de processibus contra sagas. Rinth. 1631. Pg. Selten. **Erste** sehr seltene Ausgabe des berühmten Buches des Jesuiten Fr. Spee, worin er dem Unfuge der Hexenprocesse entgegen tritt.

(Spee) Cautio criminalis s. de processibus contra sagas. Editio II. Frankf. 1632. Pg.

Universidad de Deusto
Biblioteca